

**“HERKES İÇİN
EŞİT BİR DÜNYADA
BİRLİKTE VAR OLMAK”
KADIN VE AİLE ÇALIŞTAY
RAPORLARI İLE SONUÇ
BİLDİRGELERİ**

12 Şubat 2017 İstanbul

25 Şubat 2017 Ankara

26 Şubat 2017 İzmir

Düzenleyen

Uluslararası Lions Çoğul Yönetim Çevresi 118 Konfederasyonu

İÇİNDEKİLER

İSTANBUL ÇALIŞTAYI	10
TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN	11
ŞİDDET ve KORUNMA MEKANİZMALARI	15
KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI	21
KADIN VE MEDYA	25
ÇALIŞMA HAYATI VE KARAR ALMA İLE UYGULAMA MEKANİZMALARINA KADININ YERİ	29
YEREL YÖNETİMLER, YENİ TEKNOLOJİLERLE HİZMETE ERİŞİM ve KADIN	35
CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR	45
MEDENİ HUKUK VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR	55
I. SONUÇ RAPORU	63
“TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	63
“CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	65
“MEDENİ HUKUK VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	70
II. SONUÇ RAPORU	74
“ÇALIŞMA VE KARAR ALMA-UYGULAMA MEKANİZMALARINDA KADININ YERİ” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	74
“YEREL YÖNETİMLER, YENİ TEKNOLOJİLERLE HİZMETE ERİŞİM VE KADIN” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	76
III. SONUÇ RAPORU	80
“ŞİDDET ve KORUNMA MEKANİZMALARI” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	80
“KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	85
“KADIN VE MEDYA” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR	88
ANKARA ÇALIŞTAYI	92
TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN	93
ŞİDDET VE KORUNMA MEKANİZMALARI	96
KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI	102
KADIN VE MEDYA	111
CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR	114
İZMİR ÇALIŞTAYI	124
TOPLUMDA KADIN VE HUKUKİ YAKLAŞIMLAR	125
MEDYA İLE YEREL YÖNETİMLER VE KADIN	128
ÇALIŞMA HAYATI VE KARAR ALMA İLE UYGULAMA MEKANİZMALARINDA KADININ YERİ	134

ÖNSÖZ

İnsan haklarının korunarak, demokrasinin geliştirilmesi, ulusal kalkınmanın sağlanması ancak kadınlarımızla mümkündür.

Bugün hala, toplumun kalıplaşmış değer yargılarıyla; sosyal yaşamda hayatı birlikte paylaştığımız kadınlarımız ve genç kızlarımız, eğitimden yoksun bırakılmakta, erken yaşta evlendirilmekte, iş hayatına katılımları engellenmekte, her türlü şiddete uğramakta, söz ve karar almada yetkin olamamaktadır.

Bu anlamda, kadınlarımızın ve genç kızlarımızın, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşam alanlarındaki sorunlarının belirlenerek çözüm stratejilerinin oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla, Uluslararası Lions Çoğul Yönetim Çevresi 118 Konfederasyonu Kadın ve Aile Ulusal Komisyonu liderliğinde;

“Herkes İçin Eşit Bir Dünyada Birlikte Var Olmak” temalı **Kadın-Aile Sempozyumu** gerçekleştirilmiştir. Kadınlarımızın ve genç kızlarımızın sorunlarının belirlenerek, çözüm stratejilerinin oluşturulması ve ihtiyaca yönelik sürekliliği olan projelerin hayata geçirilmesini amaçladığımız bu çalışmamızda, önce sekiz ana temel konu kadın sorunları olarak tesbit edilmiş, İstanbul, Ankara, İzmir illerimizde, akademisyenlerimizin katkıları, Yerel Yönetim görevlilerinin, Kent Konseyleri Kadın Meclis temsilcilerinin, Hukukçuların, Psikologların, Sosyal Bilimcilerin ve Kadın STK üyelerinin katıldığı ortak akılla bir tam günlük çalıştaylar düzenlenerek konular değerlendirilmiştir.

Kollektif bir çalışmayla Çalıştayda değerlendirilen konu başlıklarıyla ilgili Kadın sorunları ve çözüm önerilerinin sonuç bildirgeleri;

Prof. Dr. Serap Keskin Kızıroğlu,

Prof. Dr. Pervin Somer,

Avukat Süreyya Turan,

Basın Konseyi Başkanı Pınar Türeñç

ve Emekli Hakim Av. İzzet Doğan'ın da katıldığı, 1 Mart 2017 tarihinde Kadıköy Nikah Salonu'nda Konfederasyonumuzun düzenlediği Kadın ve Aile Sempozyumunda açıklanmıştır.

Kadın-Aile Sempozyumunda değerlendirilen talep ve önerileri içeren raporlar, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında uzun vadeli rehber metin ve kalıcı materyal işlevi görmesi amacıyla kitap haline getirilmiştir.

“Herkes için eşit bir dünyada birlikte var olmak” adlı Kadın Çalıştay Kitabını yayınlamada temel amacımız; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile ilgili kurum ve kuruluşlara iletilerek tespit edilen konular üzerinde doğru, sürdürülebilir projeler oluşturulacak kadın politikalarına katkı sağlamaktır.

Çalıştayın yapılmasını onaylayan ve destek veren; Konfederasyon Başkanım Sayın Nilüfer Ogan'a,

Yönetim Çevrelerimizin Genel Yönetmenleri Federasyon Başkanlarıma,

Bilgi ve deneyimleri ile, ön hazırlıklara önemli katkı sağlayan;

Prof. Dr. Serap Keskin Kızıroğlu, Prof. Dr. Pervin Somer, Prof. Dr. Pelin Güven, Yrd. Doç. Cansu Topal, Avukat Süreyya Turan Avukat Nalan Aşkın, Avukat Nihal Köksal'a, çalışmalarını birlikte yürüttüğümüz Akademisyenler, Kadın ve Aile Komisyon üyelerimize, çalıştayların gerçekleşmesinde özveri ile katkıda bulunan katılımcılara ve Kadıköy Belediye Başkanı Sayın Aykurt Nuhoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

PDG Neşe Başak Güner

Kadın ve Aile Ulusal Komisyon Başkanı

Uluslararası Lions Çoğul Yönetim Çevresi 118 Konfederasyonu

Proje Ön Komisyonu

Kadın ve Aile Ulusal Komisyon Başkanı: Neşe Başak Güner
Avukat Nalan Aşkın – Avukat Nihal Köksal

Çalışmaya önemli katkı sağlayan, sonuç raporlarını hazırlayan Hukukçu Akademisyenlerimiz:

Prof. Dr. Serap Keskin Kiziroğlu - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Prof. Dr. Pervin Somer - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Prof. Dr. Pelin Güven - Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Türk Hukukçu Kadınlar Derneği Başkanı Av. Süreyya Turan,
Yrd. Doç. Dr. Cansu Topal - Okan Üni. Hukuk Fakültesi.

Danışmanlarımız

Basın Kurulu Başkanı Sayın Pınar Türeñç
İzmir Gazeteciler Cemiyet Başkanı Sayın Misket Dikmen
Basın Kurulu Üyesi Sayın Turgay Noyan

Uluslararası Lions Çoğul Y. Ç. 118 Konfederasyonu Kadın ve Aile Ulusal Komisyon Üyeleri;

118-T Av. Meral Önerli, 118-U Gülay Karpék, Hilal Erdinç, 118-R Genel Yön. Yard. Zeynep Kocasınan,
İnci Şap, Oya Aytan, 118-E Av. Nuray Esin, Sara Elyazar, 118-Y Çetin Öner, Serpil Demirkaya

İstanbul Çalıştaya katkı sağlayan Hukukçu Akademisyenlerimiz

Yrd. Doç. Dr. Hamide Tacir - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Hande Deniz Çakmaklı - Okan Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Erika Biton Serdaroğlu - Okan Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Sevi Bakım - Okan Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ayar - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Aysun Altunkaş - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Özge Uzun Kazmacı - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Fulya Eroğlu Erman - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Ayça Can Kırgız - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Nilay Arat - Kadir Has Üni. Hukuk Fakültesi
Akasya Kansu - Kadir Has Üniversitesi Araştırma Görevlisi

Ankara Çalıştaya katkı sağlayan Hukukçu Akademisyenlerimiz

Prof. Dr. Aylın Görgün Baran - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Çiler Dursun, Prof. Dr. Nuket Erbaydar
Prof. Dr. Erhan Büken - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Cankurtaran
Meltem Soyer - Öğretim Görevlisi
Dr. Fahri Gökçen Taner - Başkent Üniversitesi

İzmir Çalıştaya katkı sağlayan Hukukçu Akademisyenlerimiz:

Yrd. Doç. Dr. Cansu Topal - Okan Üniversitesi
Doç. Dr. Pelin Tuuç - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Pınar Bacaksız - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

NİLÜFER OGAN

MD118 Çoğul Yönetim Çevresi Konsey Başkanı

Çalıştayın sonuçları ile hedeflediğimiz; cinsiyet eşitliğinin kanıtlanması değil gerçeğin toplumun her kesiminde anlaşılmasını sağlamaktır. Değerli öğretim görevlileri hukukçularımız ve konu uzmanlarının sayesinde cinsiyet eşitliğinin yoksulluğu azaltmanın, sürdürülebilir bir kalkınma yaratmanın ve iyi yönetim oluşturmanın temeli olduğunu öğrendik.

Bizi farklı yapan cinsiyetimiz veya fiziksel özelliklerimiz değildir. Bu bağlamda toplum bilinçlendiği takdirde , kamusal veya özel yaşam alanlarına eşit seviyede katılımı ve görünür olması gerektiğini kavrayacak, aynı fırsatları yakalama şansını elde etmiş güçlü bireylerden oluşacaktır.

Yoğun geçen çok ayaklı bir çalıştayın ardından başta Ulusal Komisyon Başkanım Neşe Başak Güner olmak üzere emeği geçen, katkıda bulunan herkese teşekkür ediyor ve Lions'un 100 yıldır insan ayrımı yapmadan toplumun gelişmesi için çalışmalarına bir yenisini daha eklemesinin gururunu paylaşıyorum.

MUKADDES YAMAÇ

118-T Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Eğitimin, kültürün, sanatın, bilimin en üst seviyeye ilerlediği dünyamızda hala kadına şiddetten bahsediyor, konuşuyor olmak çok üzücü ve düşündürücüdür. Ülkemizde de kadına yönelik her türlü şiddet, psikolojik, sosyolojik ve hukuksal bir sorun olarak kabul edilmeli; devletimiz, çıkaracağı yasalarla ve alacağı önlemlerle daha caydırıcı olmanın çarelerini bularak, kadına güvenli ve huzurlu bir yaşam tarzı sağlamalıdır. Sivil toplum kuruluşları olarak, medya ve diğer tüm iletişim araçlarını da kullanmak suretiyle, aydınlarımız ve gençlerimizle el ele vererek bu konuda dikkat çekici çalışmalar yapıp halkımızı bilinçlendirmek, bizim için de en kutsal insanlık görevidir.

ÖMER RUHİ ERYURT

118-U Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Herkes İçin Eşit Bir Dünya'da Var Olmak Kadın Çalıştayı toplumsal farkındalık yaratması açısından çok önemli bir çalışmadır. Bu çalışma ile "Kadın ve Aile" kavramına yeni bir bakış açısı ile yaklaşılmasının sağlanması en büyük kazancımız olacaktır.

CAHİT KİŞİOĞLU

118-R Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Sorunları çok olmasına karşın çözümleri zor konuda üretilen çözümlerin yaşama geçmesi için Lions olarak elimizden geleni yaptığımızda, çözüm noktasında önemli yol almış olacağız. Bu konuda gerekli katkıyı vermeye hazırız.

DR. ENDER TUKAY

118-K Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Bizler "Zirve Yolunda" emin adımlarımızla yürürken, hep yan yana ve aynı hedef uğruna "Hizmet Ediyoruz" dediğimiz dostlarımızla pek çok konuyu gündemimize taşıdık. Varlığımızın kaynağı, yaşam ve yol arkadaşlarımız kadınlarımızın son yıllarda ülkemizde uğradıkları istismarlar ne yazık ki artarak devam etmektedir. Fiziksel üstünlüğünü kadınlar üzerinde kullanan bireylerin bu hadsiz tavırları karşısında sözümüzü en yüksek tonda söylemeyi sürdüreceğiz. Özgür Türk Kadını'nın yaşam alanına müdahale etmek isteyen kirli zihinlerin karşısında dimdik duracak ve bu kadınlarımızın yetiştirdiği laik, demokratik, çağdaş nesillerle karanlığa ışık olmaktan asla vazgeçmeyeceğiz.

NESLİHAN KEÇECİ

118-E Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Lions ve Leo kulüplerinin, toplumun hassas olduğu konulara duyarlı olarak, dikkat çekici çalışmalar yapması, Ulusuna karşı olan yükümlülüğünün bir göstergesidir. Bu dönem bir ilk olarak gerçekleştirilen Çalıştayların, gelecek dönemlerde de, toplumumuza katkıda bulunacak konularda devam etmesi amaçlanmalıdır. Kadın ve Aile konusunda gerçekleştirilen Çalıştay'lara katılarak, Ulusal Yasalar ve Uluslararası sözleşmeler çerçevesinde, kadın ve ailenin durumunu, toplumun geleneksel bakış açısından da, derinlemesine inceleyerek, öneriler getiren ve sonuçları belirleyen, Üniversitelerimizin değerli öğretim üyelerini ve Lion dostlarımızı tebrik eder, teşekkürlerimi sunarım.

ETHEM ALKAN

118-Y Yönetim Çevresi Genel Yönetmeni

Kadına karşı şiddeti engelleyen üç sosyolojik etken vardır. İlki "ETİK"tir. Toplumda kadına karşı şiddet ayıpsa bu önemli bir etkendir. Ancak toplum genelinde bunun yaygın olduğunu söylememiz zor. İkinci etken "DİN"dir. Eğer kadına karşı şiddet günah olarak algılanıyorsa bu bir engeldir. Üçüncü etken ise yasaların caydırıcılığı, "ETKİN KORUMA YÖNTEMLERİ"dir. Bu anlamda Kadın ve Aile Ulusal Komisyonumuzun çalıştayı katılımcıları yüksek niteliği de göz önüne alındığında etkili, saygın ve kalıcı bir çalışma olmuştur. Kutluyorum.

INTRODUCTION

Protecting human rights, developing democracy, a nation's growth – we all know that women can make it possible. But still, in our days, because of community's stereotyped value judgements, women and young girls that we live side by side are devoid of education, forced to marriage at young age, not allowed to be in active working life, are faced with all kinds of violence, are not allowed to take decisions or even speak freely. As a centennial service, the International Lions Multi District 118 Confederation - National Committee for Women and Family, organized a

Women – Family Symposium with the headline
“Living Altogether In An Equal World”

The main goal of this workshop was to observe the problems that our women and young girls face in social, cultural, economical and also political life, to find strategies for solutions, to develop sustainable projects in the fields needed.

As a first step, following basic topics were determined:

- 1- Violence and Ways of Protection
- 2- Community, Gender and Women
- 3- Women and Educational Problems
- 4- Women and Media
- 5- Women's Place in Working Life, Taking Decisions and Activating Mechanisms
- 6- Local Authorities, Getting Service With New Technologies and Women
- 7- Criminal Law and Injustice Towards Women
- 8- Civil Law and Injustice Towards Women

In different parts of Turkey, abt. 30 law academicians, authorized persons from local authorities, representatives of City Women's Council, lawyers, psychologists, social scientists, members of women civil society institutions and Lion members came together in a one-day workshops that were organized by Districts 118 T-E-Y, in Istanbul, Districts 118 U, in Ankara, District R in Izmir.

On 1st March 2017, the International Lions Multi District 118 Confederation - National Committee for Women and Family held a Symposium in the halls of Istanbul-Kadıköy Municipality.

About 300 visitors (including public, press members and also Lion members) joined this symposium and listened to the proposals of solutions and final announcement that resulted from the various workshops. Our Confederation's National Committee for Women and Family collected all the final reports that resulted from this **Women – Family Workshop and Symposium**, presenting requirements and proposals and published this book.

The main goal of publishing this book **“MD 118 - “ Living Altogether In An Equal World”** is not only to have a sustainable guiding line and a remaining material, but also to share it with Ministry of Family and Social Politics as well as connected institutions and to contribute to women's politics in the right way and with sustainable projects.

Sincerely Regards,

PDG Neşe Başak Güner

**International Lions Multi District 118 Confederation
President of National Committee for Women and Family**

PID OYA SEBÜK **Geçmiş Uluslararası Direktör**

Lions, Atatürk'ün Cumhuriyet ile Türk kadınına verdiği hakları hayata geçirmek için seçtiğim bir uğraştır. **Lions** kelimesini oluşturan harflerin taşıdığı anlamlar;
Liberty.....Özgürlük, Intelligence.....Anlayış, Our Nation's.....Ulusumuzun, Safety.....Güvenliğidir.

Bugün 100. Yılıni yaşıyan Lions'da kadın olgusu ancak 45 senedir mevcuttur. 1917 senesinde sadece erkeklerin üyeliğine açık olarak başlayan Lions'da kadının seçmesi seçilmesi ve yönetici olabilmek için karar mekanizmalarının başına gelebileceği ise ancak 1987 yılındaki tüzük değişikliği ile olabilmektedir. Halen de sadece üyeliğin %29'unu teşkil etmektedir.

Dönüp geçmişe baktığımızda kadının yaşadığımız bu topraklarda önemli bir figür olduğunu görmekteyiz. Kadın Anadolu kültüründe Kibele ile verimliliğin, doğurganlığın kısacası yaşamın sembolü olmuş, orta Asya bozkırlarında erkeğiyle birlikte at koşturmuş, Ece olmuş, Hatun olmuş, Hitit tabletlerinde verilen kararlarda, emirlerde eşi ile yan yana imzası bulunmuştur. Daha ilerleyen yıllarda İslamiyetin kabulü ile kadına biçilen rol değişmiş, 'Yuvayı Dişiyi Kuş Yapar', 'Cennet Anaların Ayağının Altındadır' gibi bize özgü deyişlerde ifade edildiği gibi kocasını eşi, çocukların annesi rolü biçilmişse de gelişen iletişim araçlarının küçültüp, kapılarını açtığı dünyanın özgürlük rüzgarı ile bu zincirleri kırmış, Atatürk'ün verdiği hakları kullanarak sosyal yaşama, iş hayatına meslek kadını, yönetici, öğretmen, doktor, avukat olarak katılmaya başlamıştır. Sivil Toplum kuruluşları bu bağlamda kadınlarımıza toplumlarına hizmet etmek için engin bir fırsat vermektedir. İçindeki şevkat duyguları, gönlünden gelen coşku ile birleşince okumuş ve gelişmiş kadın insanı ve insanlık için engin bir HİZMET KAYNAĞIDIR.

Bugün Türkiye'de Lions'da kadın üye oranı %58 ile dünyadaki en yüksek yüzdendir. Kadınlarımız ülkemizi arzu edilen çağdaş medeniyetler seviyesine getirebilmek için uluslararası düşünüp ulusal davranabildikleri Lions'u tercih etmektedirler. Lions onlara topluma hizmet etmek olancağı verirken lider ve yönetici olmak fırsatları da vermektedir. 38 senedir lions kanalıyla toplumuma gönüllü hizmet ettim. Amacım hep mükemmeli yakalamak ve örnek olmak, kadınlara gençlere yol açmak olmuştur. 2013-2015 seneleri arasında Uluslararası Yönetim Kurulu'nda Avrupa Temsilcisi olarak seçilmem ise hayatımın en büyük gururu olmuştur. Bu gururun simgesi olarak Kibele'yi amblem olarak seçtim, MÖ. 3000 yıllarında kadın erkek bu figür ile Dünya'daki Medeniyetlerin Beşiği olan Anadolu'ya dikkat çekmek istedim.

Dünyadaki teknolojik gelişmeler beraberinde hiç eksilmeyen bir şiddeti de getirmekteler. Bir ekrana bağlı insanlar yalnızlaşp bencilleşmekte. Her türlü eğitimin çocukluktan hatta bebeklikten başladığına inanıyorum. Yeni dünyada artık kadın erkek farkı kalmadığını ve herkesin mutlu ve huzurlu bir yaşam için her rolü üstlendiğini ve bundan da gocunmadığını görüyorum. Dolayısıyla kız ve erkek çocuklarımızı anne ve baba olarak SEVGİNİN ve BARIŞIN insanları olarak yetiştirmeliyiz. Dünyada ŞİDDET KÜLTÜRÜNÜN yerine BARIŞ KÜLTÜRÜNÜ ekmeliyiz. Bu KÜLTÜR evde başlamalıdır, aile içindeki barışçıl tutum, okuldaki öğretmenin tutum ve davranışlarına yansıyan barışçıl anlayış, ağaç ve çiçekleri, kuşları ve ırmakları şiirlerde değil yaşamın içinde severek ve kollayarak yaşamak alışkanlığı ancak çocukluktan gelişir. Gönüllü hizmete daha genç yaşta yönlendirilerek, vermesi, paylaşmayı öğretmeliyiz onlara. Bu bağlamda Sivil Toplum Kuruluşlarının rolüne yürekten inanıyorum, Sevgi ve Barış Dolu bir Dünya Dileklerimle...

En derin Saygılarımla

İSTANBUL ÇALIŞTAYI

12 Şubat 2017
Bostancı Green Park Hotel

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN

Moderatör : Yrd. Doç. Dr. Sevi Bakım – Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Raportör : Ar. Gör. Akasya Kansu Karadağ - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Katılımcılar : Doç. Dr. Suphi Vehit - Akademisyen Halk Sağlığı Uzmanı
Doç. Dr. Feyza Ak Akyol - Akademisyen Sosyolog
Hazal Mintaş - Avukat
Saliha Esen - Avukat
Eda Tandoğdu - Avukat
Yakup Akyüz - Avukat

Olgu

Toplumun kadın ve erkeklere atfettiği geleneksel şemaların, doğal olarak doğuştan gelen cinsiyetten ayrı bir biçimde kişilere “toplumsal cinsiyet” rolleri atfetmesi ve bu rollerin toplumun üyeleri üzerinde oluşturduğu baskı.

Öne Çıkan Tespitler

1. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetin tersine toplumun zihnindeki cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet bir başka ifadeyle toplumun kadın ve erkeklere atfettiği geleneksel şemalardan ibarettir. Yaşadığımız düzende kadınlık ve erkeklik rolleri toplumsal cinsiyetle yeniden üretilmektedir,
2. Toplumsal olarak erkeklere “güçlü” kadınlara ise “zayıf” sıfatları atfedilmektedir,
3. Toplumsal cinsiyet şemalarıyla kişilere, doğuştan gelen biyolojik cinsiyetlerinden ya da hissettikleri cinsiyetlerinden ayrı, (LGBTİ bireyler biyolojik bedenlerinin aksine başka bir cinsiyet yönelimini tercih ederler. Kadınlık ya da erkeklik onlara toplum tarafından dayatılır) zihinlerde başka bir cinsiyet yaratıp buna ilişkin modeller dayatılmaktadır,
4. Kadınlar toplumsal cinsiyetle ayrımcılığa uğramaktadırlar. Toplumsal alanda sadece kadının yapabileceği işler “kadın işi” olarak nitelenir ve kadınlara verilir. Kadınların iş yaşamında yükselmesi toplumsal cinsiyetçi kaygılarla önlenir. Örneğin kadın elinin hamuruyla erkeğin işine karışamaz. Kadın sadece “evinin kadını olmalıdır.”
5. Eril tahakkümün hem siyasal hem de sosyal hayatta baskın olması nedeniyle kadının her alanda görünürlüğünü azaltmaktadır,
6. Toplumsal hayatın her alanında olduğu gibi toplumsal sesleniş biçimlerinde, ifade ve anlatımlarda kadınlara yönelik ayrımcılık yapılmaktadır. Kadınların medeni durumlarını ya da bekaretini vurgulayan biçimde kadın/kız ayrımı yapılmakta, toplumda seslenişler ve ifadeler bu şekilde kullanılmaktadır,
7. Kadınların ekonomi, sağlık, eğitim ve politikaya katılımını araştıran BM Global Gender Gap verilerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sıralaması her geçen yıl geriye düşmektedir. Bunun nedeni Türkiye toplumunun kadın ve erkeklere atfettiği geleneksel şemada kadının her geçen gün yerini kaybetmesi, kadının erkek hegemonyası altında özgür seçimlerde bulunamaması sorunu yatmaktadır.

Öneriler

1. Toplumsal cinsiyet dersinin ilkökul seviyesine kadar indirilmesi,
2. Ders kitaplarının taranarak toplumsal cinsiyete duyarlı bir hale getirilmesi. Önceki toplumsal cinsiyeti dayatan örtük öğrenmenin önüne geçilmesi,
3. Hukuk derneklerinin bu konuya duyarsız kararlara dikkat çekmesi, STK'ların bu konuda daha çok çalışması,
4. Sesleniş, dil ve ifadelerde toplumsal cinsiyete duyarlı ifadelerin seçilmesi. Kadına karşı uygulanan ayrımcılığın kaldırılması,
5. Kadın çalışmalarının kadın/erkek eşitliğinin sağlanana kadar devam etmesi,
6. Kadınlar lehine kotalar koyulması. Karar mekanizmalarının her aşamasında kadınların bulunması, (Anayasa'da kadın milletvekili / bakan kadın kotası düzenlemesi, kamu kurum ve kuruluşlarında, şirketlerde yönetici kadın kotasının getirilmelidir.)
7. Halk eğitim merkezlerinde, mahallelerde, yerel yönetimlerde genel hatlarıyla yetişkinlere, okullarda velilere toplumsal cinsiyet eğitimi verilmesi, devlet kurumlarında memurlar ve iş yerlerine işçiler için toplumsal cinsiyet eğitiminin zorunlu olmasının sağlanması,
8. Akran eğitimlerinin sağlanması önerilmektedir.

Sorun: Kimlik mi? Yönelim mi? / Kadının Sorunu Sadece Kadının Sorunu mu?

Öne Çıkan Tespitler

1. Kadın bedenindeki transgenderların (cinsiyet değiştirme tercihinde bulunanların) bu tercihlerinin bir hastalık ya da sorun olarak görülmesi,
2. Transgender kadınların kendilerini kadın olarak hissetmeleri karşısında toplum tarafından erkek olarak kabul edilmeleri,
3. Kadının sadece biyolojik olarak kadın olduğu zaman "kadın" olarak kabul edilmesi,
4. Her kadının anne olarak toplum tarafından kodlanması, her kadının anne olmaması, (anne olmayı tercih etmeyen kadınların toplumsal olarak kabul edilmemesi sorunsalı) her annenin de biyolojik anne olmadığı (evlat edinen anne)gerçeği karşısında toplumun olumsuz tavrı,
5. Kadının erkek karşındaki eşitsizliğinin ailede ev içi şiddetle başlaması daha sonra bu şiddetin ileriki yaşlarda flört şiddeti, iş yaşamında ekonomik şiddet olarak devam etmesi,
6. Beyaz yakalı çalışan kadınların, iş yaşamlarında yaşadıkları ekonomik eril şiddeti şiddet olarak algılamaması ya da eğitimi gereği beyaz yakalı kadınların uğradığı şiddeti itiraf etmekte güçlük çekmesi,
7. Kadının aile hayatında, eğitime katılmada fırsat eşitliğinde, iş yaşamında yükselmesindeki sorununun aslında sadece kadının değil bütün toplumun sorunu olması,
8. Kadının yaşadığı zorlukların bütün bir toplumu dönüştürmesi,
9. Kadının toplumsal yaşamda olmayışının olumsuz etkileri ve kadına yönelik şiddetin sadece "kadın" olduğu için yapıldığı gerçeğinin kendisi tarafından fark edilememesi.

Öneriler

1. Toplumsal cinsiyet vurgularından vazgeçilerek LGBTİ bireylerin de toplumsal yaşamda diledikleri gibi hak ve özgürlüklerini kullanabilmelerinin sağlanması,
2. Kadının sadece biyolojik olarak kadın olarak algılanmaması. Kadının "anne" olarak kodlanmaması ya da sadece biyolojik annenin "anne" sayılmaması,

3. Kadına yönelik her türlü şiddet tipinin önüne geçilmesi. Kırsaldaki eğitimsiz kadın kadar beyaz yakalı kadının da iş yerinde yaşadığı ekonomik şiddetin önüne geçilmesinin sağlanması.
4. Beyaz yakalı kadının kendi kadın şiddeti sorunsalını itiraf etmesinin önündeki engellerin kaldırılması.
5. Kadınların eşitliklerin bozulduğu her alanda kendi farkındalıklarını yaratmalarının sağlanması,
6. Kadının sorununun yalnızca kadının sorunu olmadığını, bütün bir ülkenin sorunu olduğunun fark edilmesi,
7. Kadın sorunlarının çözülmediği noktada ilerlemenin mümkün olmadığı gerçeği karşısında yukarıda belirtilen tavsiyelerin uygulanması gerekmektedir.

Olgu: Üreme sağlığı ve nüfus planlamasında dünden bugüne Türkiye'nin benimsediği uygulamalar, genel sorunlar, devletin belirleyici rolü.

1. Nüfusun büyüklüğü arttıkça eşitsizlik arttığı gerçeğinin ülkemizde geç fark edilmiştir.
2. Gıdanın aritmetik artış göstermesi karşısında, nüfusun geometrik artış göstermesi. Ülkeler bu gerçekliğe karşı tedbirlerini almaktadır.
3. Cumhuriyetin ilk döneminde pronatalis olarak tanımlanan doğurganlığı özendirici politikanın uygulanmıştır.
4. 1960'lı yıllarda ekonomik büyüme ve nüfus arasındaki zıtlık nedeniyle Türkiye nüfus artışını sorgular hale gelmiştir.
5. Türkiye 1965 yılında nüfus politikasına değiştirmiş ve o güne kadar pronatalis olan, (doğurganlığı özendiren) yasa değiştirilmiştir. Ancak hiçbir zaman doğum sayısında sınırlama yapılmamıştır.
6. Önceden suç olarak tanımlanan kürtaj, nüfus politikası gereği önce hekimin uygun görmesi durumunda kabul edilmiş, 1983 sonrası ailenin isteği, hekimin uygun görmesiyle yapılabilir hale gelmiştir.
7. Türkiye'nin yaşlı nüfus sınıfına girdiği ve yakın gelecekte çok yaşlı örneğine doğru gittiği görülmektedir.

Öneriler

1. Aile Planlamasında aile-doktor işbirliğinin sağlanması
2. Kadın sağlığı açısından gebelikler arasında 2 yıl bırakılması
3. Matematiksel olarak birden fazla çocuğun erken çözüm olmaması nedeniyle Türkiye'nin genç nüfus örneğine dönmesi için gereken çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Olgu

Ataerkil zihniyetin (geleneksel aile yapısı/kültür farklılığının) yargı kararlarına etkisi: Kadına yönelik ayrımcılığın toplumsal yaşamda söz, ifade ve davranış biçimlerinde ve yargı kararlarda görülmesi karşısında takınılan tutumun değiştirilmesi gerekliliği.

1. Ataerkil zihniyet nedeniyle kadının erkeğe bağımlı olması,
2. Geleneksel iş bölümü temelinde kadınlara ait bir iş bölümü yapılıp, kadınların o alana hapsedilmesi,
3. Kadınların iş hayatına atılmasına rağmen ailedeki iş bölümünün değişmemesi ve bunun kanunlarda da yansımalarının görülmesi. Örneğin; Medeni Kanununda erkeğin evin reisi olduğuna dair ibarenin çok yakın bir tarihte değiştirilmiş olması,
4. İş gücünde, kadınların istihdam edilmesi sorununda kadınların en önce işten çıkarılması,
5. Çalışan kadının desteklenmemesi, kreş sayısının azalması,
6. Hakimlerin, hukuku uygularken ki zihniyetinin ataerkil olması nedeniyle kararlarının da ataerkil içerikli olduğu gerçeği,

7. Kadın cinayetlerinin artışıyla kadının yaşam hakkının elinden alınması. Kadınları öldüren kimselerin genelde babası, kocası ya da sevgilisi olması karşısında çoğu zaman kayıtsız kalınması,
8. Kadına karşı, eril dilin hayatın her aşamasında görülmesi (Kadın evin çiçeğidir, her kürtaj bir cinayettir vb.),
9. Yargı kararlarında kadının çalışmasının ancak evinin işlerini aksatmadığı zaman mazur görülmesi. Aksi halde boşanma sebebi sayılmasının kadına yönelik ayrımcılık sayılması. Bir başka kararda kocasının darp etmesi karşısında hakaret eden kadının daha ağır kusurlu bulunması ve yine sadakatsiz erkek kocanın sadakatsizliğine karşı kadının sürekli hakaret etmesinin boşanma davasında kabul görmesi de kadına uygulanan ayrımcılığın başkaca örnekleridir.

Öneriler

1. Ataerkil zihniyetin toplumun her kesiminden ayrıştırılmasına çalışılması. Gerekliğinde hukuk yaratan hakimlerin bu zihniyetten arındırılmalarının sağlanması.
2. Geleneksel iş bölümüyle kadına dayatılan işlerden kadınların hariç tutulması. Kadın istihdamının artırılması. İş yeri koşullarının kadınlara uygun hale getirilmesi.
3. Kadına yönelik şiddetin hızlı bir biçimde önüne geçilmesi için toplumun her aşamasında bu konuda farkındalık yaratılması,
4. Kadına karşı kullanılan eril dilin sokaktan siyasete her aşamada terkedilmesinin sağlanması önerilmektedir.

Olgu: Öğrenilmiş Mecburiyetler Karşısında Kadının Durumu - Kadın Erkek Eşitliği.

1. Toplumsal yaşamda kadınların kadın olmak nedeniyle öğrenilmiş-öğretilmiş mecburiyetleri bulunmaktadır. Bunun temeli toplumsal cinsiyetin toplumdaki algısının bir yansımasıdır. Örneğin, kız çocuklarına sokakta oynarken dikkatli olması, giydiklerine dikkat etmesi, eve gelen misafirleri karşılama görevi gibi zorunluluklar getirirken oğlan çocuklarına bu zorunluluklar getirilmez. Flört yasağı sadece kadınlara getirilirken bu erkekler için bir övünç kaynağı olur. Aslında bütün bunlar toplumsal cinsiyet rollerinin zihinlerdeki imgesinin toplumsal yaşama yansımasıdır.
2. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınlara uygulanan ayrımcılık, kadınlar bu ayrımcılığa uygun davranırlıkça onaylanan, takdir edilen bir tutum haline gelir. Bu nedenle "iyi kadın" (toplum tarafından kabul gören kadın) olmanın zararları kadınların kendileri tarafından fark edilemez bir noktaya gelmektedir. Kadınlar kadınlara ayrımcılık yapar toplumsal cinsiyet kodları kadınlar arasında da yaygınlaşır.

Öneriler

Toplumsal cinsiyetin öğrenilmiş mecburiyetler üzerinden kadınlara ayrımcılık olarak uygulanmasının önüne geçilmesi toplumun her ferdinde farkındalık yaratılarak olabilir. Bu sorunun çözümü hiç kuşkusuz tabandan genele yayılacak eğitimin kurulmasıyla olabilir. Eğitim sisteminin bu konuda duyarlı olması sağlanırsa bir sonraki kuşaktaki ayrımcılık vakaları azalacaktır. Bu nedenle hem ilköğretimden yükseköğretime kadar çocukların/gençlerin hem de yetişkinlerin toplumsal cinsiyet sorununa duyarlı bir eğitime tabi tutulması önerilmektedir.

ŞİDDET ve KORUNMA MEKANİZMALARI

Moderatör : Yrd. Doç. Dr. Aysun Altunkaş - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Raportör : Yrd. Doç. Dr. Aysun Altunkaş - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Hamide Tacir - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Özge Uzun Kazmacı - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Katılımcılar : Prof. Dr. Şevki Sözen - Adli Tıp Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Adile Tuncer - Toplumsal Çalışma Danışmanı
Çağla Gül Turan - Psikolog
Jülide Tuna - Avukat
Lütfiye Genco - Avukat
Meltem Figen - Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
Songül Çevik - Avukat

Olgu

Kadına yönelik şiddet konusunda Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı Kanun'a, Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Türk Medeni Kanunu'na (TMK) ilişkin değerlendirmeler.

Öne Çıkan Tespitler

6284 sayılı Kanun'un düzenlenmesinde ailenin korunması amacı ön planda olup, söz konusu Kanun genel olarak kadının korunmasında ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 11. maddesinde, kulluğun bu Kanun kapsamındaki görevleri arasında, kulluğun merkez ve taşra teşkilatında bu Kanun'da belirtilen hizmetlerle ilgili olarak görev yapacak olan personelin çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış olması aranmaktadır. Eğitim zorunluluğunun sadece alınan tedbirleri yerine getirecek olan kolluk görevlileriyle sınırlı tutulması, uygulamada bu kararları verecek olan hakim ve savcılarının ve uygulamada bu konuda çalışan avukatların, söz konusu eğitimlerden geçirilmemesi; yine verilen eğitimlerin de çocuk ve kadının insan hakları ile kadın ve erkek eşitliği konuları ile sınırlı olması eksiklik teşkil etmekte, bu eğitimlerden elde edilmesi umulan fayda açısından yetersiz kalmaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun takdiri indirim nedenlerini öngören hükümlerinin, kadına yönelik şiddet olaylarında fail hakkında uygulama alanı bulması, şiddet olgusunun toplum tarafından normalleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Kadın cinayetleri konusunda yapılan araştırmalar, kadının boşanmak istemesinin bu cinayetlerin önde gelen sebeplerinden biri olduğunu göstermektedir.

Çocuk istismarının ve küçük yaşta evliliklerinin önüne geçilmesi ve TCK'daki çocuk istismarına ilişkin

hükümlerle de paralellik sağlanması amacıyla TMK'daki evlilik yaşının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Suçun tekrar işlenmesini önlemek amacıyla failin rehabilitasyonuna ilişkin olarak 6284 sayılı Kanun'da eksiklik bulunmaktadır.

Öneriler

1. Kadına karşı şiddetin önlenmesi konusuna özgülenmiş bağımsız bir Kadına Yönelik Şiddeti Önleme ve Koruma Kanunu getirilmesi, bu yolla kadına karşı uygulanan tüm şiddet türlerinin önlenmesine yönelik tedbirlerin hüküm altına alınması. Bu bağlamda yine bağımsız bir Kadın Bakanlığı'nın kurulması.
2. Kadına yönelik şiddet olguları karşısında 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını verecek ve bu kararları yerine getirecek olan hakim, savcı ve kolluk görevlilerinin; yine kadına yönelik şiddet olaylarında görev yapacak olan avukatların sürekli eğitimden geçirilmesi; bu eğitimin kadın ve çocuğun insan hakları ve kadın erkek eşitliği konuları ile sınırlandırılmayıp, şiddet mağduruna ilk müdahale, psikolojik destek gibi konuları da kapsamına alması ve bu eğitimlere psikologların ve adli tıp uzmanlarının da destek vermesi.
3. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan öldürme, yaralama, tehdit kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlar bakımından, bu suçların kadına karşı, kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesinin cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmesi; bu yolun tercih edilmemesi durumunda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen İkinci Kitap İkinci Kısım'da yer alan suçların (Kişilere Karşı Suçlar) kadına karşı, kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesinin, cezanın ağırlaştırılması sonucunu doğuracağına dair genel hükümler kısmına bir madde eklenmesi.
4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesine üçüncü fıkra eklenerek, Türk Ceza Kanunu'nda İkinci Kitap İkinci Kısım'da düzenlenen suçların, kadına karşı kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesi halinde takdiri indirim nedenlerinin uygulanmayacağına dair açık düzenleme getirilmesi.
5. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesine bir fıkra eklenerek, Türk Ceza Kanunu'nda İkinci Kitap İkinci Kısım'da düzenlenen suçların, kadına karşı kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesi halinde fail hakkında öngörülen cezanın, 51. maddede öngörülen sınırlar içinde kalması halinde dahi hapis cezasının ertelenmesi yoluna gidilemeyeceğine dair açık düzenleme getirilmesi.
6. Kadın cinayetlerinin önde gelen sebeplerinden birinin kadının boşanmak istemesi tespitinden hareketle kadının şiddet gördüğü durumlarda boşanma sürecini hızlandıracak ve kolaylaştıracak düzenlemelere Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddelerinde yer verilmesi.
7. Özellikle küçük yaşta evliliklerin ve çocuk istismarının önüne geçebilmek ve bu konuda dikkat çekebilmek için TMK'daki olağan evlilik yaşının 18, olağanüstü evlilik yaşının ise 17 olarak belirlenmesi.
8. Şiddet uygulayıcısının tekrar şiddet uygulamasını engellemek amacıyla rehabilite olmasını sağlayacak şekilde sosyal sorumluluk projelerinde çalıştırılmasını öngören düzenlemelere Kanun'da yer verilmesi.

Sorun: 6284 Sayılı Kanun'un uygulanmasından kaynaklanan sorunlar.

Öne Çıkan Tespitler

6284 sayılı Kanun'da şiddet uygulayan hakkında öngörülen tedbirlere aykırılık halinde ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hakim kararı ile zorlama hapsi (m. 13) uygulanması öngörülmektedir. Ancak uygulamada tedbir kararlarının gereği, şiddet uygulayan tarafından yerine getirilmese dahi zorlama hapsi kararları çıkmamaktadır.

Şiddet uygulayan hakkında Kanun'un öngördüğü yetkili makamlar tarafından tedbir kararları kısa sürede verilmekle birlikte bu kararların, söz konusu kararları yerine getirecek mercilere, örneğin kolluğa intikali, bazen ayları bulmakta, bu da söz konusu tedbir kararından beklenen faydanın elde edilememesi sonucunu doğurmaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 7. maddesinde şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı halinde bu durumun resmi makam ve mercülere ihbar edilebileceğine ilişkin getirilen düzenlemede bu ihbarın yerine getirileceği resmi makam veya mercii açısından herhangi bir sınırlama yer almamaktadır. Bununla birlikte uygulamada şiddet uygulayan hakkında ihbarda bulunulmak amacıyla ikametgahın bulunduğu yer haricindeki herhangi bir karakola başvurulduğunda başvurular kabul edilmemekte, şiddet mağdurları ikametgahın bulunduğu karakola yönlendirilmektedirler.

6284 sayılı Kanun'un 4. maddesi ç bendi uyarınca ilgili koşulların karşılanması kaydıyla şiddet mağdurunun, Tanık Koruma Kanunu'nun hükümlerine göre, kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte hakkında bu koruyucu tedbir uygulanarak kimliği değiştirilmiş mağdur iş bulmak amacıyla İŞ-KUR'a yönlendirilmekte, ancak İŞ-KUR'un kullandığı sistem ile şiddet mağdurunun yeni kimlik verilerinin işlendiği sistem arasında bağlantı bulunmadığından, eğitim ve çalışma bilgileri değiştirilmiş veya silinmiş şiddet mağduru kadının yeni kimlik bilgileri üzerinden iş bulma imkanı bulunmamaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 6. fıkrası kapsamında korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulması öngörülmekte, ancak uygulamada korunan kadının çocuğunun okula kaydedilmesi durumunda çocuk üzerinden kadının bulunduğu yer tepit edilebilmektedir. Yine alo 182 hatları üzerinden koruma altına alınmış olan kadın ve çocuğun ne zaman nerede bulunduğuna ilişkin bilgilerin edinilebilmesi mümkün olabilmektedir. Bu da uygulamada Kanun'un öngördüğü gizliliğin ve bu gizlilikten kaynaklı faydanın veya korumanın elde edilememesi sonucunu doğurmaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin g ve ğ bentleri kapsamında, hakim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları kapsamında şiddet uygulayanın bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahlarını kolluğa teslim etmesi ve yine silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi öngörülmektedir. Ancak yapılan çalışmalar kadın cinayetlerinin neredeyse yarısının silahla işlendiğini göstermektedir. Bu veriler, söz konusu tedbirlerin yetersiz kaldığını ya da tedbir kararı verilinceye kadar artık geç olduğunu göstermektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütmesi öngörülmektedir. Ancak bu merkezler uygulamada, personel ve ödenek yetersizliğinden dokuz beş esasına göre çalışmaktadırlar.

6284 sayılı Kanun'un amaç, kapsam ve temel ilkelerinin ortaya konulduğu 1. maddesinde şiddete uğrayan kadınların vatandaşlığı açısından bir ayırım yer almamaktadır. Dolayısıyla ister Türk vatandaşı olsun, ister yabancı olsun şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların bu Kanun kapsamında öngörülen bütün tedbirlerden yararlanabilmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada yabancı uyruklu kadınların ŞÖNİM'lere yaptıkları başvurular kabul edilmemekte; geri çevrilmektedir.

6284 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde mülki amirin, diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, şiddet mağduru kadına yardım yapılması kararı vermesi öngörülmektedir. Ancak uygulamada mülki amirler bu değerlendirmeyi yaparken, kadına mahkeme tarafından bir nafaka bağlanıp bağlanmadığını dikkate almakta; eğer kadına nafaka ödenmesine hükmedilmişse, Kanun kapsamında herhangi bir koşula bağlanmamış olan yardım yapılması kararları verilmemektedir.

Öneriler

1. İlgili birimler arasında koordinasyonu ve tedbir kararlarının mümkün olan en kısa sürede yerine getirilmesini sağlamak amacıyla sadece kadına yönelik şiddet eylemlerini soruşturmakla görevlendirilmiş bağımsız bir savcılık birimi ve buna bağlı kolluk kuvvetlerinin oluşturulması.
2. 6284 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirlerin yerine getirilmesinde yaşanan gecikmeleri ve sorunları engellemek amacıyla İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve gerektiğinde diğer Bakanlıklar arasında koordinasyon kurulmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi.
3. Gizlilik kararının verildiği hallerde hakkında tedbir uygulanan kişi ile ilgili verilere sadece yetkili kişi ve kurumların erişimine ve kurumlar arasında veri paylaşımına imkan sağlayacak; bununla beraber şiddet uygulayıcısı ve yetkisiz üçüncü kişilerin erişimini engelleyecek sistemsel iyileştirmelerin yapılması.
4. Kadına yönelik şiddetin; özellikle kadın cinayetlerinin önlenmesi noktasında silah bulundurma ve taşıma ruhsatlarının alınımının güçleştirilmesi; silah ruhsatı için başvuruda bulunan kişilerin şiddete yatkınlık konusunda bir değerlendirmeden geçirilerek, şiddete yatkın olmadığı tespit edilenlere bu ruhsatların verilmesi.
5. 6284 sayılı Kanun'un öngördüğü şekilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) yedi gün yirmi dört saat esasına göre çalışmasının sağlanabilmesi için personel desteği sağlanması noktasında kadına yönelik şiddet konularında çalışan sivil toplum kuruluşlarından personel desteği sağlanması. Nüfusu 50 bin ve üzeri olan yerleşim yerlerinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi açılmasını öngören kanuni düzenlemenin yeniden yürürlüğe girmesinin sağlanması.
6. ŞÖNİM'lerin 6284 sayılı Kanun'un amaç, kapsam ve temel ilkelerine uygun olarak şiddet mağduru olan kadınların, Türk vatandaşı olup olmadığına bakmaksızın, şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunan tüm kadınların başvurularını değerlendirmeye almasının sağlanması.
7. Şiddet mağduru kadınlara, 6284 sayılı Kanun'da da öngörüldüğü şekilde (m.3/1-b), mahkeme tarafından kendisine nafaka bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın, mülki amirler tarafından geçici maddi yardım yapılması kararlarının verilmesi. Yeşil Kart benzeri bir sistem oluşturularak, şiddet mağduru kadına sağlık, barınma, geçim konusundaki desteğin bu sistem üzerinden koordineli bir şekilde verilmesinin sağlanması.

Sorun: Kadına ve çocuğa yönelik şiddet konusunda toplumsal farkındalık ve duyarlılık konusunda karşılaşılan sorunlar

Öne Çıkan Tespitler

Hangi tür davranışların şiddet olarak değerlendirileceği konusunda toplumda tam bir farkındalık yaratılamamıştır. Küfür bir şiddet midir, bağırma bir şiddet midir, kadının evden dışarı çıkmasının engellenmesi

bir şiddet midir, yoksa şiddet fiziksel bir temasla mı örn. tokat atmayla mı başlar konusunda toplumun büyük bir çoğunluğu, küfür, bağırma ya da özgürlük kısıtlamasını bir şiddet olarak algılamamaktadır. Aynı şekilde ekonomik şiddet kavramı da 6284 sayılı Kanun'da şiddetin bir türü olarak düzenlenmesine rağmen, toplumun şiddet algısında bir karşılığı bulunmamaktadır.

Şiddet konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratmak, mevcut şiddet olgularının ortaya çıkmasını sağlamak için farklı kanalların kullanılmasına özellikle aileler ve çocuklarla yakın ilişki halinde olan aile hekimlerinden ve ilköğretimde çalışan rehberlik uzmanlarından yararlanma ihtiyacı olduğu görülmektedir. Televizyon programlarında ya da haberlerde şiddet olgularının yer alışı şekli, şiddete özendirici bir nitelik arz etmektedir.

Öneriler

1. Şiddet nedir konusunda bir farkındalık yaratmak; şiddetin mutlaka vücut bütünlüğünün ihlalini teşkil edecek bir davranış türü gerektirmediğini ortaya koymak için bir fon oluşturulması; toplumda tanınan isimlerin örneğin popüler dizilerin oyuncularının, şarkıcıların bu farkındalık projelerinde kullanılması. Örn. bu isimlerle birer dakikalık spotlar çekilmesi ve bu spotların her akşam prime-time saatinde, bütün televizyon kanallarında yayınlanmasının sağlanması (6384 sayılı Kanun m.16/3'e ek olarak).
2. Evlenmek için başvuruda bulunan çiftlere, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik hayatının gerekleri, cinsel eğitim vb. konularda içeriği üniversiteler tarafından tam bir fikir birliği ile uygun görülecek şekilde, bir eğitim programına katılma ve bu programdan bir sertifika alma zorunluluğunun getirilmesi.
3. Aile hekimlerinin ve ilköğretimde çalışan rehberlik uzmanlarının kadına ve çocuğa yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda eğitim alması, özellikle aile hekimliklerinin broşür, poster vb. materyallerle donatılarak aile hekimliklerinin şiddet olgularının tespitinde ilk basamak haline getirilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının aile hekimleri ile; aile hekimlerinin de üniversitelerin tıp fakültelerinin adli tıp anabilim dalı ile birlikte çalışmasının sağlanması.
4. Yapılan yayınlarda şiddet içeren olgu ya da olaylar haberleştirildikten sonra şiddet uygulayıcısı hakkında ne gibi yaptırımlar uygulandığının da haberleştirilerek, uygulanan yaptırımların şiddet uygulamayı düşünen potansiyel failer için caydırıcı bir etki doğurmasının sağlanması.
5. Şiddet içeren olgu ya da olayların haberleştirilmesi sırasında şiddet mağdurunun bir rakama dönüştürülme, insani yönlerinin vurgulanmasına özen gösterilmesi.
6. Ana Haber yayınlarından sonra ülke genelinde kadına yönelik şiddet olayları konusunda bir rapor sunulup, bu olayların yaygınlığı konusunda toplumda bir farkındalık oluşturulması.

Sorun: Şiddet mağduru çocuklar ve suçta sürüklenen çocuklarla ilgili yasal düzenlemelerden ve uygulamadan kaynaklı sorunlar.

Öne Çıkan Tespitler

Şiddet mağduru çocukların yerleştirildiği kurumlar çok kalabalık olup uzman eksikliği nedeniyle bu kurumlarda çocuklarla birebir ilgilenilme imkanı bulunmamaktadır.

Bu kurumlarda gönüllü olarak çalışanların ağırlıklı olarak kadınlardan oluşması nedeniyle, erkek çocuklar için rol model eksikliği ortaya çıkmaktadır.

Kurumların fiziksel koşulları, çocukların sağlığı ve gelişimi açısından elverişli değildir.

Suça sürüklenen çocukların infaz kurumunun koşullarından kaynaklı olarak bu kurumda geçirdikleri sürenin sonunda rehabilite olmak bir yana suça daha eğilimli hale geldikleri görülmektedir.

Öneriler

1. Daha az sayıda çocuğa barınma imkanı sağlayan sevgi evlerinin sayısının artırılması, bu sevgi evlerinin ve şiddet mağduru çocukların yerleştirildiği diğer kurumların aile ortamının gereksinimini sağlayabilecek nitelikte olmasına özen gösterilmesi, bu kurumlarda toplumsal cinsiyet eğitimi almış gönüllü babaların da görev almasına özen gösterilmesi ve bu kurumlara çocuklar konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının aktif desteğinin sağlanması, bu kapsamda ek tedbir olarak çocukların koruyucu aile yanına yerleştirme sürecinin hızlandırılması.
2. Yerel yönetimlerin şiddet gören kadın ve çocuklara şiddet uygulanan konuttan çıkartıp maddi destek ve barınma imkanı sağlayan projeler geliştirmeleri ve bu projelerin yaygınlaştırılması, söz konusu projelerin sivil toplum kuruluşları eliyle yürütülmesi durumunda devletin bu STK'ları fonlanmasının sağlanması ve bunun için bütçeden kaynak ayrılması.
3. Suça sürüklenen çocukları yaş grupları dikkate alınarak infaz kurumuna girmeden rehabilite edecek yol ve yöntemlerin geliştirilmesi, çocuğun infaz kurumuna girmek durumunda kaldığı hallerde infaz aşamasının mutlaka çocuğun yaş grubuna uygun bağımsız bir kurumda yerine getirilmesine ve kurumda geçirdikleri süre içerisinde çocuklara rehabilitasyon hizmetlerinin, temel eğitim ve mesleki eğitimin verilmesine özen gösterilmesi.

KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI

Moderatör : Yrd. Doç Dr. Ahmet Ayar - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Raportör : Özlem Tuğçe Keleş - İletişim Sosyoloğu, Mimar Sinan Eğitim Kurumları
Katılımcılar : Şima Sunder – Pedagog
Oya Çetinkaya - Pedagog
Alican Kaya - Uzman Psikolog
Beyza Küçük - Eğitimci
Cansu Bektaş - Antropolog
Hale Özşahin - Enformasyon teknolojileri Uzmanı
Kaya Kayaoğlu - Avukat
Serranur Sorguç - Eğitim Danışmanı
Zeynep Arslan Gezgın - Eğitimci
Gözde Demirelli - Psikolojik Danışman

Özet

Türkiye’de eğitim alanında kadın- erkek eşitliğinin sağlanması yönünde birçok yasal düzenleme yapılmış olmasına rağmen uygulama açısından çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Eşitlik konusu, kadınların; eğitim, şiddet, istihdam ve medya vb. alanlarda yaşadığı sorunların temelinde yatan ana unsurdur. Türkiye’de, bütün bu sorun alanlarını kapsayan yasal değişikliklerden çok uygulamaya yönelik çalışmalara, projelere, bunun daha fazla önemsenmesine ve zihinsel dönüşümü sağlayacak adımların atılmasına ihtiyaç vardır.

Bu bağlamda yapılan yasal düzenlemelerin, önerilen projelerin ve çalışmaların sağlıklı bir şekilde hayata geçirilebilmesi için “eğitim” en önemli unsurdur. Bir toplumun gelişmişlik düzeyini yansıtan en önemli husus kız ve erkek çocuklarına sunmuş olduğu eşit eğitim imkânlarıdır.

Konuyla ilgili tartışılan ve değerlendirilen bazı başlıklar aşağıdaki gibidir;

1. Dünyada ve Türkiye’de eğitim istatistikleri (BM raporları, TÜİK raporları vb),
2. Türkiye’nin eğitim politikasının değerlendirilmesi,
3. Kadın eğitiminde devletin ve sivil toplum kuruluşlarının rolü ve kurumlar arası koordinasyon,
4. Kadının eğitim hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesi (T.C. Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunları, BM İnsan Hakları Bildirgesi madde. 26, 1976 tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde. 3, 13,14, 1979 tarihli Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi madde 10, 1995 tarihli Pekin Deklarasyonu madde 69).

ANNE-BABA EĞİTİMLERİ

Sorun: Düzenlenen aile eğitimleri sırasında aileyi temsilen sadece annelerin eğitime katılımı, verilen eğitimlerin zaman zaman yetersiz kalmasına ve sonrasında annenin de bu eğitimlere katılmamasına neden olmaktadır (örnek vakalar üzerinden tartışılmıştır).

Anne ve babaların beraber katılmaması asıl hedeflenen eğitim süreçlerinin aksamasına ve veriminin düşmesine sebep olabilmektedir.

Öne Çıkan Tespitler

1. Annelerin çocukları ile beraber katıldığı eğitimlerin daha verimli olduğu,
2. Annelerin babalar ile beraber katıldığı eğitimlerin süreçlerinin uzun vadede daha verimli olduğu,
3. Anne ve babanın beraber katıldığı eğitimler sonucunda, çocuğun gelişiminin daha olumlu etkilendiği,
4. Anne baba eğitimlerinin farklı zaman aralıklarında sürekli düzenlenmesi gerektiği,
5. Anne ve babanın beraber eğitimlere katılması aile birliğinin de sağlanmasına sebep olabileceği tespit edilmiştir.

Öneri ve Temenniler

1. Anne ve babalara okul aile birlikleri ve yerel yönetimler ile organize olarak eğitimlerin planlanması.
2. Eğitimlerin; okuma-yazma, çocuk gelişimi, çocuk hakları, beslenme ve temizlik, anne-baba ilişkisi, sağlık, teknoloji gibi alanlarda özelleştirmesi.
3. Eğitimlerde özellikle üniversitelerin ilgili alanlarında son sınıf öğrencisi olan öğrencilerin ve alanlarında uzman kişilerin davet edilmesi. Bu çalışma ile öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili öğrenimlerinin sosyal hayata uygulanabilirliğini görmüş olmaları sağlanır. (Örnek alanlar; hukuk, sağlık, eğitim fakülteleri bölümleri, sosyoloji)

Sonuç

Ön değerlendirmeler ve tespitler sonucunda yapılan önerilere bakıldığı zaman ailelerin özellikle çocuk gelişimi ilgili eğitimlerinin önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda mahalli yönetimlerin desteklerinin alınması, okullarda okul aile birliği ile gerçekleştirilecek iş birlikleri ile anne ve babalara ulaşımın daha kolay olabileceği ön görülmüştür. Bu anlamda mahalli yönetimlerin içinde mahalle muhtarlarından istenecek destekler ile eğitimlerin küçük bölgelerde ancak her bölgede uygulanabilecek şekilde planlanması önerilmiştir.

ANAOKULU EĞİTİMLERİ

Sorun: Sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için çocuklarda ilk eğitim yaşının “üç” olduğu ancak ülkemizde yaşanan fırsat eşitsizlikleri nedeniyle her çocuğun aynı imkânlarda ve süreçlerde eğitim alamaması sonucunda toplum geleceği için sorun teşkil edebileceği ön görülmektedir.

Öne çıkan tespit

1. Farklı bölgelerde çocuk eğitimlerine olması gerekenden geç başlandığı,
2. 03-07 yaş aralığındaki çocuklara doğru eğitimler verilmediği takdirde gelecek hayatlarında sorunlar yaşadıkları
3. 03-07 yaşları arasında alınan eğitimlerin çocuk gelişimini olumlu yönde etkilediği ve çocukların sosyalleşmesine büyük katkısının olduğu,

4. Bu yaş aralığında alınan doğru eğitimlerin çocukların fiziksel gelişiminin de olumlu şekilde etkilendiği tespit edilmiştir.

Öneri ve Temenniler

1. 03-07 yaş aralığındaki tüm çocukların anaokuluna gitmesi için teşviklerin sağlanması.
2. Ailelerin bu konuyla ilgili eğitilmesi
3. Bu yaş gurubundaki çocuklara; çocuk hakları, çevre bilinci, öz temizlik, sosyal davranış becerileri, inovasyon gibi eğitimlerin verilmesi,
4. Bu yaş gurubundaki çocuklardaki kaygı bozukluğu, davranış problemleri vb gibi sorunlar gözlemlendiği zaman aile ile beraber eğitimlere ek terapiler planlanması. Bu konuda ailenin bilgilendirilmesi,
5. Bu yaş gruplarına eğitim veren eğitimcilerin de yine aynı şekilde daha özverili eğitimmeleri oldukça önemlidir gibi önermelerde bulunulmuştur.

Sonuç

Tespitler sonucunda çocukların ilkokul eğitimleri öncesinde özellikle 03-07 yaş içerisinde aldıkları eğitimlerin hayat boyu gelişimlerini doğrudan etkilediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda anaokulu eğitimlerinin kapsamının sadece çocuklara oyun oynama ve zaman geçirme alanları olmasının dışında gelecekte kullanabilecekleri bilgileri ve eğitimleri alınabilecek şekilde planlanması önemlidir. Eğitimler sırasında çocuklara psikolojik desteklerin sağlanması, kendilerini koruyabilme, ifade edebilme yetilerinin geliştirilmesi önemi üzerinde durulmuştur. Anne ve baba eğitimlerinin de bu yaklaşımlara paralel düzenlemesi ayrıca önemlidir.

FİZİKSEL İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI/ İNOVATİF KÜTÜPHANE

Sorun: Ülkemizde son yıllarda hemen hemen her köyde eğitimin aksatılmaması adına okullar yapılmaktadır. Ancak bu okulların fiziksel yetersizlikleri buralarda yaşayan çocukların büyük kentlerde yaşayan çocuklarla aynı eğitimi almalarına engel olduğu gözlenmiştir.

Fiziksel yetersizlikler nedeniyle daha büyük bölgelerdeki okullara gitmek zorunda kalan çocukların bir süre sonra ulaşım problemleri, coğrafi koşullar ve hava muhalefetleri nedeniyle eğitimlerinin yarım kaldığı gözlemlenmektedir.

Öne Çıkan Tespitler

1. Eğitim hakkının ve eğitimde eşitliğin kanunlar kapsamında koruma altında olduğu ancak uygulamada ciddi eksikliklerin olduğu,
2. Fiziksel olarak; bina, bahçe, sınıf düzenleri gibi temel ihtiyaçların planlandığı okullarda eğitime destek verecek olan kütüphane, bilgisayar gibi diğer temel ihtiyaçlardan yoksun olduğu,
3. Kendi köylerinden çıkarak uzak köylere ya da merkeze giden öğrencilerin zaman içinde zorlaşan koşullardan dolayı eğitimlerine ara vermek zorunda kaldıkları,
4. Yetersiz ekipmanlar nedeniyle köy okullarında verilen eğitimlerin eksik kalması.

Öneri ve Temenniler

1. Öncelikle tüm okulların temel fiziksel koşullarının sağlanması (bina, tuvalet, sıra, masa, ısınma),
2. Her okula bir kütüphane kurulması. Bu kütüphanelerin günümüz koşullarına uygun şekilde hem kitap ve diğer yayınlarla donatılması hem de bilgisayar ve inovatif gereçler ile zenginleştirilmesi,

3. İnovasyon eğitimlerinin müfredata dâhil edilmesi ve öğrencilerin bu konuda geliştirilmesi,
4. Öğretmenlerin de ayrıca eğitilerek, öğrencilerinin sadece ders içerikleri ile ilgi değil, geleceğe ayak uydurabilecek yetenekleri geliştirebilmeleri için destek verebilir hale gelmeleri,
5. Okulların okul olmaktan öte “yaşayan okullar” haline getirilmesi. Kütüphane, müzik odaları, fiziksel gelişimleri için olanakların sağlanması,
6. Kardeş okul projelerinin artırılması ve büyük şehirlerdeki okullar ile iş birliklerinin yapılması. Bu projelere hem eğitimcilerin hem de okul aile birliklerinin aktif olarak katılımının sağlanması.

Sonuç

Eğitimin en temel insan haklarından biri olması sebebiyle ülkemizde eşit şartların yaratılması için projeler geliştirilmesi ve eğitimde gerçek anlamda fırsat eşitliğinin sağlanması çok önemlidir. Bu nedenle her köyde bir okul projeleri geliştirilirken sadece teknik ve fiziksel alt yapıların sağlanmasının değil aynı zamanda çağa ayak uydurabilecek teknik desteklerin verilmesi gereklidir. Kütüphane, bilgisayar ve bunun gibi temel ihtiyaçların devlet eliyle sağlanamadığı noktalarda büyük şehirlerden “kardeş okul” projeleri ile ihtiyaçların karşılanmasının sağlanması oldukça önemlidir.

GENEL SONUÇ

Kadın ve eğitim çalıştayının genel değerlendirmesinde ön plana çıkan bazı sorun ve önermeler aşağıdaki gibidir:

1. Aile içinde anne ve baba eğitimlerine önem verilmesi ve artırılması gerekmektedir.
2. Anaokulu eğitimi diğer tüm kademe eğitimlerinden çok daha gelişmiş şekilde planlanmalı ve eğitimler aile ile beraber yürütülmelidir.
3. Kadınların eğitimlerine devam edememe sebeplerine daha gerçekçi yaklaşımlarda bulunulmalıdır. Bu bağlamda erken yaşta evliliklerin önüne geçilmesi, çocuk işçi sorununa çözümler üretilmesi, tarımda çalıştırılan çocukların eğitimlerine aylarca ara verdirilmesine engel olunması gerekmektedir.
4. Eğitimcilerin sadece kendi uzmanlık alanlarında değil kendilerini aynı zamanda sosyal becerilerde geliştirmeli. Bu anlamda sivil toplum örgütlerinin yoğun ve etkili eğitimler düzenlemeleri gerekmektedir.
5. Okulların, çocukların fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi ve her okulun “yaşayan okul” haline gelmesi için gerekli çalışmaların hem devlet eliyle hem de sivil toplum örgütleriyle ortak yürütülmesi gerekmektedir.
6. Öğrencilere ve ailelere temel hukuk eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimlerin özellikle hukuk fakültesinde okuyan hukuk öğrencileri tarafından verilmesi önerilmektedir.
7. Toplumun farklı kesimlerine ulaşmak, sorunlarını dinlemek ve çözüm üretebilmek adına fakültelerin psikoloji, sosyoloji ve bu gibi alan çalışmalarında deneyimli bölümlerindeki öğrenciler ile iş birliği yapılarak derinlemesine araştırmalar yapılması gerekmektedir.
8. Genç kızlara okul dışında sosyal hayat ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.
9. Evlilik, aile bağı, çocuk gelişimi, temel haklar gibi konuların kapsadığı mahalli seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir.
10. Aile danışmanlığı birimlerinin mahalli yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile beraber çalışarak ihtiyaçlar doğrultusunda çözümler üretmeleri gerekmektedir.

KADIN VE MEDYA

Moderatör : Prof. Dr. Pelin Güven - Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Raportör : Süreyya Turan - Avukat

Katılımcılar : Misket Dikmen - İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanı

Mehmet Şerif Sağıroğlu - Avukat

Meral Önerli - Avukat

Görkem Ercan - Yazar

Aslı Soyergin - Uzman Psikolog

Çetin Öner - Kent Konseyi Görevlisi

Hesna Arıkan - Eğitimci

Olgu

“MEDYA VE KADIN” konusunun aslında çok geniş kapsamlı bir konu olduğu dikkate alındığında, bu konunun sadece bir kaç ana noktası alt başlıklar halinde sıralanarak katılımcılar tarafından değerlendirilmiştir. Bu kapsamda; “Kadın kendini hangi değer yargısıyla tanımlamak istiyor? Bunda medyanın etkisi nedir?”, “Yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın etkisi nedir?”, “Medyanın dili ne kadar sağlıklıdır?”, “Medyada konu olarak kadınlar ne şekilde gündeme gelmektedir”, “Medyada kadın istihdamı, kadının temsili konusundaki mevcut durum nedir? Medyada erkek egemen çalışan olmasının kadın haberlerinin yapılmasındaki etkisi”, “Medya sektöründe izleyici, tüketici olarak kadınların etkisi nasıldır” ve “Medya sektörü ile ilgili hukuki düzenlemeler yeterli midir? gibi çeşitli konular alt başlıklar halinde ele alınmıştır. Burada bütün alt başlıklarda yer alan konuların aslında birbiri ile ilgili olduğu katılımcılar tarafından belirlenerek bir bütün olarak konunun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Öne Çıkan Tespitler

1. Kadın kendini hangi değer yargısıyla tanımlamak istiyor? Bunda medyanın etkisi nedir konusuna baktığında medyada kadına belirli rollerin verildiği, dizilerde bilinçli bir şekilde ev kadını, çocuklarla ilgilenen kişi, olarak yansıtıldığı, ya da yarışma programlarında reyting amaçlı senaryolarda olumsuz şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Bazı programlarla özellikle kadınlar belirli kalıplara sokulmaya çalışılıyor bu konuda algı yönetimi yapılıyor. Örneğin Stepford kadınları dizisindeki gibi, kadınların klasik ev kadınları olarak işlenmesi
2. Kadınlar konu olarak medya sektöründe reklam amaçlı olarak kullanıldığı gibi, cinsel içerikli ya da şiddet içeren haberlerde tirajı arttırmak için, haberin öznesi olarak da sıklıkla kullanılmaktadır. Medyada kadın meta olarak kullanılmakta haberin öznesi haline gelmektedir. Reyting amaçlı, cinsel obje olarak kullanılmaktadır. Haberlere konu olan erkek ise adeta mağdur olarak yansıtılmaktadır.
3. Kadın medyadaki programlarda kendisi de rızasıyla örneğin reklam amaçlı olarak olumsuz haberlere konu olmasına sebep olabilmektedir.

4. Afyonlama programları ile kadınların belirli kalıplara girmesi, belirli davranış modellerini benimsemesi söz konusu olmaktadır. Ataerkil bir toplum yapısı olmanın da bunda etkisi büyüktür.
5. Kadının sahip olduğu haklarını kazanmada çok fazla mücadele etmemiş olmasının bugünkü durum açısından olumsuz bir etkisi olduğu görülmektedir.
6. Kadın dayanışması olmaması medyada kadının reklam amaçlı ya da şiddet gibi haber amaçlı kullanımının azalmasını olumsuz etkilemektedir.
7. Toplumda kadının küçüklükten itibaren öncelikle ailede, sonra da sosyal çevrede belirli kalıplar içerisinde yetiştirilmesi de mağduriyetinin ortaya çıkmasının bir sebebini oluşturuyor. Kadının ikinci planda olması, ezilen rolünü benimseyebilmesinde etkili oluyor. Örneğin eğitilmiş bir yönetmenin bir sorunla ilgili olarak "kadın başıma bunlarla uğraşamam" demesi ya da kadının evlenirken kocasının soyadını alması gibi.
8. Medyada rol model olarak gösterilen kadınların, kötü bir rol model olarak yer alması yine önemli etken olarak ortaya çıkıyor.
9. Medyada şiddete ilişkin kadın haberleri verilirken kurbanın kişilik hakları zedelenecek şekilde şiddet ya da cinsel içerikli haberler verilmektedir.
10. Yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın etkisi nedir? Medyanın dili ne kadar sağlıklıdır?, Medyada konu olarak kadınlar ne şekilde gündeme gelmektedir? konusunda; yazılı ve görsel basın ile sosyal medya birbirinden ayrı değerlendirilmelidir. Kadının konu olarak medyada yer alması, kadının kendisini hangi değer yargısıyla tanımlamak istemesi konusunda da etkili olmaktadır. Bunda yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın etkisi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyada özellikle takipçi sayısının fazla olması önem taşımaktadır. Sosyal medyada her hesap sahibi aynı zamanda da bir yayıncıdır. Bu nedenle sosyal medyada kadınla ilgili olumsuz haberlerin denetimi son derece zordur. Sosyal medyada klavye delikanlılığı çok yaygındır.
11. "Medyada kadın istihdamı, kadının temsili konusundaki mevcut durum nedir? Medyada erkek egemen çalışan olmasının kadın haberlerinin yapılmasındaki etkisi", "Medya sektöründe izleyici, tüketici olarak kadınların etkisi nasıldır" konusuna bakıldığında; medyada kadın çalışanlar ve işveren olarak kadın sayısı son derece az olduğu görülmektedir. İşveren ya da çalışan olarak kadın sayısının artması kadının konu olduğu olumsuz haberlerin sayısını da azaltacaktır. Ancak medya sektörü de ticari alanda faaliyet gösteren ve gelir elde etmeyi amaçlayan şirketlerden oluştuğundan, bu kapsamda reytingi artıracak haberlerin azalması söz konusu olduğunda kadın çalışanlar açısından bu bir baskı unsuru olabileceğinden, kadın çalışan sayısının artmasının kadınlarla ilgili haberlerin azalmasındaki etkisi sınırlı olacaktır.
12. Medyada kadın çalışanlar açısından ücretlerde eşitsizlik söz konusudur.
13. Basın sektöründe işsizliğin çok yaygın olması bu alanda kadın istihdamını da zorlaştırmaktadır. Ayrıca Anadolu'daki medya örneğinin kadınlarla çalışmayı tercih etmemektedir.
14. "Medya sektörü ile ilgili hukuki düzenlemeler yeterli midir konusuna bakıldığında; kadına yönelik olumsuz haberlerin yapılmasını engelleme konusunda; Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW), Radyo ve Televizyonları Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Türk Ceza Kanunu gibi konuyla ilgili hükümler içeren çeşitli kanunların yanı sıra, medya sektörüne özgü "Basın Meslek İlkeleri" gibi bir çok mevzuat bulunmaktadır. Hukuki düzenlemelerin yeterli olduğu ancak bunların uygulanmasında problem olduğu görülmektedir.

Öneri ve Temenniler

1. Öncelikle Dünyadaki iletişim çok farklı bir yöne gitmektedir. Geçmişteki eğitim yöntemiyle şu anda çalışmak bir anlam ifade etmemektedir. Güncel akademik çalışmalar yapılmalı, eğitim sistemi de buna göre uyarlanmalı ve uygulanmalıdır. Disiplinler arası çalışmalar yapılmalıdır. Öncelikle bu çalışmaların yapılmasından sonra alınması gereken önlemler ve yapılması gerekenler ortaya çıkacaktır. Bu tespitle birlikte mevcut durumda yapılması gerekenler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:
2. Medya dilinin düzeltilmesi gerekmektedir. Örneğin haberin kendisinin verilmesi, kadının özne olarak kullanılmaması, ismin açıklanmaması, fotoğrafın buğulanması, suçluyu mağdur gösterecek ifadelerin kullanılmaması gibi.
3. Kurbanın kişilik hakları zedelenmeden, kadın haberin öznesi haline getirilmeden kadınlara ilgili haberler yapılmalıdır.
4. Ombudsmanlık kurumu medya sektöründe konu olarak kadının haber olmasındaki, haberin öznesi haline getirilmesinde etkin denetimi sağlayan unsurlardan birisidir. Ancak ombudsmanlık yapabilme niteliklerine sahip olan kişilerin istihdam edilmesinde; örneğin yüksek ücretlerin ödenmesinin gerekmesi gibi, yayın kuruluşları açısından bazı olumsuz engelleyici durumlar bulunmaktadır. Ombudsmanlık kurumunun yaygınlaştırılması, işlevsel hale getirilmesi, etkin bir şekilde uygulanması için bu gibi engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.
5. Medya sektöründe "Basın Meslek İlkeleri" kabul edilmiş olup, yine bu sektörde Basın Konseyi Yüksek Kurulu (BKYK) kurulmuş bulunmakta ve bu kurum, Basın Meslek İlkeleri'ne aykırı hareket ettiği iddiasıyla Basın Konseyi'ne şikayette bulunmuş olan gazeteciler ve basın organlarının uygulamalarını değerlendirerek karara bağlamakta, bu kapsamda da basın mensupları ve/veya basın organları hakkında "şikayeti yersiz bulma", "uyarma" veya "kınama" kararı alabilmektedir. Basın Konseyi Yüksek Kurulu'nun bu yaptırımını medyadaki aktörler açısından büyük önem taşımaktadır.
6. Medyada ihlal yapanlara uygulanacak yaptırımlar arasında, ihlali yapanların teşhir edilmesi de eklenmelidir. Teşhir edilme ihlal yapanların bu konuda daha özenli haber yapmalarına neden olacaktır.
7. Haberler doğru, tarafsız bir şekilde, kadın haberin öznesi haline getirilmeden aktarılması gerekmektedir.
8. Haberlerde kadın milletvekili, kadın gazetesi gibi kadın vurgusunun yapılmaması gerekir.
9. Medya sektöründe çalışanlarda hizmet içi eğitim etkin bir şekilde uygulanmalıdır.
10. Üniversitelerde örneğin iletişim fakültelerinde bu konuda iyi bir eğitim verilmelidir. Yine Halk eğitim, Belediye gibi bir çok kurumda eğitim verilmelidir.
11. Medyada kadınlara yönelik olumsuz haberlerin yapılmasının engellenmesi konusunda, medya sektöründeki işverenler, çalışanlar, devlet kurumları, siyasi partiler, STK'ları gibi toplumun her kesiminin bir işbirliği içerisinde çalışması sağlanmalıdır. Siyasi partilerin konuşmalarına dikkat etmesi, topluma yanlış mesajlar vermemesi gerekmektedir. STK'ların da bu konuyla ilgili ortak çalışma yapması büyük önem taşımaktadır. Bütün aktörlerin bir arada yer aldığı bir çalışma ile konunun mümkün olduğu kadar geniş bir çevrede ele alınması ve duyurulması sağlanmalıdır. Bu konuda STK'larda etkin bir şekilde bu diyalogu sağlamaya çalışmalıdır. Toplumun tüm kesimlerinde konuyla ilgili baskı yapılması gerekmektedir.
12. Kadına yönelik olumsuz haberlerin verilmesinde, programlar yapılmasında en büyük sorumluluk medyaya düştüğünden, bu sorunun çözümünde en etkili kurum da medya olacaktır. İşi çözecek olanlardan en önemlisi medya mensubunun kendisidir. Faydacı ve ahlaklı olmak son derece önemlidir. Bu dikkate alınarak haber ya da program yapılmalıdır.
13. STK'ların kadına yönelik medyada olumsuz haber, program yapılması konusunu engellemek yapacakları çalışmalara ayrı bir bütçe bütçe ayırmaları, süreklilik arz edecek şekilde profesyonel bir şekilde

çalışmalar yapılmalı ve yine örneğin yapılan çalışmaların duyurulması konusunda da profesyonel şirketlerle çalışılması gerekmektedir.

- 14.** Kadınların eğitimi çok büyük önem taşımaktadır. Özellikle kadınlara yönelik eğitim yapılmalıdır. Kadın erkek eşitliği küçük yaşta çocuklara verilmelidir. Bu konuda kadınların yanı sıra erkeklerin eğitilmesi de son derece önemlidir.
- 15.** Kadın erkek eşitliği devlet politikası olarak algılanmalı ve uygulanmalıdır. Kadının değerli, kılınması gerekmektedir.
- 16.** Kadın, özellikle televizyon programlarında ev kadını, evde çocuk sahibi gibi rollerde gösterilmemelidir.
- 17.** Kamu spotları hazırlanmalı ve 40 sn geçmeyecek şekilde yayınlanmalıdır.
- 18.** Hedef kitle belirlenmeli ve verilmek istenen mesaj profesyonelce hazırlanmalıdır.
- 19.** Psikologların STK'larda aktif bir şekilde çalışması gerekmektedir.
- 20.** Dijital medyada yapılan her şeyin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmalar sosyal medyada sürekli olarak yansıtılmalıdır.
- 21.** Kadın ve medya konusundaki çalışmanın etkili olabilmesi için süreklilik olmalı, örneğin her yıl benzer tarihte aynı konunun ele alınması, konunun takip edilmesi, gelişmeleri aktarılması yapılmalıdır.
- 22.** Basında çok seslilik olmalıdır. Basın özgürlüğü açısından bu çok önemlidir.
- 23.** Ombudsmanlık kurumu medya sektöründe konu olarak kadının olumsuz bir şekilde haber olmasındaki, haberin öznesi haline getirilmesinde etkin denetimi sağlayan unsurlardan birisidir. Yaygınlaştırılıp etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.
- 24.** Bu Çalıştay sonuçlarının duyurulması için profesyonel bir çalışma yapılmalı ve haber medyaya servis edilerek etkinliği arttırılmalıdır.
- 25.** Gençlere çok önem verilmeli özellikle bu konuda onların çalışması teşvik edilmelidir.
- 26.** Lions'ta bir çok etkin ve yetkin kişi bulunduğundan bunların katkısından yararlanılmalıdır.
- 27.** Hukuki düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Sonuç

- 1.** Bu Çalıştay'dan çıkan sonuçlar, Medya kuruluşları, yazılı görsel haber kanalları ile paylaşılmalıdır.
- 2.** Basın Konseyi ve RTÜK'e rapor sonuçları gönderilmelidir.
- 3.** Televizyon Kanalları ziyaret edilerek kadına bakış açısını zedeleyici programlar konusundaki duyarlılığımız belirtilmelidir.

ÇALIŞMA HAYATI VE KARAR ALMA İLE UYGULAMA MEKANİZMALARINA KADININ YERİ

Moderatör : Prof. Dr. Pervin Somer, Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Raportör : Yrd. Doç. Dr. Erika Biton Serdaroğlu, Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Katılımcılar : Prof. Dr. Dilek Cindoğlu - Sosyolog
Naciye Çıdam - Avukat
Aysu Hanım - Psikolog
Berrin Vaizoğlu - Mimar
Esin Tektaş - Kadıköy Kent Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi
Filiz Saraç - Avukat
Ümran Öksüz - Siyasetçi
Mahpeyker Koç - Sosyal Psikolog

KADIN VE SİYASET

Olgu

Kadın ve siyaset başlığı altında katılımcılar siyasette kadının yeri, liderlik sorunları ve sosyal yaşamda bu bağlamdaki sorunları ele almışlardır:

Pervin Somer (Akademisyen/Hukukçu): Siyasetin her kademesinde erkek egemen tablo ile karşılaşmaktayız. Kadınlar neden siyasette yükselmiyorlar neden kadınlar bakanlık söz konusu olduğunda bile genelde Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanlık ile sınırlı kalıyorlar? Mesela Maliye, İç işleri Dış işleri Bakanlığı için akla gelmiyor. Oysa o göreve gelen bakanlar kadar yetkin ve liyakat sahibi olanlar var içlerinde.

Filiz Saraç (Avukat): Aslında kadınların siyasette yer almaması siyasetin kendisinin de sorunlu olmasının bir sonucu. Zira erkek egemen toplumlarda pozitif ayrımcılık sonucu belli görevlere gelen kadınlar bile yine erkeklerin seçtiği kadınlar ile sınırlı kalmakta. Bu seçimlerde ise maalesef en çok çalışan, en çok özveride bulunan değil; lider vasfı taşımayan ve meslektaş olacak erkeklere yardımcı olacak, olabilecek vasıfların taşınması etkili olmakta.

Pervin Somer: Siyasette kadın yer bulmak amacı ile erkek zihniyeti ile mi hareket etmek zorunda kalıyor? Yani kadın olmak sadece cinsiyet meselesi mi? Siyasette yer bulabilen kadın, kadın cinsiyetinde erkek bakış açısı mı kazanıyor?

Filiz Saraç: Kadınların siyasete girmeleri ancak belli aileden olmaları, belli soy adları taşımaları ile

mümkün görülüyor; yani bu durum, kadının önünün açılmasını kolaylaştırıyor. Bu şartları taşımayan kadınların çok daha fazla mücadele etmeleri gerekiyor.

Pervin Somer: Acaba kadınlar siyaset yapabiliyor mu? Siyasetin yapıldığı mesai şartlarına uyabiliyor mu? Genellikle toplantılar akşam oluyor, eşler ve aileler bu konuda siyasete dolayısıyla bu toplantılara katılmak isteyen kadına kolaylık sağlıyor mu?

Filiz Saraç: Siyaset genelde mesai saatleri dışında yapılmaktadır. Toplantılar akşam üstleri veya hafta sonları yapılmaktadır. Tabiidir ki, kadının katılımı bu ölçüde partinin bakışına ve ailenin destek vermesini göre bağımlıdır.

Pervin Somer: Biz siyaset denilince genelde meclisi düşünüyoruz oysa odalarda STK'larda da hep seçimle göreve geliniyor. Peki meslek odalarında durum nedir? Buralarda kadınlar etkin olabiliyor mu, etkin pozisyonlara gelebiliyor mu?

Berrin Vazioğlu (Mimar): Mimarlar odasından hareketle cevap verebilirim. Maalesef kadınlar %10 civarı yönetimde yer alabiliyorlar.

Ümran Köksüz (Siyasetçi): Maalesef pek destek görmüyorlar. Daha çok çalışmalarına rağmen kadınlar seçilmiyor veya yükselemiyorlar. Akabinde de mücadeleden vaz geçmeler başlıyor. Kadınlar da bir birimize destek olamıyoruz bu anlamda.

Erika Biton Serdaroğlu (Akademisyen/Hukukçu): Bu aşamada acaba yükselen kadın diğer kadınların yükselmesini istemiyor mu? Kadınlar kadına destek veriyor mu?

Ümran Köksüz: Öyle olduğunu düşünmüyorum. Bizde zaten destek olacak kadın az. Piramidin üstüne çıktıkça kadınlardan değil erkeklerden destek almak zorunda kalıyorsunuz zira yukarı çıktıkça kadın sayısı azalıyor.

Esin Tektaş (Kadıköy Kent Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi): Kadınlar için fırsatlar az. Zira genel algı ve biçilen rol icabı kadın evinin, eşinin düzenini sağlamakla yükümlü. Bunları tamamladıktan sonra kendisine sıra gelebiliyor. Üstelik erkek egemen toplumda siyasette de kadını erkeklere yardım etsin diye istiyorlar. Erkek için oy istesin, erkekleri meclise taşıyın. Evde de siyasette de kadına biçilen rol yardımcı olmak ile sınırlı.

Berrin Vaizoğlu: Siyasette bulunan kadın oranı %50'yi bulduğu zaman ancak kadın hak ettiği yeri bulabilecek.

Pervin Somer: Siyasette kota olmalı mı? Pozitif ayrımcılık konusunda ne düşünüyorsunuz?

Berin Vaizoğlu: Kotalar tabii ki olmalı, ta ki döngü kırılana kadar pozitif ayrımcılık yapılmalı. Bu döngü ancak bizim anne olarak yetiştirdiğimiz erkeklerle rol modellerler düzeltilerek kırılabilir.

Pervin Somer: Anne olarak biz bir şeyler yapıyoruz ama başka anneler de başka rol modeller yetiştiriyorlar. Kadının hiç mi hatası yok?

Dilek Cindoğlu (Akademisyen/Sosyolog): Kadının hatası olduğuna tamamı ile itiraz ediyorum. Toplum erkek egemen faturasını nasıl kadına çıkartır ve düzelt dersiniz. Mekanizmanın tamamı sıkıntılı. Annelerin etkisi önemli ama sınırlı. Çocuk önce aile içinde sosyalleşiyor, sonra okul, medya, toplum. Bunların hepsi etkili iken tüm hatanın anneye yüklenmesine itirazım var.

Ümran Köksüz: Bir önceki kuşağın etkisi, töre, arkadaş çevresi bunların hepsi etkili. Bu sebeple annenin rolü fiziksel bakım ile sınırlı kalabilmekte. Kadın kendi ayakta durmaya çalışırken çocuğa aktarılanların tamamında sorumlu tutulması doğru değil.

Filiz Saraç: Anne azımsanmamalı. Rol model oluştururken "abine su ver", "dilini tut" annelerden kodlanarak geçen hususlar var. Maalesef yöneticilik değil yardımcılık kodlanıyor. Kadınlar siyasi söylemlerde "kadın/genç" vurgusuna geçit vermemeli. Zira bu söylemlerde bulunanlar acaba kendileri kadın hakları konusunda nasıl bir sicile sahipler.

Pervin Somer: Kadın ailede yönetici olabiliyor mu ki? Ailede daha erkeğe destek rolü biçilmişken siyasette aksinin olması mümkün mü?

Mahpeyker Koç (Sosyal Psikolog): Neden siyasette kadın diye bir başlığımız var? Bu bile başlı başına bir sorun. Kadın erkek ayrımı neden? İnsan nerede? Toplum tarafından kadına işlenmiş kodlar var. Bundan dolayı da kadın eşini, babasını, aile bireylerini yükseltmeye çalışıyor. Kendini aşağı görüyor. Bunun altında yatan kadının kişilik oluşumunun baskılanması. Kadın çocuk doğurmak ve bakmak için mekanik olarak görülüyor. Oysa kısıtlanan ortam içinde kadın kişiliğini bulamıyor. Kendini insan olarak görmüyor. Bunda eğitimin de rolü var. Kadın varoluşunun nedenini anlamıyor. Erkek ise bundan yola çıkarak kendinde kadın üzerinde hak buluyor. Kavramlarımızda bu olgunlaşmamaktan kadın -erkek ayrımı yapma çevresinde tıkanıyor. Kadını insan yerine koyduğumuzda tüm sorunlar çözülecek.

Pervin Somer: Bu dönüşümü sağlamak için ne yapmak gerek?

Mahpeyker Koç: Toplumu organize etmeliyiz. Eğitmeliyiz. Biçilmiş roller olmamalı taraflar arasında anlaşarak paylaşım yapılmalı. Aile içinde taraflar kendileri istedikleri role bürünmeli ortak anlaşmaları ile.

Pervin Somer: Kadın siyasete girdiğinde daha barışçıl bir ortam mı olur?

Naciye Çıdam (Avukat): Kadın daha kucaklayıcı olduğundan daha barışçıl olacaktır. Neden erkek çocuklarına oyuncak araba, silah alınır da kızlara bebek, fincan vs. Toplum cinsiyet eğitimi dolayısı ile kodlarını veriyor. Bu kodlar ile kadın zorlanıyor. Dahası ekonomik özgürlüğü olmayan kadın siyasete nasıl girsin? Siyaset başlı başına para isteyen bir uğraş. Bu sebeple kadınların siyasete girmesi isteniyor ise en azından kadınlardan para alınmamalı. Yine kota sistemi iyi olmakla beraber yetersiz. Fermuar sistemi olmalı yani bir erkeğe bir kadın. Kadınların birbirlerini kıskanması konusu ise maalesef gerçek. Kadınların egoları fazla. Olayları kişiselleştiriyoruz. Daha duygusal davranıyoruz. Tüm bunların önüne ancak toplumun eğitilmesi ile geçilebilir.

Aysu Hanım: Eğitimi önce kendimizden başlatmalıyız. Kendimize haksızlık etmeyi bırakmalıyız. Anne tüm toplumsal kodlardan sorumlu olamaz. Baba var toplum var. Sadece kadına yöneltilen suçlama anlamsız. Mevzunun özü anlaşılmalı. Bu da akademik gelişmişlik değil. Farkındalık sağlamak. Ben önce farkındalığı yaratalım sonra toplumun fark etmesini sağlamalıyım. Kadınlar neden hep yan unsur olarak ortaya çıkıyor. Neden kadın kolları? Neden sistem içindeki kadınlar değil? Birlikte hareket neden yok? Önce dil düzeltilmeli kadın-erkek ayrımı kalkmalı. Hak verilmesi beklenmemeli ben ne yapabilirim denmeli. Yan kol gibi kalmamalı kadın kıymetinin değersizleştirilmesine izin vermemeli.

Ümran Köksüz: Maalesef toplumumuzda hala kızı olduğunda yüzü düşen, oğlu olduğunda kurban kesen anlayış yaygın. Bunu kırmak için eğitim verilmeli. Kadınlar eğitilmeli ama daha önce erkekler

eğitilmeli ki, kadına saygı duyabilsin. Üyeleri kadın olan kuruluşlarda bile başkanlar, yöneticiler erkek. Birlikte hareket etmeli ancak bunu sağlayabilmek için öncelikle erkekler eğitilmeli. Bu anlamda şuan için, kadının ilerleyebilmesi için kota gerekli. Bunun dahi uygulamasında sıkıntılar yaşandığı görülüyor. Bunları aşabilmek için kadınlar olarak bu pozisyonlarda çoğalmalıyız. Kadın eğitimleri yapılmalı, kadın donanımlı hale gelmeli. Bunun sonrasında kendine güveni gelsin. Erkeklere doldu malzemesi olarak kullanılması, kullandırılması. Piramidin üst kısımlarına gelen kadın diğer kadınlara destek olmalı. Kadına şiddet üzerine siyaset yapan erkeği de eğitmeliyiz. Zira o da tam anlamda bilmiyor, bilemiyor. Kadın, anne tek başına rol model değil ki, baba da rol model. Dolayısı ile onlarında eğitilmesi önem arz ediyor. Kaldı ki, evden çıkınca okul, çevre, meslek yaşamı. Kısaca önce erkek eğitilmeli. Özellikle erkeklere empati yapmayı öğretmek gerek; emeğe saygıyı öğretmek gerek.

Pervin Somer: Kadın siyasette cinsiyet mi? Zihniyet mi?

Ümran Köksüz: Çok böyle algılamıyorum. Tabii ki evriliyoruz ama erkeklaşıyoruz anlamını taşıyor bu. Katılıyoruz, mantıksal bakmayı öğreniyoruz. Duygusal davranmanın önüne geçmek gerek.

Dilek Cindoğlu: Kavramlarda bile sıkıntı var. Akıntıya karşı kürek çekiyoruz. Hep erkek önde düşüncesi var. Diğer taraftan Türkiye’de çalışan kadın bile %30 civarı bunun bir kısmı ise ücretsiz çalışıyor. Eğitim almayan, çalışan kadın nasıl siyaset yapsın. Mesleği olmayan, çalışmayan kadın için kim siyaset yapacak? Eğitim çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmakta. Eğitim ile kadın sosyalleşiyor da.

KADININ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YERİ

Olgu

Katılımcılar kadının çalışma hayatındaki yeri başlığı altında kadının istihdam gücüne katılımı, iş hayatında yükselmesi ve yasaların bu konuda yeterliliği konularını ele almışlardır.

Pervin Somer: Sosyal yaşamdaki kadın liderliğe soyunduğunda iş hayatına girdiğinde nasıl bir tablo çıkıyor? Ne kadar yönetici var? Ne kadar yardımcı pozisyonda kalıyorlar?

Dilek Cindoğlu: İş hayatında kadın az. Bu da yükselmeyi engelliyor. Etki yapabilecek sayılara ulaşamadık. Koltuk sahibi erkeklerde bu koltukları bırakmak istemiyorlar. Her organizasyonda yukarı çıktıkça liyakat önemli ama kişilerin kullandıkları sosyal ağ da önemli ki kadınlar bu konuda genelde dışarıda kalıyorlar. Erkekler daha aktif olarak ve doğal oluşan sosyal ortamlardan yararlanıyorlar. Kadınların sayılarının az olması da bu anlamda onları dışarıda bırakıyor. Tabii ki, eğitilmiş kadın, bakıcılar ve aile desteği ile bu döngüyü kırmaya çalışıyor ama yetersiz kalıyor. Bir de kapıları kapatan erkekler var. Kurumsal kültür arkasına gizlenip kadınları dışarıda bırakıyorlar.

Pervin Somer: Kanunlarda tanınan haklar sebebi ile kadınlar geri de mi kalıyor?

Dilek Cindoğlu: Kadınlara tanınan hakların desteklenmesi gerek.

Naciye Çidam: Kadınlar çalışmaz ise işsizlik olmaz diyen çok maalesef.

Pervin Somer: Kadını diğer kadınlar (2., 3. eş, kayınvalide) sınırlandırıyor mu?

Dilek Cindoğlu: Yasalar gerekli dñzenlemeleri yapmadıkça, kayıt dışı ekonomi devam ettikçe bazı Őeylerin olması çok normal. Genelde diğer kadınlar değil sorun. Bu sisteme imkan veren kayıt dışı ekonomi, gerekli önlemi almayan cezayı öngörmeyen kanunlar sıkıntı yaratıyor. Neden bizde olan ikinci eş, sistemi oturmuş ölkelerde pek karşımıza çıkmıyor. Erkek evlilik akdine aykırı hareketi ile mal varlığını kaybedeceğini biliyor. Üstelik bu mal varlığını kayıt dışı da tutamadığından başına gelebileceklerden çekiniyor. Bu yüzden başka eş arayışı vb. durumlara girmiyor.

Pervin Somer: Okumuş kadında neden evlenme oranı düşük? Boşanma oranı yüksek?

Dilek Cindoğlu: Evlenme oranı düşük değil aslen. Türkiye’de 49 yaşına kadar hiç evlenmeyen kadın %1 oranında. Ancak boşanma oranı artıyor. Buda biraz ekonomik özgürlükle alakalı.

Pervin Somer: Yasalarda erkek eli var o yüzden tam olarak ihtiyaçlar karşılanmıyor. Kadın lehine düzenlemeler hayata geçmiyor.

Naciye Çıdam: Yasada öngörölen uygulanmayınca hiçbir anlam ifade etmiyor.

Pervin Somer: Şiddetten Şikayetçi kadınlar karakoldan geri gönderiliyorlar.

Ümran Köksüz: Kadınlarda yasal haklarını bilmiyorlar. Uygulayıcılar da.

Pervin Somer: Kadının erkekten yüksek ücret alması nasıl karşılanıyor ya da kadının çalışıp erkeğin evde olması?

Dilek Cindoğlu: Ev erkeği pek kabul gören bir kurum olarak karşımıza çıkmıyor.

Naciye Çıdam: Daha fazla Şiddete yol açabiliyor. Daha az kazanan veya kazanmayan erkek ego problemleri yaşıyor.

Esin Tektaş: Ailede gördüğü Şiddeti kendi çocuklarına yansıtan kadınlar da var.

Mahpeyker Koç: Bu Şekilde yetişen kadın kimliğinin oluşamaması sebebi ile bu tarz davranışlara giriyor. Zincirleme patalojik sonuçlar ortaya çıkıyor.

Esin Tektaş: Eğitim alınamadığından eksik kalınıyor. Anne- baba okulu gibi ehil kişilerden eğitim alınması sağlanmalı aslen.

Berrin Vaizoğlu: Belediyeler ve STK’lardan bu konuda yardım alınmalı. İki tarafın birlikte hareket ettiği sistemler getirilmeli.

Ümran Köksüz: Evlenmek için gerekli belgelere bu eğitime katılma şartı getirilebilir.

Filiz Saraç: Algı kısmında sorunlarımız var. Erkeklere kariyer, ekonomik güç empoze ediliyor. Kadının bu anlamda önce kendisini algılaması gerek. Bu konuda yapılabileceklerden biri kadınlara ve kadın çalıştıran, kadın yönetici bulunduran şirketlere vergisel destek sağlamak olarak ortaya konabilir.

Mahpeyker Koç: Şirketlere kadın çalıştırma zorunluluğu da getirilebilir.

Filiz Saraç: Uygulama ile ilgili de problemler var. Bazı hakların kötüye kullanılması sorun yaratıyor. Belki de hakkın kullanılmasını önüne geçiyor. Şiddet döngüsü oluşuyor. Bu konuyla uğraşanlar da sıkıntı yaşıyorlar.

Sonuç ve Öneriler

Katılımcılar gün içinde görüşülen konular üzerinden varılan tespitleri ve bu tespitler sonucu yapılabilecekleri ele almışlardır.

Katılımcılarda oluşan ortak kanaat kadınların sosyal, siyasal ve iş hayatında daha çok yer alabilmesi ve yükselebilmesi için öncelikle toplumda cinsel kodlamaları ortadan kaldıracak eğitimlerin yapılması gerektiği. Bu kapsamda kadınların eğitim almasının da öncelikle gerçekleştirilmesi gerektiği. Kızların okul ve eğitim hayatının çeşitli sebeplerle kesilmesinin önüne geçilmesi gerekliliği.

Bununla birlikte bahsedildiği gibi eğitimin aslen cinsel kodlamaların yıkılmasına yönelik yapılması asıl hedef olarak alınmalı. Bunun ilk adımı olarak evlenme öncesi gerekli işlemlere anne-baba olma eğitimlerinin verilmesi. Bu eğitimlerin panayırılar, festivaller ve diğer etkinlikler de adil olarak devam etmesi.

Bu yöntem ile kadın-erkek ayrımının ortadan kaldırılarak "insan" bilincinin oturtulması.

Buna ilave olarak kadınların siyasette ve iş yaşamında bulunabilmesi için kota, teşvik gibi pozitif ayrımcılık mekanizmaları ile kadınları teşvik edilmesinin gerekliliği de taraflarca ortaya kondu.

Bu kapsamda iş hayatına kadınların katılmasına destek veren hatta üst yönetime getiren şirketlere vergi avantajı sağlanması olumlu bir teşvik olarak nitelendi.

YEREL YÖNETİMLER, YENİ TEKNOLOJİLERLE HİZMETE ERİŞİM ve KADIN

Moderatör : Yrd. Doç. Dr. iur. Cansu TOPAL - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Raportör : Yrd. Doç. Dr. Nilay ARAT - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Katılımcılar : Ayşegül TOPDEMİR – Avukat

Bahar YALÇIN - Kadıköy Belediye Başkan Yardımcısı

Nalan AŞKIN - Avukat

Arzu GEZENT - Bakırköy Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı

Aslı KARABULUT - Netmarble Dijital Pazarlama Müdürü

Atiye YILDIRIM - Sosyal Hizmetler Görevlisi

Canan ÖRS - Avukat

Nesil ÖZEN - Kadıköy Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı

S. Serap ÖREN - Psikoloji/Sosyoloji Öğretmeni

Yerel yönetimler kadınların sorunlarına yönelik hangi hizmetleri vermektedir?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Kadının toplumsal yaşamdaki konumu ve buna bağlı olarak üstlendiği yükümlülükler ve roller gereği temel olarak evin içinde konumlanması meselesi çözülmesi gereken bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Kadının evin bir ögesi olarak görülmesine yol açan çocuk ve yaşlı bakımı alanlarında destek hizmetleri verilmesi suretiyle ev ortamının dışında alan bulabilmesi; "üretim" faaliyetleri ile kişisel becerilerinin farkına varması, kendini geliştirmesi ve bu kapsamda ortak alanlar yaratılarak sosyalleşme sağlanması ve devamında kadının iş yaşamına dahilinin sağlanması, söz konusu toplumsal rolün kadını dezavantajlı bir konumda bırakmasının önüne geçmek noktasında düşünülebilecek ve hayata geçirilebilecek çarelerdir.

Yukarıda ortaya konulan sorunun yerel idareler eliyle çözüme kavuşturulmaya çalışılmasında ortaya konması gereken en önemli mesele "kadın" olgusunu aile ortamının bir parçası görmekten ziyade kadını toplumda tek başına bir öge olarak ele almak gereğidir. Nitekim, kadının aile ortamının bir parçası olarak ele alınarak yukarıda belirtilen sorunlara çözüm üretildiği bir süreçte söz konusu çarelerin "aile hizmetleri" odaklı olması söz konusudur, ki bu şekilde bir bakış açısı kadını ev ortamından çıkarmaya yönelik bir sonuca vordırmayacaktır. Oysa, kadın olgusunu tekil olarak ele alan anlayış doğrudan kadın olmaktan kaynaklı sorunlar özelinde çareler üretecektir.

Bu kapsamda yerel idarelerin görev, yetki ve sorumluluklarının yasal çerçevesine bakıldığında; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu madde 7 uyarınca büyükşehir belediyelerinin "Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak",

İlçe belediyelerinin "775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak",

5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında doğrudan kadınlara yönelik bir hizmet olarak Kanun'un 14 üncü maddesinde ifadesini bulan "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler" yükümlülükleri karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra, 5393 sayılı Belediye Kanunu madde 76'da düzenlenen Kent Konseyleri "kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır."

Söz konusu yasal mevzuat temelinde uygulamada sair belediyeler (Beşiktaş, Bakırköy, Şişli) tarafından verilen hizmetler; kadınlar özelinde önem arzeden mamografi ve smear içerikli sağlık hizmetlerinin ücretsiz sağlanması, gebelik süreci ve sonrası eğitimler düzenlenmesi, belirli yaş gruplarına yönelik çocuk yuvaları açılması, halk kütüphanelerinin yaygınlaştırılması, evde çalışma imkanı bulamayan çocuklara destek bakımından belediye yurtlarında ücretsiz kalan öğrencilerin eğitmen desteği verilmesi, İŞKUR ve Halk Eğitim işbirliğinde meslek edindirme kurslarının açılması, Alo-Şiddet hatları ve çocuk şikayet merkezleri kurulması ve psikososyal destek verilerek belediyenin kadrolu çalışanı psikologlar aracılığıyla destek sağlanması, kadınların el becerileriyle ürettikleri ürünlerin satışına yönelik dükkanlar sağlanması, sanatsal ve kültürel faaliyetler gerçekleştirmek amacıyla desteklenmesi, ekonomik bağımsızlığı güçlendirmek bakımından muhasebe eğitim destekleri, kadının ev sınırlarından çıkarak sosyalleşerek üretkenliğini ortaya koyabilmesi bakımından iş hayatına karışması noktasında cv hazırlama desteği altyapı çalışmaları gibi ve benzeri hizmetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belirtilen bu kadın ve kadının sorumluluğundaki çocuk temelli destek hizmetlerinin yanı sıra toplumdaki cinsiyet ayrımcılığı algısının temeline inilmesi ve bilinçlendirme yapılabilmesi amacıyla özellikle erkeklere toplumsal cinsiyet eğitimi verilmesi, kadınların bilinçlendirme çalışmaları ile farkındalıklarının sağlanması ve güçlendirilmeleri ve söz konusu sorunları çözmek, ihtiyaçları karşılamak amacıyla politika belirlemek ve takibini yapmak üzere Toplumsal Eşitlik Birimleri'nin kurulması da söz konusudur. Bu paralelde Kent Konseyi de çalışmalar sürdürürken çalışma grupları ve meclisler kurulması ile de destek projeleri oluşturulmaktadır.

Çözüm Önerileri

Yukarıda belirlenen ihtiyaçların sağlanması amacıyla belirlenen politikaların kadının toplumsal rolü çerçevesinde hapsedildiği ev sınırları dışına çıkararak ortak üretime katılımı ve sosyalleşmeye dönük hayat sürmesi üzerinden kurgulanması gerekmektedir. Bu kapsamda Kent Konseyinin hayata geçirilmesi önündeki engeller kaldırılmalıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu madde 76 çerçevesinde kurulan ve işleyen Kent Konseyleri kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşmakta ve Kent Konseyi'nde alınan kararlar ve oluşturulan görüşler belediye meclisi toplantısında gündeme alınmaktadır. Dolayısıyla, Kent Konseyinde oluşturulan görüşler doğrudan uygulama kabiliyeti bulamamakta, belediye meclisinde dikkate alındığı ölçüde hayata geçirilebilmektedir. Kent Konseyinin tüzel kişilik sahibi olmaması sebebiyle kendi iradesini uygulama gücüne sahip olmaması ve dolayısıyla hak ve fiil ehliyetinden yoksun olması kararlarının etkililiğini de ortadan kaldırmaktadır.

Bunun yanı sıra uluslararası düzeydeki yükümlülükler de yerine getirilmeli, yasal mevzuat ve bunun paralelindeki uygulama ile somut hayata geçirilmelidir. Bu çerçevede 1992 yılında Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınmanın küresel ölçekte sağlanması amacıyla kabul edilen "Gündem 21" somut bir eylem planı olarak ortaya çıkmış; yerel demokrasinin güçlendirilmesi ile iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi planları ortaya konmuştur. Ülkemiz de söz konusu planı 1998'de pilot uygulama olarak Bursa ilinden başlayarak hayata geçirmiştir. Ancak, somut olarak kadının çalışma hayatına katılması, şiddetin önlenmesi, erkeğin cinsiyet ayrımcılığı konusunda eğitilmesi, uyuşturucu madde bağımlılığının engellenmesi gibi konuların yanı sıra kadın kurultayları, kadın ve çocuk meclisleri gibi konularda çalışmalar ve demokratikleşmeyi arttıran bir ivmelenme olmasına rağmen uygulamaya devam edilmemiştir.

Tüm bu açıklananlar neticesinde uluslararası ve ulusal düzeyde ortaya konan iradenin hayata geçirilmesi ile sorunun çözümü amacıyla halihazırda var olan bir sistemin uygulanması bir başlangıç noktası olacaktır.

Kentsel yaşamda kadının yerel hizmetlere ulaşımında yerel yönetimlerin sorumluluğu var mıdır? Yeni teknolojiler kadının hizmete erişimini ve farkındalığını nasıl etkilemiştir?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Kadının yerel hizmetler ile tek yönlü ilişkisi kapsamında kadın bir tüketici olarak değerlendirildiğinde "Kadın Dostu Kentler" meselesi gündeme gelmektedir. Toplumsal rolün ev sınırlarını bir çizgi olarak belirlediği kadının yerel hizmetler kapsamındaki desteklerden yararlanmak ve ev dışına çıkmak noktasında farkındalığı ve bunun neticesinde bilgi sahibi olmasıyla yerel hizmetlerin yararlanıcısı konumuna gelmesi mümkün olabilecektir. Söz konusu farkındalığın yaratılması aşamasında yerel hizmetlerde kullanılan teknolojinin kadın açısından ulaşılabilir olması zorunluluğu doğarken, yerel hizmet alıcısı konumundaki kadının da teknolojiyi uygun amaçlarla kullanabildiği ölçüde hizmetten yararlanması mümkün olacaktır.

Son yıllarda yerel hizmetlerin verildiği alanlarda kentsel dönüşüm projeleri sebebiyle kent yaşamının günlük pratiğinin farklı bir boyuta taşınması, site olgusunun yaygınlaşması ile yaşam alanlarının yatay boyutta genişlemesi ve ayrışması kadının ev dışı alandaki konumunu da büyük oranda etkilemektedir. Bir

yandan kadının ev sınırları dışına çıkması kapsamında yerel idarelerin yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmesi meselesi ele alınırken diğer yandan ev dışı alanın kadın bakımından zorlayıcı bir mecra haline dönüşmesi "Kadın Dostu Kent" olgusuna yaklaşmayı mümkün kılmamaktadır. Bu duruma, mevzuat gereği yüz ölçümü büyük ama nüfusu az olan belediyelerin nüfus oranında aldıkları ödenekler sebebiyle hizmet sunmak noktasındaki sıkıntıları da eklenmektedir.

Çözüm Önerileri

Yerel hizmetler ile genel idare tarafından verilen hizmetlerin ayrıştırılması ve her türlü hizmetin yerel idarelerden beklenmemesi gereği ortaya konulmalıdır. Yasal mevzuat gereği yerel idarelere yükümlülük olarak verilen hizmetler dışındaki hizmetlerin yerel idarelerden beklenmesi noktasındaki algısal yanlışlık ortadan kaldırılmalıdır. Aksi halde, yerel idareler yasal yükümlülüklerini tam ve etkin bir biçimde yerine getirmek bakımından sorunlar yaşayacaktır ki bu durum da hizmet alanlarının dağılması sonucunu doğuracaktır. Bu kapsamda imar, yol, su vb. hizmetlerin dışında kalan sağlık hizmetinin yerel idarelerden beklenmesi söz konusu olmamalı, yerel idareler bu gibi hizmetler bakımından genel idare ile koordinasyon içinde bulunarak asli olarak genel idare tarafından verilen hizmetlerin iletilmesi aşamasında sorumluluk almalıdır ki hizmetler en etkin biçimde alıcısına ulaşabilsin. Yerel idarelerin görevleri yerel ihtiyaçlara cevap vermek amaçlı bir politika belirlemektir. Söz konusu politikalar da yerel ölçekte belirlenir ve genel idarenin sorumluluğunda olan sağlık, eğitim, sığınma evleri hizmetleri yerel idareler tarafından yürütülürse sınırlı yerel idare bütçesi sorumluluk dışındaki hizmetlere aktarılmış olacak ve bütçe sıkıntılarının yanı sıra yerel idarelerin organizasyon yetenekleri de bölünmüş olacaktır. Söz konusu hizmetlerim sunumu bakımından genel idare tarafından veri toplanması ve organizasyonun gerçekleştirilmesi sonrasında yerel idareler de gerekli koordinasyon desteği verecektir. Ancak, söz konusu hizmetler yerel idarelere bırakılacak ise mutlaka genel idare denetimi söz konusu olmalıdır. Özellikle kadın sığınma evleri bu kapsamda Adalet Bakanlığı ya da genel idare içinde bir birim bünyesinde hizmet verecek kapasitede değerlendirilebilir. Dolayısıyla, hizmetler bakımından ayrıştırmanın yapılması ve bunun sonucunda koordinasyon sağlanması gereği ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Anayasa madde 127, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve sair mevzuatta yerel idarelere yüklenen hizmetler "mahalli müşterek ihtiyaçlar"ı karşılamak amaçlıdır; salt o yerde yaşamaktan kaynaklanmayan ihtiyaçlar genel idare olan devlet tüzel kişiliğinin sorumluluğundadır.

"Kadın Dostu Kent" olgusu kapsamında yerel idarelerin kadının ev dışı alana çıkabilmesi ve dolayısıyla sosyalleşebilmesine imkan verecek nitelikte hizmet kurgulaması yapması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Kadınların sorunlarına çözüm getiren Kadın Dostu Kent, kadınların sağlık, eğitim, sosyal ve kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere erişimini sağlamak (güvenli ve ergonomik ulaşım, konut, güvenlik, okul, hastane, mesleki eğitim, şiddete uğradıklarında canlarını ve haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişim, vb.), yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını, kadınların erkeklerle birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kentlerdir. Bu kapsamda kentsel hizmetlerden yararlanmak bakımından kadınların dezavantajlı bir konuma itilmemesi amacıyla, kentte kadının sokağa çıkmasının sağlanması, toplu ulaşım, temizlik, puset, topuklu ayakkabı vs. uygun kaldırımlar, kentte kör nokta noktaların kalmayacağı düzenlemeler, dolayısıyla kentin fonksiyonlarının herkesin yaşayabileceği şekilde düzenlenmesi gerekiyor.

Kadının ev dışına çıkıp sosyalleşebilmesi konusunda ev içi sorumlulukların azaltılacağı destek hizmetleri de büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, yerel bölgenin demografik özelliklerine göre değişkenlik gösterebilecek şekilde, kadının yer yer hayattan ve işten koptuğu en önemli dönem olarak 0-3 yaş çocuk

kreşleri, yaşlı ve engelli gündüz bakım evleri, evde kişisel bakım hizmetleri, mahalle bazında kadınların ulaşabilecekleri ortak sosyalleşme alanlarının yaratılması ulaştırılabilecek hizmetler olarak düşünölebilmektedir. Söz konusu bu hizmetlerin kadının ev sınırları dışına çıkması odaklı olması önem arz etmektedir, aksi yöndeki hizmetler kadının ev içinde ve toplumsal rolünün dışına çıkamayan sonuçlar üretecektir.

Yeni teknolojilerin yerel hizmetlere erişim ve farkındalık noktasında önemi kavranmaya başlanmıştır. Sosyal hizmetlerin dağıtılması bakımından bilgilerin erişilebiliyor olması, bilgi güvenliği sağlanarak denetimli veri paylaşımının yapılabilmesi ve ayrıca yerel hizmette dil ve veri birliğinin oluşturulması sağlanmalıdır. Yerel hizmetlerin belirlenmesinde tespitler yapılırken risk analizleri ortaya konmalı, hizmet profili belirlenmeli, bunlar için de veri tabanları oluşturulmalıdır. Bilimsel bir sosyal hizmet verilebilmesi amacıyla otomasyon sistemleri ile hangi aileye hangi hizmetlerin verildiği bilgisinin toplanması verilecek hizmetler bakımından önem arz ediyor. Yerel hizmetlerin hizmet alıcılarına ulaşması aşamasında öncelikle kulaktan kulağa bilgi yayılması (fısıltı gazetesi), sonrasında billboard ilanları, yerel gazeteler, sosyal medya sıralaması söz konusu. Ancak, yeni teknolojilerin yerel hizmetlerin sağlanması ve farkındalığın artırılmasındaki rolünün artması bilgisayar okur yazarlığının artmasıyla doğru orantılı olduğundan bu noktadaki destek hizmetleri önem arz ediyor. Bilgisayar okur yazarlığı eğitimini öğrense de bunun ne için kullanılacağı konusunda da yönlendirme gerekiyor. Bilgisayar okur yazarlığını yaygınlaştırmak bakımından mahalle meclislerinin etkin işletilmesi yoluna gidilmesi gerekiyor.

Yeni teknolojiler kapsamında son zamanlarda "big data" meselesi gündemde. Yerel yönetimlerin "Big Data" ile ilgili olarak yararlananların girdiği yorumlardan yola çıkarak hizmeti iyileştirme yoluna gitmesi gerekir. Yerel yönetimlerin sosyal medya etiketlenmesinden yola çıkarak eksik hizmeti görüp bunu tamamlama işine girişmesi erişilebilirlik ve bunun hizmeti tamamlama kapasitesine dönüşmesi bakımından önemli bir adımdır.

Sığınma Evleri / Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) işlevi ve ulaşılabilirliği? Sorunların çözümünde kurumlar arası koordinasyon yeterli mi?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadın, çocuk, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarının korunması kapsamında oluşturulan sığınma evleri olan ŞÖNİM'lerin hukuksal temelini Avrupa Sosyal Şartı, Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik oluşturmaktadır. İlgili Kanun'un yürürlük tarihinden oldukça sonra Yönetmelik yayınlanmış olması uygulamada bir takım aksaklık ve gecikmelerin olmasını sonuçlanmıştır.

ŞÖNİM'lerden farklı nitelik arz eden sığınma evleri bakımından bulunabilirlik ve erişilebilirlik, sığınma evlerine başvuru ve şiddetten korunmaya yönelik tedbir ve koruma mekanizmalarından yararlanma aşamasında kadının doğru başvuru yollarına yönlendirilmesi temel bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Söz konusu süreçte gerek sığınma evi çalışanları, gerek adliye mensupları gerekse kolluk kuvvetlerinin yaşam hakkı özelinde insan hakları eğitim ve bilincine sahip olması gereği ortaya çıkmaktadır.

Çözüm Önerileri

Belirli bir seçim yapılarak kadınların ŞÖNİM'lere alınması, şiddetin hiçbir türünün seçilecek bir yanı

olmadığından, söz konusu desteğin alanını daraltmaktadır. Söz konusu evlerde kalma sürecindeki gizlilik ihlalinin yaşanmaması için yeterli önlemler alınmalıdır.

Kadınların çocuklarının Çocuk Esirgeme Kurumu'na gönderilmesi noktasındaki döngünün de yaşanmaması amacıyla gerekli önlemler alınmalıdır.

ŞÖNİM'lerde bulunan kadınlardan çok daha fazlası şiddet mağduru olarak yaşamlarına devam etmektedirler. Bu sebeple kadının tehdidi altında olduğu şiddetin çeşitliliği de sürecin doğru yönetilmesi ve ŞÖNİM'lerde ayrılan kadınların bir süre daha gözlenmesi ve desteklenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır, ki kısıklar sonrasında kaymakamlıklarca belirli düzeylerde yardımlar yapılmaktadır. Nitekim, ŞÖNİM sonrasında ekonomik olarak ayakta duramayan kadınların evlerine dönmeleri söz konusu olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulursa bu aşamada kadınların uyum sürecini geçireceği yaşam evleri ile desteklenmesi gerekmektedir.

Kadın sığınma evleri ve ŞÖNİM'lerde çalışan personelin uzman ve kadrolu olması da verilen hizmetin etkin sonuçlar doğurmasını sonuçlamak bakımından dikkate alınması gereken bir husustur. Kadınlar yardım talebine ilişkin süreçte bilgi eksikliğinden kaynaklı başvuru yaptıklarında başvuru yapılan merci tarafından doğru başvuru makamlarına yönlendirilebilmesi amacıyla özellikle polis merkezlerinde bu konuda uzman özel birimlerin kurulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Kadın sığınma evleri yurt dışı örneklerinde, örneğin Almanya'da, sivil toplum kuruluşları bünyesinde faaliyet göstermekte ve mali kaynak bakımından yıl içinde devletin faaliyetlerini denetlediği sivil toplum kuruluşları bu denetime bağlı olarak devlet ödeneği alabilmektedirler. Söz konusu hizmetin sivil toplum kuruluşları tarafından profesyonel bir biçimde kadrolu psikolog, sosyolog ve avukatlar aracılığıyla verilmesi söz konusudur. Sığınma evleri bakımından "yatak" müsaitliğine ilişkin verilerin girildiği uygulamalar devletin de sivil toplum kuruluşlarının da ortak kullanabildiği veri tabanları olarak karşımıza çıkıyor. Bir başka örnek olarak İsviçre'de sığınma talebi ile gelen kadının öncelikle kolluk kuvveti ile muhatap olmasından ziyade psikolojik ve tıbbi desteğe ihtiyacı olduğu anlayışıyla hareket edilmesi. Bu kapsamda, karşılaştırmalı uygulamalar dikkate alınarak sisteme destek hizmetleri entegre edilebilmelidir.

Yerel yönetimlerde kadının temsili yeterli midir, siyasi temsil yetersizlikleri nerelerde karşımıza çıkmaktadır?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Kadının toplumsal rolü çerçevesinde kendisine biçilmiş geleneksel görevleri, siyasi ve sosyal baskılar ile ekonomik özgürlüğün de mümkün olmaması sebebiyle, kadının siyasi platformlarda yer alması önünde büyük engel teşkil etmektedir. Zira, kadın toplumsal rollerine uygun görevleri yerine getirmek yanında çalışma hayatının kendisine yüklediği görevleri de üstlendiğinde dezavantajlı bir konuma geçmektedir. Söz konusu bu eşitsiz konumun ortadan kaldırılması amacıyla yapılan hukuki düzenlemeler kadının sosyal konumu ve ekonomik özgürlüğü kapsamındaki sorunlar giderilmedikçe tek başına yeterli olmamaktadır. Bu sebeple çalışma hayatında kadının yerinin, toplumsal rolü gereği, eksik kalması temsil meselesinde de aynı paralelde sonuçlara yol açmaktadır.

Çözüm Önerileri

Genel seçimlerdeki temsil yeteneği öncesinde kadınların yerel idarelerin temsil organlarına seçilme yeteneği 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 442 sayılı Köy Kanunu'na 1933 yılında yapılan değişiklik ile eklenen

hükümler gereğince yasal temeline kavuşmuştur. Yasal temel böyle olmakla birlikte toplam nüfusun yarısına yakın bir kısmını oluşturan kadının siyasi temsildeki yeri nüfus yoğunluğundaki oranla eşit durumda karşımıza çıkmamaktadır. Kadın Koalisyonu Raporu'na göre 2014 yılında gerçekleştirilen son yerel seçimlerdeki temsil oranı şu şekilde tespit edilmiştir:

- 30 Büyükşehir Belediyesi'nde 3'ü kadın (%10)
- 1364 Belediye Başkanı'nın 37'si kadın (%2,7)
- 20498 Belediye Meclis Üyesi'nin 2198'i kadın (%10,72)
- 1251 İl Genel Meclisi Üyesi'nin 60'ı kadın (%4,79)
- Muhtarların %1,3'ü kadın.

Bu tablo göstermektedir ki kadının siyasi temsil bakımından yasal engellerden ziyade sosyal ve ekonomik parametreler kadının çalışma hayatı ve dolayısıyla da siyasi yaşamda katılım göstermesini belirleyen unsurlar olmaktadır. Söz konusu fiili engellerin aşılması da kadının çalışma hayatına entegre edilmesi amacıyla bu entegrasyonun önündeki engelleri kaldırmaktan geçmektedir. Bunun yolu da kentsel yaşamda kadının yerel hizmetlerden yararlanması noktasında yerel idarelerin sorumluluklarını tartıştığımız bölümde öne sürülen önerilerin gerçekleştirilmesidir.

Kadının siyasette eksikliği kadın sorunu değil demokrasi sorunudur. Temsil yeteneğinin olmaması cinsiyet eşitsizliğini körükleyen bir olgudur ve bunun giderilmesi de kadının toplumsal rolünü belirleyen algının değiştirilmesi ile mümkündür, ki söz konusu değişim kadın ve erkeğin cinsiyet ayrımcılığı konularında farkındalığı ve bilinçlendirilmesi ile çözülebilecektir. Bu kapsamda öncelikle kadının toplumsal rolü gereği yüklendiği sorumlulukların azaltılmasındaki destek hizmetlerinin yerel idareler tarafından sunulması ve devamında da Kadın Dostu Kent yapılanmasının hayata geçirilmesi ile kadının sosyal hayata dahil olduğu gibi çalışma hayatına da "erişebilmesi" ve bu aşamadaki karar alma sürecinin de kadınların da temsil edildiği kurullar ile yürütülmesi, Kadın Dostu Kent'in kadın bakış açısıyla kadın tarafından oluşturulması, kadının temsil yeteneğini arttıracak ve bu pratiğin oluşmasını da sağlayacaktır. Bu çerçevede Gönüllüler Heyetinin işletilmesi bakımından kadın ihtiyar heyetlerinde aktif olmalı ve sorunlarının bu mecrada ele alınmasını sağlamalıdır. Kadının bilinçlendirilmesine yönelik sivil toplum kuruluşu projeleri (Aktif Yurttaş Kadın Eğitimi projesi gibi) desteklenmeli ve kadının söz konusu eğitimlerle özgüvenini sağlaması, ekonomik özgürlüğe kavuşması ile sosyal ve çalışma hayatına dahil olması imkanı sağlanmalıdır.

Tüm paydaşların içinde dezavantajlı olan grupların haklarını gözeten ve bu hakları koruyacak projeler üreten hem devlet hem STK destekli olacak "Toplumsal Eşitlik Birimleri" kurulduktan sonra ne getirdi, sorunların çözümünde etkili oldu mu?

Soru ve Öne Çıkan Tespitler

Mevzuat çerçevesinde halihazırda var olan yerel eşitlik mekanizmaları şu şekildedir:

İL KADIN HAKLARI KOORDİNASYON KURULU

(CEDAW ve Ulusal Eşitlik Eylem Planı çerçevesinde) Kadın yurttaşların ihtiyaçlarına uygun yerel hizmet sunumunun etkinleştirilmesi için il düzeyinde hizmet sunumu ile ilgili ihtiyaçları tespit ederek politikaların geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesinden sorumlu kurul.

Amacı: Kadın yurttaşların ihtiyaçlarına uygun yerel hizmet sunumunun etkinleştirilmesi

Katılımcılar: Yerel Kurumlar ve Kadın Örgütleri

Koordinasyon: Valilik (Üst Kurul ve Teknik Kurul)

YEREL KURUMLARDA EŞİTLİK BİRİMLERİ

Belediye Meclisi Eşitlik İhtisas Komisyonu: Belediye hizmetlerinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda meclise teklif getirmek, tavsiyede bulunmak, eşitliği sağlayacak kararların alınmasına yönelik girişimlerde bulunmak, teklif ve önerileri toplumsal cinsiyet perspektifi ile gözden geçirmek üzere kurulacak komisyon.

- Valilik Eşitlik Birimi
- Belediye Eşitlik Birimi

Belediye Eşitlik Birimi: Yerel Eşitlik Eylem Planı çerçevesinde Belediyenin ilgili birimleri ile birlikte Belediye Eşitlik Planı'nı hazırlayacak, bu plan ışığında kadınların sorunlarına ve gereksinimlerine yönelik hizmet modelleri geliştirecek, ihtiyaçlar ile ilgili araştırma ve değerlendirme yapacak, belediye ile yerel kurumlar, yerel meclisler ve kadın örgütleri arasında işbirliği sağlayacak birim.

İl Özel İdaresi Eşitlik Birimi

İlgili İl Müdürlüklerinde Eşitlik Masaları (Emniyet, Jandarma, Sağlık, Milli Eğitim, Sosyal Hizmetler, Müftülük vb.)

Bölgesel Kalkınma Ajansı Eşitlik Birimi

YEREL MECLİSLERDE EŞİTLİK İHTİSAS KOMİSYONLARI

Belediye Meclisinde Eşitlik İhtisas Komisyonu

Belediye Meclisi Eşitlik İhtisas Komisyonu: Belediye hizmetlerinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda meclise teklif getirmek, tavsiyede bulunmak, eşitliği sağlayacak kararların alınmasına yönelik girişimlerde bulunmak, teklif ve önerileri toplumsal cinsiyet perspektifi ile gözden geçirmek üzere kurulacak komisyon.

İl Genel Meclisinde Eşitlik İhtisas Komisyonu

Bu kapsamda karşımıza çıkan bu mekanizmanın her aşamada işlerliğinin sağlanabilmesi ve kadının cinsiyetinden ötürü değil sosyal konumundan ötürü karşılaştığı sorunları tespit etmek ve çözmek noktasında öncü rolü üstlenmesini sağlamak gerekmektedir.

Çözüm Önerileri

Yerel idarelerin strateji programları geliştirdiği birimleri var olmakla birlikte sosyal politikaların belirlendiği kurumsal bir yapı karşımıza çıkmamakta, sosyal politikalarla yapılan her etkinlik ayrı bir etkinlik olarak görülmektedir: yaşlılık eylem planı, engelsiz eylem planı, sivil toplum kuruluşlarıyla eşit erişim, kurum içerisindeki toplumsal cinsiyet eğitimleri, göç çalışmaları, vb. Söz konusu etkinliklerde dil birliği sağlanması ve bu etkinliklerin ortak bir politikaya oturtulması gerekmekte, söz konusu bu gereklilik de eşitlik birimleri ile sağlanabilmektedir, nitekim eşitlik birimleri yerel idarelerdeki tüm müdürlükler ile bağlantı içinde faaliyet göstermektedir. Ancak, yerel eşitlik birimlerinin bütçe sorunları çalışmalarının önünde bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Yukarıda belirtilen eşitlik birimlerinin koordinasyon içinde çalışarak en etkin sonuçlara ulaşması zorunluluğu da göz ardı edilmemelidir.

Kadın erkek fırsat eşitliği konusunda talep alma, değerlendirme ve hizmetleri belediyenin politikalarına yerleştirme şeklinde bir destek birimi olarak kadın erkek eşitliği ihtisas komisyonları mevcut sistemde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu rol çerçevesinde kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu, yerel eşitlik birimleri ve kent konseylerinin süzgecinden geçerek ortaya çıkan sorunların giderilmesi aşamasında cinsiyete dayalı bütçe belirlenmesi ihtiyacı ön plana çıkmaktadır.

SONUÇ yerine SOMUT ÖNERİLER

Yukarıda ortaya konmaya çalışılan sorun, tespit ve genel çözüm önerileri çerçevesinde ön plana çıkan ve altı çizilmesi gereken somut öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Kadınların kentsel hizmetlere erişimini arttıracak önlemlerin alınması,
- Kentsel dönüşüm nedeniyle oluşan olumsuzlukların giderilmesi,
- Göç neden ile kentte ikamet eden ailelerin ortak yaşam özelliklerinin korunarak kente uyumun sağlanması,
- Sokaklar, parklar, alt ve üst geçitlerde ,ulaşımdaki aktarma noktalarındaki asayişin sağlanmasındaki zayıflık (taciz, istismar olayları). Bu konuda önlemler alınması,(aydınlatma-kamera sistemlerinin çoğaltılması gibi)
- Kentte yaşayan kadınların, belediyenin kadın destek birimlerinden yeterince bilgi sahibi olamaması. Bu konuda yeterli bilgilendirme ve iletişim ağının oluşturulamaması. Bilen kentlinin de ulaşımdaki zorluğunun giderilmesi,
- Kadınların sosyalleşme merkezlerinin yetersizliği, kentsel dönüşümde böyle merkezlerin artırılması,
- Kadın Danışma Merkezlerinin ve Şiddet Kriz Merkezlerinin açılması ve kolay ulaşılabilirliğin sağlanması,
- Yerel Yönetimlerin, şiddete uğrayan kadınlara sığınma evlerinden ayrıldıktan sonra güvenilir yaşam yerleri temininde kolaylık sağlaması,
- Sağlık Hizmet birimlerine erişemeyen kadınlar için evde bakım ve sağlık tarama hizmetlerinin verilmesi,
- Kadın Sağlık Merkezlerinin tüm çalışmalarının kentte yaşayan kadınlara iletişim ağı sağlanarak duyurulması ve ulaşım kolaylığı sağlanması,
- Kadın sağlık ve şiddet verilerinin hazırlanması,
- Kent Konseyleri meclis ve çalışma gruplarının proje ve taleplerinin değerlendirilerek uygulamaya konulması, Sivil toplum kuruluşlarıyla ortak proje üreterek sürekliliğin sağlanması,
- Mahallelerde kreş, yuva açılarak mahalleli kadınların özellikle kendi bölgelerinde çalışmasını teşvik edici kurumsal yapıları özendirici(Kooperatifleşme gibi) rehberlik hizmetinin verilmesi,
- Belediye çalışanlarına ve kamu çalışanlarına, sağlık hizmet personeline toplumsal cinsiyet bilinci ve şiddete uğrama halinde müracaat yerleri hakkında bilgilendirme /bilinçlendirme çalışmaları yapılması,
- Kadınlara sürekli ve piyasa şartlarına uygun kazanç sağlayabilecekleri meslek edindirme eğitim ve kurslar açılmalı, kooperatifleşmeleri konusunda rehberlik hizmeti verilerek desteklenmeleri,
- Mahallelerde kurulan gönüllü evleri ve semt evlerinde devamlılık arz eden okuma yazma kurslarının açılması,
- Kadınlara ürettikleri mallarının satışını yapabilecekleri satış noktaları ve Pazar yerlerinde özel bölümler ayrılmalı,
- Evinde yaşlı bakımından dolayı sosyal yaşama karışamayan, çalışamayan kadınlar için mahalleler bazında yaşlı sosyal yaşam merkezlerinin çoğaltılması,
- Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımını arttıracak teşvikler sağlanmalı,
- Hizmet binalarında ve toplu sosyal hizmet binalarında Emzirme odalarının yapılması,
- Bina ruhsatlarında yapıların pencereler ve balkon konumlarının güvenli olmasına dikkat edilmesi,

- Mahalle meclislerinin oluşmasına çalışılmalı,
- Parklara mini kitaplıklar kurulmalı,
- Yerel Yönetimlerde cinsiyete duyarlı bütçelerin oluşturulması,
- Yerel Yönetimlerde mutlaka Yerel Eşitlik Birimleri plan ve proje Müdürlüğü içinde kurulmalı,
- Kent Konseyleri, Yerel Eşitlik Birimleri, Belediye Meclisindeki Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği İhtisas Komisyonlarının özellikle yerelde koordinasyonun sağlanması ve il bazında İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları mekanizmasının da çalışılmasına önem verilmesi.

Son söz olarak, Avrupa Birliği müktesebatı kapsamında ulusal üstü hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerimizi ulusal yasal düzenimize iktibas ettiğimiz şekliyle uygulayarak, uygulama aşamasında insan hakları bilincini yürütme organı yetkililerinde uygun eğitimlerle yerleştirerek, toplumdaki kadın algısını evin merkezinden sosyal hayat ile çalışma yaşamına kaydırarak, kadının cinsiyetten kaynaklı olmayan toplumsal sorunlarını karar alma mekanizmalarında kadınların yeterli temsili ile çözmeye çalışarak kadın ile erkek arasındaki yaşamsal eşitsizliği "adalet" mekanizmasıyla çözmüş oluruz. Söz konusu bu dengeyi kurarken sistemde var olan yanlış hukuk kurallarının da doğru uygulama ile iyi sonuçlara evrilmesini sağlayabiliriz.

CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR

Moderatör : Prof. Dr. iur. Serap Keskin Kızıroğlu - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Raportör : Dr. Fulya Eroğlu Erman - Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Katılımcılar : Nuray Esin - Avukat
Ahmet Onaran - Avukat
Esin Bektaş Kilitçi - Avukat
Muzaffer Değirmenci - Avukat
Lale Tuncel - Uzm. Klinik Psikolog
Tuğçe Bağcı - Uzm. Psikolog
Onur İste - Avukat

**Sezaryen yoluyla doğum konusunda hastanelere bir sınırlama getirilmesi yerinde olur mu?
Doğum yöntemine karar verme kişiye bağlı bir hak olarak kabul edilmeli midir?**

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Bu sorun temelde sağlık hakkı bakımından incelenmesi gereken bir sorundur. Kişinin maddi ve manevi anlamda kendini geliştirme hakkı bulunmaktadır. Kadının doğurganlık hakkı Türkiye için oldukça önemli ve tartışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tıbbi gereklilik olmayan hallerde de sezaryen yoluyla doğumun tercih edildiği görülmektedir. Bu tercihin yapılmasında zaman zaman hekim ya da hastanelerin maddi çıkar elde etmek amacıyla yanıltıcı yönlendirmeleri de etkili olabilmektedir. Kadınların doğum yöntemlerini seçerken her zaman yeterince bilgi sahibi olamadıkları da bir gerçektir. Ancak bu noktada üzerinde durulması gereken, devletin bu konuya müdahalesinin ne kapsamda olabileceğinin belirlenmesidir. Bu bağlamda devletin görevi, kadına nasıl doğuracağını dikte etmek yerine kadını bilgilendirmek ve bu bilgilendirme sonrasında tercihi kadına bırakmak olmalıdır.

Çözüm Önerileri

Devletin konuya müdahalesi oldukça sınırlı şekilde belirlenmelidir. Bu bağlamda devletin görevi, kadına nasıl doğuracağını dikte etmek yerine kadını bilgilendirmek ve bu bilgilendirme sonrasında tercihi kadına bırakmak olmalıdır.

Tıbbi müdahale yöntemleri de zaman içinde hızlı bir şekilde gelişmiştir. Eskiye nazaran sezaryen yönteminin doğumda tercih edilme oranının artmasında tıbbi gelişmeler de etkili olmuştur. Bu bağlamda

sezaryenin, kadın için tıbbın sunduğu bir olanak olarak değerlendirilmesi de mümkündür. Tıbbi gereklilikleri tıpçılar belirleyecek olmakla birlikte, tıbbın sunduğu bu olanaktan yararlanma konusunda tercihin kadına bırakılması yerinde olacaktır.

Bununla birlikte sezaryenin aynı zamanda yapay ve riskli bir yöntem olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle de söz konusu yönetime ilişkin kararın kadın tarafından alınması gerekmele birlikte bu yöntemin riskleri konusunda aydınlatmanın iyi bir şekilde yapılması da şarttır. Bu aydınlatma sürecinde doğum psikologlarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Kadının doğum yöntemini seçerken hangi düşüncenin etkisiyle bu karara yöneldiği incelenmeli ve doğum yöntemine ilişkin bazı korkuların bu karar sürecinde etkisi olup olmadığı da dikkate alınmalıdır. Çoğu zaman kişilerin sağlıklı şekilde aydınlatılması sonucu çeşitli korkuları azaltılabilmekte ve bu kişiler doğum yöntemine ilişkin daha sağlıklı tercihler yapabilmektedirler. Doğuma hazırlık aşaması devletin yükümlülüğü olarak kabul edilmeli ve doğuma hazırlık eğitimleri oluşturularak bunlara gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Doğum planlaması aşamasından itibaren, içinde bir doğum psikoloğunun da yer aldığı bir doğuma hazırlık eğitimi gerçekleştirilmelidir. Bu eğitim sürecine yalnızca annenin değil, aynı zamanda babanın da katılımı sağlanmalıdır. Aydınlatma yükümlülüğü de bu hazırlık sürecine yayılmalı ve psikologlar da gerek doğuma hazırlık süresince gerekse doğumdan önce gerçekleştirilecek olan aydınlatma sürecinde yer almalıdırlar. Mevcut aile hekimliği sistemine psikologların da dahil edilmesi ile aile hekimliği sistemi bünyesinde bu tür sistemin oluşturulması ve ülke çapında yaygınlaştırılması mümkün olabilir. Mevcut sistemimizde henüz yaygın olmasa da doğum psikologları bulunmaktadır. Sağlık ocaklarında hamile kadınların sağlık takibini yapan hekimin yanında bir psikologun da görev almasını sağlayarak bu sistem başarılı bir şekilde kurulabilir ve meslek içi eğitimler ile bu sistem desteklenebilir.

Devletin ceza hukuku eliyle, sezaryen uygulamasına müdahalesi ve bu müdahale bağlamında hastanelere çeşitli yaptırımlar uygulaması kabul edilmemelidir. Bunun yerine devletin, önerdiğimiz sistem içerisinde doğum eğitim çalışmaları ile aydınlatmanın iyi yapılmasını sağlama yükümlülüğü olmalıdır. Devlet kişileri bu imkanı sağlayan kurumlara yönlendirmelidir.

Kadının “doğurmama hakkı” ne şekilde kabul edilebilir? Kürtaj hangi koşullarda cezalandırılabilir? Kürtaj konusunda babanın rızası aranmalı mıdır? Kürtaj gerçekleştiğinde kürtaj yaptıran 18 yaşın altındaki kişilerin ailelerine haber verilmesi yerinde midir?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Bir bakış açısına göre doğum, aynı zamanda toplumsal bir görev olarak da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda doğumu sonlandırmaya ilişkin kararın yalnızca kadına tanınması yerinde bulunmayarak doğum, kadının devlete karşı bir sorumluluğu olarak görülmektedir. Buna karşılık kadının bedeni üzerinde karar verme hakkı olduğu unutulmamalıdır.

Kürtaj konusunda ele alınması gereken bir başka sorun ise ceninin korunmasına ilişkindir. Bu bağlamda ceninin potansiyel yaşam hakkının korunmasının ne şekilde sağlanabileceği düşünülmelidir.

Günümüzde karşılaşılan sorunlar incelendiğinde, 18 yaşın altında pek çok kadının çeşitli sebeplerle istenmeyen gebelikler yaşadıkları ve çocuk sahibi oldukları görülmektedir. Ayrıca günümüzde “comfort woman” kavramı ile karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda, özellikle soykırım suçunun bir parçası olarak, askerlerin hizmetine zorla sunulan kadınlarla karşılaşılmaktadır. Bu şekilde zorlanan kadınlar rızaları hi-

lafına hamile bırakılmaktadır. Bu yöntem nüfus dağılımına etki edebilmek amacıyla bir soykırım yöntemi olarak da uygulanmıştır. Ayrıca annelerin akıl hastası olduğu ve hamileliği geç fark ettikleri durumlarla da uygulamada karşılaşılabilir. Bu gibi durumlarda kürtaja izin vermemek doğum sonrası öldürmelere de neden olabilmektedir.

Çözüm Önerileri

Konuya ilişkin düzenlemeler TCK'nın 99[1] ve 100[2]. maddelerinde yer almaktadır. TCK m. 100 kapsamında belirlenen 10 haftalık süre, ceninin şekillenmesi esas alınarak belirlenmiştir. 10 haftaya kadar kadına karar verme zamanı tanınmıştır. Bu sınırın ölçüsü toplumun çocuklara ihtiyaç duyması gibi bir toplumsal ölçüt değil, ceninin yaşamına ilişkindir. Bir süre sonra (10 haftadan sonra) ceninin doğum hakkı ön plana çıkmaktadır. Ceza hukuku bakımından toplumsal değerler ön planda değildir. Suç mağduru kadınlar söz konusu olduğunda ise bu süre 20 haftaya çıkmaktadır. Bu sürenin de belirlenmesinde ceninin duygusal gelişimi dikkate alınmıştır. Tıp biliminin belirlediği bir zaman sınırı kapsamında kürtajın cezalandırılması kabul edilebilir. Ancak kanunda belirlenmiş olan süreler geçirilmediği sürece kadının kürtaj hakkı vardır. İstenmeyen çocuk kavramı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İstenmeyen bir hamilelik sonucu dünyaya gelen çocukların doğum sonrası öldürülmeleri söz konusu olabildiği gibi, hayatına devam eden çocukların psikolojik gelişimi de son derece olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu sorunun temel nedeni kadının doğum tercihinde yeterince etkili olamaması ve kadının doğuma hazırlıklı olmamasıdır.

Bu nedenle raporumuzun başında, ilk soruya ilişkin yaptığımız açıklamalarda da önerdiğimiz doğum eğitim çalışmalarına ihtiyaç vardır. Doğum kontrolü aşamasından itibaren söz konusu eğitim çalışmalarına katılım, bu sorunun çözümünde de önemli bir rol oynayabilecektir. Ayrıca kürtaj bakımından da aydınlatma büyük önem taşımakta olup, aydınlatmanın sağlıklı biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Çocuk düşürme ve düşürtme suçları düzenlenirken, kadın ile hekimin aynı şekilde cezalandırılması yerinde değildir. Nitekim burada haksızlık algısı ve saik farklılık göstermektedir.

18 yaşın altındaki bir kişinin kürtajı halinde bu kişinin ailesine durumun haber verilmesi, kişisel verilerin paylaşılmasına ilişkin bir soruna neden olmaktadır. Burada kişisel verilerin ifşası suçu gündeme gelebilecektir. Uygulamada karşılaşılan bu hatalı uygulamaya son verilmesi gerekmektedir.

Kürtajda erkek eşin rızası TCK kapsamında aranmamaktadır. Bununla birlikte Nüfus Planlaması Hakkında Kanun çerçevesinde eşin rızasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Böylece eşin rızasına aykırı şekilde ya da eşin rızası alınmadan gerçekleştirilen kürtaj nedeniyle bir suç oluşmamakta ve cezai bir yaptırım uygulanmamaktadır ancak idari bir yaptırım gündeme gelebilmektedir. Söz konusu rıza alınana kadar geçen sürede kadının TCK'da belirlenen süreleri kaçırma riski de doğabilecektir. Erkeğin sürece katılımı, önermiş olduğumuz doğuma hazırlık eğitimi çerçevesinde sağlanmalı, bu süreçte erkek hem bilgilendirilmeli hem de kararın oluşum sürecinde rol oynamalıdır. Böylece karar verme sürecinde baba da bulunmalı ve doğum psikoloğunun desteğini o da almalıdır. Bu destek kürtaj sonrası da devam etmelidir. Ancak konuya ilişkin nihai karar verme hakkının yalnızca kadında olduğu kabul edilmelidir. Mevzuatta yer alan çelişkili hükümler bu doğrultuda giderilmeli ve mevzuat uyumu sağlanmalıdır.

Ceza hukuku kadına karşı şiddet olaylarına karşı nasıl bir rol oynamalıdır? Öldürme suçları bakımından "töre saiki" ağırlatıcı sebebi yeterli midir, yoksa başka ağırlatıcı sebepler maddeye eklenmeli midir? Eğer başka ağırlatıcı nedenler gerekli ise bunlar neler olmalıdır?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Kadınlara karşı işlenen kasten öldürme suçları bakımından ağırlatıcı sebep olarak "töre saiki" düzenleme altına alınmıştır. Ancak "töre saiki" bazı olayları kapsamına almamaktadır. Örneğin bir aldatma olayında "namus saiki" ile hareket edilmiş olup "töre saiki" kapsamına girmeyen bir durum söz konusudur. Dahası bu gibi olaylarda "haksız tahrik" hükümleri de uygulanmak suretiyle daha az ceza verilmesi yoluna gidilmektedir. Bu durum karşısında "töre saikinin" yanı sıra "namus saiki" ya da benzer bir ağırlatıcı sebebin de kanunda kabul edilmesi gerekli midir?

Ayrıca "töre saiki"nin söz konusu olduğu olaylarda Yargıtay "töre saikinin kabul edilebilmesi için olayda bir "aile meclisi kararı" aranmasına gerek olmadığına" ilişkin içtihadından dönmüştür. Yeni içtihatlarda "töre saiki" sebebiyle cezada artırım yapılması için somut olayda "aile meclisi kararı" olması gerektiği belirtilmektedir. Bu konunun ise ispatı çok güç olup, her olayda sağlanamamaktadır. Böylece pek çok sanığa "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereği bu ağırlatıcı neden uygulanmamaktadır. Kaldı ki Yargıtay'ın bu yaklaşımı kanunilik ilkesi bakımından da sorunlu bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çözüm Önerileri

Töre saiki TCK kapsamında bir ağırlatıcı neden olarak muhafaza edilmelidir. Ancak bu ağırlatıcı nedenin uygulanması bakımından "aile meclisi kararı"nın bulunması bir koşul olarak aranmamalıdır.

Töre ile namus kavramlarının farklı kavramlar olması ve namus kavramının kapsamına giren pek çok durumun töre kapsamına girmemesi nedeniyle, "namus saiki"nin de ayrı bir ağırlatıcı neden olarak düzenlenmesi düşünülebilir. Ancak bu konuda "namus" kavramının açık bir kavram olmaması ve içeriğinin ne şekilde doldurulacağına ilişkin şüpheler bulunması sebebiyle bunun ayrı bir ağırlatıcı neden olarak düzenlenmemesi de tercih edilebilir.

Bununla birlikte kasten öldürme suçu bakımından "ayrımcı saik"e bir nitelikli hal olarak kanunda yer almalıdır. "Ayrımcı saik", her türlü ayrımcılığı kapsamına alabilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrımcı saikin bir ağırlatıcı sebep olarak kabulü eşitlik ilkesine de uygun bir çözüm olacaktır.

Evlilik birliği içinde gerçekleştirilen basit cinsel saldırı bir suç tipi olarak TCK'da ayrıca yer almalı mıdır? Evlilik birliği içinde gerçekleştirilen cinsel saldırı suçunun şikayete tabi olması yerinde midir?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

TCK m. 102[3] kapsamında nitelikli cinsel saldırı suçunun eşe karşı işlenmesi halinde, bu suçun soruşturulmasının ve kovuşturulmasının şikayete tabi olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte basit cinsel saldırı ya da cinsel tacize ilişkin benzer bir hükme yer verilmemiştir. Söz konusu suçlar açısından da nitelikli cinsel saldırı açısından getirilen düzenlemeye benzer bir açık hükmün konulması gerekmekte midir?

Ayrıca bu suçun şikayete tabi olması kanunun dolanılmasına neden olabilmektedir. Bu bakımdan uygulamada karşımıza çıkan eşe karşı kasten yaralama suçlarında, failin kastının eşe karşı cinsel saldırıda bulunmak olduğu ve uygulanan şiddetin bu fiili gerçekleştirilebilmek için uygulandığı savunması yapılarak suçun hukuki niteliği değiştirilmektedir. Suçun hukuki niteliğinin "eşe karşı kasten yaralama" yerine "eşe karşı cinsel saldırı" olarak değişmesi sonucunda yargılama konusu suç şikayete tabi bir suç halini almakta ve eşin şikayetçi olmaması sağlanarak failin ceza almasının önüne geçilmektedir. Bu sorunun

çözümü olarak, eşe karşı cinsel saldırı suçunun şikayete tabi olmaktan çıkarılması ya da şikayetin geri alınmasının önüne geçilmesi düşünülebilir.

Çözüm Önerileri

Aile içinde cinsel saldırı suçunun şikayete tabi olması, fiilin niteliği gereği öğrenilmesinin zor olduğu göz önüne alındığında normal kabul edilebilir. Ancak kadının böyle bir durumda şikayet hakkını kullanabilmesi için kendisini güvende hissedebilmesi de gereklidir. Bunun için de devletin sosyal devlet olarak üzerine düşen görevi yerine getirerek kadına gerekli güvenceleri sağlayabilmesi gerekir.

Bu noktada cinsel suçların son derece travmatik nitelikte suçlar olduklarına dikkat çekmek gerekir. Çoğu zaman somut olayda hiçbir tanık yoksa mağdurun psikologlarla yapılan görüşmeler sonrasında gerçeklik algısına ve beyanlarındaki hikaye uyuşmasına ilişkin bir sonuç çıkabilmektedir. Bu nedenle ceza hukukunda çocuk mağdurlar bakımından kabul edilen sistem her türlü cinsel suç bakımından da uygulama alanı bulmalıdır. Ayrıca bu suçların yol açtığı travma ceza verilmesinden sonra da sona ermediğinden, cezalandırmadan sonra da mağdura psikolojik destek sağlanması gereklidir. Bu gibi olaylardan sürecin başından itibaren bir psikolog desteği gereklidir. Özellikle soruşturma aşamasında bu desteğin sağlanması hem mağdur açısından yararlı olacak hem de soruşturma aşamasında mağdurun ifadesinin sağlıklı bir şekilde alınması sağlanarak yargılamanın amacı olan maddi gerçeğe ulaşmaya hizmet edilmiş olacaktır. Aile içi cinsel saldırı bakımından şikayet koşulunun kanunda muhafaza edilmesi kabul edilebilir ancak kanunun dolanılmasının önüne geçmek için yargılamanın ilerleyen aşamalarında bu konudaki şikayetin geri alınmasına izin verilmeyebilir. Ayrıca aile içi basit cinsel saldırı suçuna da şikayete tabi bir suç olarak TCK'da açık şekilde yer verilmelidir.

**Cinsel suçlar bakımından rıza açıklama yaşı ne şekilde belirlenmelidir?
18 yaş altı çocuklar bakımından akranlar arasındaki cinsel ilişki cezalandırılmalı mıdır?
Bu konuda ölçütler ne şekilde belirlenebilir?**

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Cinsel suçlar bakımından hukuka uygunluk nedeni olan rızanın hangi yaştan itibaren kabul edilebileceği meselesi önem taşımaktadır. Psikolojik açıdan farklı yaştaki çocukların aynı olaydan farklı şekillerde etkilenebildikleri unutulmamalıdır. Ayrıca çocukların yardım isteyebilme becerisi gibi becerileri de farklı yaşlarda gelişmektedir, örneğin çocuklar soyut kavramları 7 yaştan sonra ayırt etmeye başlamaktadırlar. Özellikle kamuoyunda "çocuk gelinler" olarak bilinen çocuk yaşta cinsel birlikteliklerin ne şekilde cezalandırılacağına belirlenmesinde bu konunun ayrı bir öneme sahip olduğu da açıktır.

TCK kapsamında çocukların cinsel istismarına ilişkin düzenlemeler kapsamında çeşitli yaş grupları açısından rızanın geçerli sayılıp sayılmayacağı konusu düzenleme altına alınmaktadır.[4] Ayrıca Medeni Kanun kapsamında da evlilik yaşı en az 17 olarak belirlenmiş olup istisnai hallerde 16 yaşındaki kişilerin çeşitli koşulların varlığı halinde evlenebilecekleri düzenleme altına alınmıştır.[5]

18 yaş altındaki kişilerin cinsel ilişkiye rızaları bakımından karşımıza çıkan bir başka sorun ise yaşları birbirine yakın kişilerin ("akranların", ör. biri 15 diğeri 14 yaşında iki kişi gibi) rızaen cinsel ilişkide bulunmalarının mümkün kabul edilip edilemeyeceğine ilişkindir. Bu gibi durumlarda çocukların rızaları ile cinsel ilişkiye girmeleri yine suç olarak kabul edilmeli midir?

Bu durumda karşımıza çıkan sorular şu şekilde özetlenebilir: Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar bakımından bir yaş kademesi benimsenmeli midir? 18 yaşın altındaki kişilerin cinsel ilişkiye rızaları kabul edilebilir mi? 18 yaşın altındaki akran çocuklar bakımından rıza ile cinsel ilişki bakımından da rıza geçerli kabul edilemez mi? Akranlar arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişki suç olarak düzenlenmeli mi yoksa bu durum istisnai bir hal olarak mı ele alınmalı?

Çözüm Önerileri

Cinsel ilişkiye rıza yaşı bakımından TCK ve TMK arasında bir uyum sağlanması gerekir. Bu bakımından rıza yaşı 18 olarak belirlenmeli, Medeni Kanun'daki yaş sınırları baştan düzenlenerek 18 yaşın altındaki kişilerin evlenmelerine olanak tanınmamalıdır. Sigara ve alkol alımı konusunda bile 18 yaşın altındaki kişiler açısından kabul edilmeyen rıza, cinsel ilişki konusunda evleviyetle kabul edilememelidir. Medeni Kanundaki evlilik yaşına ilişkin istisnalar kaldırılmalı, evlilik yaşı da cinsel saldırı suçunda rıza yaşı da 18'e alınmalıdır. Bu sınır altında kalan yaş grubu bakımından çocuğun cinsel istismarı suçu söz konusu olmalıdır.

Bununla birlikte kanunda akranlar arasında rızaya dayalı cinsel ilişkiye ilişkin bir istisna tanınmalı ve rıza ile birlikte olan akran çocuklar cezalandırılmamalıdır. Ancak çocuk yaşta zorla evlendirmelerin önüne geçilebilmesi için bunun suç kapsamından çıkarılması yerine bir cezasızlık sebebi olarak düzenlenmesi daha doğru olacaktır. Böylece rıza ile ilişkiye giren akran çocuklar hakkında cezasızlık sebebine dayanarak ceza verilmeyecekken, zorla evlendirmenin söz konusu olduğu durumlarda diğer aile bireylerinin iştirak hükümleri kapsamında (ör. dolaylı fail ya da azmettiren olarak) cezai sorumluluğuna gitmek mümkün olabilecektir. Konu tartışmalı olmakla birlikte akran yaşı olarak azami 3 yaş yaş farkı belirlenmesi mümkün olabilir.

Kanunen evlilik yasağı bulunan kişiler arasındaki, rızaya dayalı cinsel ilişki cezalandırılmalı mıdır? Başka bir deyişle ensest ayrı bir suç olarak düzenlenmeli midir? TCK kapsamında suç olarak düzenlenmesi gereken başka fiiller de var mıdır?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Ensest TCK kapsamında cinsel saldırı suçunun ağırlaştırıcı sebebi olarak yer almaktadır.[6] Ancak rıza ile gerçekleştirilen ensest ilişkiler de rastlanmakta olup bunların ayrı bir suç olarak düzenlenmesinin gerekli olup olmadığı tartışmalıdır.

Karşılaştırmalı hukuk incelendiğinde pek çok ülkede evlenme yasağı olan kişiler arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişkinin cezalandırılmadığı görülmektedir. Bu fiiller suç olarak cezalandırılmak isteniyorsa, söz konusu suç ile korunacak hukuki yararın ne olduğunu da tespit etmemiz gerekmektedir. Burada yetişkin kişilerin rızaen girdikleri cinsel ilişkiler söz konusu olduğundan korunan hukuksal değer kişilerin cinsel dokunulmazlığına ilişkin olmadığı görülmektedir. Burada öne çıkan hukuksal değer genel ahlak ya da genel sağlık olarak belirlenmesi gerekir. Ancak hukuki değer genel ahlak olarak tespit edilmesi halinde karşımıza, "ceza hukuku ahlaka aykırı fiilleri cezalandırmakla görevli midir?" sorusu çıkmaktadır.

Bu gibi ilişkileri patolojik olarak ne şekilde değerlendirmemiz gerekmektedir?

Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu m. 76/4'de yer alan hüküm[7], TCK m. 102/3-c'de yer alan fiilin cezalandırılması konusunda bir engel olarak karşımıza çıkabilmektedir. CMK'daki hüküm sebebiyle cinsel saldırı fiilini ispatta kullanılacak olan vücut muayenesi bulguları, mağdur çocuğun velisinin izni doğrultusunda

yargılamada kullanılabilir. Bu da uygulamada özellikle TCK m. 102/3-c kapsamına giren fiillerin ispat edilmemesine ve cezasız kalmasına yol açmaktadır. Örneğin büyük ağabeyin cinsel saldırısına maruz kalan bir çocuğun söz konusu olduğu bir olayda, çocuğun annesi, evin geçimini sağlayan ağabeyin ceza evine girmesini engellemek için, vucüt muayenesi sonucunda elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasına engel olabilmekte ve söz konusu fiil cezasız kalabilmektedir.

Çözüm Önerileri

Ensest ilişkilerde psikopatolojik bir durum olabilmektedir. Bu fiileri, genel sağlığa karşı suçlar arasında ayrı bir suç tipi olarak düzenlemek mümkün olabilir. Bu konuda Medeni Kanunun'un bu kişiler arasındaki evlilikleri yasaklamasına ilişkin gerekçesi de söz konusu fiillerin genel sağlığa ilişkin suç olması bakımından bize gerekçe teşkil edebilecektir. Ancak bu fiiler bakımından yaptırımın güvenlik tedbiri olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu ilişki sonucu doğan çocuklar ise ÇKK kapsamında korumaya alınmalıdır. Ayrıca ensest olaylarında annelerin söz konusu olay karşısında sessiz kalması ve bildirmemesi ilişkiler sistemindeki patalojiyi devam ettirmekte ve döngüyü sürdürmektedir. Böyle durumlarda delillerin yargılamada kullanılmasına ilişkin karar verme yetkisinin aile üyelerine bırakılması oldukça hatalıdır. Böyle bir durumda kalan annenin ya da diğer bir aile üyesinin sağlıklı karar vermesi de mümkün olamaz. CMK m. 76/4'te yer alan bu hükmün kanundan çıkarılması gerekmektedir.

Aile bireylerinin tanıklık yapmaktan bile çekindikleri bu tür olaylarda özellikle geçim kaygıları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle bu tür olaylarda devletin söz konusu kaygıyı giderebilmek için aileye gerekli maddi ve psikolojik desteği sağlayacak sistemi kurması ve etkili şekilde uygulaması gerekmektedir.

Kurumlar arası koordinasyon nasıl sağlanmalıdır?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Kadın istismarı ve kadına karşı şiddetin önlenmesi bakımından kurumlar arası koordinasyon büyük önem taşımaktadır. Ancak bunun Türkiye'de tam olarak sağlanamadığı görülmektedir.

Çözüm Önerileri

Kadın istismarı ve kadına karşı şiddetin önlenmesi için STK'lar ile işbirliği etkin şekilde sağlanmalıdır. Mahkemeler tarafından verilen koruma kararları gereği gibi uygulanmalı ve kolluk kuvvetleri kanundan kaynaklanan izleme görevlerini titizlikle yerine getirmelidir. İlk ve orta öğretim ders kitaplarında kadının insan hakları ve eşitlik konularında bilgilere yer verilmesi gerekmektedir. Konunun sosyal ve politik açıdan da ele alınması, suç ve ceza uygulamalarının gözden geçirilmesi ve yoğun bilinçlendirme programlarının düzenlenmesi gerekmektedir.

[1] Çocuk Düşürtme

- Madde 99- (1)** Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2)** Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.
- (3)** Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden

olması halinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

- (4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- (5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi halinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.
- (6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

[2] Çocuk düşürme

Madde 100- (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

[3] Cinsel Saldırı

Madde 102- (Değişik: 18/6/2014-6545/58 md.)

- (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.
- (2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.
- (3) Suçun;
 - a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
 - b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
 - c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,
 - d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,
 - e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.
- (4) Cinsel saldırı için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- (5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

[4] Çocukların cinsel istismarı

Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.) (1)

- (1) **(Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.)** Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek

ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

- a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

[2] (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

[3] Suçun;

- a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
- b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
- c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,
- d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,
- e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

[4] Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

[5] Cinsel istismar için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

[6] Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

[5] Reşit olmayana cinsel ilişki

Madde 104- (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

[2] (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

[3] (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

[6] Madde 124- Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

[7] TCK m. 102/3-c hükmü şu şekildedir: "Suçun; (...) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı iliş-

kisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, (...) işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

[7] CMK m. 76/4'te yer alan hüküm şu şekildedir: “Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.”

MEDENİ HUKUK VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR

Moderatör : Ayça Özdoğa - Avukat
Raportör : Yrd. Doç. Dr. Hande Deniz Çakmaklı - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Katılımcılar : Nihal Köksal - Avukat
Ata Can Bektaş - Avukat
Tahire Özden Çağatay - Avukat
Zerrin Öztürel - Mühendis
Ümran Polat - Meteoroloji Mühendisi - Sosyoloji Öğrencisi
Özgen Kara - Avukat

EVLİLİK İZNI

Olgu: Türk Medeni Kanununda düzenlenen olağanüstü evlenme yaşı "Türkiye Gerçeği" ile uyumlu mu? Yükseltilmeli mi?

Tespitler

İsviçre Medeni Kanununda evlenme yaşı her iki cins için de onsekiz olarak belirlenmiştir (ZGB Art. 94). Türk Medeni Kanununda ise olağan evlenme yaşı her iki cins için 17 olarak belirlenmiştir. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir (TMK m.124/II).

TMK m.124 gereğince mahkemenin evlenmeye izin vermesi için şu şartların bulunması gerekir:

- Evlenmesine izin verilecek kadın ya da erkek onaltı yaşını doldurmuş olması
- Olağanüstü sebebin ve pek önemli bir sebebin bulunması
- Karardan önce mümkünse yasal temsilcinin dinlenmesi

İsviçre Medeni Kanunu'nda 1994 yılında yapılan değişiklik ile evlilik yaşı 18 olarak kabul edilmiş ve olağanüstü evlilik yaşı kaldırılmıştır. Masadaki bazı katılımcılar tarafından, İsviçre'deki düzenlemeye paralel olarak, evlilik yaşının 18 olarak kabul edilerek, olağanüstü evlenme yaşının kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak yapılan tartışmalar neticesinde, evlilik yaşının erginlik yaşının altında tutulmasının ve istisnai evlilik halinin korunmasının bir ülke gerçeğine tekabül ettiği kanaatine varılmıştır. Doğrudan bir kanun değişikliği yerine, eski Medeni Kanun'un kabul edilmesinden sonra bu konuda toplumda oluşan bilinç ve değişim doğrultusunda evlenme yaşının yükseltilmesi gibi, öncelikle toplumsal değişimin sağlanması ve sonra kanun değişikliğinin yapılmasının önemi vurgulanmıştır. Zira Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 2012 Türkiye Sonuç Gözlem Raporu'nda erken yaş evlilikler, geleneksel zararlı uygulamalarla ilişkilendirilmiştir. Komite, asgari evlilik yaşının Taraf Devletin özellikle kırsal kesimlerinde ve uzak bölgelerinde takip edilmeyeceği, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yoksul ve daha az eğitimli

sosyal gruplarda erken ve zorla evliliklerin sıklığına dikkat çekerek, başlık parasının özendirici olduğu ve bu evliliklerin sosyal ve psikolojik baskılar kullanılarak yapılmasının endişe verici olduğu belirtilmiştir. İşte tartışmalar neticesinde, katılımcılar tarafından kanun değişikliğinden önce, asıl mücadele edilmesi gereken konuların bunlar olduğunda hem fikir olunmuştur.

Uygulamaya bakıldığında, kadının evlilik dışında gebe kalması, kadının anne babasını kaybetmiş olması gibi sebepler pek önemli sebep ve olağanüstü durum olarak kabul edilmekteyse de hâkimin küçük yaşta yapılacak evliliği mahzurlu görmesi halinde evlenmeye izin vermemelidir.

Öneri ve Sonuç

Her ne kadar olağanüstü evlenme yaşı sosyolojik şartlarla uyumlu görülse de, erken yaşta yapılan evlilikler özendirilmemeli ve bu konuda mutlaka bilinçlendirme sağlanarak evlilik yaşının yükseltilmeye çalışılması gerekmektedir. Bu noktada hâkimlerin evlilik izni verirken "olağanüstü durumu" ve "pek önemli bir sebebi" çok sınırlı değerlendirilmesi gerekmektedir.

ÇOCUK EVLİLİKLERİ

Olgu: Türkiye’de Çocuk Evlilikleri

Tespitler

Günümüzde bu konuyu/sorunu ifade etmek üzere sıklıkla "çocuk gelin" kavramı kullanılmaktadır. Oysa "çocuk gelin" kavramı toplumun kanayan bir yarası olan çocuk evliliklerini algısal olarak normalleştirilmektedir. Bu nedenle bu sorundan bahsederken bu kullanımdan mutlak olarak kaçınılmalı ve "çocuk evlilikleri" olarak ifade edilmeli.

Nüfus idaresine bildirilmeyen çocuk evlilikler TÜİK kayıtlarına geçmiyor. Ancak TÜİK, 15 yaşın altında doğum yapan kadınları kayıt altına alıyor. Bu veri de 13-14 yaşlarında kayıt dışı evliliklerinin bir bölümünü gün yüzüne çıkarıyor. Buna göre 15 yaşın altında doğum yapan anne sayısı 2001’de 2 bin 729, 2002’de 2 bin 561, 2003’te 2 bin 348, 2004’te 1940, 2005’te 1715, 2006’da 1635, 2007’de 1415, 2008’de 1188, 2009’da 822, 2010’da 533, 2011’de 385, 2012’de 377 anne oldu. 15-17 yaş arasında 2010’da 28 bin 901, 2011’de 25 bin 292, 2012’de 21 bin 992 kız çocuğu anne oldu.

Aslında yasalara bakıldığında hem Ceza Kanununda hem de Medeni Kanunda çocuk evliliklerinin önünü kesebilecek her türlü düzenleme var: tecavüzün suç olması, evlenme yaşı, evlenme izni vb. ancak yine de çocuk evlilikleri çok yaygın.

Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının eğitim hakkı da elinden alınmış oluyor. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre erken evlilik ve nişanlılık nedeniyle eğitime devam edemeyenlerin yüzde 97.4’ü kız öğrenciler. Zaten kendisi çocuk olan kadın bir de çocuk dünyaya getiriyor. Çocuğu kadın eğittiği için bu toplumsal olarak bir açmaz yaratıyor. 15- 19 yaş arası genç kızlarda birinci sırada ölüm nedeni, hamilelik ve doğumun yol açtığı sorunlar. Oyun çağında olan çocuklar anne olmaya zorlayan bu durum, ataerkil ve geleneksel toplum yapısı yüzünden normalleştirilip meşrulaştırılıyor.

Öneri ve Sonuç

Burada eğitimin ve aileleri bilinçlendirmenin önemi büyük. Kamu spotlarına yer verilebilir, çocuk evliliklerini önleme birimi kurulabilir. Toplumda bu yönde yeterli farkındalık ve bilinç oluşturulması için daha çok mücadele edilmesi gerekiyor.

Eğitimi devam ederken okuldan alınan çocukların takibinin yapılması çok daha kolay. Bu noktada eğitimcilerle bir bildirim yükümlülüğü yüklenebilir ve bunu bildirmeyen eğitimciye bir yaptırım öngörülebilir.

EVLİLİK BİRLİĞİNDE KADININ DURUMU - AİLE KONUTU UYGULAMASI

Olgu: Evlilik Birliği Devam Ederken Kadının Hukuksal Durumunun Değerlendirilmesi

Tespitler

TMK'nın "evliliğin genel hükümleri" başlığı altında yer alan ve hâkimin müdahalesine ilişkin düzenlemeler hiç uygulanmıyor. İsviçre Medeni Kanunu'ndan alınan bu hükümler Türkiye gerçekleri ile pek uyuşmuyor.

Ancak TMK m.199 uygulanıyor. Ancak uygulaması pek bilinmiyor. "Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması" kenar başlıklı bu maddeye göre: "Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir. Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır. Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırır, re'sen durumun tapu kütüğüne şerhedilmesine karar verir."

Burada ailenin ekonomik temelini koruması veya evlilik birliğinden doğan ekonomik yükümlerin yerine getirilmesi amacıyla, eşten kaynaklanan ciddi ve yakın bir tehlikenin varlığı halinde, eşlerden birinin talebiyle malvarlığı değerleri üzerinde eşin tasarruf yetkisinin sınırlanması söz konusudur. Özellikle boşanma öncesi aşamada bu hükmün uygulaması bilinmediği için kadınlar ciddi anlamda malvarlığı kayıplarına uğruyorlar.

Öneri ve Sonuç

Maddi durumu olmayan bir kadının kendini savunması, haklarını ileri sürebilmesi çok zor. Maddi zorluklar nedeni ile hareketsiz kalan, dava açamayan birçok kadın var. Bu nedenle adli yardım konusunda kadınların bilinçlendirilmesi gerekiyor. Asgari ücretli çalışmayan erkeklere eşlerini isteğe bağlı sigortalı yaptırma zorunluluğu getirilebilir.

Olgu: Uygulamada Aile Konutu

Tespitler

TMK m.194'te aile konutu düzenlenmektedir. Buna göre: "II. Aile konutu Madde 194- Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir.

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur".

Aile konutu uygulaması son Hukuk Genel Kurulu kararları ile daha etkili hale geldi. Buna göre, diğer eşin izni ya da hâkimin yetkilendirmesi olmaksızın aile konutuna ilişkin aynı hakların tescili yolsuz bir tescil olup, izin vermeyen ya da hak sahibi olan eş tarafından işlemin tarafı olan kişiye karşı açılacak "tapu kütüğünün düzeltilmesi davası" ile mevcut tescilin düzeltilmesi sağlanabilir.

TMK m.194/son gereğince aile konutu kira ile sağlanmışsa, kira sözleşmesinin tarafı olmayan eşin bildirimde bulunması halinde eş kira sözleşmesinin tarafı haline geliyor ve bu durumda kira parasını ödemek zorunda kalıyor. Bu da uygulamada özellikle kadınlar açısından ciddi sıkıntılar yaratabiliyor.

Öneri ve Sonuç

Katılımcılar, aile konu şerhinin konut alınırken konulması fikri ileri sürüldü. Örneğin yeni evli bir çift ev alıyorsa başka konutu yok ise aile konutu şerhi konabilir. Uygulamada Form -5 ve evlilik cüzdanı ile aile konutu şerhi konuluyor. Nüfus müdürlüğü tapuya bildirimde bulunabilir. Yeni evlenenlere evlilik birliğinde eşlerin hakları ile ilgili bir bilgi notu, bilgilendirme kitapçığı verilebilir.

BOŞANMADA ÖZEL SEBEPLERİN KALDIRILMASI - BOŞANMADA KUSUR İLKESİ - YOKSULLUK NAFKASI

Olgu: Boşanma Aşamasında Kadının Hukuki Durumu

Tespitler

Bizim hukukumuzda boşanmada özel sebepler sayılmış durumda. Bunlar zina; hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış; suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme ve terk. Kara Avrupası hukukunda artık eğilim boşanmada özel sebeplerin kaldırılmasından yana. Örneğin İsviçre örneğinde iki boşanma sebebi var. Bunlar anlaşmalı boşanma ve fiili ayrılığa dayanan boşanma. Özel sebeplerin hem ispatı zor, hem de özel sebeplerle boşanmada süreç her iki taraf açısından da çok yıpratıcı olmaktadır.

Uygulamada boşanma davalarının en fazla dayandırıldığı sebep evlilik birliğinin sarsılmasıdır. Bu sebepte "evliliğin temelinden sarsılması" ve "kusur" önem kazanmaktadır. Bu sebeple açılan davalarda, taraflar arasındaki gerginlikler daha da artmakta ve özellikle ortak çocuğun olması halinde bu durumdan çocuk da etkilenmektedir.

Öneri ve Sonuç

Boşanma sürecinde çatışmaların artmaması veya daha aza indirilmesi, eşlerin özellikle çocukları için gerekli iletişimin sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için kusur ilkesinden uzaklaşarak, özel boşanma sebeplerinin kanundan çıkarılması ancak bu düzenlemeler yapılırken özellikle mağdur olacak kadınları koruyucu mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin yoksulluk nafakasındaki "yoksulluk" kavramı yerine, hakkaniyete uygun katkıda bulunma yükümlülüğü getirilmelidir.

Soru/Sorun/Olgu: Yoksulluk Nafakası

Tespitler

Yoksulluk nafakası TMK m.175'te düzenlenmiş. Buna göre: "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir". Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi için:

1. Taraflardan birinin talepte bulunması,

2. Nafaka isteyen eşin yoksulluğa düşmesi,
3. Talep eden eşin kusursuz ya da daha az kusurlu olması
4. Takdir edilecek nafakanın bunu ödeyecek olan eşin mali gücü ile orantılı olması aranmaktadır.

Hukukumuzda yoksulluk nafakası süresizdir. Ancak taraflardan biri ölürse veya evlenirse nafaka kendiliğinden, evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşam sürülmesi, haysiyetsiz hayat sürülmesi ve yoksulluğun ortadan kalkması ile ise hâkim kararı ile ortadan kalkabilir. Nafakanın süresiz olması uygulamada ciddi sıkıntılara sebep olmakta, çok kısa süre evli kalan eşler bile nafaka ödemek zorunda kalmaktadır.

Öneri ve Sonuç

Yoksulluk nafakası tespit edilirken İsviçredeki uygulama örnek alınabilir. İsviçrede boşanma sonrası yoksulluk nafakası yerine, evliliğin süresi, kaç çocuk olduğu, eşin yaşı ve çalışıp çalışmadığı gibi bazı kriterler göz önünde tutularak, hakkaniyet uygun bir şekilde, gerekirse süreli olarak katkıda bulunma yükümlülüğü belirlenmektedir.

NAFKA ALACAKLARININ TAHSİL EDİLMESİ

Olgu: Nafaka alacaklılarının tahsilde yaşadığı zorluklar

Tespitler

Nafaka alacaklarının tahsil edilmesi uygulamada çok zor olabiliyor. Bu zorluk öncelikle kadınların sonrasında da çocukların ciddi maddi sıkıntılar yaşamamasına sebep oluyor.

Öneri ve Sonuç

Nafaka alacakları öncelikli alacak. Devlet bir kurum kurabilir ve nafaka alacaklarının takibini sağlayabilir. Bu sistemde devlet öncelikle nafakayı nafaka alacaklısına öder ve sonrasında borçluya rücu eder. Gerekirse faizi ile alacağı "amme alacağı" olarak tahsil eder.

KADININ SOYADI

Olgu: Kadının evlilik ile birlikte eşinin soyadını kullanmaya başlaması ve yarattığı sorunlar

Tespitler

TMK m.187 hükmüne göre; "Kadın evlenmekle kocasının soyadı alır." Yıllarca kendi soyadı ile tanınmış, çevre edinmiş, şöhret olmuş kadın, evlenmekle kocasının soyadını almak zorunda kalmakta ve pasaport, nüfus cüzdanı gibi resmi ya da özel kayıtlara ve kaynaklara, aldığı kocasına ait soyadını bildirmek zorunda bırakılmaktadır. Hukukumuzda bu konuda kadına bir seçenek sunulmuyor. Sadece kendi soyadı ile birlikte eşin soyadının kullanabiliyor.

TMK'nın 173. maddesinde ise "Boşanma halinde kadın,.....evlenmeden önceki soyadını yeniden alır..." hükmü gereğince boşanan kadın kural olarak, kocasının soyadını kullanamayacağı, ancak kocasının soyadını kullanmakta yararı olduğunu ve bunun kocaya zarar veremeyeceğini kanıtladığı takdirde, mahkeme kararıyla bu soyadını kullanmaya devam edebileceğini kabul etmiştir. Kadının bu hakkı süresiz olarak öngörülmemiş, kocaya koşulların değişmesi halinde (kadının yeniden evlenmesi, haysiyetsiz yaşam sürmesi gibi durumlarda) bu iznin kaldırılmasını isteyebilme yetkisi verilmiştir (TMK md. 173/f. III). Bu da ayrı bir sorun yaratmaktadır. Zira bu sefer de yıllarca eşinin soyadı ile tanınmış bir kadın eşin izni olmaz ise ya da ileride koşulların değişmesi halinde yine soyadını kaybetmektedir.

Boşanmış bir kadın velayet hakkına sahip oluyor ancak eşinin soyadını kullanmadığı takdirde çocuk ile soyadı aynı olmuyor ve velayet annede bile olsa uygulamada mahkeme kararı ile geziliyor. Örneğin çocuğa bir spor lisansı çıkartmak için anne velayet hakkına sahip bile olsa, çocuğu ile soyadı aynı olmadığı için mahkeme kararını ibraz etmek zorunda kalıyor. Oysa velayet hakkına sahip olmayan baba, çocuk ile aynı soyada sahip olduğu için bu işlemi kolayca yapabiliyor.

Öneri ve Sonuç

İsviçre kanun koyucusu kadınları soyadı değişikliğine ilişkin sıkıntılardan kurtarmak amacıyla 30 Eylül 2011 tarihinde yaptığı değişikliği 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe koymuştur. İsviçre Medeni Kanunu'nun 160. maddesi gereğince, "Eşler kendi adlarını korurlar. Eşler nüfus memurluğuna erkeğin ya da kadının bekârlık soyadını ailenin ortak soyadı olarak kullanmak istediklerini beyan edebilirler. Eşler kendi adlarını korudukları takdirde, doğan çocuklarına verecekleri soyadını kendileri kararlaştırabilirler. Haklı sebeplerin varlığı halinde nüfus memurluğu eşleri bu yükümlülüklerden kurtarabilir."

Bu düzenleme Alman Medeni Kanunu'nun (BGB) 1355. ve Avusturya Medeni Kanunu'nun (ABGB) 93. paragrafındaki düzenlemelerle benzerlik göstermektedir. İsviçre Medeni Kanunu'nun 119. maddesinde ise boşanma sonrasında soyadına ilişkin isabetli bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, "Evlenmekle soyadını değiştiren eş, boşanmadan sonra bunu korumaya devam eder, fakat dilerse nüfus memurluğuna başvurmak suretiyle bekârlık soyadını alabilir." Bizim hukukumuzda da bu yönde değişiklikler yapılabilir ve kadınlar "soyadı çilesinden" kurtulabilir.

MAL REJİMLERİNDE NİSPİ HARÇ - MAL REJİMİNDE ZİNA - ZAMANAŞIMI

Olgu: Mal Rejimi Davalarında Nispi Harç Uygulaması

Tespitler

Bu davayı genellikle uygulamada kadınlar açıyor ve davayı açabilmek için nispi harç yani malın değeri üzerinden bir harç yatırmak gerekiyor. Bu da uygulamada çok sıkıntı yaratıyor. Zaten zar zor geçimini sağlayan kadın bir de hakkını aramak için malın değeri üzerinden hesaplanan büyük bir meblağı harç olarak yatırmak zorunda kalıyor. Çoğu kadın bu parayı bulamadığı için dava açmaktan vazgeçebiliyor. Bu nedenle mal rejimi davalarında eşlerin, özellikle kadınların haklarını etkin bir şekilde aramaları maktu harç uygulaması düşünülebilir.

Öneri ve Sonuç

Mal rejimi davalarında, dava harcının nispi harç olarak değil maktu harç olarak alınması bu davayı açacak eşler bakımından çok büyük bir avantaj sağlar.

Olgu: Mal Rejimi Davası ve Zina

Tespitler

TMK m.236/2' ye göre " Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir".

Bu madde kanun tasarısında olmayan ve komisyon görüşmelerde eklenen bir madde. Dünyadaki diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de mallar ağırlıklı olarak erkekler adına kayıtlı olduğu için bu davaların davacıları da ağırlıklı olarak kadınlar olmaktadır. Bu madde katılma alacağı talep eden eşin kusurlu olması halinde uygulandığından, ağırlıklı olarak da kadınlar talepte bulunduğundan kadınları etkileyen bir madde olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öneri ve Sonuç

Bu maddenin tamamen kaldırılması gerekiyor. Hakkaniyete aykırı uygulamalara neden oluyor.

Olgu: Mal Rejimi Davalarında Zamanaşımı

Tespitler

Türk Medeni Kanunu'nda, mal rejimi davalarının zamanaşımı ile ilgili bir madde bulunmamakta. Yargıtay tarafından bir süre MK m.178 "Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar." hükmünü uygulanmış, ancak daha sonra uygulama değişerek genel zamanaşımını süresi olan 10 yıl uygulanmaya başlanmıştır. On yıl çok uzun bir süre, travmatik olaylar için 1 yıllık süre çok kısa.

Öneri ve Sonuç

Aile hukukuna ilişkin özellikler gözetilerek özel bir zamanaşımı süresi düzenlenebilir. Örneğin 5 yıl gibi.

ÇOCUKLARIN TESLİMİNDE İCRA YÖNTEMİ

Olgu: Çocukların İcra Ve İflas Kanunundaki Düzenleme Gereğince Teslimin Yarattığı Sorunlar

Tespitler: Boşanmış eşlerin çocuklarını bir birilerine göstermemeleri halinde çocuklar icra yoluyla diğer eşe teslim ediliyor. Türkiye'de 30 bine yakın çocuk, annesini-babasını icra yoluyla görebilmektedir. Çocuğunu göremeyen eş, velayeti boşandığı eşinde olan çocuğunu görebilmek ve çocuğuyla hasret giderebilmek için icraya yolluk, araç ücreti sosyolog ve/veya pedagog ücreti olmak üzere ayda iki defa için yaklaşık 250 TL ile 750 TL arası para yatırmak zorunda kalıyor. Çocuğunu icra yoluyla göreceğ olan ebeveynin buluşma sabahında önce haciz memurunu, ardından pedagogu/sosyoloğu alması gerekiyor. İcra memuru, anneye ya da babaya çocuğunu haciz tutanağıyla teslim ediyor. Haciz yöntemi teslim hem çocuğun hem de eşlerin psikolojilerinin bozuyor. Ayrıca çocuğunu görmek isteyen eşi ekonomik olarak da çökertiyor. Maddi imkânı olmayan ebeveyn çocuklarını göremiyor.

Öneri ve Sonuç

İcra ve İflas Kanunu'nda çocukların teslimi ile ilgili maddelerde değişiklik yapılması gerekiyor. Çocuk tesliminin icra daireleri yerine bakanlık bünyesinde kurulacak özel bir birim tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çocuk tesliminin tek bir birimden yapılması, göstermeme sebebinin araştırılması gerekiyor. Çocuk tesliminin herhangi bir psikolog ya da sosyolog yardımı ile değil çocuk konusunda eğitimli bir psikolog veya sosyolog yardımı ile yapılması gerekiyor. Çocuğun bu konuda mutlaka dinlenmesi gerekiyor. Her ailenin bir memuru olmalı ve o memur aileyi takip etmeli. Teslimden kaçınmaya neden olan halleri tespit etmeli ve çözüm odaklı bir yaklaşım geliştirmeli.

ORTAK VELAYET

Olgu: Hukukumuzda Ortak Velayet Uygulanabilir mi?

Tespitler

TMK m 336'ya göre, evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar. Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir. Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir. Ana ve baba evli

değilse, velâyet anaya aittir. Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir (TMK m. 337).

Görüldüğü üzere Medeni Kanun ortak velayeti düzenlememiştir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti adına 14 Mart 1985 tarihinde imzalanan "11 No'lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye Ek 7 No'lu Protokol"ün onaylanması 25 Mart 2016 Tarihli ve 29664 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 6684 sayılı kanunla uygun bulunmuştur. Ek 7 No'lu Protokol"ün 5. maddesi hükmüne göre "eşler evliliğin sona ermesi durumunda, çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar".

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar "kanun" hükmündedir. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası "antlaşma" hükümlerine göre karar verilmesi zorunludur (AY m. 90).

6684 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile ortak velayeti engelleyen 4721 sayılı kanun hükümleri örtülü olarak ortadan kaldırılmıştır. Çocuğun güvenliğine ve üstün yararına aykırı olduğuna dair dava dosyasında yeterli olgu ve delil bulunmadığı anlaşıldığı takdirde velayetin ana ve babaya ortak verilmesi 6684 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile artık mümkündür.

Öneri ve Sonuç

Ortak velayet kanunda düzenlenebilir. Ortak velayet her boşanmada olmasa da bazı aileler için uygun olabilir. Alternatif olarak uygulanabilir. Taraflar velayet hususunda anlaşıyorlarsa ve ortak velayete ilişkin bir talepleri varsa bu değerlendirilmeli.

MİRAS HUKUKUNDA SAĞ KALAN EŞİN HAKLARI

Olgu: TMK m. 240'ın Boşanma Halinde de Uygulanması

Tespitler

TMK m. 240 şu şekildedir: "Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır."

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir. Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir".

Bu madde sadece yasal mal rejiminin ölüm nedeni ile sona ermesinde uygulanır. Boşanma ya da mal rejiminin diğer sona erme nedenlerinde aile konutunun eşlerden birine özgülenmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum boşanma sonrasında aile konutunun erkek adına kayıtlı olması ve kadının başka bir taşınmazının bulunmaması halinde özellikle kadınları mağdur etmektedir.

Öneri ve Sonuç

Aile konutunun belli koşullarda boşanma veya diğer mal rejiminin sona erme hallerinde de ihtiyacı olan eşe özgülenmesine ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır.

I. SONUÇ RAPORU

Sonuç Raportörü: Prof. Dr. iur. Serap KESKİN KIZIROĞLU – Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

“TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

A - TOPLUMUN KADINA BİÇTİĞİ ROL VE ÖĞRENİLMİŞ MECBURİYETLER

Olgular

1. Toplum, kadın ve erkeğe geleneksel olarak, biyolojik cinsiyetten ya da kişinin hissettiği cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyet rol modelleri yüklemekte ve bu roller ilk olarak düşünsel planda bireyler üzerinde baskı unsuru oluşturmaktadır.
2. Toplumun kadın ve erkeğe yüklediği cinsiyete dayalı rol, düşünsel planda erkeğe güçlü kadına ise zayıf sıfatını atfetmektedir.
3. Kadını, düşüncelerde zayıf varlık konumuna oturtan ve cinsiyetine dayalı olarak yüklenen rol modelleri onu toplumsal ayrımcılığa maruz bırakmaktadır. Bunun ifade ettiği anlam; toplumun zihinlerde “güçlü” konumuna oturttuğu erkeğin toplumda üstün kabul edilmesi; toplumun, erkek egemen toplum olmasıdır.
4. Erkek egemen toplumda eril tahakküm hem sosyal hem de siyasal alanda kadının görünürlüğü azaltmakta; toplumda “kadın işi” olarak nitelenen sınıflandırmalar yapılmakta, kadının her alanda yükselmesi toplumsal cinsiyetçi kaygılarla önlenmektedir.
5. Kadına biçilen rol, “evinin kadını” rolüdür.
6. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, kullanılan dilde de kendini göstermekte ve bunu vurgulayan seslenişler, ifadeler var olmaktadır: Kadın kategorize edilmekte, diğer deyişle sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırmaya uyan terimlerle ifade edilebilmekte ve muamele görebilmektedir. Örneğin kadın evin çiçeğidir, her kürtaj bir cinayettir; Örneğin kadın/kız ayrımının yapılmasında olduğu gibi cinsel durumu dahi bu sınıflandırmada ölçü olabilmektedir.
7. Türkiye özelinde bu durumun ne yazık ki her geçen yıl daha da geriye gittiği BM Global Gender Gap verilerinde ortaya çıkmaktadır.
8. Toplumsal cinsiyet rolleri, kız çocuklarına ve erkek çocuklarına, onlara öğretilen davranış biçimleriyle yerleştirilmektedir. Örneğin flört kız çocukları için yasak olurken erkek çocukları için övünç olmaktadır.
9. Öğretilmiş mecburiyete uyarak “iyi kadın” sıfatı yakıştırılan ve ayrımcılığı kabullenen kadınlar da eril zihniyeti sürdüren ve takibini yapan olabilmektedir.

Öneriler

EĞİTİM

1. İlkokul düzeyinde ders kitapları toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmaya duyarlı hale getirilmeli ve ayrıca toplumsal cinsiyet dersi verilmelidir.
2. Halk eğitim merkezleri, yerel yönetimler, muhtarlıklar, yetişkinlere, ayrıca okullar, velilere rehberlik merkezleri kanalıyla toplumsal cinsiyet eğitimi verilmelidir.
3. Devlet kurumlarında kamu görevlilerine, iş yerlerinde işçilere toplumsal cinsiyet eğitimi verilmelidir.
4. Akran eğitimleri sağlanmalıdır.
5. Öğretilmiş mecburiyetin çaresi de topyekun bir eğitimidir.

KADIN KOTALARI

Toplumsal eğitimin bir gereği olarak tüm karar mekanizmalarında kadınların da bulunmasının sağlanması için kadın kotaları konulmalıdır. İşyeri koşulları kadınlara uygun hale getirilmelidir.

SİVİL TOPLUMA DÜŞEN İŞ

Sivil toplum örgütleri bu konuda daha çok çalışmalı; hukuk dernekleri bu konuya duyarsız kararları toplumsal tartışmaya açmalıdır.

Sorunlar

1. Toplum, biyolojik olarak kadın doğanı kadın, erkek doğanı erkek kabul etmekte, kişinin kendisini diğer cinsten hissetmesini reddetmekte hatta bunu bir hastalık ya da sorun olarak değerlendirmektedir.
2. Her kadın, toplumca "biyolojik anne" olarak benimsenmekte, anne olmayı tercih etmeyen kadın toplumca olumsuzlandığı gibi evlat edinmiş kadın da toplum tarafından "anne" olarak değerlendirilmemektedir.
3. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin kadına karşı şiddete dönüşmesi: Aile içi şiddet, flört şiddeti, çalışma yaşamında ekonomik şiddet!
4. Kadının ekonomik eril şiddeti şiddet olarak algılamaması, eğitimli kadınların, beyaz yakalı kadınların şiddete maruz kalmaları durumunda suskun kalmaları sorun olarak saptanmıştır.

Çözüm Önerileri

1. Toplumsal cinsiyet vurgularından vazgeçilmelidir.
2. Kadın, "biyolojik anne" olarak kodlanmamalıdır.
3. Hem kırsalda eğitimsiz hem de işyerinde beyaz yakalı tüm kadınlara uygulanan şiddetle etkili mücadele edilmelidir.
4. Kadının toplumsal cinsiyete dayalı yaşadığı zorlukların toplumsal ilerlemeye de engel olması ve toplumu dönüştürücü etkisi nedeniyle tüm toplumun sorunları olduğunun fark edilmesi sağlanmalı ve kadınlar bunun öncüsü olmalıdırlar.
5. Kadına karşı kullanılan ayrıştırıcı dilin sokaktan siyasete her aşamada terk edilmesi sağlanmalıdır.

B - NÜFUS PLANLAMASI, ÜREME SAĞLIĞI VE TÜRKİYE

Olgular

1. Nüfus büyüdükçe, eşitsizlik artmaktadır; bu husus Türkiye'de geç fark edilmiştir.
2. Gıda aritmetik, nüfus geometrik artış göstermektedir.

3. Türkiye, 1960'lı yıllarda ekonomik büyüme ve nüfus arasındaki zıtlık nedeniyle doğurganlığı özendiren politikaları bırakmış, 1965 yılında nüfus politikasında bu yönde yasa değişikliği yapılmış; hiçbir zaman doğum sayısında sınırlama yapmamıştır.
4. Kürtaj, 1965 yasa değişikliği ile hekimin uygun görmesi durumunda kabul edilmiş, 1983 yılında ise 10 haftalık gebeliğe kadar ailenin isteği ile 10 haftalık gebelikten sonra tıbbi zorunlulukla yapılabilir hale gelmiştir.
5. Türkiye artık yaşlı nüfus sınıfındadır ve yakın gelecekte çok yaşlı örneğine doğru gitmektedir.

Öneriler

1. Aile planlamasında aile-doktor işbirliği sağlanmalıdır.
2. Türkiye, genç nüfus örneğine dönmelidir.

C - ATAERKİL ZİHNİYET VE YARGI

Olgular

1. Kadına biçilen toplumsal rol nedeniyle kadın iş hayatına girse dahi evde iş bölümü değişmemekte ve bu eril zihniyet mahkeme kararlarına da yansımaktadır.
2. Çalışan kadın en önce işten çıkarılan olmakta; kreş sayısı azalmaktadır.

Öneri

Hukuku uygulayan yargıçların eril zihniyetten arındırılmaları sağlanmalıdır.

“CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

A - DOĞUM YÖNTEMİ

Olgular

1. Tıbbi gereklilik olmadığında da sezaryen yoluyla doğum tercih edilmekte; bu tercihte hekim ya da hastanelerin maddi çıkar maksadıyla yanıltıcı yönlendirmeleri de etkili olmaktadır.
2. Bu konuda devletin müdahalesi görülmekte ve kadına nasıl doğuracağını dikte etmektedir.

Öneriler

1. Devlet, kadına nasıl doğuracağını dikte etmek yerine kadını bu konuda bilgilendirmeli ve tercihi kadına bırakmalıdır. Bu nedenle sezaryen doğum sayısının fazla olduğu hastaneleri cezalandırmak kadını zorlayıcı bir araçtır; bu alan ceza hukuku dışında kalmalıdır.
2. Devlet kadını doğum yöntemleri konusunda zorlayıcı olmak yerine onu aydınlatmayı görev bilmeli ve bu aydınlatma sürecinde bilimsel yaklaşımla doğum psikologlarından yararlanmalıdır.
3. Doğuma hazırlık aşaması devletin yükümlülüğü olarak benimsenmeli, doğumun planlaması aşamasından itibaren içinde mutlaka doğum psikoloğunun bulunduğu doğuma hazırlık eğitimleri verilmeli; bu eğitimlere babanın da katılım sağlanmalıdır.
4. Mevcut aile hekimliği sistemine ülke çapında doğum psikologları da dâhil edilebilir; sağlık ocaklarında da hamile kadının takibini yapan hekimin yanında doğum psikoloğu da istihdam edilebilir.
5. Doğum psikolojisi konusunda sürekli meslek içi eğitimlerle sistem desteklenebilir.

B - KÜRTAJ Olgular

1. Doğum, kadının toplumsal bir görevi ve devlete karşı sorumluluğu olarak değerlendirilmekte, bu nedenle doğumu sonlandırmaya ilişkin karar yalnızca kadına bırakılmayarak kadının bedeni üzerinde karar verme hakkı olduğu unutulmaktadır.
2. Ancak, kadının bedeni içinde var olan ceninin potansiyel yaşam hakkının ne zaman ve nasıl var olacağı da tartışılmaktadır.
3. 18 yaşın altında henüz kendileri çocuk yaşta bulunan pek çok anne adayı ve anne de vardır.
4. Bireysel zeminden başka, savaşlarda "comfort women/trost frauen" kavramıyla edilmiş insanlık suçu niteliğindeki uygulamalarla çocuk, genç demeden esir tüm kadınların askarlere zorla sunulmasıyla toplu irza geçmeler sonucunda istenmeyen toplu gebelikler de var olmuştur.
5. Bu husus, nüfus dağılımına (demografik yapıya) etki edebilmek için ve soykırım suçunun işleniş biçimi olarak da görülmüştür.
6. Kadın, akıl hastası ise hamileliğini hiç fark edemeyebilmekte ya da geç fark edebilmektedir.
7. İstenmeyen gebeliklerde kürtaja izin vermemek doğum sonrası yeni doğanı öldürme fiillerine neden olmaktadır.

Öneriler

1. Kadının, vücut dokunulmazlığı hakkı ve sağlık hakkı çerçevesinde bedeni üzerinde karar verme hakkı sağlanmalıdır.
2. Ancak, kadının zorla gebe kalmadığı durumlarda, kadının bedeni içinde kadına ait bir organın içinde var olabilse de canlı ayrı bir varlık olarak ceninin varlığı da tanınmalıdır.
3. Kadının, gebeliği sürdürmeyi tercih etmediği durumda kadına bu tercihi yapabileceği olanağı, cenin hakkında bilimsel bilgi esas alınarak belli bir gebelik süresine kadar tanınmalıdır.
4. İsteğe bağlı olarak gebeliği sürdürüp sürdürmemek konusundaki karar verme zamanının tayinindeki ölçüt toplumsal değil, ceninin duygusal gelişimine ilişkin bilimsel ölçüttür.

Sorular

Soru 1: Bu çerçevede, kürtaj Ceza Hukukunun konusu olmalı mıdır? Hangi koşullarda cezalandırılmalıdır?

Çözüm:

1. Öneriler doğrultusunda kadına gebeliği sürdürüp sürdürmemeye isteğe bağlı olarak karar verebileceği zaman Türk Ceza Hukukunda 10 haftalık gebelik süresi olarak belirlenmiştir. Kadına bu süre içinde kürtaj yaptırma olanağının tanınması yerindedir.
2. Ancak Türkiye uygulamasında devletin bu olanağı fiilen kullandırtmamaya çalıştığı algısı vardır.
3. Türk Hukukunda 10 haftalık gebelik süresi aşıldıktan sonra isteğe bağlı olarak gebeliği sonlandırmak suçtur.
4. Tıp biliminin belirlediği bir zaman sınırında kürtajın cezalandırılması kabul edilebilir.
5. Kadın ile kürtaj işlemini yapanın aynı ceza ile cezalandırılmamalı; kadın daha az cezalandırılmalı ya da kadına yalnızca eğitici nitelikte güvenlik tedbiri uygulanmalıdır.
6. Kadın, suç mağduru olduğunda, ceninin duygusal gelişimi ve henüz doğmamış, yaşama gelmemiş bir varlık olarak gelecekteki yaşama hakkı bir yana bırakılıp, yaşama hakkına yıllardır sahip bir insan olarak kadının duygu ve düşünceleri ön plana geçmeli; kadın doğum yapmaya zorlanmamalıdır. Devlet, kadın doğursun, çocuğa biz bakarız dememelidir. Bu husus, hem kadının hem de doğacak çocuğun ruh sağlığı hakkını reddetmek demektir. Öncelik, yaşama hakkına çoktan sahip olan kadındır.

7. Bu husus hem bireysel suçlarda, hem de soykırımında olduğu gibi toplu suçlarda ilkesel olarak aynı temeldedir. Suç mağduru kadının suç nedeniyle kaldığı gebeliği sürdürmesi ve doğurması beklenemez. Bu konuda da karar verme hakkı yalnızca kadına ait olmalıdır. Bunun için kadına özgürce karar verebileceği toplumsal ortam ve kişilik haklarının korunması için gizlilik sağlanmalıdır.
8. Türk Hukukunda suç mağduru kadının gebeliği sonlandırabileceği zaman dilimi 20 haftaya kadar gebeliktir. Bu sürenin gözden geçirilmesi, artırılması tartışılmalıdır.
9. 10 haftalık ve 20 haftalık sürelerin geçirilmemesinde gebe kadının gebeliğin başından itibaren gerektiğinde gizlice ulaşabileceği doğum psikologlarına ulaşım olanakları devletçe sağlanmalıdır.

Soru 2: Kürtaj konusunda erkeğin rızası aranmalı mıdır?

Çözüm:

1. Erkek, kadının resmen eşi değilse aranmamalıdır.
2. Erkek kadının resmen eşi ise yine aranmamalıdır. Türk Ceza Hukukunda eşin rızası aranmamaktadır; eş razı olmasa dahi kürtaj suç oluşturmaz. Ancak Nüfus Planlaması Hakkında Kanuna göre idari yaptırım söz konusu olabilmektedir.
3. Erkeğin de doğuma hazırlık eğitimi sürecine katılımı, doğum psikoloğuna erkeğin de ulaşımı sağlanmalıdır.
4. Doğum psikoloğu desteği kürtajdan sonra da hem kadın hem de erkek için devam etmelidir.
5. Nüfus Planlaması Hakkında Kanunda eşin rızasını arayan hükümler kaldırılmalıdır.

Soru 3: 18 yaşın altındaki kişi kürtaj yaptırdığında ailesine haber verilmesi devletin görevi midir?

Bu noktada devletin bir görevi var mıdır, nedir?

Çözüm:

1. 18 yaşın altındaki kişinin kürtajı halinde bu kişinin ailesine haber verilmesi, kişilik hakları açısından sorun oluşturmakta, Anayasa'nın, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına ilişkin 17. maddesine aykırı düşmektedir.
2. Kişisel verilerin ifşası suçu da söz konusu olabilir.
3. Bu hatalı uygulamaya son verilmeli; devlet her türlü psikolojik ve tıbbi desteği bu gençlere sağlamalıdır.

C - KADINA KARŞI KASTEN ÖLDÜRME SUÇU

Olgular

1. Kasten öldürme suçlarında cezayı artıran neden olarak "töre saiki" ile öldürme namus saiki ile öldürmeyi kapsamamaktadır.
2. Bu durumda kendisini aldatan karısını, flörtünü, "namusunu temizlemek" için öldüren erkek, kolaylıkla haksız tahrik indiriminden yararlanabilmekte; aynı saikle kadının erkeği öldürmesi, bu husus erkeğin "elinin kiri" sayıldığından farklı uygulamaya neden olabilmektedir.
3. Türk Ceza Kanununda töre saikine yer verilip de namus saikine yer verilmemiş olması, uygulamada töre saikinin ispatında güçlüğe neden olmakta ve şüpheden sanık yararlandığı için de bu ağırlatıcı neden uygulanamadığı gibi, bu kez namus saiki haksız tahrik indirimi de sayılabilmektedir.

Öneri

Kasten öldürme suçu bakımından "ayrımcı saike" cezayı artıran nitelikli hal olarak yer verilebilir. Bu saik her türlü ayrımcılığı kapsamına alacağı gibi, cinsel özgürlüğü erkeğe bir hak kadına ise bir yasak olarak gören bireysel ya da toplumsal ayrımcı anlayışa karşı hukuk düzeninin eşitlikçi ve bireyi ve toplumu geliştirici işlevine uygun düşecektir.

Ç - EVLİLİK İÇİNDE CİNSEL SUÇ

Olgular

1. Türk Ceza Kanunu'nda evlilik içi irza geçme (nitelikli cinsel saldırı) eşin şikâyetine bağlı bir suçtur. Irza geçme niteliğinde olmayan cinsel saldırı suç değildir.
2. Evlilik birliğinde irza geçmenin suç olarak soruşturulmasının şikâyete bağlı olması nedeniyle, kasten yaralama suçunun eşe karşı işlenmesi cezada artırım nedeniyken ve şikâyete de bağlı değildirken, kadına şiddet uygulamış erkek eş, gerçeğe aykırı olarak amacının cinsellik olduğunu söylediğinde suç kasten yaralama yerine şikâyete bağlı cinsel saldırı suçu niteliğine dönüşebilmekte ve kadın eşin şikâyetçi olmaması sağlanarak kocanın cezadan kurtarılabilmesi yolu olarak kullanılabilir.

Öneriler

1. Evlilik içi irza geçmenin (nitelikli cinsel saldırı suçunun) öğrenilmesi zor bir fiil olduğundan şikâyete bağlı tutulması anlaşılmalıdır.
2. Kadının şikâyet hakkını kullanabilmesi için devlet, sosyal devlet niteliğiyle zorunlu güvenceleri kadına sağlamalıdır.
3. Cinsel suçlar son derece travmatik suçlar olduklarından hiçbir tanık bulunmasa bile psikologlar cinsel suç mağdurunun gerçekten mağdur olup olmadığını mağdurla yapılan görüşmelerle ortaya çıkartabilmektedirler. Bu nedenle Ceza Hukukunda çocuk mağdurlar bakımından kabul edilen sistem her türlü cinsel suç bakımından uygulama alanı bulmalıdır.
4. Cinsel suçların yol açtığı travma faile ceza verilmesiyle sona ermediğinden bundan sonra da psikolojik destek devam etmelidir.
5. Evlilik içinde cinsel saldırı suçunda cezadan kurtulmak amacıyla kanunun dolanılmasının önüne geçmek için şikâyetin geri alınmasına istisna tanınabilir.

D - CİNSEL SUÇLARDA RIZA AÇIKLAMA YAŞI

Olgular

1. Farklı yaşlardaki çocuklar aynı olaylardan psikolojik açıdan farklı etkilenmektedirler.
2. Aynı şekilde çocukların yardım isteyebilme becerisi gibi becerileri de farklı yaşlarda gelişmektedir. Örneğin soyut kavramlar 7 yaşından sonra ayırt edilebilmektedir.
3. Çocuk yaşta cinsel birlikteliklerin ne şekilde cezalandırılacağı belirlenmesinde bu konu ayrı bir öneme sahiptir.
4. Türk Medeni Kanununda evlilik yaşı en az 17 yaştır, istisnai hallerde 16 yaş olabilmektedir.
5. Türk Ceza Kanununda cinsel ilişkiye rıza yaşı ise daha düşüktür (15 yaş; 12 yaş???)
6. 18 yaşın altındaki herkes çocuktur ve akran çocuklar arasındaki cinsel birliktelikler Türk Hukukunda ayrı düzenlenmemiştir.

Öneriler

1. Cinsel ilişkiye rıza yaşı da evlilik yaşı gibi düzenlenmeli; bu yaş da 18 yaş olmalıdır.
2. Sigara ve alkol alımı konusunda 18 yaşını doldurmamışa tanınmayan rıza açıklama ehliyeti, cinsel ilişki konusunda evleviyetle tanınmamalı; çocuk, bu konuda ailesinin tasarrufu altında da tutulmalıdır.
3. 18 yaşın altında kalan yaş grubu bakımından yetişkinler açısından çocuğun cinsel istismarı suçu söz konusu olmalıdır.

4. Çocuklar arasındaki yani 18 yaşın altındakilerin kendi aralarındaki cinsel ilişki akranlar arasındaki cinsel ilişki olarak ayrıca düzenlenmelidir.
5. Akranlar arasında her iki akran çocuğun da rızasına dayalı cinsel ilişkiye istisna tanınmalı, rıza ile akran çocukların cinselliği cezalandırılmamalıdır.
6. Ancak çocuk yaşta zorla "evlendirmelerin" önüne geçilebilmesi için akran çocuk cinselliği suç olmaktan çıkartılmamalı, yalnızca akran çocuklar için kişisel cezasızlık sebebi olmalı, böylece onları zorla "evlendiren" aile bireylerinin suça iştirak hükümleri çerçevesinde dolaylı fail ya da azmettiren olarak cezalandırılabilmeleri olanaklı kılınmalıdır.
7. Konu tartışmalı olmakla birlikte karşılaştırmalı hukukta akran yaşı olarak ortalama azami 3 (üç) yaş farkının belirlendiği görülmektedir.

E - ENSEST

Olgular

1. Aralarında evlenme yasağı bulunan yetişkin hısımlar arasında rıza ile gerçekleşen cinsel birlikteliğin (ensestin) ayrı bir suç olarak düzenlenmesi hususu tartışmalıdır.
2. Yetişkin hısımlar arasındaki ilişki söz konusu olduğundan (biri çocuk olursa çocuğun cinsel istismarı suçu olur) korunan hukuksal yarar kişinin cinsel özgürlük hakkı değil, genel sağlık ya da genel ahlak olarak değerlendirilmektedir.
3. Türk Hukukunda cinsel saldırı suçunda ise (zorla ırza geçmekte) ağırlaştırıcı nedendir.
4. Ayrıca cinsel saldırı fiilini ispatta kullanılacak olan vücut muayenesi bulguları, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 76/4.maddesine göre mağdur çocuğun velisinin izni olursa yargılamada kullanılabilir. Bu da uygulamada çocuğa karşı aile içi cinsel saldırı fiillerinin ispat edilememesine ve failin cezasız kalmasına yol açmaktadır.

Öneriler

1. Ensest ilişkilerde psikopatolojik bir durum olabildiğinden bu fiiller genel sağlığa karşı fiiller olarak değerlendirilmelidir.
2. Ensestin yaptırımı güvenlik tedbiri olmalıdır.
3. Bu tür ilişki sonucu doğan çocuklar Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korumaya alınmalıdır.
4. Böyle durumlarda delillerin yargılamada kullanılmasına ilişkin kararı verme yetkisi aile bireylerine bırakan düzenlemelere dikkat edilmeli, buna izin verilmemelidir.
5. Aile içinde geçim kaygısı öne çıktığından fiiller ört bas edilebilmekte, buna karşı devletin aile için söz konusu kaygıyı giderecek maddi ve psikolojik desteği sağlaması gerekmektedir.

F - KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON

Olgular

1. Kadın istismarı, şiddeti ve ayrımcılığında kurumlar arası koordinasyon büyük önem taşımaktadır.
2. Türkiye'de, kadın istismarı, şiddeti ve ayrımcılığına karşı kurumlar arası koordinasyonun tam olarak sağlanmış olmadığı değerlendirilmektedir.

Öneriler

1. Kadın istismarı, şiddeti ve ayrımcılığına karşı sivil toplum kuruluşları ile işbirliği etkin şekilde sağlanmalıdır.

2. Mahkemelerce verilen koruma kararlarının takibi yapılmalı, kolluk izleme görevini titizlikle yerine getirmelidir.
3. Yoğun bilinçlendirme programları düzenlenmelidir. Bu yolda ilk ve orta öğretim ders kitaplarında insan hakları ve eşitlik ilkesi gözetilmeli, konu sosyal ve politik açıdan ele alınmalıdır.

“MEDENİ HUKUK VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR” KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

A - EVLENME YAŞI

Olgular

1. Türk Medeni Kanununda olağan evlenme yaşı 17 (on yedi) yaş olup, 16 (on altı) yaş da olağanüstü evlenme yaşı olarak kabul edilmiştir.
2. İsviçre Medeni Kanununda 1994 yılında yapılan değişiklikle olağanüstü evlenme yaşı kavramı terk edilmiş, evlenme yaşı her iki cins için de 18 (on sekiz) yaş olarak kabul edilmiştir.

Öneriler

1. Türkiye’de istisnai evlilik yaşının korunmasının bir ülke gerçeği olduğu göz önünde tutulmalıdır.
2. Evlilik yaşı kanunla değiştirilmeden önce bu konuda toplumsal bilincin artırılması çabalarına girişilmeli, oluşacak bilinç ve gelişim doğrultusunda toplumsal değişim sağlanmalı, sonradan evlilik yaşı kanunda da yükseltilmelidir.
3. Ancak bu sosyolojik koşullar erken yaşta yapılan evlilikleri özendirici sonuçlar doğurmamalı, olağanüstü koşullarda evlenme izni vermekle yetkili yargıçlar bu koşulları çok sınırlı değerlendirmelidir.

B - ÇOCUK YAŞTA EVLİLİKLER

Olgular

1. Bu konuyu ifade etmek için kullanılan “çocuk gelin” kavramı toplumsal sorun olan konuyu algısal olarak normalleştirmektedir.
2. Nüfus idaresine bildirilmeyen çocuk yaşta evlilikler TÜİK kayıtlarına geçmemektedir.
3. TÜİK, 15 yaşın altında doğum yapan çocukları kayıt altına almaktadır. Buna göre 2001’de 15 yaşına altında doğum yapan çocuk sayısı 2729 iken 2012’de 21992 olmuştur. 11 yılda yaklaşık 19000 artmıştır.
4. Çocuk yaşta evlilik nedeniyle kız çocuklarının eğitim hakkı da ellerinden alınmaktadır.
5. 15-19 yaş arasındaki genç kadınlarda birinci sırada ölüm nedeni hamilelik ve doğumun yol açtığı sağlık sorunlarıdır.

Öneriler

1. Çocuk yaşta evlilik sorunundan söz ederken “çocuk gelin” kavramını kullanmaktan mutlaka kaçınılmalı, çocuk evlilikleri kavramı kullanılmalıdır.
2. Çocuk yaşta evliliklerin önüne geçmeye çalışılmalı; bu yönde aileler bilinçlendirilmeli, kamu spotları yayınlanmalı, ülkede çocuk evliliklerini önleme birimleri kurulmalıdır.
3. Eğitimi sürerken okuldan alınan çocukların takibi yapılmalıdır; bunu bildirmeyen eğitimcilere yaptırım uygulanmalıdır.

C - EVLİLİK BİRLİĞİNDE KADININ DURUMU

Olgular

1. Türk Medeni Kanununda evlilikte hâkimin müdahalesine ilişkin düzenlemeler uygulamada hiç uygulanmamaktadır.
2. Özellikle, ailenin ekonomik varlığının korunması için eşten kaynaklanan ciddi ve yakın bir tehlikeye varsa diğer eşin talebiyle tehlike kaynağı olan eşin malvarlığı üzerinde tasarruf yetkisi hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Boşanma öncesi aşamada bu hükmün uygulanmaması kadınlar için ciddi malvarlığı kayıplarına neden olmaktadır.

Öneriler

1. Maddi güçlük nedeniyle dava açamayacağını düşünen kadınların ücretsiz adli yardım olanağı konusunda yaygın bilgilendirilmesi gerekmektedir.
2. Asgari ücret- dışında ücret kazancı olan erkeklere, eşlerini isteğe bağlı sigortalı yaptırma zorunluğunu getirilebilir.

Ç - AİLE KONUTU

Olgular

1. Aile konutu olan konut eşin rızası bulunmadıkça devredilemez, kira sözleşmesi feshedilemez, aile konutu üzerindeki haklar sınırlandırılmaz.
2. Rızayı sağlayamayan eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.
3. Aile konutunun maliki olmayan eş tapu kütüğüne konutla ilgili aile konutu şerhi koydurabilir.
4. Aksi işlemlerde tapu kütüğünün düzeltilmesi davası açılabilir.

Öneriler

1. Konut alınırken aile konutu şerhi tapuya konulmalıdır.
2. Yeni evlenenlere, evlilik birliğinde eşlerin hakları ile ilgili bilgi notları, bilgilendirme kitapçığı verilebilir.

D - BOŞANMA VE NAFKA

Olgular

1. Boşanmada yasada özel sebepler düzenlenmiştir. Bunlar: zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme, haysiyetsiz hayat sürme ve terk etmektir.
2. Boşanmak için yasanın aradığı bu özel sebeplerin ispatı çoğunlukla zor ve her iki taraf için de süreci yıpratıcı hale getirmektedir. Ortak çocuk varsa bu durumdan çocuk da olumsuz etkilenmektedir.
3. Kıta Avrupası hukukunda eğilim bu özel sebeplere yasada yer verilmemesidir; boşanma sebebi olarak anlaşmalı boşanma ile fiili ayrılığa dayalı boşanma yasalarda yer almaktadır.
4. Nafaka alacaklarının tahsilinde güçlükler yaşanmaktadır.

Öneriler

1. Özel boşanma sebepleri kanundan çıkarılmalı; kusur ilkesinden uzaklaştırılmalıdır.
2. Nafakanın kural olarak süresiz olması, çok kısa süre evli kalan kişiler bile nafaka ödemek zorunda kalmaktadırlar.
3. Yoksulluk nafakası kavramı yerine hakkaniyete uygun katkıda bulunmak yükümlülüğü getirilmeli; bunun ölçütü evliliğin süresi, kaç çocuk olduğu, eşin çalışıp çalışmadığı gibi ölçütlerdir ve gerekirse sürelidir.
4. Devlet, nafakayı öncelikle alacaklısına öder, sonrasında borçluya amme alacağı olarak rücu eder.

E - KADININ SOYADI

Olgular

1. Kadın evlenmekle kocasının soyadını almak zorunda bırakılmaktadır.
2. Kadına yalnızca kendi soyadı ile eşinin soyadını birlikte kullanmak olanağı verilmektedir.
3. Kadın, boşandığında bu kez yine mecburi olarak soyadı değişikliği yaşamak zorunda bırakılmakta, evlenmeden önceki soyadına dönmektedir.
4. Bu durumda çocuğun velayet hakkı annede olsa bile çocuğu ile soyadı aynı olmadığından uygulamada sosyal yaşamda güçlükler yaşayabilmekte, mahkeme kararı ile gezmek zorunda olmaktadır. Oysaki velayet hakkı kendisinde olmasa bile baba aynı soyadına sahip olduğundan kolaylık yaşamaktadır.

Öneriler

1. Eşlere, ailenin ortak soyadını belirleme hakkı tanınmalıdır.
2. Evlenmekle soyadını değiştiren eş, boşanmadan sonra bunu değiştirip değiştirmeyeceğine kendisi karar vermelidir.

F - MAL REJİMİ

Olgular

1. Mal rejimine ilişkin davayı genellikle kadınlar açıyor ancak malın değeri üzerinden yatırılan nispi harç kadının hak arama özgürlüğünü engelleyici oluyor.
2. Mal rejimi davası ile zina ve hayata kast boşanma sebebi arasında bağlantı kurulmaktadır.

Öneriler

1. Mal rejimi davalarında maktu harç uygulamasına geçilmesi kadınların hak arama özgürlüğünün önündeki engeli ortadan kaldırır.
2. Mal rejimi davası ile zina ve hayata kast boşanma sebebi arasında bağlantı kuran yasa maddesi uygulamada kadınların aleyhine ve hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurduğundan kaldırılmalıdır.
3. Mal rejimi davalarında aile hukukuna ilişkin özellikler gözetilerek özel bir zamanaşımı süresi düzenlenmelidir. Örneğin 5 yıl!

G - ÇOCUKLARIN TESLİMİNDE İCRA YÖNTEMİ

Olgular

1. Boşanmış eşler çocuklarını birbirlerine göstermediklerinde, icra yoluyla teslim edilmektedir. Sayı Türkiye’de 30 binlerdedir.
2. Çocuğunu göremeyen eş, bunun için icraya yolluk, araç ücreti, sosyolog ve/veya pedagog ücreti olmak üzere ayda iki kere her defasında yaklaşık 250-750 TL arası para yatırmak zorundadır. Maddi durumu uygun olmayan eş çocuğunu görememektedir.
3. İcra yoluyla çocuğunu görmek zorunda kalan eşe icra memuru çocuğunu haciz tutanağı ile teslim etmekte, bu durum hem eşin hem de çocuğun ruhsal durumunu olumsuz etkilemektedir.

Öneriler

1. Çocuk teslimi işi icra dairelerinin işi olmaktan çıkarılmalı, bakanlık bünyesinde kurulacak özel bir birim tarafından yapılmalıdır.
2. Her ailenin bir memuru olmalı ve bu memur aileyi takip etmeli; çocuğu teslim etmeme nedenlerini araştırmalı, çözüm odaklı yaklaşım getirmelidir.
3. Çocuk bu konuda bir uzman tarafından mutlaka dinlenmelidir.

H - ORTAK VELAYET

Olgular

1. Evlilik sürdükçe velayet birlikte kullanılır.
2. Ortak yaşam bitirilmişse hâkim velayeti eşlerden birine verebilir; ortak velayete ilişkin bir düzenleme yoktur.
3. Anne ve baba evli değilse velayet annenindir; ortak velayete ilişkin düzenleme yoktur.
4. Annenin yaşı küçük, kısıtlı ya da ölmüş ise veya velayet kendisinden alınmış ise hâkim velayeti çocuğun menfaatine göre babaya verebileceği gibi vermeyip, çocuğa vasi atayabilir.
5. Kanunlarımızda ortak velayet yer almamışsa da Türkiye'nin imzalayıp onayladığı AİHS'ne ek 7 No'lu Protokolün 5.maddesine göre eşler evliliği sonlandırmış olsalar bile çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar.

Öneri

Ortak velayet kanunlarda açıkça düzenlenmelidir. Seçenek olarak uygulanabileceği gibi, tarafların anlaşmasıyla da uygulanabilmelidir.

I - MİRAS HUKUKUNDA SAĞ KALAN EŞ

Olgular

1. Yasal mal rejiminin eşin ölümü nedeniyle sona ermesinde, birlikte yaşanan ev ve/veya ev eşyası üzerinde sağ kalan eşe istek üzerine intifa hakkı veya oturma hakkı yerine bunlar üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilmektedir.
2. Bu durum yasal mal rejiminin boşanma nedeniyle sona ermesinde tanınmamış olup, boşanma sonrasında aile konutunun erkeğin üzerine kayıtlı olması ve kadının başkaca bir evinin bulunmaması durumunda kadınları özellikle mağdur etmektedir.

Öneri

Aile konutunun, eşin ölümü dışındaki mal rejimini sona erdiren diğer hallerde de belli koşullarda ihtiyacı olan eşe özgülenmesi yasada düzenlenmelidir.

II. SONUÇ RAPORU

Sonuç Raportörü: Prof. Dr. iur. Pervin SOMER - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

“ÇALIŞMA VE KARAR ALMA-UYGULAMA MEKANİZMALARINDA KADININ YERİ” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

I- SİYASET VE KADIN

Olgular

1. Toplumda, kadına geleneksel olarak yarımçı roller yüklenmekte ve bu roller siyaset alanında da kendini göstermektedir. Siyasette kadın, aday olan erkek siyasetçinin seçimi kazanmasına yönelik çalışmalar yapmakta; bu rol kendisine uygun görülmektedir. Erkek egemen toplum, siyasette kadının yer almasını değil, erkeklere yardım etmesini istiyor.
2. Siyasetin çalışma saatleri, toplantıları genellikle mesai saati dışında/akşam veya hafta sonu olmakta; kendisine eş- ev düzeninden sorumluluk- çocuklarla ilgilenme, ailede “asli” sorumluluk rolü biçilen kadın bu alanda çalışmakta da zorlanmaktadır.
3. Siyasette yer almaya başlayan kadın ise daha çok çalışmasına, emek vermesine rağmen siyaset basamaklarında yükselemiyor; mücadeleden vaz geçiyor. STK lar (meslek odaları da dahil) yönetimde kadının yer alma oranı %10. Bu noktada kadının kadına adaya da destek olmadığı gözlemleniyor. Üyelerin çoğunluğunun kadından oluştuğu toplumda bile yöneticilerin çoğunluğu erkek, kadınlar hep “yan unsur” olarak ortaya çıkıyor. Piramidin üst kısmına gelen kadın, kadına destek vermeli
4. Siyasette bu kısır döngü kırılıncaya kadar kota olması, pozitif ayrımcılık yapılması yerinde olur. Siyasette üst pozisyonlardaki kadın oranının %50 yi bulduğu zaman, kadın hak ettiği yeri bulacaktır. Esasen kota bir çözümde de %50 oranını yakalamak için “fermuar sistemi” getirilmelidir.
5. Erkek egemen toplumda “eril kalıp” oluşumunda şüphesiz anne olarak kadının da payı var, ancak bu etki sınırlı; okul, medya, toplum... bunların hepsi etkili iken tüm hatanın kadına/anneye yüklenmesi yanlış olur. Anne tüm toplumsal kodlardan sorumlu olamaz, baba da var bu toplumda, bu nedenle farkındalık yaratmak önemlidir.
6. Sadece siyasette değil, ailede de kadın eşini, kardeşini, babasını, aile bireylerini yükseltmeye çalışıyor. Bunun nedeni kadının kişilik oluşumunun baskılanması, bunda eğitiminde rolü var. Kadın varoluşunun nedenini anlamıyor. Erkek de bundan yola çıkarak kendinde kadın üzerinde hak buluyor.
7. Kadın arzulanan oranda siyasete girerse, daha barışçıl bir ortamın oluşmasına katkı sağlar. Ancak siyaset başlı başına para isteyen bir uğraş; ekonomik özgürlüğü olan bile zorlanırken, ekonomik özgürlüğü olmayan kadının daha baştan vaz geçmesiyle sonuçlanıyor.

Öneriler

1. Evlilik öncesi kadın ve erkeğe sertifikalı eğitim alma zorunluluğu getirilmeli, evlilik için aranan belgelere bu sertifika da eklenmeli; böylece farkındalığın oluşması sağlanmalıdır.
2. Eğitim müfredatı toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmaya duyarlı hale getirilmeli ve ayrıca toplumsal cinsiyet dersi verilmelidir.
3. Siyasette, kota korunmalı, fermuar sistemi ile kadına yüksek katılım imkanı sağlanmalıdır. Toplumsal eğitimin bir gereği olarak tüm karar mekanizmalarında kadınların da bulunmasının sağlan-

ması için kadın kotaları konulmalıdır. Bir sonraki hedef "fermuar sistemi" olmalıdır: her pozisyon için örneğin milletvekili adaylığında bir kadın ve bir erkek aday konulmak suretiyle % 50 oranına varılmalıdır.

4. Kadın adaylardan, adaylık başvurusunda herhangi bir para talep edilmemelidir.

SİVİL TOPLUMA VE SİYASİ PARTİLERE DÜŞEN İŞ: Sivil toplum örgütleri kadın adayların desteklenmesi konusunda daha çok çalışmalı; siyasi partiler, kadın kolları teşkilatıyla daha sıkı işbirliği yapılmalıdır.

II- SOSYAL YAŞAMDA KADIN - KADININ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YERİ

Olgular

1. İş hayatında kadın sayısı az; giderek daha azalıyor. Bu durum kadının iş hayatında yükselmesini engelliyor; çünkü kadından boşalan alanları erkekler dolduruyor.
2. Her alanda liyakat önemli ama giderek sosyal ağ da etkili olmaya başladı. Kadınlar genellikle bu alanda dışarıda kalıyor. Örneğin erkekler farklı pozisyonda ortak maç yapıyor, sonra bir adaylık söz konusu olduğunda rahatça gidip mevcut sosyal ağ bağlamında desteklenmesi konusunu gündeme getirebiliyor.
3. Kadından beklenen anne- eş rolü sorun yaratıyor, ancak eğitilmiş ve çalışan kadın aile desteği, bakıcı yardımı ile kısmen bu sorunu aşabiliyor.
4. Kadın çalışmasa "işsizlik olmaz" bakışı var toplumda. Yine istihdam anlamında erkeğin iş sahibi olmasını önceleyen bir bakış açısı. Kadına tanınan hakların desteklenmesi gerekiyor. Kadınlara iş alanı oluşturmada teşvikler, örneğin vergi avantajları sağlanabilir. Aynı uygulama kapsamında, işyerleri de kadın istihdamı açısından da benzer şekilde teşvik edilebilir.
5. Yasalarda tanınan hakların işlevselliği de önemli tabii. Uygulanması gerekiyor, iş hayatında kadının teşvik edilmesi gerekiyor. Yasalar da erkek egemen bir meclisten çıkıyor, erkek eli ve bakış açısı değişiyor; o nedenle tam olarak ihtiyaçlar karşılanmıyor.
6. Toplumsal bakış açısı önemli. Aile içi şiddete maruz kalan kadın karakoldan "barıştırılarak" geri gönderiliyor. Hatta kendi ailesi bile barışması yönünde zorluyor kadını. Yasal haklarını bilmiyorlar veya baskı nedeniyle kullanamıyorlar.
7. Sosyal yaşamda erkeğin, eşi dışında başka kadınlarla birlikteliği bir başka sorun. Kayıt dışı ekonomi burada da olumsuz etki gösteriyor. Erkek böyle bir durumda her şeyi yarı yarıya paylaşacağını bilse -yasalar bu yönde olsa- bu örnekler ortaya çıkmaz. Ancak ekonomik anlamda pek çok şey kayıt dışı.
8. Erkekler "kurumsal kültür" arkasına gizlenerek kadınları dışarıda bırakıyorlar. Bu siyasette de böyle, üniversitede de böyle diğer kurumlarda da.
9. Kadının daha yüksek ücret alması -daha çok para kazanması- veya erkek (ev erkeği pozisyonu) yerine eve tek gelir getirenin kadın olması ego problemine yol açıyor, daha fazla şiddete yol açabiliyor.
10. Erkeğe kariyer, ekonomik güç empoze ediliyor, algı problemi var. Bunun değişmesi için eğitim şart.

Sorunlar

1. Toplumsal bakış açısı
2. Kadına ve erkeğe aile ve iş hayatında biçilen rol
3. Destek mekanizmalarındaki eksiklik
4. Kadının iş hayatında üst pozisyonlara gelmesindeki oransal yetersizlik

Öneriler

1. Toplumsal cinsiyet vurgularından vazgeçilmelidir. Eğitim, medya... dahil, erkek egemen dilden vazgeçilmelidir.
2. Kadınların sosyal, siyasal ve iş hayatında daha çok yer almasını sağlayacak teşvikler oluşturulmalıdır. İş hayatına kadınların katılmasına destek veren hatta üst yönetime getiren şirketlere vergi avantajı sağlanmalıdır.
3. Çalışan kadının yönetici konumuna gelmesini önleyen cinsel kodlamaları ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır.
4. Kızların okul öncesi ve eğitim hayatının çeşitli sebeplerle kesilmesinin önüne geçilmelidir.
5. Evlenme öncesi kadın ve erkeğe farkındalık oluşturacak eğitimler verilmesi; kadınların da katılarak kendini ifade edeceği festivaller diğer etkinlikler organize edilmelidir. Benzeri etkinliklerle özellikle toplumsal algıda kadın-erkek ayrımının ortadan kaldırılması planlanmalı; "insan" bilincinin oturtulması sağlanmalıdır.

"YEREL YÖNETİMLER, YENİ TEKNOLOJİLERLE HİZMETE ERİŞİM VE KADIN" KONUSUNDAN ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

I. YEREL YÖNETİMLER VE KADIN

Olgular

1. Kadını toplumda tek başına bir öge olarak ele almak yerine aile ortamının bir parçası olarak gören anlayış söz konusudur. Bu bakış açısı kadını ev ortamından çıkarmaya yönelik bir sonuca vordırmayacaktır.
2. Yerel idarelerin yasalarda belirlenen yükümlülükleri vardır; bunlardan biri de kadınlara yönelik sosyal hizmetler sunmak, kadın konukevi açmaktır. Şişli, Beşiktaş, Bakırköy belediyeleri sağlık, sosyal, kültürel, sanatsal faaliyetler gerçekleştirmekte; kadının iş gücüne katılımını sağlayacak eğitim ve kurslarla ekonomik boyutu da olan katkılar sağlamaya çalışmaktadır.
3. Türkiye artık yaşlı nüfus sınıfındadır ve yakın gelecekte çok yaşlı örneğine doğru gitmektedir. Kadına eş-aile-çocuk yanında özellikle biçilen rol yaşlı bakımıdır. Bu "üreten" in erkek olması algısıyla yakından ilgilidir.
4. Kadınlara yönelik bilinçlendirme çalışmalarıyla farkındalıklarının sağlanması, güçlendirilmesi; erkeklere toplumsal cinsiyet eğitiminin verilmesi gerekir. Bu amaçla Toplumsal Eşitlik Birimlerinin kurulması yerinde olacaktır.

Öneriler

1. Erkek rolü üzerinden kurgulanan dili ve bakış açısını değiştirebilmek için toplumsal cinsiyet eğitimi, eğitimin bir parçası haline getirilmelidir.
2. Kadının ev sınırları dışına çıkararak ortak üretime katıldığı, sosyalleşmeye dönük yaşam biçimi oluşturulmalı; Kent Konseylerinin hayata geçirilmesinin önündeki engeller kaldırılmalı, Kent Konseyleri bu yönde yapılanmalıdır.
3. Uluslararası düzeydeki yükümlülükler yerine getirilmeli, pilot bölgelerde başlatılan çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

II. YENİ TEKNOLOJİLERE KADININ ERİŞİMİ

Olgular

1. Yerel hizmetlerde kullanılan teknolojilere kadının erişiminin sağlanması, kadın için ulaşılabilir olması son derece önemlidir. Bu kadının aslında sosyalleşmesinin ve ev sınırları dışına çıkışının da bir yolunu oluşturur. Bu bağlamda "Kadın Dostu Kentler" gündeme gelmektedir.
2. Kentsel dönüşüm projeleri kadının ev dışı alandaki konumunu etkilemektedir.
3. Kadının ev içi sorumlulukları, kendisine yüklenen görevler ve beklentiler kadının ev dışına çıkıp sosyalleşmesinin önünde engel teşkil etmektedir.
4. Yeni teknolojilerin rolünün artması ve kadının katılımı, bilgisayar okur-yazarlığının artmasıyla doğru orantılıdır. Bilgisayar okur yazarlığını öğrense bile bunu ne şekilde, ne için kullanacağını öğrenmesi gerekiyor.
5. Yeni teknolojilerle birlikte, son dönemde "Big Data" uygulaması gündeme gelmiştir. Yerel yönetimler "Big Data" ile hizmetten yararlananların şikayet veya hizmet kalitesi hakkındaki düşüncelerine doğrudan ulaşabilmektedir; böylece hizmetin iyileştirilmesi sağlanabilmektedir.
6. Yerel yönetimlerde kadının temsili sorunu vardır. Diğer siyasi platformlarda olduğu gibi bu durum, kadına biçilen rol, erkek algısı, erkek egemen bakış açısı gibi önemli konularla ilgilidir.
7. Kadının yerel yönetime katılımını olumsuz etkileyen unsurlarda bir diğeri de toplumsal cinsiyet farkı, cinsiyet eşitsizliğidir.
8. Kadın Koalisyon Raporuna göre 2014 yılında yapılan son yerel seçimlerde, muhtarların % 1.3'ü; İl Genel Meclisi Üyelerinin % 4.79'u; Belediye Meclisi Üyelerinin %10.72'si; Belediye Başkanlarının %2.7'si; Büyükşehir Belediyesinde % 10 temsil oranı tespit edilmiştir. Yasal engellerden daha çok sosyal ve ekonomik parametreler kadının çalışma hayatını, dolayısıyla siyasi yaşamdaki katılımını olumsuz etkilemektedir.
9. Kadının siyasetteki eksikliği kadın sorunu değil demokrasi sorunudur.

Öneri

1. Yerel yönetimler kent yaşamını kadın için katılımcı kıılma noktasında yükümlülüklerini yerine getirmelidir.
2. Yerel idarenin maddi koşullarının yetersiz kaldığı noktada genel idare destek vermeli, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve genel idare arasındaki iş bölümü ve koordinasyon sağlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu yönde önlemler alınmalıdır.
3. Bilgisayar okur yazarlığının geliştirilmesi için mahalle meclislerinin etkin işletilmesi yoluna gidilmelidir.
4. Kadının ev dışında sosyalleşmesini kolaylaştırıcı destek hizmetleri verilmelidir. Yaşlı-engelli gündüz bakım evleri, kreşler, mahalle bazında kadının sosyalleşmesini sağlayacak mekanların oluşturulması öncelenmelidir.
5. Yerel yönetimler "Big Data" ile, yararlananların yorumlarından yola çıkarak hizmeti iyileştirme yoluna gitmelidir.

III. SIĞINMA EVLERİ- ŞİDDETİ ÖNLEME VE İZLEME MERKEZLERİNİN (ŞÖNEM) İŞLEVİ – ULAŞILABİLİRLİĞİ

Ölgular

1. Şiddete uğrayan, uğrama tehlikesi bulunan mağdurların (kadın, çocuk, aile bireyi) korunması amacıyla sığınma evleri oluşturulmuştur.
2. Sığınma evlerine erişilebilirlik, başvuru, şiddetten korunmaya yönelik tedbirler, koruma mekanizmalarından yararlanma aşamasında kadının doğru başvuru yollarına yönlendirilmesi temel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öneriler

1. Yurt dışında (İsviçre, Almanya'da) olduğu gibi sığınma evlerinde yatak müsaitliğine göre yönlendirme yapabilmeye imkan veren uygulamaların oluşturulması
2. Devletin ve STK'ların ortaklaşa kullanabileceği veri tabanlarının oluşturulması
3. Kadının önceliğinin kolluk kuvveti değil, psikolojik ve tıbbi destek olduğuna yönelik bilincin ve farkındalığın sağlanması

GENEL SONUÇ ÖNERİLERİ

1. Kadınların kentsel hizmetlere erişimini arttıracak önlemlerin alınması,
2. Kentsel dönüşüm nedeniyle oluşan olumsuzlukların giderilmesi,
3. Göç neden ile kentte ikamet eden ailelerin ortak yaşam özelliklerinin korunarak kente uyumun sağlanması,
4. Sokaklar, parklar, alt ve üst geçitlerde, ulaşımdaki aktarma noktalarındaki asayişin sağlanmasındaki zayıflık (taciz, istismar olayları). Bu konuda önlemler alınması,(aydınlatma-kamera sistemlerinin çoğaltılması gibi)
5. Kentte yaşayan Kadınların, Belediyenin kadın destek birimlerinden yeterince bilgi sahibi olamaması. Bu konuda yeterli bilgilendirme ve iletişim ağının oluşturulamaması.. Bilen kentlinin de ulaşımdaki zorluğunun giderilmesi,
6. Kadınların sosyalleşme merkezlerinin yetersizliği, kentsel dönüşümde böyle merkezlerin arttırılması,
7. Kadın Danışma Merkezlerinin ve Şiddet Kriz Merkezlerinin açılması ve kolay ulaşılabilirliğin sağlanması,
8. Yerel Yönetimlerin, şiddete uğrayan kadınlara sığınma evlerinden ayrıldıktan sonra güvenilir yaşam yerleri temininde kolaylık sağlaması,
9. Sağlık Hizmet birimlerine erişemeyen kadınlar için evde bakım ve sağlık tarama hizmetlerinin verilmesi,
10. Kadın Sağlık Merkezlerinin tüm çalışmalarının kentte yaşayan kadınlara iletişim ağı sağlanarak duyurulması ve ulaşım kolaylığı sağlanması,
11. Kadın sağlık ve şiddet verilerinin hazırlanması,
12. Kent Konseyleri meclis ve çalışma gruplarının proje ve taleplerinin değerlendirilerek uygulamaya konulması, sivil toplum kuruluşlarıyla ortak proje üreterek sürekliliğin sağlanması,
13. Mahallelerde kreş, yuva açılarak mahalleli kadınların özellikle kendi bölgelerinde çalışmasını teşvik edici kurumsal yapıları özendirici (Kooperatifleşme gibi) rehberlik hizmetinin verilmesi,
14. Belediye çalışanlarına ve kamu çalışanlarına, sağlık hizmet personeline toplumsal cinsiyet bilinci ve şiddete uğrama halinde müracaat yerleri hakkında bilgilendirme /bilinçlendirme çalışmaları yapılması,
15. Kadınlara sürekli ve piyasa şartlarına uygun kazanç sağlayabilecekleri meslek edindirme eğitim ve kurslar açılmalı, kooperatifleşmeleri konusunda rehberlik hizmeti verilerek desteklenmeleri,
16. Mahallelerde kurulan gönüllü evleri ve semt evlerinde devamlılık arz eden okuma yazma kurslarının açılması,
17. Kadınlara ürettikleri mallarının satışını yapabilecekleri satış noktaları ve Pazar yerlerinde özel bölümler ayrılmalı,
18. Evinde yaşlı bakımından dolayı sosyal yaşama karışamayan, çalışamayan kadınlar için mahalleler bazında yaşlı sosyal yaşam merkezlerinin çoğaltılması,
19. Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımını arttıracak teşvikler sağlanmalı,
20. Hizmet binalarında ve toplu sosyal hizmet binalarında Emzirme odalarının yapılması,
21. Bina ruhsatlarında yapıların pencereler ve balkon konumlarının güvenli olmasına dikkat edilmeli,
22. Mahalle meclislerinin oluşturulmasına çalışılmalı,
23. Parklara mini kitaplıklar kurulmalı,
24. Yerel Yönetimlerde cinsiyete duyarlı bütçelerin oluşturulması,
25. Yerel Yönetimlerde mutlaka Yerel Eşitlik Birimleri plan ve proje Müdürlüğü içinde kurulmalı,
26. Kent Konseyleri, Yerel Eşitlik Birimleri, Belediye Meclisindeki Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği İhtisas Komisyonlarının özellikle yerelde koordinasyonun sağlanması ve il bazında İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları mekanizmasının da çalışılmasına önem verilmesi.

III. SONUÇ RAPORU

Sonuç Raportörü: Süreyya Turan - Avukat

“ŞİDDET ve KORUNMA MEKANİZMALARI” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

Kadına yönelik şiddet konusunda Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı Kanun'a, Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Türk Medeni Kanunu'na (TMK) ilişkin değerlendirmeler.

Öne Çıkan Tespitler

6284 sayılı Kanun'un düzenlenmesinde ailenin korunması amacı ön planda olup, söz konusu Kanun genel olarak kadının korunmasında ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 11. maddesinde, kolluğun bu Kanun kapsamındaki görevleri arasında, kolluğun merkez ve taşra teşkilatında bu Kanun'da belirtilen hizmetlerle ilgili olarak görev yapacak olan personelin çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış olması aranmaktadır. Eğitim zorunluluğunun sadece alınan tedbirleri yerine getirecek olan kolluk görevlileriyle sınırlı tutulması, uygulamada bu kararları verecek olan hakim ve savcılarının ve uygulamada bu konuda çalışan avukatların, söz konusu eğitimlerden geçirilmemesi; yine verilen eğitimlerin de çocuk ve kadının insan hakları ile kadın ve erkek eşitliği konuları ile sınırlı olması eksiklik teşkil etmekte, bu eğitimlerden elde edilmesi umulan fayda açısından yetersiz kalmaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun takdiri indirim nedenlerini öngören hükümlerinin, kadına yönelik şiddet olaylarında fail hakkında uygulama alanı bulması, şiddet olgusunun toplum tarafından normalleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Kadın cinayetleri konusunda yapılan araştırmalar, kadının boşanmak istemesinin bu cinayetlerin önde gelen sebeplerinden biri olduğunu göstermektedir.

Çocuk istismarının ve küçük yaşta evliliklerinin önüne geçilmesi ve TCK'daki çocuk istismarına ilişkin hükümlerle de paralellik sağlanması amacıyla TMK'daki evlilik yaşının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Suçun tekrar işlenmesini önlemek amacıyla failin rehabilitasyonuna ilişkin olarak 6284 sayılı Kanun'da eksiklik bulunmaktadır.

Öneriler

1. Kadına karşı şiddetin önlenmesi konusuna özgülenmiş bağımsız bir Kadına Yönelik Şiddeti Önleme ve Koruma Kanunu getirilmesi, bu yolla kadına karşı uygulanan tüm şiddet türlerinin önlenmesine yönelik tedbirlerin hüküm altına alınması. Bu bağlamda yine bağımsız bir Kadın Bakanlığı'nın kurulması.
2. Kadına yönelik şiddet olguları karşısında 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını verecek ve bu kararları yerine getirecek olan hakim, savcı ve kolluk görevlilerinin; yine kadına yönelik şiddet olaylarında görev yapacak olan avukatların sürekli eğitimden geçirilmesi; bu eğitimin

kadın ve çocuğun insan hakları ve kadın erkek eşitliği konuları ile sınırlandırılmayıp, şiddet mağduruna ilk müdahale, psikolojik destek gibi konuları da kapsamına alması ve bu eğitimlere psikologların ve adli tıp uzmanlarının da destek vermesi.

3. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan öldürme, yaralama, tehdit kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlar bakımından, bu suçların kadına karşı, kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesinin cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmesi; bu yolun tercih edilmemesi durumunda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen İkinci Kitap İkinci Kısım'da yer alan suçların (Kişilere Karşı Suçlar) kadına karşı, kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesinin, cezanın ağırlaştırılması sonucunu doğuracağına dair genel hükümler kısmına bir madde eklenmesi.
4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesine üçüncü fıkra eklenerek, Türk Ceza Kanunu'nda İkinci Kitap İkinci Kısım'da düzenlenen suçların, kadına karşı kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesi halinde takdiri indirim nedenlerinin uygulanmayacağına dair açık düzenleme getirilmesi.
5. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesine bir fıkra eklenerek, Türk Ceza Kanunu'nda İkinci Kitap İkinci Kısım'da düzenlenen suçların, kadına karşı kadın olmasından kaynaklı olarak işlenmesi halinde fail hakkında öngörülen cezanın, 51. maddede öngörülen sınırlar içinde kalması halinde dahi hapis cezasının ertelenmesi yoluna gidilemeyeceğine dair açık düzenleme getirilmesi.
6. Kadın cinayetlerinin önde gelen sebeplerinden birinin kadının boşanmak istemesi tespitinden hareketle kadının şiddet gördüğü durumlarda boşanma sürecini hızlandıracak ve kolaylaştıracak düzenlemelere Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddelerinde yer verilmesi.
7. Özellikle küçük yaşta evliliklerin ve çocuk istismarının önüne geçebilmek ve bu konuda dikkat çekebilmek için TMK'daki olağan evlilik yaşının 18, olağanüstü evlilik yaşının ise 17 olarak belirlenmesi
8. Şiddet uygulayıcısının tekrar şiddet uygulamasını engellemek amacıyla rehabilite olmasını sağlayacak şekilde sosyal sorumluluk projelerinde çalıştırılmasını öngören düzenlemelere Kanun'da yer verilmesi.

Sorun

1. 6284 sayılı Kanun'da şiddet uygulayan hakkında öngörülen tedbirlere aykırılık halinde ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hakim kararı ile zorlama hapsi (m. 13) uygulanması öngörülmektedir. Ancak uygulamada tedbir kararlarının gereği, şiddet uygulayan tarafından yerine getirilmese dahi zorlama hapsi kararları çıkmamaktadır.
2. Şiddet uygulayan hakkında Kanun'un öngördüğü yetkili makamlar tarafından tedbir kararları kısa sürede verilmekle birlikte bu kararların, söz konusu kararları yerine getirecek mercilere, örneğin kolluğa intikal, bazen ayları bulmakta, bu da söz konusu tedbir kararından beklenen faydanın elde edilememesi sonucunu doğurmaktadır.
3. 6284 sayılı Kanun'un 7. maddesinde şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı halinde bu durumun resmi makam ve merciiyle ihbar edilebileceğine ilişkin getirilen düzenlemede bu ihbarın yerine getirileceği resmi makam veya mercii açısından herhangi bir sınırlama yer almamaktadır. Bununla birlikte uygulamada şiddet uygulayan hakkında ihbarda bulunulmak amacıyla ikametgahın bulunduğu yer haricindeki herhangi bir karakola başvurulduğunda başvurular kabul edilmemekte, şiddet mağdurları ikametgahın bulunduğu karakola yönlendirilmektedirler.

4. 6284 sayılı Kanun'un 4. maddesi ç bendi uyarınca ilgili koşulların karşılanması kaydıyla şiddet mağdurunun, Tanık Koruma Kanunu'nun hükümlerine göre, kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte hakkında bu koruyucu tedbir uygulanarak kimliği değiştirilmiş mağdur iş bulmak amacıyla İŞ-KUR'a yönlendirilmekte, ancak İŞ-KUR'un kullandığı sistem ile şiddet mağdurunun yeni kimlik verilerinin işlendiği sistem arasında bağlantı bulunmadığından, eğitim ve çalışma bilgileri değiştirilmiş veya silinmiş şiddet mağduru kadının yeni kimlik bilgileri üzerinden iş bulma imkanı bulunmamaktadır.
5. 6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 6. fıkrası kapsamında korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulması öngörülmekte, ancak uygulamada korunan kadının çocuğunun okula kaydedilmesi durumunda çocuk üzerinden kadının bulunduğu yer tepit edilebilmektedir. Yine alo 182 hatları üzerinden koruma altına alınmış olan kadın ve çocuğun ne zaman nerede bulunduğuna ilişkin bilgilerin edinilebilmesi mümkün olabilmektedir. Bu da uygulamada Kanun'un öngördüğü gizliliğin ve bu gizlilikten kaynaklı faydanın veya korumanın elde edilememesi sonucunu doğurmaktadır.
6. 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin g ve ğ bentleri kapsamında, hakim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları kapsamında şiddet uygulayanın bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahlarını kolluğa teslim etmesi ve yine silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi öngörülmektedir. Ancak yapılan çalışmalar kadın cinayetlerinin neredeyse yarısının silahla işlendiğini göstermektedir. Bu veriler, söz konusu tedbirlerin yetersiz kaldığını ya da tedbir kararı verilinceye kadar artık geç olduğunu göstermektedir.
7. 6284 sayılı Kanun kapsamında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütmesi öngörülmektedir. Ancak bu merkezler uygulamada, personel ve ödenek yetersizliğinden dokuz beş esasına göre çalışmaktadırlar.
8. 6284 sayılı Kanun'un amaç, kapsam ve temel ilkelerinin ortaya konulduğu 1. maddesinde şiddete uğrayan kadınların vatandaşlığı açısından bir ayırım yer almamaktadır. Dolayısıyla ister Türk vatandaşı olsun, ister yabancı olsun şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların bu Kanun kapsamında öngörülen bütün tedbirlerden yararlanabilmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada yabancı uyruklu kadınların ŞÖNİM'lere yaptıkları başvurular kabul edilmemekte; geri çevrilmektedir.
9. 6284 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde mülki amirin, diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, şiddet mağduru kadına yardım yapılması kararı vermesi öngörülmektedir. Ancak uygulamada mülki amirler bu değerlendirmeyi yaparken, kadına mahkeme tarafından bir nafaka bağlanıp bağlanmadığını dikkate almakta; eğer kadına nafaka ödenmesine hükmedilmişse, Kanun kapsamında herhangi bir koşula bağlanmamış olan yardım yapılması kararları verilmemektedir.

Öneriler

1. İlgili birimler arasında koordinasyonu ve tedbir kararlarının mümkün olan en kısa sürede yerine getirilmesini sağlamak amacıyla sadece kadına yönelik şiddet eylemlerini soruşturmakla görevlendirilmiş bağımsız bir savcılık birimi ve buna bağlı kolluk kuvvetlerinin oluşturulması.
2. 6284 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirlerin yerine getirilmesinde yaşanan gecikmeleri ve sorunları engellemek amacıyla İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve gerektiğinde diğer Bakanlıklar arasında koordinasyon kurulmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi.

3. Gizlilik kararının verildiği hallerde hakkında tedbir uygulanan kişi ile ilgili verilere sadece yetkili kişi ve kurumların erişimine ve kurumlar arasında veri paylaşımına imkan sağlayacak; bununla beraber şiddet uygulayıcısı ve yetkisiz üçüncü kişilerin erişimini engelleyecek sistemsel iyileştirmelerin yapılması.
4. Kadına yönelik şiddetin; özellikle kadın cinayetlerinin önlenmesi noktasında silah bulundurma ve taşıma ruhsatlarının alınımının güçleştirilmesi; silah ruhsatı için başvuruda bulunan kişilerin şiddete yakınlık konusunda bir değerlendirmeden geçirilerek, şiddete yakınlığı tespit edilenlere bu ruhsatların verilmesi.
5. 6284 sayılı Kanun'un öngördüğü şekilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) yedi gün yirmi dört saat esasına göre çalışmasının sağlanabilmesi için personel desteği sağlanması noktasında kadına yönelik şiddet konularında çalışan sivil toplum kuruluşlarından personel desteği sağlanması. Nüfusu 50 bin ve üzeri olan yerleşim yerlerinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi açılmasını öngören kanuni düzenlemenin yeniden yürürlüğe girmesinin sağlanması.
6. ŞÖNİM'lerin 6284 sayılı Kanun'un amaç, kapsam ve temel ilkelerine uygun olarak şiddet mağduru olan kadınların, Türk vatandaşı olup olmadığına bakmaksızın, şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunan tüm kadınların başvurularını değerlendirmeye almasının sağlanması.
7. Şiddet mağduru kadınlara, 6284 sayılı Kanun'da da öngörüldüğü şekilde (m.3/1-b), mahkeme tarafından kendisine nafaka bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın, mülki amirler tarafından geçici maddi yardım yapılması kararlarının verilmesi. Yeşil Kart benzeri bir sistem oluşturularak, şiddet mağduru kadına sağlık, barınma, geçim konusundaki desteğin bu sistem üzerinden koordineli bir şekilde verilmesinin sağlanması.

Sorun: Kadına ve çocuğa yönelik şiddet konusunda toplumsal farkındalık ve duyarlılık konusunda karşılaşılan sorunlar

Şiddetin tanımı yapılarak, çeşitli şiddet çeşitleri topluma anlatılmalı ve bu konuda farkındalık yaratılmalıdır. Şiddet konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratmak, mevcut şiddet olgularının ortaya çıkmasını sağlamak için özellikle aileler ve çocuklarla yakın ilişki halinde olan aile hekimlerinden ve ilköğretimde çalışan rehberlik uzmanlarından yararlanma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Televizyon programlarında ya da haberlerde şiddet olgularının yer alışı şekli, şiddete özendirici bir nitelik arz etmektedir.

Öneriler

1. Şiddet konusunda bir farkındalık yaratmak; şiddetin mutlaka vücut bütünlüğünün ihlalini teşkil edecek bir davranış türü gerektirmediğini ortaya koymak için bir fon oluşturulması; toplumda tanınan isimlerin örneğin popüler dizilerin oyuncularının, şarkıcıların bu farkındalık projelerinde kullanılması. Örn. bu isimlerle birer dakikalık spotlar çekilmesi ve bu spotların her akşam prime-time saatinde, bütün televizyon kanallarında yayınlanmasının sağlanması (6384 sayılı Kanun m.16/3'e ek olarak).
2. Evlenmek için başvuruda bulunan çiftlere, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik hayatının gerekleri, cinsel eğitim vb. konularda eğitim programına katılma ve bu programdan bir sertifika alma zorunluluğunun getirilmesi.

3. Aile hekimlerinin ve ilköğretimde çalışan rehberlik uzmanlarının kadına ve çocuğa yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet konusunda eğitim alması, özellikle aile hekimliklerinin broşür, poster vb. materyallerle donatılarak aile hekimliklerinin şiddet olgularının tespitinde ilk basamak haline getirilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının aile hekimleri ile; aile hekimlerinin de üniversitelerin tıp fakültelerinin adli tıp anabilim dalı ile birlikte çalışmasının sağlanması.
4. Yapılan yayınlarda şiddet içeren olgu ya da olaylar haberleştirildikten sonra şiddet uygulayıcısı hakkında ne gibi yaptırımlar uygulandığının da haberleştirilerek, uygulanan yaptırımların şiddet uygulamayı düşünen potansiyel failer için caydırıcı bir etki doğurmasının sağlanması.
5. Şiddet içeren olgu ya da olayların haberleştirilmesi sırasında şiddet mağdurunun bir rakama dönüştürülmeyip, insani yönlerinin vurgulanmasına özen gösterilmesi.
6. Ana Haber yayınlarından sonra ülke genelinde kadına yönelik şiddet olayları konusunda bir rapor sunulup, bu olayların yaygınlığı konusunda toplumda bir farkındalık oluşturulması.

Sorun: Şiddet mağduru çocuklar ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili yasal düzenlemelerden ve uygulamadan kaynaklı sorunlar.

Şiddet mağduru çocukların yerleştirildiği kurumlar çok kalabalık olup uzman eksikliği nedeniyle bu kurumlarda çocuklarla birebir ilgilenilme imkanı bulunmamaktadır. Bu kurumlarda gönüllü olarak çalışanların ağırlıklı olarak kadınlardan oluşması nedeniyle, erkek çocuklar için rol model eksikliği ortaya çıkmaktadır. Kurumların fiziksel koşulları, çocukların sağlığı ve gelişimi açısından elverişli değildir. Suça sürüklenen çocukların infaz kurumunun koşullarından kaynaklı olarak bu kurumda geçirdikleri sürenin sonunda rehabilite olmak bir yana suça daha eğilimli hale geldikleri görülmektedir.

Öneriler

Daha az sayıda çocuğun yaşadığı sevgi evlerinin sayısının artırılması, bu sevgi evlerinin ve şiddet mağduru çocukların yerleştirildiği diğer kurumların aile ortamının gereksinimini sağlayabilecek nitelikte olmasına özen gösterilmesi, bu kurumlarda toplumsal cinsiyet eğitimi almış gönüllü babaların da görev almasına özen gösterilmesi ve bu kurumlara çocuklar konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının aktif desteğinin sağlanması, bu kapsamda ek tedbir olarak çocukların koruyucu aile yanına yerleştirme sürecinin hızlandırılması.

Yerel yönetimlerin şiddet gören kadın ve çocuklara şiddet uygulanan konuttan çıkartıp maddi destek ve barınma imkanı sağlayan projeler geliştirmeleri ve bu projelerin yaygınlaştırılması, söz konusu projelerin sivil toplum kuruluşları eliyle yürütülmesi durumunda devletin bu STK'ları fonlanmasının sağlanması ve bunun için bütçeden kaynak ayrılması.

Suçta sürüklenen çocukları yaş grupları dikkate alınarak infaz kurumuna girmeden rehabilite edecek yol ve yöntemlerin geliştirilmesi, çocuğun infaz kurumuna girmek durumunda kaldığı hallerde infaz aşamasının mutlaka çocuğun yaş grubuna uygun bağımsız bir kurumda yerine getirilmesine ve kurumda geçirdikleri süre içerisinde çocuklara rehabilitasyon hizmetlerinin, temel eğitim ve mesleki eğitimin verilmesine özen gösterilmesi.

“KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

Türkiye’de eğitim alanında kadın- erkek eşitliğinin sağlanması yönünde birçok yasal düzenleme yapılmış olmasına rağmen, yasal düzenlenmelerin, önerilen projelerin ve çalışmaların sağlıklı bir şekilde hayata geçirilebilmesi için “eğitim” en önemli unsurdur. Bir toplumun gelişmişlik düzeyini yansıtan en önemli unsur kız ve erkek çocuklarına sunmuş olduğu eşit eğitim imkânlarıdır.

1. ANNE-BABA EĞİTİMLERİ

Anne ve babaların beraber katılmaması asıl hedeflenen eğitim süreçlerinin aksamasına ve veriminin düşmesine sebep olabilmektedir.

Tespitler

1. Annelerin çocukları ile beraber katıldığı eğitimlerin daha verimli olduğu,
2. Annelerin babalar ile beraber katıldığı eğitimlerin süreçlerinin uzun vadede daha verimli olduğu,
3. Anne ve babanın beraber katıldığı eğitimler sonucunda, çocuğun gelişiminin daha olumlu etkilendiği,
4. Anne baba eğitimlerinin farklı zaman aralıklarında sürekli düzenlenmesi gerektiği,
5. Anne ve babanın beraber eğitimlere katılması aile birliğinin de sağlanmasına sebep olabileceği tespit edilmiştir.

Öneriler

1. Anne ve babalara okul aile birlikleri ve yerel yönetimler ile organize olarak eğitimlerin planlanması.
2. Eğitimlerin; okuma-yazma, çocuk gelişimi, çocuk hakları, beslenme ve temizlik, anne-baba ilişkisi, sağlık, teknoloji gibi alanlarda özelleştirmesi.
3. Eğitimlerde özellikle üniversitelerin ilgili alanlarında son sınıf öğrencisi olan öğrencilerin ve alanlarında uzman kişilerin davet edilmesi. Bu çalışma ile öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili öğrenimlerinin sosyal hayata uygulanabilirliğini görmüş olmaları sağlanır. (Örnek alanlar; hukuk, sağlık, eğitim fakülteleri bölümleri, sosyoloji)

Sonuç

Ön değerlendirmeler ve tespitler sonucunda yapılan önerilere bakıldığı zaman ailelerin özellikle çocuk gelişimi ilgili eğitimlerinin önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda mahalli yönetimlerin desteklerinin alınması, okullarda okul aile birliği ile gerçekleştirilecek iş birlikleri ile anne ve babalara ulaşımın daha kolay olabileceği ön görülmüştür. Bu anlamda mahalli yönetimlerin içinde mahalle muhtarlarından istenecek destekler ile eğitimlerin küçük bölgelerde ancak her bölgede uygulanabilecek şekilde planlanması önerilmiştir.

2. ANAOKULU EĞİTİMLERİ

Sorun

Sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için çocuklarda ilk eğitim yaşının “üç” olduğu ancak ülkemizde yaşanan fırsat eşitsizlikleri nedeniyle her çocuğun aynı imkânlarda ve süreçlerde eğitim alamaması sonucunda toplum geleceği için sorun teşkil edebileceği ön görülmektedir.

Tespitler

1. Farklı bölgelerde çocuk eğitimlerine olması gerekenden geç başlandığı,
2. 03-07 yaş aralığındaki çocuklara doğru eğitimler verilmediği takdirde gelecek hayatlarında sorunlar yaşadıkları
3. 03-07 yaşları arasında alınan eğitimlerin çocuk gelişimini olumlu yönde etkilediği ve çocukların sosyalleşmesine büyük katkısının olduğu,
4. Bu yaş aralığında alınan doğru eğitimlerin çocukların fiziksel gelişiminin de olumlu şekilde etkilendiği tespit edilmiştir.

Öneriler

1. 03-07 yaş aralığındaki tüm çocukların anaokuluna gitmesi için teşviklerin sağlanması.
2. Ailelerin bu konuyla ilgili eğitilmesi
3. Bu yaş gurubundaki çocuklara; çocuk hakları, çevre bilinci, öz temizlik, sosyal davranış becerileri, inovasyon gibi eğitimlerin verilmesi,
4. Bu yaş gurubundaki çocuklardaki kaygı bozukluğu, davranış problemleri vb gibi sorunlar gözlemlendiği zaman aile ile beraber eğitimlere ek terapiler planlanması. Bu konuda ailenin bilgilendirilmesi,
5. Bu yaş gruplarına eğitim veren eğitimcilerin de yine aynı şekilde daha özverili eğitilmeleri oldukça önemlidir gibi önermelerde bulunulmuştur.

Sonuç

Tespitler sonucunda çocukların ilkokul eğitimleri öncesinde özellikle 03-07 yaş içerisinde aldıkları eğitimlerin hayat boyu gelişimlerini doğrudan etkilediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda anaokulu eğitimlerinin kapsamının sadece çocuklara oyun oynama ve zaman geçirme alanları olmasının dışında gelecekte kullanabilecekleri bilgileri ve eğitimleri alınabilecek şekilde planlanması önemlidir. Eğitimler sırasında çocuklara psikolojik desteklerin sağlanması, kendilerini koruyabilme, ifade edebilme yetilerinin geliştirilmesi önemi üzerinde durulmuştur. Anne ve baba eğitimlerinin de bu yaklaşımlara paralel düzenlenmesi ayrıca önemlidir.

3. FİZİKSEL İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI/ İNOVATİF KÜTÜPHANE

Sorun

Ülkemizde son yıllarda hemen hemen her köyde eğitimin aksatılmaması adına okullar yapılmaktadır. Ancak bu okulların fiziksel yetersizlikleri buralarda yaşayan çocukların büyük kentlerde yaşayan çocuklarla aynı eğitimi almalarına engel olduğu gözlenmiştir. Fiziksel yetersizlikler nedeniyle daha büyük bölgelerdeki okullara gitmek zorunda kalan çocukların bir süre sonra ulaşım problemleri, coğrafi koşullar ve hava muhalefetleri nedeniyle eğitimlerinin yarım kaldığı gözlemlenmektedir.

Tespitler

1. Eğitim hakkının ve eğitimde eşitliğin kanunlar kapsamında koruma altında olduğu ancak uygulamada ciddi eksikliklerin olduğu,
2. Fiziksel olarak; bina, bahçe, sınıf düzenleri gibi temel ihtiyaçların planlandığı okullarda eğitime destek verecek olan kütüphane, bilgisayar gibi diğer temel ihtiyaçlardan yoksun olduğu,
3. Kendi köylerinden çıkarak uzak köylere ya da merkeze giden öğrencilerin zaman içinde zorlaşan koşullardan dolayı eğitimlerine ara vermek zorunda kaldıkları,
4. Yetersiz ekipmanlar nedeniyle köy okullarında verilen eğitimlerin eksik kaldıkları tespit edilmiştir.

Öneriler

1. Öncelikle tüm okulların temel fiziksel koşullarının sağlanması (bina, tuvalet, sıra, masa, ısınma),
2. Her okula bir kütüphane kurulması. Bu kütüphanelerin günümüz koşullarına uygun şekilde hem kitap ve diğer yayınlarla donatılması hem de bilgisayar ve inovatif gereçler ile zenginleştirilmesi,
3. İnovasyon eğitimlerinin müfredata dâhil edilmesi ve öğrencilerin bu konuda geliştirilmesi,
4. Öğretmenlerin de ayrıca eğitilerek, öğrencilerinin sadece ders içerikleri ile ilgi değil, geleceğe ayak uydurabilecek yetenekleri geliştirebilmeleri için destek verebilir hale gelmeleri,
5. Okulların okul olmaktan öte "yaşayan okullar" haline getirilmesi. Kütüphane, müzik odaları, fiziksel gelişimleri için olanakların sağlanması,
6. Kardeş okul projelerinin arttırılması ve büyük şehirlerdeki okullar ile iş birliklerinin yapılması. Bu projelere hem eğitimcilerin hem de okul aile birliklerinin aktif katılımının sağlanması.

Sonuç

Eğitimin en temel insan haklarından biri olması sebebiyle ülkemizde eşit şartların yaratılması için projeler geliştirilmesi ve eğitimde gerçek anlamda fırsat eşitliğinin sağlanması çok önemlidir. Bu nedenle her köyde bir okul projeleri geliştirilirken sadece teknik ve fiziksel alt yapıların sağlanması değil aynı zamanda çağa ayak uydurabilecek teknik desteklerin verilmesi gereklidir. Kütüphane, bilgisayar ve bunun gibi temel ihtiyaçların devlet eliyle sağlanamadığı noktalarda büyük şehirlerden "kardeş okul" projeleri ile ihtiyaçların karşılanmasının sağlanması oldukça önemlidir.

Genel Öneriler

1. Aile içinde anne ve baba eğitimlerine önem verilmesi ve arttırılması gerekmektedir.
2. Anaokulu eğitimi diğer tüm kademe eğitimlerinden çok daha gelişmiş şekilde planlanmalı ve eğitimler aile ile beraber yürütülmelidir.
3. Kadınların eğitimlerine devam edememe sebeplerine daha gerçekçi yaklaşımlarda bulunulmalıdır. Bu bağlamda erken yaşta evliliklerin önüne geçilmesi, çocuk işçi sorununa çözümler üretilmesi, tarımda çalıştırılan çocukların eğitimlerine aylarca ara verdirilmesine engel olunması gerekmektedir.
4. Eğitimcilerin sadece kendi uzmanlık alanlarında değil kendilerini aynı zamanda sosyal becerilerde geliştirmeli. Bu anlamda sivil toplum örgütlerinin yoğun ve etkili eğitimler düzenlemeleri gerekmektedir.
5. Okulların, çocukların fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi ve her okulun "yaşayan okul" haline gelmesi için gerekli çalışmaların hem devlet eliyle hem de sivil toplum örgütleriyle ortak yürütülmesi gerekmektedir.
6. Öğrencilere ve ailelere temel hukuk eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimlerin özellikle hukuk fakültesinde okuyan hukuk öğrencileri tarafından verilmesi önerilmektedir.
7. Toplumun farklı kesimlerine ulaşmak, sorunlarını dinlemek ve çözüm üretebilmek adına fakültelerin psikoloji, sosyoloji ve bu gibi alan çalışmalarında deneyimli bölümlerindeki öğrenciler ile iş birliği yapılarak derinlemesine araştırmalar yapılması gerekmektedir.
8. Genç kızlara okul dışında sosyal hayat ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.
9. Evlilik, aile bağı, çocuk gelişimi, temel haklar gibi konuların kapsandığı mahalli seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir.
10. Aile danışmanlığı birimlerinin mahalli yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile beraber çalışarak ihtiyaçlar doğrultusunda çözümler üretmeleri gerekmektedir.

“KADIN VE MEDYA” KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

Sorun

“Kadın kendini hangi değer yargısıyla tanımlamak istiyor? Bunda medyanın etkisi nedir?”, “Yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın etkisi nedir?”, “Medyanın dili ne kadar sağlıklıdır?”, “Medyada konu olarak kadınlar ne şekilde gündeme gelmektedir”, “Medyada kadın istihdamı, kadının temsili konusundaki mevcut durum nedir? Medyada erkek egemen çalışan olmasının kadın haberlerinin yapılmasındaki etkisi”, “Medya sektöründe izleyici, tüketici olarak kadınların etkisi nasıldır” ve “Medya sektörü ile ilgili hukuki düzenlemeler yeterli midir? gibi çeşitli konular alt başlıklar halinde ele alınmıştır. Burada bütün alt başlıklarda yer alan konuların aslında birbiri ile ilgili olduğu katılımcılar tarafından belirlenerek bir bütün olarak konunun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Tespitler

1. Kadın kendini hangi değer yargısıyla tanımlamak istiyor? Bunda medyanın etkisi nedir konusuna bakıldığında medyada kadına belirli rollerin verildiği, dizilerde bilinçli bir şekilde ev kadını, çocuklarla ilgilenen kişi, olarak yansıtıldığı, ya da yarışma programlarında reyting amaçlı senaryolarda olumsuz şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Bazı programlarla özellikle kadınlar belirli kalıplara sokulmaya çalışılıyor bu konuda algı yönetimi yapılıyor. Örneğin Stepford kadınları dizisindeki gibi, kadınların klasik ev kadınları olarak işlenmesi
2. Kadınlar konu olarak medya sektöründe reklam amaçlı olarak kullanıldığı gibi, cinsel içerikli ya da şiddet içeren haberlerde tirajı arttırmak için, haberin öznesi olarak da sıklıkla kullanılmaktadır. Medyada kadın meta olarak kullanılmakta haberin öznesi haline gelmektedir. Reyting amaçlı, cinsel obje olarak kullanılmaktadır. Haberlere konu olan erkek ise adeta mağdur olarak yansıtılmaktadır.
3. Kadın medyadaki programlarda kendisi de rızasıyla örneğin reklam amaçlı olarak olumsuz haberlere konu olmasına sebep olabilmektedir.
4. Afyonlama programları ile kadınların belirli kalıplara girmesi, belirli davranış modellerini benimsemesi söz konusu olmaktadır. Ata erkil bir toplum yapısı olmanın da bunda etkisi büyüktür.
5. Kadının sahip olduğu haklarını kazanmada çok fazla mücadele etmemiş olmasının bugünkü durum açısından olumsuz bir etkisi olduğu görülmektedir.
6. Kadın dayanışması olmaması medyada kadının reklam amaçlı ya da şiddet gibi haber amaçlı kullanımının azalmasını olumsuz etkilemektedir.
7. Toplumda kadının küçüklükten itibaren öncelikle ailede, sonra da sosyal çevrede belirli kalıplar içerisinde yetiştirilmesi de mağduriyetinin ortaya çıkmasının bir sebebinin oluşturuyor. Kadının ikinci planda olması, ezilen rolünü benimseyebilmesinde etkili oluyor. Örneğin eğitimli bir yönetmenin bir sorunla ilgili olarak “kadın başıma bunlarla uğraşamam” demesi ya da kadının evlenirken kocasının soyadını alması gibi.
8. Medyada rol model olarak gösterilen kadınların, kötü bir rol model olarak yer alması yine önemli etken olarak ortaya çıkıyor.
9. Medyada şiddete ilişkin kadın haberleri verilirken kurbanın kişilik hakları zedelenecek şekilde şiddet ya da cinsel içerikli haberler verilmektedir.
10. Yazılı ve görsel basın ile sosyal medya birbirinden ayrı değerlendirilmelidir. Kadının konu olarak medyada yer alması, kadının kendisini hangi değer yargısıyla tanımlamak istemesi konusunda da etkili olmaktadır. Bunda yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın etkisi farklı şekillerde

ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyada özellikle takipçi sayısının fazla olması önem taşımaktadır. Sosyal medyada her hesap sahibi aynı zamanda da bir yayıncıdır. Bu nedenle sosyal medyada kadınla ilgili olumsuz haberlerin denetimi son derece zordur. Sosyal medyada klavye delikanlılığı çok yaygındır.

11. Medyada kadın istihdamı, kadının temsili konusuna bakıldığında; çalışanlar ve işveren olarak kadın sayısının son derece az olduğu görülmektedir. İşveren ya da çalışan olarak kadın sayısının artması kadının konu olduğu olumsuz haberlerin sayısını da azaltacaktır.
12. Medyada kadın çalışanlar açısından ücretlerde eşitsizlik söz konusudur.
13. Basın sektöründe işsizliğin çok yaygın olması bu alanda kadın istihdamını da zorlaştırmaktadır. Ayrıca Anadolu'daki medya sektörü, kadınlarla çalışmayı tercih etmemektedir.
14. "Medya sektörü ile ilgili hukuki düzenlemeler yeterli midir?" konusuna bakıldığında; kadına yönelik olumsuz haberlerin yapılmasını engelleme konusunda; Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırıcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW), Radyo ve Televizyonları Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Türk Ceza Kanunu gibi konuyla ilgili hükümler içeren çeşitli kanunların yanı sıra, medya sektörüne özgü "Basın Meslek İlkeleri" gibi bir çok mevzuat bulunmaktadır. Hukuki düzenlemelerin yeterli olduğu ancak bunların uygulanmasında problem olduğu görülmektedir.

Öneriler

1. Dünyadaki iletişim çok farklı bir yöne gitmektedir. Geçmişteki eğitim yöntemiyle şu anda çalışmak bir anlam ifade etmemektedir. Güncel akademik çalışmalar yapılmalı, eğitim sistemi de buna göre uyarlanmalı ve uygulanmalıdır. Disiplinlerarası çalışmalar yapılmalıdır. Öncelikle bu çalışmaların yapılmasından sonra alınması gereken önlemler ve yapılması gerekenler ortaya çıkacaktır. Bu tespitle birlikte mevcut durumda yapılması gerekenler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:
2. Medya dilinin düzeltilmesi gerekmektedir. Örneğin haberin kendisinin verilmesi, kadının özne olarak kullanılmaması, ismin açıklanmaması, fotoğrafın buğulanması, suçluyu mağdur gösterecek ifadelerin kullanılmaması gibi.
3. Kurbanın kişilik hakları zedelenmeden, kadın haberin öznesi haline getirilmeden kadınla ilgili haberler yapılmalıdır.
4. Ombudsmanlık kurumu medya sektöründe konu olarak kadının haber olmasındaki, haberin öznesi haline getirilmesinde etkin denetimi sağlayan unsurlardan birisidir. Ancak ombudsmanlık yapabilme niteliklerine sahip olan kişilerin istihdam edilmesinde; örneğin yüksek ücretlerin ödenmesinin gerekmesi gibi, yayın kuruluşları açısından bazı olumsuz engelleyici durumlar bulunmaktadır. Ombudsmanlık kurumunun yaygınlaştırılması, işlevsel hale getirilmesi, etkin bir şekilde uygulanması için bu gibi engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.
5. Medya sektöründe "Basın Meslek İlkeleri" kabul edilmiş olup, yine bu sektörde Basın Konseyi Yüksek Kurulu (BKYYK) kurulmuş bulunmakta ve bu kurum, Basın Meslek İlkeleri'ne aykırı hareket ettiği iddiasıyla Basın Konseyi'ne şikayette bulunmuş olan gazeteciler ve basın organlarının uygulamalarını değerlendirerek karara bağlamakta, bu kapsamda da basın mensupları ve/veya basın organları hakkında "şikayeti yersiz bulma", "uyarma" veya "kınama" kararı ala-

bilmektedir. Basın Konseyi Yüksek Kurulu'nun bu yaptırımını medyadaki aktörler açısından büyük önem taşımaktadır.

6. Medyada ihlal yapanlara uygulanacak yaptırımlar arasında, ihlali yapanların teşhir edilmesi de eklenmelidir. Teşhir edilme ihlal yapanların bu konuda daha özenli haber yapmalarına neden olacaktır.
7. Haberin doğru, tarafsız bir şekilde, kadın haberin öznesi haline getirilmeden aktarılması gerekmektedir.
8. Haberlerde kadın milletvekili, kadın gazeteci gibi kadın vurgusunun yapılmaması gerekir.
9. Medya sektöründe çalışanlarda hizmet içi eğitim etkin bir şekilde uygulanmalıdır.
10. Üniversitelerde örneğin iletişim fakültelerinde bu konuda iyi bir eğitim verilmelidir. Yine Halk eğitim, Belediye gibi bir çok kurumda eğitim verilmelidir.
11. Medyada kadınlara yönelik olumsuz haberlerin yapılmasının engellenmesi konusunda, medya sektöründeki işverenler, çalışanlar, devlet kurumları, siyasi partiler, STK'ları gibi toplumun her kesiminin bir işbirliği içerisinde çalışması sağlanmalıdır. Siyasi partilerin konuşmalarına dikkat etmesi, topluma yanlış mesajlar vermemesi gerekmektedir. STK'ların da bu konuyla ilgili ortak çalışma yapması büyük önem taşımaktadır. Bütün aktörlerin bir arada yer aldığı bir çalışma ile konunun mümkün olduğu kadar geniş bir çevrede ele alınması ve duyurulması sağlanmalıdır. Bu konuda STK'larda etkin bir şekilde bu diyalogu sağlamaya çalışmalıdır.
12. Kadına yönelik olumsuz haberlerin verilmesinde, programlar yapılmasında en büyük sorumluluk medyaya düştüğünden, bu sorunun çözümünde en etkili kurum da medya olacaktır. İşi çözecek olanlardan en önemlisi medya mensubunun kendisidir. Faydacı ve ahlaklı olmak son derece önemlidir. Bu dikkate alınarak haber ya da program yapılmalıdır.
13. STK'ların kadına yönelik medyada olumsuz haber, program yapılması konusunu engellemek yapacakları çalışmalara ayrı bir bütçe ayırmaları, süreklilik arz edecek şekilde profesyonel bir şekilde çalışmalar yapılmalı ve yine örneğin yapılan çalışmaların duyurulması konusunda da profesyonel şirketlerle çalışılması gerekmektedir.
14. Kadınların eğitimi çok büyük önem taşımaktadır. Özellikle kadınlara yönelik eğitim yapılmalıdır. Kadın erkek eşitliği küçük yaşta çocuklara verilmelidir. Bu konuda kadınların yanı sıra erkeklerin eğitilmesi de son derece önemlidir.
15. Kadın erkek eşitliği devlet politikası olarak algılanmalı ve uygulanmalıdır. Kadının değerli, kıyınması gerekmektedir.
16. Kadın, özellikle televizyon programlarında ev kadını, evde çocuk sahibi gibi rollerde gösterilmemelidir.
17. Kamu spotları hazırlanmalı ve 40 saniyeyi geçmeyecek şekilde yayınlanmalıdır.
18. Hedef kitle belirlenmeli ve verilmek istenen mesaj profesyonelce hazırlanmalıdır.
19. Psikologların STK'larda aktif bir şekilde çalışması gerekmektedir.
20. Dijital medyada yapılan her şeyin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmalar sosyal medyada sürekli olarak yansıtılmalıdır.
21. Kadın ve medya konusundaki çalışmanın etkili olabilmesi için süreklilik olmalı, örneğin her yıl benzer tarihte aynı konunun ele alınması, konunun takip edilmesi, gelişmeleri aktarılması yapılmalıdır.
22. Basında çok seslilik olmalıdır. Basın özgürlüğü açısından bu çok önemlidir.
23. Ombudsmanlık kurumu medya sektöründe konu olarak kadının olumsuz bir şekilde haber olmasındaki, haberin öznesi haline getirilmesinde etkin denetimi sağlayan unsurlardan birisidir.

Yaygınlaştırılıp etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

24. Bu Çalıştay sonuçlarının duyurulması için profesyonel bir çalışma yapılmalı ve haber medyaya servis edilerek etkinliği artırılmalıdır.
25. Gençlere çok önem verilmeli özellikle bu konuda onların çalışması teşvik edilmelidir.
26. Lions'ta bir çok etkin ve yetkin kişi bulunduğundan bunların katkısından yararlanılmalıdır.
27. Hukuki düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Sonuç

1. Bu Çalıştay'dan çıkan sonuçlar, Medya kuruluşları, yazılı görsel haber kanalları ile paylaşılmasıdır.
2. Basın Konseyi ve RTÜK'e rapor sonuçları gönderilmelidir.
3. Televizyon Kanalları ziyaret edilerek kadına bakış açısını zedeleyici programlar konusundaki duyarlılığımız belirtilmelidir
4. Sosyal medya platformu çok hızlı gelişen bir alan olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle kadının haklarının geniş kesimlerce daha iyi kavranması amacıyla sosyal medya kullanımı artırılmalıdır. Oluşturulacak hastagler ile tüm kadın kuruluşları aynı dönemde paylaşacakları içerikler ile hakların ve öne çıkarılmak istenilen düşününce daha geniş kesimlere ulaşması sağlanabilir. Kamuoyunca tanınan, sosyal medya hesaplarını aktif olarak kullanan ve çok fazla takipçisi olan duyarlı isimlere ulaşarak belirlenen hastag içeriği ile paylaşım yapması istenilebilir. Bu şekilde bilginin yayılımı daha hızlı olacaktır.
5. Tüm kadın kuruluşlarının ortak bir mail grubu olmalıdır. Ortak karar alma ve hızlı hareket etme bundan çok önemlidir. Tek bir merkezden belirlenen içerikler ivedilikle tüm kuruluşlarla paylaşılmalı ve oradan da sosyal medya ile yayılmalıdır. Ayrıca her kadın kuruluşu ve yönetim kurulu üyeleri kendilerine sosyal medya hesapları açmalıdır.
6. Medyada yer alan ve infiale yol açan bir haberin ardından ortak hareket etme çok hızlı sonuç verebilecektir. Kadınların örgütlü gücü erkek egemen bakış açısına sahip medyanın haberi yayınlarken durup düşünmesini sağlayabilir.
7. Kadın kuruluşları ortaklaşa broşür, kitap, afiş, fikir ve reklamlar oluşturmalıdır. Bu kitaplar kadın kuruluşlarının bulunduğu illerdeki gazete, televizyon ve internet sitelerine bizzat yapacakları ziyaret ile sunulmalıdır. Yapılacak ziyaretler mümkün olduğunca kısa ve amacı yönelik olmalıdır. Medya ile kurulacak iyi ilişkilerin ardından kuruluşlarca yapılan etkinliklerin bu kurumlarda yayınlanması sağlanabilir. Çalışanların kadın haklarına duyarlılığı artırılabilir.
8. Medya, son dönemde büyük bir ekonomik sıkıntı yaşıyor. Bu nedenle profesyonel isimlerden ziyade gazeteler daha çok tecrübesiz isimler ile çıkıyor. Bu nedenle bir çok konuda eksikleri olan bu çalışanlara ulaşarak kadınlarla ilgili kullanacakları dil hakkında onlara bilgiler verilebilir. Uyarılar yapılabilir. Yönlendirme yapılabilir.

ANKARA ÇALIŞTAYI

25 Şubat 2017
Balgat TBB Litai Konukevi

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN

Moderatör : Prof. Dr. Aylin Görgün Baran - Hacettepe Üniversitesi, Akademisyen Sosyolog

Raportör : Özlem Arslan - Avukat Arabulucu

Katılımcılar : Prof. Dr. Şebnem Akipek - Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Gizay Dulkadir - Avukat

Dr. Olcay Karacan - Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Dr. Nermin Perçin - Üreme Sağlığı

Oya Şafak - Psikolog

Sema Evren - Öğitmen

Suna Demirgöz - Sağlık Sektörü

Vildan Çiğdemoğlu - Biyolog

KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİNE TOPLUMUN BAKIŞ AÇISI NEDİR?

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ön planda tutulması amaçlanmalıdır. Biyolojik cinsiyet farklılığının eşitsizlik yaratmaması için uğraş verilmelidir. Bu toplumsal bir sorun olmakla, ancak devlet politikası haline getirilerek değişim sağlanabilir.
2. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı altında, tüm cinsel eğilimlerin eşitliği ve özgürlüğü savunulmalıdır.
3. Toplumsal cinsiyet farkındalığı, küçük yaşta; aile ve okul öncesi eğitim ile hayata geçirilmelidir.
4. Eşitlik ve hakkaniyet kavramlarının bir arada düşünülmesi ve oturtulması gerekmektedir.
5. Kadınlar bu konuda eğitilmeli ve önce kendi bakış açılarını değiştirmeleri sağlanmalıdır. Kadının kadına doğru ve sevecen bakışı topluma yerleştirilmelidir.

KADIN SORUNU KİMİN SORUNUDUR?

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Kadın sorunu toplumun sorunudur. Bu konuda hem erkekler, hem de kadınlar eğitilmelidir.
2. Okul öncesi cinsel kimliğin farkındalığı çalışması yapılmalıdır. Bu konuda da kreş ve ilköğretim-rehber öğretmenler özel eğitim verilerek yetiştirilmelidir.
3. Okul öncesi eğitimde; "BİREY OLMA" ve "ÖZEL ALAN" kavramları eğitim sistemine dahil edilmeli ve öğretilmelidir.
4. Öğretmenlerin Pedagoji eğitimine "TOPLUMSAL CİNSİYET" eğitimi eklenmelidir.
5. **Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu alanda birlikte çalışmalıdır.**

AİLEDE/SOSYAL/SİYASİ YAŞAMDA TEMSİL HAKKININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE YETERLİLİK DÜZEYİ

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Kadının kamusal alanlardan çıkarılmasına yönelik düzenlemelerin yasalardan çıkarılması.
2. Siyasi temsil oranının yükseltilmesi için temsilde pozitif ayrımcılığa gidilmesi.
3. Anayasa 90. madde son fıkrasının genişletilmesi konusunda çalışmalar yapılması ve uyulması kabul edilen uluslar arası sözleşmelerin uygulamaya geçirilmesi.
4. Okul ve okul öncesi çocukların bakımı konusunda, daha çok imkan ve destek devlet tarafından sağlanmalı.
5. Etüd merkezleri aktif hale getirilmeli.

ATAERKİL ZİHNİYETİN GELENEKSEL AİLE YAPISI ve KÜLTÜR FARKLILIĞININ YARGI KARARLARINA ETKİSİ

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Hukuk kuralını koymakla görevli organların, bu kuralları kültürel normlardan veya ideolijiden türetmesiyle, toplumdaki mevcut cinsiyet anlayışı hukuka yansımaktadır. Ataerkil zihniyetin terk edilmesi konusunda tüm bakanlıklar ve STK'lar ortak hareket ve hedef programları geliştirmelidir.
2. Hukuk eğitim sistemi yeniden düzenlenmeli ve hukuk eğitimindeki norm eksiği ile hukuki değerlendirme eksikliği tamamlanmış bir eğitim sistemi oluşturulmalıdır. Güçlü hukukçu kadrosu için interaktif eğitim sistemi uygulanmalıdır.
3. Hukuk Fakültelerinde "TOPLUMSAL CİNSİYET" dersi zorunlu olmalı.
4. Toplumsal cinsiyet rollerinden ayrılmış kanunlar yapılması sağlanmalıdır.
5. Yargı mensuplarına, "toplumsal cinsiyet" konusunda hizmet içi eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
6. Feminist hukuk kuramına göre hareket edilmelidir. Yasa metinlerinde ataerkil hukuk düzeninin etkili olduğu normların, feminist hukuk kuramına göre değiştirilip, YARGI kararlarının da uyumlu hale gelmesini sağlamak çözüm sağlayacaktır.

ÜREME SAĞLIĞI VE NÜFUS PLANLAMASINDA GENEL SORUNLAR, DEVLETİN BELİRLEYİCİ ROLÜ VE YOL AÇTIĞI SORUNLAR

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Küçük yaş evliliklerinin önüne geçilmesi ve çocuk gelin sorununun çözülmesi.
2. Dini nikahın toplumdaki evlilik tanımından çıkarılması ve resmi nikah olmaksızın yapılan dini nikahlara yeniden cezai müeyyide getirilmesi, küçük yaşta bu işlemi gerçekleştiren çocuklarda da velilere yönelik cezai müeyyide getirilmesi.
3. Aile sağlığı merkezlerinde, kadın sağlığı konusunda uzman hekimlerin görev alması ve bu merkezlerin çoğaltılması.
4. Cinsel sağlık merkezleri açılması ve bu merkezlerde, üreme sağlığı ile ilgili bilgilendirme yapılmalı.
5. Doğum kontrol yöntemleri ve uygulanması konusunda erkeklerin özel eğitime tabi tutulması.
6. Denetimsiz ticari cinsel yaşamın önüne geçilmesi. Bu sektörün denetimli ve kontrollü hale getirilmesi.
7. Yasal kürtaj süresinde kadının kürtaj iradesinin yeterli sayılması konusunda tebliğlerin tüm sağlık kurum ve devlet hastanelerinde yayınlanarak, uygulamanın yasal düzenlemeye uygun yapılmasının sağlanması.
8. Evlilik öncesi yapılan sağlık kontrolünün cinsel hastalıklar anlamında daha kapsamlı hale getirilmesi.

HUKUK DİLİNİN AYRIŞTIRICI ETKİSİ

Çözüm-Öneri-Olası Somut Projeler

1. Adalet Bakanlığı Yasama uzmanları eğitilmeli ve hukuk dilinin düzgün hale gelmesi sağlanmalıdır.
2. Yasa ve yargı kararlarındaki ayrıştırıcı dil düzeltilmelidir.
3. Hakim ve savcılar bu konuda özel eğitime tabi tutulmalıdır.

ŞİDDET VE KORUNMA MEKANİZMALARI

Moderatör : Sema Aksoy - Avukat, Ankara Eski Baro Başkanı, Gelincik ve Hayat Ağacı Pro. Kurucusu

Raportör : Ecem Altun - Avukat

Katılımcılar : Prof. Özlem Cankurtaran - Hacettepe Üniversitesi, Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Nüket Erbaydar - Hacettepe Üniversitesi, Öğretim Üyesi

Aysun Tongür - Toplumsal Cinsiyet Uzmanı

Birsen Balıktaş - Aile Danışmanı

Dr. Canıp Baran - Psikolog

Feyza Çerçioğlu - Avukat, Gelincik Merkezi Başkan Yardımcısı

İlkay Başak Adıgüzel - Hacettepe Üniversitesi, Araştırma Görevlisi

Özgül Mukadder Narin - Avukat

Sinem Duru - Akademisyen

İLK YARI

Kadına yönelik şiddet konusunda 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un ve ilgili diğer mevzuatların yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler ele alınmıştır.

Çalışma başlıkları hakkında değerlendirmeler alınmadan önce Türk Medeni Kanunu'nun kabul edildiği gün olan 17 Şubat'ın ülke genelinde, cumhuriyet ile varlığını ifade edebilen kadınların haklarına ilişkin bir farkındalık günü olarak kutlanması bir teklif olarak sunulmuştur.

Konu Başlıkları

- Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı Yasa'da getirilen düzenlemelerin, kadına yönelik şiddeti önlemek konusunda yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- Şiddet olgularının bildiriminde yasadan veya uygulamadan kaynaklı olarak yaşanan sorunlar ya da sıkıntılar nelerdir?
- Uygulamada şiddet olgularının ispatında yaşanan güçlükler nelerdir?
- Şiddet olaylarına ilk müdahale açısından 6284 sayılı Yasa'nın uygun ya da yeterli bir mekanizma öngördüğünü düşünüyor musunuz? Sizce bu mekanizma uygulamada etkili bir şekilde çalışıyor mu?

Tespitler ve Çözüm Önerileri

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve konu ile ilgili diğer mevzuatların genel itibari ile gerekli hukuki çerçeveyi oluşturduğu ve bu yönü ile yeterli olduğu kanısına varılmıştır. Sadece 6284 sayılı kanunun değil, Anayasanın değişen maddelerinin, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin ve özellikle de İstanbul sözleşmesinin içermesi gereken hukuki düzenlemeleri bünyelerinde yeterince barındırdığı fakat bu yasal metinlerin ve düzenlemelerin sosyal ve kültürel çabaya

dönüştürülmediği ve uygulamada hukuki düzenlemelere başvurulmadığı, somut olaylarda da birçok sorun ile karşılaşıldığı tespiti yapılmıştır. Ayrıca toplumun alt yapısının ilgili kanunların uygulanmasına da hazır olmadığı bunun çözümünün de küçük yaşta başlanacak şiddetsiz iletişim eğitimlerinin olduğu vurgulanmıştır. Kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik uluslar arası yasaların da ulusal düzeyde uygulanabilir kılınması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bir çözüm mekanizması olarak her bölgeye, her yöreye kendi yerel yapıları göz önünde bulundurularak ayrı uyarlama yöntemlerinin geliştirilmesi önerilmiştir.

Kadınlara toplum nezdinde alışılmış modeller biçildiği, kadınların toplumsal rolleri hakkında önyargılar bulunduğu, örf ve adet egemen bir toplumda özellikle kadınların zor yaşam koşulları içerisine sürüklediği, kamu kurularında kadınlara yönelik muhafazakar ayrımcılıklar yapıldığı ve namus cinayetleri ile çocuk gelinler sorununun ülkemizde sayılarının gittikçe arttığı Çalıştay katılımcıları tarafından tespit edilmiştir. Çözüm önerisi olarak okullarda müfredat eğitimlerine toplumsal cinsiyet eğitimlerinin eklenmesi, çocukların çok küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyeti algılamalarının gerektiği önerilmiştir.

Kadınların yaşadıkları şiddete karşı korku duydukları için bir adım atmadıkları, psikolojik olarak tek başına bu durum ile yüzleşmeye çalıştıkları, bu durumda kadınlarımızda travma ve depresyona yol açtığı vurgulanmış, kadınların en rahat ve kolay ulaşabileceği yerlerden birisi olan Aile Hekimliklerinde kadına karşı şiddete karşı da eğitimli personeller bulunması gerektiği, danışma birimleri ya da psikolojik danışmanlık verebilecek yeni birimler kurulabileceği önerilmiştir. Ayrıca evlilik öncesi danışmanlığın ülkemizde zorunlu hale getirilmesi ve bu yol ile kadınlara haklarının anlatılmasının gerekliliği sunulmuştur.

Ayrıca resmi kurumlar ya da şiddet vakıasını değerlendiren polisler ya da memurların her vakiaya ayrı muamele yapması gerektiği, her vakıanın birbirinden ayrı alt metinler ve detaylar içerdiği, bu yönüyle tüm vakılara aynı çözümün uygulanmasının yanlış ve istenmeyen sonuçlar doğuracağı gerçeğine de değinilmiş bu konuda özellikle ilk başvuru mercii olan karakoldaki polislerin eğitilmelerinin gerektiği iletilmiştir. Uygulamada eğitimli personele rastlanmadığı, sırf bu yüzden birçok sorunla karşı karşıya kalındığı, eğitilen personelin de görev yeri sık değiştiğinden, düzenli ve devamlı bir eğitimin şart olduğu çözüm önerisi olarak sunulmuştur.

Uygulamadaki en büyük sıkıntının çok fazla koruma alınması olduğu yönünde bir tespit yapılmıştır. Karakollardaki personel yetersizliği, değişken personel yapısı ve eğitimsiz personelden kaynaklı vakıaların iyi değerlendirilemediği değerlendirilmiştir. Bazı karakollarda sık başvuru nedeni ile şiddete uğradığı gerekçesi ile başvuran kadınların geri çevrildiği, sadece travmatik olarak değerlendirilen vakıalar hakkında işlem yapıldığı üzerinde durulmuştur. Polislerin sık ve devamlı bir eğitime tabi tutulmalarının çözüm olacağı vurgulanmıştır. Karakolların kendi bünyelerinde özellikle sadece bu konuya özgü yetiştirilmiş personel bulundurmaları da sağlanmalıdır. Karakollarda nöbet usulü ile sadece kadına yönelik şiddet vakıaları ile ilgilenen polisler ve görev yerine göre jandarmalar bulundurulmalı, bu personeller özellikle kadınlardan oluşmalıdır. Ayrıca kadınların karakoldan savcılığa ve dava sürecine kadar yaşadığı travmatik olayları birden fazla kez anlatmak zorunda kalmasını önleyici bir mekanizma geliştirilmesi gerekliliği sunulmuştur. Aynı olayın birden fazla ve farklı mercilere anlatılması uygulamada kadınlar üzerinde ciddi psikolojik sorunlara sebebiyet verdiğinden kadınların ifadelerini bir kere verecekleri bir sistemin kurulmasının büyük önem arz edeceği hususu iletilmiştir. Ayrıca bir diğer çözüm önerisi olarak da kadına yönelik şiddet vakıalarına özgü tek bir acil yardım hattının kurulması önerilmiş ve bu konunun önemi üzerinde durulmuştur. Bu konuya ek bir tespit olarak sürekli kadına yönelik şiddet vakıalarını

dinleyen personeller için de sosyal programlar ve psikolojik rehabilitasyonlar düzenlenmesi gerektiği, çünkü bu personellerin de sürekli şiddet vakıaları ile karşı karşıya gelmelerinin onların ruhsal sağlığı açısından da olumsuz etkiler doğuracağı, bunların görüşenlerde de travma etkisi yaratmaması için gerekli rehabilitasyonun sağlanması gerekeceği görüş olarak bildirilmiştir.

Ülkemizde sığınma evlerinde yaşanan sıkıntılar üzerinde durulmuştur. Özellikle çocuklu kadınların sığınma evlerine gittiklerinde çocukların geçici okullara verilmesi, kadının sığınma evindeki kalıcılığı sorunu ile çocuğun okula adaptasyonu sağlanmadan bir çözümsüzlükle daha karşılaşması bu konudaki en büyük yaralarındandır. Bu konuda çocukların gittikleri okullarda da tam bir gizliliğin sağlanamaması sebebi ile kadınların ve çocuklarının mağdur olduğu birçok vakiya rastlanmıştır. Bu konuda gerekli gizliliğin sağlanması ve çocuğun yeknesak bir eğitim alması için bakanlığın çözüm üretmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun yanında bir diğer önemli husus olarak SGK kanalında da gerekli gizliliğin sağlanmadığı uygulamada karşılaşılan sorunlar ile dile getirilmiştir. Şiddet mağduru kadının eczaneden aldığı bir ilaç ya da hastanede olduğu bir muayene sonucu şiddet uygulayan eş tarafından yerinin tespit edilmesi mümkün olmaktadır. Bu konuda derhal hızlı bir çalışma yapılması önerilmiştir. Sığınma evlerinde kalan kadınların yaşadıkları refakat sorunlarına da değinilmiştir. Gidecekleri yere polister eşliğinde giden şiddet mağduru kadınların polister tarafından yönlendirme alamadıkları için birçok yerde kendilerini ifade sıkıntıları yaşadıkları gözlenmiştir. Bu nedenle danışma işlemi süresince kadınlara polis yanında bir de refakatçi sağlanması büyük önem taşıyacaktır. Ayrıca ülkemizde hala uzmanlaşmış sığınma evlerinin bulunmaması, sığınma evlerinin uygulayacağı standartların belli ve yeknesak olmaması, kadınlara sadece barınma desteği sağlaması fakat bu desteğin de sürekliliğinin bulunmaması gibi sorunlar da iletilmiştir. Bu yönüyle sığınma evlerinin de güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddet vakıalarına karşı açılan davalarda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının tam anlamı ile müdahil olması gerekirken avukatlarının sadece dosyaya vekalet sundukları ama davalar ile alakadar olmadıklarının gözlemlendiği iletilmiştir. Bakanlığın davaları sonuna kadar takip etmesi ve özellikle davalara somut fayda sağlaması gerektiği iletilmiştir. Daha önceki uygulamaların aksine, baroların artık ilgili davalara müdahil olamadıkları iletilmiş, bu konuya da acil bir çözüm üretilmesi gerektiği, barolarca da ilgili davaların takip edilmesinin önemli olduğu hususu vurgulanmıştır.

Ülkemizde kadına yönelik şiddet vakıaları için erişilebilir merkezler sıkıntısı olduğu belirtilmiştir. Kadınların şiddet vakıalarında yönelebilecekleri yakın danışma merkezlerinin bulunması gerekliliği ortaya konmuştur. Bu noktada her semt ve mahallede her kadının ulaşabileceği danışma merkezleri ve kriz merkezleri bulunması önemlidir. Ayrıca kadına yönelik şiddeti engellemede sadece kadınlar ile değil erkekler ile de çalışılmasının büyük önemi olduğu iletilmiştir. Erkeklerin de bu konuda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Toplumumuzda özellikle STK'lar bünyesinde şiddet uygulayan erkekler ile programlar geliştirilerek şiddetin önlenmesi adımlarına da yer verilmesi gerekliliği önemli bir boyut olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle kadına karşı şiddetin bir kadın değil erkek sorunu olarak da ele alınması ve erkeklerin gerekli farkındalığı sağlayarak dönüşmesi ve beşerleşmesi için nitelikli adımların atılması gerektiği iletilmiştir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) 24 saat çalışmaları gerekirken, tam zamanlı çalışmadıkları ve bu merkezlerde kadınlara doğru yönlendirmeler yapılmadığı sorunu üzerinde durulmuştur. ŞÖNİM'lerde yeterli sayıda çalışan olmaması, sayılarının yetersiz olması ve özellikle çok da merkezi konumlar olarak kurgulanmadıkları sebepleri ile verimsiz bir işleyişe sahip oldukları iletilmiştir.

Şiddetin nesilden nesle aktarılmasında en önemli temel taşı olarak çocuklar ele alınmıştır. Babanın anneye şiddet uyguladığı aile düzenlerinin son bulması gerektiği, çocukların sadece evde değil okulda

da cinsel taciz ve şiddet vakıalarıyla karşılaşmalarının önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda çocukların rehabilite edilmeleri, şiddet ya da saldırı ile karşı karşıya kalan çocuğu fark eden her öğretim elemanının da üzerine düşen yükümlülükleri çekinmeden yerine getirmesi sağlanmalıdır. Çocuklara toplumsal cinsiyet eğitiminin de kreş çağlarında başlayacak şekilde verilmesi gerektiği öneriler arasına alınmıştır. Okullardaki psikolojik danışmanlarında yetersiz olduğu, rehber öğretmenlerin öğrenciler ile birebir iletişim kuramadığı bu nedenle öğrencilerin kendilerine rahat ulaşamadıkları gibi, kendilerinin de öğrenciler üzerinde yeterli ve gerekli gözlemi yapamadıkları iletilmiştir. Bu noktada rehber öğretmen kadrolarının farklılaşım zenginleşmesi ve il bazında farklı eğitim programlarının geliştirilebileceği üzerinde durulmuştur. Ayrıca cinsel taciz vakıalarına rastlanan okullarda, okul müdürlerinin, okulun itibarını korumak amacıyla yaşanan olayları saklamaları önlenmelidir. Bu konu uygulamada sıkça karşımıza çıkmakta, öğretmenler okul müdürü ile rahat iletişim kuramamakta, okul müdürleri okulun itibarını korumak amacıyla gerekli adımları atmamaktadır. Bu konuda okul müdürleri ve öğretmenleri cesaretlendirecek ve bilgilendirecek çalışmalar yapılarak sorumluluk almaları sağlanmalı, şikayetlerin gerekiyorsa bireysel olarak değil kurumsal olarak yapılabileceği bir uygulamaya geçilmesi fikri önerilmiştir.

Toplumu en çok etkileyen meydanın da kadına yönelik şiddet başlıklı haber ve içerik paylaşımlarının denetlenmesi gerektiği önerilmiştir. Medyada bu tür hassas haberlerin sunulmasına dair bir şekil belirlenmesi ve bu haberlerin hiçbir şekilde başkaca olumsuz bir alt metin içermemesi gerekmektedir. Medya yolu ile kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesinin önüne geçilmesi ayrıca önem arz etmektedir.

İKİNCİ YARI

Konu Başlıkları

- Şiddeti yaratan etmenler nelerdir? Bunları önlemek için neler yapılabilir?
- Türkiye'de, tarafı olduğumuz İstanbul Sözleşmesi'ne uygun olarak kadına yönelik şiddeti "önleme", kadını şiddetten "koruma", şiddet olgularını etkili bir şekilde "kovuşturma" ve "mağdur destek mekanizması oluşturma" konularında gerekli çalışmaların yapıldığını düşünüyor musunuz? Bu konuda eksiklikler olduğunu düşünüyorsanız, çözüm önerileriniz nelerdir?
- Şiddet mağdurlarına yönelik uzun vadeli çözümler üretilebiliyor mu? Bu kişilerin korunması ve barınmasına yönelik alınan tedbirler uygulamada yeterli mi?
- Şiddet kavramı ve özellikle ekonomik şiddet kavramının açıklığa kavuşturulması, bu konuda farkındalık yaratılması için neler yapılabilir?

Tespitler ve Çözüm Önerileri

Ülkemizde bu konu nezdinde yaşanan en büyük uygulama sorunlarının Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin de (ŞÖNİM) gözlemlendiği ortaya konulmuştur. ŞÖNİM'lere kadınların sadece polis kanalı ile ulaşabiliyor olmaları verimli ve etkili bulunmamış, kadınların doğrudan ulaşabilecekleri bir sistemin ivedi şekilde kurulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sadece polis yönlendirmesi ile ulaşılabilen bir merkezin kadına yönelik şiddeti önlemede ve kadını korumada yeterli olmayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca kadın sığınma evleri başta olmak üzere, ülkemizde kadına yönelik hizmetlerin sürekliliğinin ve devamlılığının bulunmamasının da uygulamada birçok sıkıntıyı beraberinde getirdiği tespit edilmiştir. Bu sorunların başında, sığınma evinden ayrılan kadının barınma sorunu geldiği kaydedildi. Bu tip sorunların çözümünün kurumsal bir düzen kurulmasından geçtiği iletilmiştir. Bu noktada aile ve kadınların en çok güvendikleri birim olan muhtarlıklar üzerinden bir çalışma başlatılabileceği, muhtarlıkların her kadının da ulaşımı bakımından da fayda sağlayacağı, özellikle muhtarlarla kadına yönelik şiddet

başlığı altında projeler üretilebileceği iletilmiştir. Bu noktada ŞÖNİM'lerin de iyi denetlenmesi gerektiği, şiddeti önlemekten öte, şiddet uygulayan birimler haline gelmemelerine dikkat edilmesi ve bazı ŞÖNİM'lerde karşılaşılan katı uygulamaların kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Ülkemizde şiddeti önlemenin kısa vadede mümkün olmayacağı fakat şiddet gören kadınların ya da şiddet görme riski altında bulunan kadınların yaşadıkları somut olaylardan sonra güçlü koruyucu mekanizmalar ile koruma altına alınması gerektiği kaydedildi. Bu noktada birincil ve ikincil önleme mekanizmaları geliştirilerek daha sistemli bir yapının oluşturulması fikri sunuldu.

Ülkemizde şiddet mağdurlarına yönelik uzun vadeli çözümler üretilemediği, şiddetten zarar gören kişilerin korunması ve barınmasına yönelik alınan tedbirler uygulamada yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu konudaki en belirgin örnek, cezaevinde uzun süreli kalan kadınların yalnızlaştırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezaevinde uzun süre kalan ve işlediği suçtan dolayı aile desteği göremeyen kadınların cezaevindeki ihtiyaçlarının giderilmediği, bu kadınların cezaevlerinde yalnızlaştırıldığı gözlemlenmiştir.

Ayrıca bu kadınlar cezaevinden çıktıktan sonra da herhangi bir koruma almamakta, aile desteklerini kaybettikleri için de barınma ve yaşamını idame ettirme sorunları ile baş başa kalmaktadırlar. Bu kapsamın içerisine giren kadınlara özgü barınma evlerinin yapılmasının, cezaevinden ayrıldıklarında destek görebilecekleri birimler kurulmasının kadınlara verilecek önemli bir hizmet olacağı vurgulanmıştır. Yine kadına yönelik şiddet vakıalarına karşı bir müdafaa arzusu ile suça bulaşan ve bu sebeple cezaevinde kalan kadınların da davalarının profesyonel insanlarca takip edilmesi ve özellikle kadın STK'ların bu davaların takipçisi olması gerektiği iletilmiştir.

Ülkemizde şiddeti yaratan etmenlerin çoğunun toplumsal mekanizmalar olduğu ortaya konmuştur. Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusunda kurumsal hafızanın olmaması ve sürdürülebilir politikalar izlenmemesi çözümü toplumdaki uzaklaştırmaktadır. Şiddeti üreten toplumsal, kültürel ve sosyal sorunların ortadan kaldırılması için gerekli adımlar atılmalıdır. Bu yönüyle toplumsal barışın sağlanması için herkesin bireysel olarak çaba göstermesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Ülkemizde gittikçe artan sayıda anne ve çocuktan oluşan aileler olduğu, fakat bu ailelerin başta barınma sorunu olmak üzere birçok sorununun çözüme kavuşturulmadığı dile getirilmiştir. Başlıca çözüm bu ailelerin konut ihtiyaçlarının karşılanması olacağından, bir sosyal konut projesinin başlaması gerektiği önerilmiştir.

Türkiye tarafından da imzalanmış İstanbul Sözleşmesinin içinde barındırdığı bazı kavramların ülkemizde yanlış algılandığı ve yanlış yorumlandığına dikkat çekildi. İstanbul sözleşmesinde "ev içi şiddet" olarak geçen kavramların ülkemizde "aile içi şiddet" olarak benimsenip, yayılmasının, aile kavramını içinde barındırarak farklı yorumlanmasının önüne geçilmesi gerektiği iletilmiştir.

Bunun yanında uygulamadaki en büyük problemlerden birinin 12 yaş ve üzeri erkek çocuklarının ve engelli çocukların sığınma evlerine alınmaması olduğu, sığınma evine gelen kadınların çocuklarını sevgi evlerine yönlendirmek zorunda kaldıkları, bu durumun da kadınlar ve çocuklar için farklı problemleri doğurduğu ifade edilmiştir. Sığınma evinden ayrılan şiddet mağduru kadının sonradan çocuğunu tekrardan yanına almak istemesi durumunda ekonomik durumu nedeni ile çocuğunun kendisine veril-

memesi gibi bir olasılığın da bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Çok ivedi bir şekilde bu sorunun çözüme kavuşturulması anneler ve çocukların bu anlamda birbirlerinden ayrılmaması için gerekli adımların atılması gerekliliği kaydedilmiştir.

Özellikle kadına yönelik psikolojik şiddet vakıalarında yaşanan durumların davalarda ispatının çok güç olduğu ve bu konuda da bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu kaydedilmiştir. Hastanelerde de psikolojik taciz destek klinikleri bulunması gerektiği önerilmiştir.

Kadına yönelik ekonomik şiddetin de ülkemizde oldukça yaygın olduğuna dikkat çekilmiştir. Kadının ekonomik anlamda yaşadığı en büyük sorunun barınma sorunu olarak algılandığı fakat aslında bunun birçok sorundan sadece birisi olduğu kaydedilmiştir. Kadını güçlendirmek için gerekli politikaların izlenmediği, bu konuda eksik kalındığı, kadının güçlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca özellikle sığınma evlerinde kalan kadınların sadece dikiş/nakış/pasta kursu gibi ev içi aktivitelerde eğitilmesinin yeterli olmadığı, bazı kadınların yönlendirilebileceği çok farklı alanlarda başarılı olabilecek potansiyellerinin olduğu fakat bu yönlendirmelerin yapılmadığı kaydedilmiştir. Ekonomik anlamda güçlenmeleri amacıyla, kadınların potansiyellerine bakılarak yönlendirme yapmanın doğru olacağı kanaatine varılmıştır.

KADIN VE EĞİTİM SORUNLARI

Moderatör : Ferda Çakmaklıoğlu - Eğitmen, Kùltùr ve Turizm Bakanlığı Temsilcisi

Raportör : Ece Çetintepe - Avukat

Katılımcılar : Prof. Dr. Özlem Atay – Akademisyen
Fùsun Őener - Tùrk Kadın Lobisi Derneği Başkanı
Meral AteŐođlu - Pedagog
Pelin Pekmezci - Aile ve Tùketicici Ekonomisti
Sakine Demiral - Tùrk Kadın Lobisi Derneği Üyesi
Dr. Zerrin AteŐ - ANGİKAD Yönetim Kurulu Üyesi
Ebru Çiğdem BaŐaran - Psikolojik Danışman
Emel Önder - Eğitimci

Özet

Çalıştay çerçevesinde oluşturulan "Kadın ve Eğitim Sorunları" masasında yukarıda isim ve çalışma alanları ifade olunan moderatör, raportör ve katılımcıların tam katılımı ile yine yukarıda yer alan tartışma konuları üzerinde sorun tespiti ve analiz yapılmış ve çözümleri geliŐtirilmiŐtir.

Tùmler bu sorun, analiz ve çözümlerinin tartıŐılmasından önce irdelenmesi gereken en büyük husus; Tùrk Kadınları'nın, Dünya siyasi konjonktüründe pek çok siyasi, eğitimsel, çalışmaya ilişkin ve katılımcı hakkı, Mustafa Kemal ATATÜRK elinden öncül olarak elde etmiş olduğu ve kadının sahip olduğu tüm bu hakların farkındalığının sağlanması ve kadının eğitim, çalışma hayatı, siyaset, aile gibi tüm alanlarda aktif bir birey haline getirilmesinin başta ilgili uzmanlar olmak üzere tüm toplumun sorumluluğu olduğu noktasında yatmaktadır.

3.1. Eğitimin Etkisi

"Diğerleri gibi olmamak kusur değildir."

3.1.1. Anne – Babanın Eğitim Üzerinde Etkisi

Sorun

Eğitim, geniş anlamda bilgi, beceri ve tutumların birbirine paralellikle verilerek neticesinde meydana gelen davranış deđiŐikliklerinin uyumlaŐtırılması süreci olarak tanımlanabilir. Bu sürecin başarıya ulaŐabilmesi kadar, istenilen bir geliŐimin meydana gelmemesi de imkan dahilinde olabilmektedir. Zira, algılananların yorumlanamamasının muhtelif tepkileri beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda, başarısız olan çocuğu "ulaŐılamayan çocuk" olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

Tùrkiye'de eğitimin çocuğun zeka çeşit ve düzeyi gözetilmeksizin her çocuğa aynı Şekilde uygulanması;

pek çok çocuğun yetkinliklerinin keşfedilmeyip, "başarısız" olarak nitelendirilmesi ve bu bağlamda "ötekileştirilmesini" beraberinde getirmektedir. 12 çeşit zeka türünün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, aynı eğitimin farklı zekalardaki çocuklara verilmesinde pek çok çocuğun farklı tepki göstermesi ve kimilerince "başarısız" olarak ifade edilmesi ve bunun neticesinde çocuğun benlik ve güven duygusunun zedelenmesi kaçınılmaz hale gelmektedir.

Şüphesiz ki, uzun bir süreç olarak ele alınacak "eğitim" döneminde öğretmenlerin yanında ebeveynlerin ve özellikle annelerin, bilincini idrak etmesi ve davranışsal beceri göstermesi gerektiği önemli noktalar söz konusu olmaktadır.

Eğitim süreci, öğretimden ayrı olarak bireyin ailesinin bireye karşı davranışlarını da içermektedir. Bu bağlamda, anne ve baba, eğitim sürecinin eğitimcileri olarak karşımıza çıkmakta olup; her ebeveyn sosyo kültürel ve/veya sosyo ekonomik faktörler karşısında farklı zorluklarla karşılaşmakta ve tüm bu zorluklar çocuğun eğitimine etki etmektedir.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

3.1.1.1. Okur yazarlık oranı düşük kadınlarda ciddi anlamda özgüvensizlik sorunu yaşanmaktadır. Söz konusu kadınlar eşleri ile ilişkileri ve aile içi ilişkilerinde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bununla birlikte, okuma-yazma bilmeyen velilerin okul psikolojik danışman ve rehber öğretmeni ile diyaloglarında bir ön kabulleniş olduğu ve kendilerine has bir fikir sahibi olma eğiliminde olunmadığı uzmanlarca tespit edilmiştir. Bu çerçevede, kadın okur – yazarlık oranının yükseltilmesi gerekmektedir.

Bu noktada, konunun uzmanları, kadınların okur – yazarlık oranının arttırılması adına belediye, kaymakamlık, iş yeri, kadın merkezleri ve okul gibi birimlerde okur-yazarlık eğitiminin verilmesi ve kadınların nereden bu eğitimi alabilecekleri hakkında bilgilendirilmesi adına kamu spotu hazırlanmasının etkili olacağı hususunda hemfikirdirler.

Bununla birlikte, ülkede çok izlenen diziler arasında söz konusu kamu spotlarının yayınlanması ve dizi içeriklerine de kadınların eğitilebilecekleri yerler hakkında bilgilendirici öğeler yerleştirilmesi nin sağlanmasının eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasında kilit bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

3.1.1.2. Sosyo – ekonomik düzeyi yüksek ailelerde, "mükemmel çocuk" yetiştirilmesinin kriter alınması çocuğun bilinç ve bilinç dışı eğitiminde gelişimi köreltici bir etki yaratmaktadır. Mükemmelleştirme güdüsünün temelinde çeşitli etkenler rol oynamaktadır.

Bunlardan ilki olarak karşımıza, kadına "anne" olarak yüklenen rollerin kadında "mükemmel anne" algısı yaratması ve durumun yol açtığı aşırı ilgili anne figürünün çocuğu mükemmelleştirmeye çabası çıkmaktadır.

İkincil olarak, postpartum depresyonunun devam ettiği annelerde, çocukla aralarında kurulamayan bağ nedeniyle meydana gelen suçluluk duygusunun da aynı şekilde aşırı ilgili ve çocuğu mükemmelleştirme çabası içerisinde bir eğilim yaratması söz konusu olmaktadır.

Her iki durum çerçevesinde de velilere bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi ve bu eğitimlerin yaygın ve yerleşik bir hale getirilmesinin sorunun çözümünde ve özgüvenli çocukların yetiştirilmesinde önemli rol oynadığı uzmanlarca tespit edilmiştir.

3.1.1.3. Anne – babanın eğitime etkisi konusunda tartışılacak bir diğer konu ise çocuğun özgüveni bütün yetişmesinin sağlanması noktasında yatmaktadır. Özgüven ve benlik algısı düşük ebeveynlerin çocuklarına da aynı şekilde etki edecekleri hususu göz önünde bulundurularak anne – babanın çocuklarını koşulsuz kabul etmesinin sağlanması yolunda eğitilmesinin çocuğun özgüven ve benlik algısını olumlu etkilediği uzmanlarca tespit edilmiştir.

Çocuğun, kendisinin kabul edildiğinden emin olması ise özgüveninin oluşmasını sağlamaktadır.

Çocukların hepsinin eğitilebileceği, bu noktada zeka seviyesinin önemi olmadığı velilere anlatılarak her çocuğun olduğu gibi koşulsuz kabul edilmesi konusunda gerekli pedagojik ve psikolojik eğitimin ebeveynlere sağlanması talep edilmektedir.

3.1.2. Eğitimde Fırsat Eşitliği

Sorun

Ekonomik yönden kalkınmamış, ekonomik yönden zayıf kesimlerde eğitimde fırsat eşitliğinden söz edilmesi güçtür. Bu bölgedeki çocuklara ulaşılması büyük bir önem arz ediyor. Bu bölgelerdeki çocuklar, kendini anlatmakta güçlük çeken bir karakter sergileyebilmekte ve bu çocukların kazanılması gerekmektedir.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Bu noktada, söz konusu çocuklara temelinde ilkokuldan başlamak suretiyle drama dersleri verilmesi ve bu çocukların benlik ve özgüvenlerinin gelişmesi için bu tür özel eğitimlere tabi tutulmalarının yerleşik hale getirilmesi ve yaygınlaştırılmasının sağlanması çocuğun eğitim sürecinin tamamlanmasında kilit bir rol oynayabilecektir.

3.1.3. Sonuç ve Rekabet Odaklı Eğitim Sisteminin Etkisi

Sorun

Eğitim sisteminde, rekabet odaklı eğitim sisteminin terk edilmesi çocuğun kendini ifade etmesi için olanak yaratacaktır. Çocuğun kendini ifade etmek imkanının yok edilerek başarının sadece çoktan seçmeli bir sınava indirgenmesi, çocuğun akranlarıyla sürekli yarışır hale getirilmesi, yeteneği olduğu branştan ziyade baskı altında ilgi duymadığı bir alanda uzmanlaşmak durumunda bırakılması eğitim sürecini sekteye uğratmaktadır.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Rekabeti esas alır sınav sisteminin mümkün sınırlar dahilinde değiştirilmesi ve çocuğa kendini ifade etme olanağı veren spor, müzik gibi branşlara kanalize olmasının yolunun açılması için olanak sağlanması eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasında kilit bir rol oynayabilecektir.

3.1.4. Erken okula başlama yaşının çocuğun pedagojik, fizyolojik, psikolojik ve beyinsel gelişimi göz önünde bulundurularak yukarı çekilmesi talep edilmektedir.

3.2. Dünyada ve Türkiye’de Eğitim İstatistikleri

Sorun

Tablo 1. Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ yaş) (2015)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	2.644.144	452.277	2.191.867
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8.697.753	3.689.832	5.007.921
İlkokul mezunu	19.825.078	8.903.202	10.921.876
İlköğretim mezunu	10.690.444	5.314.047	4.009.122
Ortaokul veya dengi okul mezunu	7.269.584	4.130.893	3.138.691
Lise veya dengi okul mezunu	12.990.847	7.436.617	5.554.230
Yüksekokul veya fakülte mezunu	8.340.145	4.606.778	3.733.367
Yüksek lisans mezunu	641.210	372.049	269.161
Doktora mezunu	168.211	100.940	67.271
Bilinmeyen	597.642	297.439	300.203
Toplam	70.497.783	35.304.074	35.193.709

Kaynak:TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2015, <https://biruni.tuik.gov.tr>

Tablo 1’de görüldüğü üzere, okuma yazma bilmeyenden doktora mezunu olana kadar yükselen düzeylerden sadece ilkokul mezunu olan kadınların sayısı erkeklerin sayısından daha fazladır.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Genele bakıldığında, okuma yazma bilmeme oranı her iki cinsiyet içinde “genç yaş gruplarından ileri yaş gruplarına”, “kentsel nüfustan kırsal nüfusa” ve “Batı bölgelerden Doğu bölgelerine” gidildiğinde, artış sergilemektedir. Ancak, bu değişkenlerin her koşulda kadınlar üzerindeki etkisi erkekler üzerindeki etkisinden daha büyük olmaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2017). Kadınların daha düşük eğitim seviyelerine sahip olmalarına bağlı olarak, becerilerinin daha düşük olması ve eve dair sorumluluklarının yanı sıra kadınları dış dünyadan ayıran kısıtlayıcı kültürün varlığı da kadınların işgücünde dezavantajlı duruma düşmesine neden olmaktadır (Öztürk, 2011: 125 akt. Hüseyinli, 2016: 18). Bireyin haklarını bilmesi ve kullanabilmesi, toplumda etkin bir rol almasına ve toplumla uyum içinde yaşayabilmesine imkân tanır. Bu haklardan biri olan eğitim, bireyin diğer haklarını bilmesi ve kullanması açısından son derece önemlidir. Eğitim hakkını toplumun diğer üyeleriyle eşit ve etkili kullanan birey toplumun gelişiminde de etkin rol oynar (Özaydınlık, 2014: 95). Ülkemizde örgün eğitimde okullaşma oranları, yıldan yıla artış gösterse de, cinsiyetler arası eşitsizlikler halen devam etmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde öğrenim düzeyi yükseliyor gibi görünmesine karşın, okuldan kopuşlar devam etmekte ve bu kopuşlar daha çok kız çocuklarında görülmektedir. (Özaydınlık, 2014: 101).

Eğitim düzeyi düşük olan kadın birey olabilme, kendini ifade edebilme, toplumsal işbölümüne katılabilme vb. açılardan da önemli sorunlar yaşayabilmektedir. Daha girişimci olabilme, toplumsal yaşamın bir parçası haline gelebilme, ekonomik özgürlüğünü kazanabilme açısından kadınların eğitimi büyük önem taşımaktadır (Taşpınar, 3). Çünkü, eğitim seviyesi artan kadın işgücüne de artan oranda katılmaktadır. Eğitim seviyesi ve işgücüne katılım arasındaki pozitif ilişkiyi ispatlayan birçok çalışma mevcuttur (Tansel, 2002; Güven-Lisaniler ve Bhatti 2004/2005; Kızılgöl, 2012; Bozkaya, 2013).

Tablo 2. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu (2015-2016)

İşgücüne katılım oranı Lafor force participation rate (%)							
YIL	AY	Okur yazar olmayanlar Illiterate	Lise altı eğitilmişler Less than high school	Lise High school	Mesleki veya teknik lise Vocational high school	Yüksek-Öğretim Higher education	Okur yazar olmayanlar Illiterate
2015	Ocak- January	14,7	24,7	31,8	39,3	73,6	14,3
	Şubat - February	14,9	24,6	31,5	40,1	72,5	14,5
	Mart - March	15,6	25,6	32,2	40,4	73,0	15,1
	Nisan - April	16,5	26,8	31,3	41,4	73,0	16,2
	Mayıs - May	17,0	27,5	32,4	42,1	71,8	16,6
	Haziran - June	17,4	27,8	32,8	42,0	70,5	17,0
	Temmuz - July	17,2	27,7	32,8	41,3	70,1	16,7
	Ağustos - August	17,1	27,2	32,6	40,7	69,7	16,6
	Eylül - September	17,0	27,2	33,3	40,6	70,8	16,3
	Ekim - October	15,7	26,7	33,1	40,6	71,9	15,2
	Kasım - November	15,0	26,7	33,3	39,9	71,7	14,4
	Aralık - December	14,3	26,3	33,2	39,8	71,7	13,7
	Yıllık - Annual	16,1	26,6	32,7	40,8	71,6	15,6
2016	Ocak- January	13,8	25,8	32,9	40,2	71,5	13,4
	Şubat - February	13,8	25,9	32,3	40,3	71,3	13,3
	Mart - March	13,9	26,9	31,9	41,1	70,8	13,5
	Nisan - April	15,2	28,1	32,2	41,5	71,1	14,8
	Mayıs - May	15,9	28,1	32,9	41,4	71,3	15,5
	Haziran - June	16,1	28,0	33,0	41,5	71,2	15,7
	Temmuz - July	16,0	27,8	33,8	40,9	70,7	15,5
	Ağustos - August	15,7	27,9	34,4	41,7	70,8	15,3
	Eylül - September	16,4	27,8	35,4	41,5	72,2	15,9
	Ekim - October	15,7	27,4	35,3	41,7	72,6	15,1
	Kasım - November	15,5	26,9	34,8	42,1	72,0	14,8
	Aralık - December	15,1	26,0	34,8	42,8	71,7	14,4
	Yıllık - Annual	15,2	27,2	33,7	41,4	71,3	14,7

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2016, <http://www.tuik.gov.tr>

İşgücüne katılımı en yüksek olan eğitim seviyesi her iki yılda da yükseköğretimdir. Mesleki veya teknik lise ikinci sırada (%34) yer alırken, okur-yazar olmayanlar (%15,7) en düşük istihdam oranına sahip grup olarak ortaya çıkmaktadır. Tablo 2, kadınların eğitim seviyeleriyle, işgücüne katılımları arasındaki pozitif ilişkiyi gözler önüne sermektedir.

Türkiye’de 2004 yılında kadınların işgücüne katılma oranı %23,3 iken, 2009 yılında %26’ya ve 2015 yılında ise %31,5’e yükselmiştir. Ayrıca, 2004 yılında %20,8 olan kadın istihdamı, 2009 yılında %22,3’e, 2015 yılında ise %27,5’e yükselmiştir. Rakamlar halen istenilen düzeyde olmasa da gelişme kaydedildiği görülmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2017). Türkiye’de kadının işgücüne katılım oranını olumsuz yönde etkileyen değişik kaynaklardan doğan çeşitli nedenler vardır ve eğitim de bunların başlıcalarından biridir (Küçükkalay, 1998:40 akt. Berber ve Eser, 2008: 4). Dolayısıyla, kadınların eğitim sevieleri arttıkça, işgücüne katılımları ve de ekonomiye katkıları artacaktır.

3.3. Türkiye neden bir Almanya veya Kanada olamaz?

Bu sorunun bir olumlamaaya çevrilmesi daha anlamlı olacaktır.

Sorun

Metnin giriş kısmında da üzerinde durulduğu üzere, Türk Kadınlarının, dünya siyasi konjonktüründe pek çok siyasi, eğitimsel, çalışmaya ilişkin ve katılımcı hakkı Mustafa Kemal ATATÜRK sayesinde çok erken bir tarihten bu yana elinde bulundurmaktadır. (Tevhid - i Tedrisat Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Yerel ve Genel Seçimlerde Seçilme Hakkı gibi) Kadının sahip olduğu tüm bu hakların farkındalığının sağlanması ve kadının eğitim, çalışma hayatı, siyaset, aile gibi tüm alanlarda aktif bir birey haline getirilmesinin başta ilgili uzmanlar olmak üzere tüm toplumun sorumluluğu olduğu noktasında yatmaktadır.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Bu hakları aktarmak yurttaşlık görevimiz olup, her imkanla kitlelere ulaşmayı ve kadınlara haklarını öğretmeyi amaç edinmeliyiz. Bu konuda hukuksal ve teorik anlamda bir alt yapımızın mevcut olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Kadının eğitimine odaklanıldığında, anne bilinçli ve eğitilmiş olduğunda, kadının evden çıkmasının da istenmediği gözlemlenmektedir. Kadın, psikolojik ve ekonomik bir şiddet ile karşı karşıya kalmaktadır. Kadının, eğitim hakkı çerçevesinde de bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Uzmanlarca, kadının eğitim düzeyi yükseldiğinde, özgüvenin de yükseldiği hususu tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyeti özendiren söylemler, kadınları bilinçlendirerek, kadının çocuklarına aynı şekilde eşitlikçi yaklaşmasına olanak vermektedir.

Bu çerçevede, öncelikle kadının, eğitim hakkı hakkında bilinçlendirilmesi gerekmekte olup; kamu spotları, dizi içerikleri ve önceki başarıyla gerçekleştirilen Karedelenler, Haydi Kızlar Okula, Çağdaş Türkiye’ nin Çağdaş Kızları Projesi, Kız Çocuklarının Okullaştırılmasının Arttırılması, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi, Ana Kız Okuldayız, Annemin İşi Benim Geleceğim vb. şeklindeki sosyal projelerin devamlılığının sağlanması ile anılan hedefe ulaşılması mümkündür.

Bununla birlikte Köy Enstitülerinin işlevi göz önünde bulundurularak toplumda bu tip yapı taşlarının oluşturulmasının kadının bilgilendirilmesi ve bilinçli kadınlar yetiştirilmesi adına etkisinin büyük olduğunun yadsınmaması gerektiğinin de altını çizmek isteriz.

3.4. Şiddeti önlemeye yönelik psikolojik destek eğitimlerin çerçevesi ne olmalıdır?

Sorun

Psikolojik destek eğitimlerini, işyerindeki şiddet, okullardaki şiddet, aile içi şiddet, medya nezdindeki şiddet gibi çeşitli alanlarda vuku bulan şiddet türlerine ilişkin olacak şekilde geniş bir yelpazeye yaymak mümkündür.

İşyerlerinde kadınların maruz kaldıkları mobbing çerçevesinde kadın, yapılan eylemler olabiliyor. İşyerinde kadın, kontrol edilme, tasfiye, kadro vermeme, dereceyi düşürme, dikeyler ve yatay hiyerarşi çerçevesinde hemcinslerinden, aynı statüdeki arkadaşlarından ya da alt gruplardan küçük düşürülme gibi zorbacı davranışlara maruz kalabilmektedir. Tüm bunların neticesinde, iş gücü veriminin düşmesi ve kişinin motivasyon ve ruh bütünlüğünün bozulması ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Kişi, sadakat duygularını yitirmekte, sık sık uzaklaşma yaşamak suretiyle topluma da zarar vermekte, iş gücü verimi düşmekte; çalışanın maliyeti artmakta, diğer çalışanların da olumsuz etkilenmesi söz konusu olmaktadır.

İkincil olarak okullardaki şiddet hususunda öğretmen eğitimleri, erken farkındalık ve uyarı sistemi suç ve şiddeti önleyen risk faktörlerinin elimine edilmesi adına büyük bir önlem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okullardaki psikolojik destek eğitimi konusunda, idareci eğitimcilerin hiç yapılmaması gerekenler ve yapılması gerekenler hususlarında eğitilmesi, öğrencilerin ve bunun içerisinde ergen çiftlerin eğitilmesinin koşulları sağlanmalıdır.

Fiziksel, duygusal ve cinsel istismar konularında öğrenci, ebeveyn ve öğretmen bilgilendirme çalışmaları arttırılmalıdır. Sözlü tacizin sınırları, dokunsal tacizler kapsamında, hangi davranışın iyi dokunma, hangisinin kötü dokunma olduğunun karakterize edilmesi, "akran zorbalığı"nın önüne geçilmesi yüksek önem arz etmektedir. Bu çerçevede, potansiyel istismarlarının önlenmesi sağlanabilecektir.

Ergen çiftlerin üzerinde yapılacak eğitimler, aynı şekilde duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın oluşumunu önleyebilmektedir.

Aynı şekilde, ergenlerin istismar konusunda gizlilik ilkeleri çerçevesinde yardım alabilecekleri birimlerin oluşturulması da bu toplumsal erozyonun önünü kesebilmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’de bir ilk olan Ankara Üniversitesi’ nin sahip olduğu emsal niteliğindeki **Mobbing Birimi ve Cinsel Şiddete Önleme Birimleri örnek gösterilebilecektir. Uzmanlar, bu birimlerin faaliyetlerinin incelenmesi suretiyle bu uygulamanın olabildiğince tüm üniversite ve kurumlarda yaygınlaştırılması kanaatindedir.**

Medyadaki şiddette, izlenen medya görsellerinin psikolojik bozukluk yaratabileceği göz önünde bulundurularak yayınların uzman psikolog ve psikiyatrist eşliğinde hazırlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Öğretmen-öğrenci ilişkisi, her ikisinin idari ve kurumlar arası ilişkilerine odaklanıldığında hemen hemen her kurumda mobbing ile karşılaşıldığı uzmanlarca tespit edilmektedir. Bu noktada, Ankara Üniversitesi’ nin sahip olduğu emsal niteliğindeki **Mobbing Birimi ve Cinsel Şiddete Önleme Birimlerinin** bütün üniversite ve kurumlarda yaygınlaştırılması, öğrencilerin korkmadan başvurabilecekleri

ve gizlilik ilkeleri içerisinde hukukçu, avukat, psikiyatr, psikolog ve psikolojik danışmanın yönetiminde çalışan bu birimlerinin kurulması ve çalıştırılması sağlanmalıdır.

Tüm üniversite fakültelerinde "Üniversite Yaşamına Uyum Programı"nın zorunlu ders haline getirilerek fakülte koordinatörünce Mobbing birimi ve Cinsel Şiddeti Önleme birimlerin öğrencilere tanıtılması ve farkındalık yaratılması adına gerekli oryantasyon eğitiminin verilmesi sağlanmalıdır.

Psikolojik desteğin olağan bir destek türü olduğu hususunda uzman psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlerce farkındalık eğitimi verilmesi sağlanmalıdır.

Kadının başvurabileceği hukuki yollar ve alabileceği hukuki destek ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır.

Aynı şekilde, kadının, sağlık, bakım, finansal yardım alabilecekleri yerler, mesleki rehberlik ile iş bulma desteği hususlarında bilgilendirilmesi de sağlanmalıdır.

Şiddete maruz kalan kadınların adliye çerçevesindeki muayenesinde ilişkin olacak şekilde muayene koşullarının iyileştirilmesi ve muayene eden doktora psikolojik travma geçiren kadına yaklaşımı konusunda etkili iletişim becerisi kazandırılması yolunda eğitim verilmesi sağlanmalıdır.

Aynı şekilde, vakıa halinde kolluk güçlerinin travma altındaki kadınlara yaklaşımları hususlarında bilinçlendirme çalışması yapılması yoluna gidilebilir.

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konulu eğitimler yaygınlaştırılmalı, şiddet merkezlerinde gönüllü psikolog ve avukatın bulunması sağlanmalıdır.

Hem mağdurun hem şiddet uygulananların başvuracakları yerler konularında bilgilendirilmesi, söz konusu mağdurlara karşı yol gösterici olunması gerekmektedir. Fiziksel gücün ötesinde çatışmaların önlenebileceği yollar tartışılmalı; etkili çalışma çözüm yolları erişkinlere de sağlanmalıdır.

Akran eğitimlerinin uygulanması ve bu bağlamda kalıcı davranış değişikliğinin sağlanabilmesi için akran eğitimini ve belli periyodlarla tekrar eden eğitimin sürdürülmesi sağlanmalıdır.

"Akran Zorbalığı"nın önüne geçilmesi adına eğitmen ve öğrencilere bilinçlendirme seminerleri verilmesinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

"Sosyal Beceri Eğitimleri"nin içeriklerinin geliştirilmesi ve genişletilmesi suretiyle uygulamaya konulması sağlanmalıdır.

Ailelerin evdeki şiddet azaltılması, çocukların madde kullanımından uzak tutulması ve çevre güvenliğinin sağlanması hususlarında eğitilmesi sağlanmalıdır.

3.7. Çocuk Evlilikleri

Sorun

Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye (20 Kasım 1989) göre 'Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.' Çocuk Koruma Kanununa göre ise çocuk 'daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.' Buradan hareketle 18 yaşından önce yapılan evlilikler 'çocuk evlilikleri' ve on sekiz yaşından önce evlenen kız çocukları ise 'çocuk gelin' olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de on

altı yaşın altındaki çocuk evlilikleri resmi olarak kayıt altına alınmadığından çocuk evliliklerinin oranı hakkında kesin bilgiler bulunmamaktadır ve fakat yapılan araştırmalar sayının bir hayli yüksek olduğu gerçeğini çıplaklıkla gözler önüne sermektedir.

Öne Çıkan Tespit ve Öneriler

Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi çocuğa yönelik cinsel istismar, çocuğun gelişiminin engellenmesi, çocuğun fiziksel zarar görmesi, eğitiminin yarıda kalması, çocuğun ruhsal bütünlüğünü tamamlayamaması gibi pek çok alt sorunu bünyesinde barındırmaktadır. Küçük yaşta maruz kalınan cinsel istismar, bireyin sonraki gelişim dönemlerinde olumsuz etkilemektedir. Çocuk haklarına dair sözleşmeye (20 Kasım 1989) göre ise çocukların aileleri tarafından istismar ve ihmalden korunma, eğitime erişim ve kendileri ile ilgili konularda görüşlerini dile getirme gibi hakları bulunmakta olup; kız çocuklarının evlendirilmesi ise bu hakların ihlal edilmesini gündeme getirmektedir.

Bununla birlikte, çocuk yaşta evlenen kızlar okulu terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu tür evliliklerin çocuk istismarına ve çocuk haklarının ihlaline neden olduğu göz önünde bulundurularak, yasalara aykırı çocuk evliliklerinin engellenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, acil olarak "Zorla Evlilik Birimleri" nin kurulması ve yaygınlaştırılması, bu birim aktif bir hale getirilmesi, birimlerde görev alacak ve konu hakkında uzmanlaşmış çalışanların suçu daha etkin bir şekilde takip etmesi ve önlemesi adına çalışmalar yürütülmesi.

Yasaların çocuk evliliklerine açık kapı bırakmayacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve buna olanak sağlayan tüm anne, baba, imam ve benzeri tüm üçüncü kişilerin ağır cezalarla cezalandırılması hususunda TCK' ya hüküm eklenmesi problemin çözümüne katkıda bulunabilir.

Buna ek olacak şekilde "Zorla Evlilik Yasası" konusunda çalışmalar yapılmalı, anılan yönde bir kanun metni ivedilikle yasal mevzuatımıza katılmalıdır.

Çocuk gelinler konusunda Türkiye' nin her yerinde ve sıklıkla bilinçlendirme eğitimleri verilmesinin önü açılmalıdır.

Sosyal sorumluluk projeleri ile kız çocuklarının eğitime katılımının maksimize edilmesi sağlanmalı ve böylelikle bu tür evliliklerin gerçekleştirilmesinin zimnen önlenmesi yoluna gidilmelidir.

3.8. SONUÇ: Çözüm – Öneri – Olası Somut Projeler nelerdir?

Her madde başlığı çerçevesinde çözüm yolları ve önerilerin irdelenmesi yoluna gidilmiştir.

KADIN VE MEDYA

Moderatör : Ayşe Sucu
Raportör : Nihan Esendal - Avukat
Katılımcılar : Prof. Dr. Çiler Dursun
Fatma Tunçel- Star TV Haber Müdürü
Meltem Ağduk - BM Toplumsal cinsiyet koordinatörü
Oya Armutçu -Hürriyet gazetesi yazarı
Şebnur Gündüz - Avukat
Kutlu Tamay

Tartışma Başlıkları

1. Kadın kendini hangi toplumsal değer yargısıyla tanımlamak istiyor? Bunda medyanın etkisi nedir?
2. Yazılı ve görsel basın ile sosyal medyanın kadının temsiline etkisi nedir? Aralarında farklar var mı?
3. Medyanın kadını ve kadınlık durumlarını sunuşta kullandığı temsil dili ne kadar sağlıklı?

Görüşler

Değer yargısı, insan kimliğinin tutunduğu yapı taşlarından birisidir, herkesin içinde bulunduğu fiili bir durumdur. Medyada kadın, kendisine dayatılan çeşitli değer yargıları ile ilişkilendirilmektedir. Bu değer yargılarının içinde sosyal ve politik varlık olarak kadının kim olduğuna dair anlamlar iç içe geçmiş durumdadır. Demek ki değer yargısı soyut değil, fiili davranışlarla sunulan bir anlam repertuarıdır. Medya kadına ilişkin oluşturulan bilinçte önemli bir rol oynamaktadır. Medya, aslında toplumun içinden çıkan insanlardan oluşan bir olgudur. Bu nedenle de medyada yer alan ve çalışan insanların sosyal ve politik duruşları da oldukça önemlidir değer yargılarını taşıyan anlam repertuarının oluşumunda.

Aslında toplumun temel yargıları bellidir ve aniden değişmez, ancak genellik özelliği gösteren değer yargıları kişiye göre de değişebilir. Medya da endüstrisinin talepleri gereği çoğunlukla kadın bedenini meta olarak sunarak ilerlemektedir. Aslında kadın gerçek yaşamında da, medya tarafından sunulan kalıplar içinde yer almaya davet edilmektedir. Medya bu kalıpların oluşmasında büyük bir rol oynamaktadır.

1970'lerde medyada çalışan kadın sayısı artarsa, üretilecek içeriklerde kadına karşı oluşan olumsuz değer yargılarının azalacağı ve değişeceği düşünülüyordu. Bunun bir yansıması olarak 1980'lerde iletişim fakültelerinin de açılmasıyla basında yer alan kadın sayısı da arttı. Ancak zamanla oyunun erkekler tarafından ataerkil anlam sistemine ve değer yargılarına göre oluşturulan kurallarına uyabilen kadınların meslekte yükselebildiği, kendisi gibi olmak isteyen ve bu kurallara karşı duranların ise daha alt düzey görevlerde çalıştırıldığı görülmüştür. Yapılan araştırmalar, medyada yer alan kadınlara karşı

eşit işe eşit ücret uygulanmadığından emek sömürüsü yapılması, meslek örgütü ve sendikaların olmaması, fırsat eşitliğinin sağlanmaması vb. nedenlerle kadın çalışanların ilk beş yılda mesleği bırakmak zorunda kaldıklarını göstermektedir.

Bununla birlikte, son on yılda sosyal medya ile kadınlar kendilerine seslerini duyurabilecekleri bir mecra yaratmaya çalışmaktadırlar. Ancak ana akım-geleneksel medyanın içinden çıkıp kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam olacağını düşündükleri sosyal medya, kadınlara istedikleri ifade ve toplumsal kimliğini kurma özgürlüğünü zannedildiği kadar bol verememektedir. Medyada yer alan kadın gazeteciler ile yapılan görüşmelerde, bu cinsiyetçi ve erkek egosu ile beslenen eril sektörden ayrılıp sosyal medyada kendilerini ifade etmenin daha kolay olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu mecralarda ifade özgürlüğü bile tam olarak sağlanamamaktadır. Çünkü sosyal medyada kadınlar tarafından yapılan paylaşımlar yine ataerkil anlam rejiminin kavramları ve ifadeleri ile yoğrulmakta, farklı kesimlerce farklı şekilde algılanmakta ve eleştirilmektedir. Asosyal medyanın çok anlık ve hızlı geri dönüşü olan bir mecra olduğu düşünüldüğünde, sosyal medyada kendine yer açan kadın, bu eril anlam repertuarı nedeniyle tam olarak özgürleşememekte ve yine kadın olarak toplumsal kimliğini indirgeyen ağır sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır. Demek ki kadınların aleyhine gerçek toplumsal ilişkiler alanında işleyen cinsiyetçi ve eril anlam repertuarı, sosyal medyada da, kitle medyasındaki gibi işlemektedir.

“Kadının kendini güçlü, bağımsız, özgür, isteklerini ifade eden bir kimlik olarak sunması ile mağdur, zayıf, bağımlı, himayeye muhtaç, duygusal ve sadece eş- anne olarak değer katan bir kimlik olarak sunulması arasında bir uçurum vardır. Medya sektörü sadece daha çok çalışıp daha az ücretle bu sektörde yer almayı kabul eden kadınları kabullenmektedir. Özellikle gazeteciliğin, negatif ayrımcılığın yaşandığı bir sektör olduğu ve sırf kadın olduğu için tercih edilmeyen başarılı kadın çalışanların bulunduğu ya da personel kısıtlamalarında önce kadınların işten çıkarıldığı acı bir gerçektir.

Medyada yaşanan tüm sorunların temelinde kullanılan toplumsal “dil” vardır. Toplumda oluşan değer yargıları da bu dil ile yeniden üretilmektedir. Bu nedenle mevcut ve kadını küçümseyen, aşağılayan, zayıf gösteren ve onun zengin kimliklerini sadece anne/eş kimliğine indirgeyen eril değer yargılarının kırılabilmesi için bu dilin değiştirilmesi, hatta olabildiğince yok edilmesi gerekmektedir. Bunun yollarından biri medya okur-yazarlığının güçlendirilmesidir. “Çocuk gelin”, “namus cinayeti” gibi ibareler söz konusu eylemleri meşrulaştırmaktadır ve başlı başına medyanın dilinin ne kadar kadın aleyhine olduğunun da en önemli göstergesidir. Bir diğer açıdan, “tecavüz” ifadesi yerine “cinsel istismar” ibarelerinin kullanılması, bu ve benzeri kavramların görünmezleştirilmesi, bu suç eylemlerinin yumuşatılması için oluşturulan bilinçli bir sansür mekanizmasıdır ve topluma empoze edilmeye çalışılan değer yargılarına uygun “dil” oluşumuna katkıda bulunmaktadır. RTÜK tarafından yasaklanmış ifadelerin görsel ve yazılı basında kullanılması medya kuruluşunun cezalandırılması neden olmakla birlikte, mevcut yasal sınırlamalar medyayı suç eyleminin evrensel ifadelerini kullanmaktan alıkoyarak çaresiz bırakmaktadır. Demek ki medya belirli kavramları kullanmadığında toplumsal gerçekliğin gösterilmesi ve sunumu da hatalı, eksik ve çarpıtılmış olmaktadır. Böylelikle medya daha apolitik bir sistem yaratmak için araç olarak kullanılmaktadır.

Ticari kaygılar da medyanın yönünü tayin etmektedir ve bu yön çoğu kez kara doğru olduğundan, medyanın topluma sunduğu değer yargıları kapitalist bir biçim almaktadır.

Sonuç

1. Değer yargısı somuttur ve bizzat medya tarafından üretilen anlamlarla da yaratılmaktadır. Kadınların medyada fazla yer almasının sorunu çözemeyeceği aşikârdır. Sorun, kadının medyada nasıl bir yer bulduğudur. Medyada yer alan eril kuralları kadın kabul ettiği sürece ilerleyebilmektedir. Toplumda yer alan cinsiyet eşitsizliği sorununun medyadaki yansımaları nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. Medya sektöründe cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için hukuki düzenlemelere ihtiyaç vardır ve bu düzenlemelerin daha özgürlükçü olması gerekmektedir. Kadın çalışanlar bu sektör içinde kalarak mücadele etmeli ve bu sistemi dönüştürebilecek gücü yaratması için desteklenmelidir.
2. Hem hukuki metinlerde kullanılan kanun dilinin hem de yazılı ve görsel basında kullanılan kavramların olup biten gerçekliği daha iyi yansıtılması için değiştirilmesi ve evrensel kavramlara uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Hukukun dili evrensel kavramlarla tahkim edilmeli ve medyanın içerik üretimi de buna uygun olmalıdır. Enseste ensest tecavüze tecavüz denmelidir ki suç olan olgu ile toplum yüzleşsinsin.
3. Tüm bunlara ek olarak, sadece mağdur, ezilen ve zayıf kadınlara yer veren medya, topluma dayatılan bu kadın figürünü azaltmalı, bunun yanı sıra hayatın içinde olan, başarılı, tuttuğunu koparan, çaba içindeki, herkese örnek olacak ve mücadeleciler kadınlara medya içeriklerinde (belgeseller, haberler, diziler) daha çok yer vermelidir. Devletin de bu konuda medyayı desteklemesi en önemli unsurdur. Bunun için RTÜK ve medya kuruluşlarının birlikte strateji belirleyerek hareket etmesi sağlanmalıdır.
4. Kadının ve kadın bedeninin bir meta olarak kullanıldığı, kadını tüketim nesnesi olarak gösteren evlilik, moda- giyim kuşam vb. programların yayından kaldırılması gerekmektedir. Toplumsal ilişkilere dair sunduğu değer yargıları, bu programları sorunlu kılmaktadır.
5. Kadın ve çocuklara ilişkin önemli çalışmalar yapan kadın ve çocuk STK'larının aktifleştirilerek topluma yönelik çalışmalar yapması sağlanmalıdır. Kadın inisiyatifleri ile medya kuruluşlarının ortak noktada buluşması gerekmektedir.
6. Kadına yönelik şiddetin normal değil, toplumsal olarak "ayıp" "erdemsiz" "gayri ahlaki" olduğuna ilişkin bir algı oluşturularak dışlanması sağlanmalı ve medya tarafından bu husus desteklenmelidir.
7. Erkeğe muhtaç kadın tipolojisi dizilerde ve programlarda temsil edilmekten kaçınılmalıdır.
8. Evlilik birlikteliği ile ilgili yalan yanlış ve bilim dışı bilgilerle doldurulmuş yerel yönetimlerce ve vakıflarca hazırlanan ve yanlış bilgiler içeren yayınlar toplatılmalıdır.
9. Kadın programlarında din adamlarının dini değerler üzerinden kadınlar üzerinde etki yaratılması önlenmelidir.
10. Medya okur-yazarlığının toplumun tabanından başlayarak yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bunun için STK'lar, akademisyenler, hukukçular ve medya çalışanlarının birlikte hareket etmesi ve toplumu bilinçlendirmesi gerekmektedir.
11. Medya izleme birimi kurulmalı ve kadınların medyada nasıl temsil edildiği ile ilgili düzenli raporlar yayınlamalı olumlu ve olumsuz örnekleri kamuoyu ile sürekli paylaşmalıdır.

CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR

Moderatör : Meltem Soyer - Okutman, Ankara Üniversitesi
Raportör : Zehra Ertaş - Avukat
Katılımcılar : Prof. Dr. Erhan Büken - Başkent Üniversitesi
Dr. Aslıhan Burcu Öztürk- Akademisyen
Dr. Fahri Gökçen Taner - Ankara Üniversitesi
Duşen Selin Kuzu -Avukat
Ezgi Aygüneş - Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Tülay Bekar - Avukat, Hayat Ağacı Projesi Başkanı

Giriş

Uluslararası Lions Kulüpleri Birliği, Uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Topluma hizmet etmek ve bizden daha az şanslı olanlara yardım etmek öncelikli hedeflerimizden biridir.

118 U Yönetim Çevremiz, toplumda sosyal ve kültürel bilincin artması konusunda yıllardır önemli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar son dönemde özellikle kadın ve çocuk konularında yoğunlaşmıştır. Ceza Hukuku ve Kadına Yönelik Haksızlıklar ve bu konu alt başlıkları konusunda bir inceleme yapılması ve sorunlarının neler olduğunun tespit edilerek ne gibi çözüm önerileri getirilebileceği irdelenecektir. Çalışmaya katılan katılımcılarımız görüşlerini ortaya koymuş ve sonuçta tespit edilen çözüm önerileri aşağıda özet halinde sunulmuştur.

Kadına Karşı Şiddet Olaylarının Ceza Hukukundaki Yeri Nedir Nasıl Olmalıdır?

Töre saiki, kadınlara karşı işlenen kasten öldürme suçları bakımından ağırlatıcı sebep sayılmıştır. "Kan gütme" ve "töre saiki" ile kadınlara karşı işlenen adam öldürme suçları bakımından değerlendirildiğinde, kan gütme ve töre saiki deyimlerinin kanunda hiçbir tanımı yapılmamıştır.

Sorunlar ve Öne Çıkan Tespitler

Kanundaki tanımsızlıklar, çeşitli belirsizliklere ve Yargıtay uygulamalarında farklılıklara yol açmaktadır. Bu noktada kan gütme ve töre saikinin kanunda tanımının yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle töre saiki söz konusu olduğunda; doktrinde genel görüş ve Yargıtay uygulamaları da genellikle bir "aile meclisi kararı"nın gerekli olduğu yönündedir. Bu da şu noktada bazı sıkıntılara yol açıyor. Namus kurtarmak saiki ile işlenen bir takım adam öldürme suçları söz konusu olduğunda bu durumda haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasına yol açan bir fiili durum var. Dolayısı ile bu konunun öncelikle irdelenmesi gerekmektedir.

Namus kurtarmak saiki ile adam öldürme ayrı bir suç olarak düzenlenmeli midir?

Çünkü kadınların karşılaştığı en büyük handikaplardan biridir bu. Aslında özellikle kadına yönelik cınayetler söz konusu olduğunda namus kurtarmak saiki ile işlenen suçların fazla olduğu görülmektedir.

Bu noktada haksız tahrik hükümleri ne diyor?

Haksız bir fiile tepki olarak gerçekleştirilen bir eylemin olması gerekir diyor. Baktığımız zaman Örneğin zinadan bahsedersen zina bir haksız fiil mi dir? Zina artık bir suç değildir. Suç olmaktan çıkarılmıştır.

Namus kurtarmak saiki ile adam öldürme söz konusu olduğunda acaba bu bir nitelikli hal olarak düzenlenmeli mi?

Çünkü töre saiki her zaman namus kurtarmak saikini kapsamamaktadır. Yargıtay kararları da bu yönde şekillenmektedir.

Haksız tahrik hükümlerinin uygulanması bir indirim sebebi olması bakımından önem taşımaktadır. Kanunda ayrı bir suç olarak düzenlenmeli mi dir?

Töre ve namus kavramlarının farklı olması ve namus kavramına giren pek çok durumun töre kapsamına girmemesi nedeniyle namus saikinin ayrı bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmesi önerilebilir. Ancak "namus" kavramının da açık bir kavram olmaması, içeriğinin ne şekilde doldurulacağı hakkında pek çok şüphelerin bulunması nedeniyle bunun ayrı bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmemesi (ayrıca "namus, şeref" kavramların kanundan büyük mücadeleler sonucu çıkartıldığı da gözetilerek) çoğunluk önerileri içerisinde yer alamamaktadır.

Medeni Hukukta son dönemde, doktrinde zinanın bir haksız fiil olmadığı tazminata da yol açmadığı yönünde görüşler bulunmaktadır. Dolayısı ile zinanın suç olmadığı da göz önünde bulundurulması gerekir ki namus kurtarma saikinin zina halini kapsamadığı şüphesizdir.

Namus kurtarma saiki ile işlenen adam öldürme suçları töre saikinin yanı sıra bir nitelikli hal olarak düzenlenmelidir önerisi getirilmiştir.

Töre saiki namus kurtarma saikini her zaman karşılamıyor. Yargıtay uygulamaları da töre saikinde genellikle "aile meclisi kararı" nı aradığından namus kurtarma saikinin ayrıca bir nitelikli hal olarak Ceza Kanununda adam öldürme suçu adı altında düzenlenmesi önerisi gündeme gelmiştir.

Aile meclisi kararı alınarak bu işin(adam öldürmenin) yapıldığının tespit edilmesi, aile meclisi kararının alındığının kanıtlanması özellikle genç kız intiharlarında olayların delillendirilmesi perspektifinde sorun yaratmaktadır. Şöyle ki İntihara yönlendirmenin tespit edilmesi de mümkün görülememektedir. Ceza kanunu intihara yönlendirmeyi de suç olarak kabul etmiştir. Ancak burada kimin nerede ne zaman nasıl intihara yönlendirdiğinden bunun tespit edilmesi, ispat edilmesi nerde ise mümkün değildir. İhbar olmadığı sürece. İhbar olmuş olsa bile tespit edilmesi mümkün değildir. Örneğin genç kız erkek arkadaşı ile anlaşamadı intihar etti olayında töre saiki ile işlenmiş olduğu ispatı mümkün değildir. Teorik olarak var ancak ispatı mümkün değil. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi karşısında sanık cezalandırılmayacaktır.

Diğer yandan aile meclisi kararı varsa nitelikli hal, yoksa haksız tahrik yani bu durum da yargıyı yanlış sonuçlara götürebilir.

Olayı zina suçu bakımından ele alacak olur isek ;Burada sıkıntı zinanın özel hukuk anlamında bir boşanma sebebi kabul edilmesi yanında zinanın bir haksız fiil teşkil edip etmediği noktası tespit edilmeli ki o noktada da özel hukukta tazminata yol açmadığına dair doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Yargıtay uygulaması ise haksız fiil olduğu yönünde dir.

Zaten haksız tahrik hükümlerinin uygulanması da zinanın bir haksız fiil olduğu ve töre saikinin de bir aile meclisi kararı varlığı halinde haksız tahrik hükümleri uygulanması yönündedir.

Bir aldatma olayında namus kurtarma saiki ile hareket edilmiş olduğundan dolayı burada "töre saiki" kapsamında bir durum söz konusu değildir.

Örnek olarak evli bir kişi veya nişanlı bir kişinin, başka birisi ile ilişki kurması gösterilmiş ve adamın bunu öğrenerek kadının ilişki kurduğu adamı öldürme olayında Yargıtay bu ve benzeri durumlarda haksız tahrik hükümlerini uygulamıştır. Bu durum daha çok kırsal kesimlerde görülmektedir. Uygulamada bireysel karar olduğunda haksız tahrik hükümleri uygulanmakta olduğu ve bunun haksız sonuçlar doğurduğu neticesine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; yanlış uygulamalar neticesi insanlar haksız tahrik hükümlerinden faydalandırılarak, daha az ceza verilmektedir. Bu durum acaba yanlış uygulamaların insanları, bir nevi töre cinayetlerine teşvik mi etmektedir?

Burada kadının korunmasına yönelik töre saiki ile işlenen adam öldürmelerde töre saikinin belirlenmesi sorunu karşımıza çıkmaktadır.

Çünkü kişinin davranışının saikini tespit edebilecek sübjektif verilerin dışında objektif delillere ulaşmak mümkün değildir. Burada objektif delil, davranışın gelişim sürecini net bir şekilde ortaya koyulmaması halidir. Olay öncesi ve sonrasındaki davranışları belirlenemediğinden saikini belirleme şansı da bulunmamaktadır.

Kanunu bu şekilde düzenlediğimizde; neyi ve nasıl namus saiki ile işlenmiş olduğu ve ayrıca bu şekilde düzenlemenin kadının korunmasına katkısının ne olduğu gibi sorularla karşılaşmaktayız.

Burada kavramların kanunda tanımlanmamış olduğu sorunu karşımıza çıkmakta, bazı deyimlerin tanımlanmasının yapılması zorunluluğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Töre saikinin, kan gütme saikinin ve bir de namus kurtarma saikinin kanunda tanımının yapılması gerekir.

Diğer yandan kapsayıcı bir tanımın nasıl yapılması gerektiği sorunu da ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak geçmişte kanundaki namus deyiminin karşımıza çıkardığı sorunların da göz ardı edilmemesi ve burada korunması gereken değerlerden hangisinin daha öncelikli olduğu tespiti önem arz etmektedir. Kadının korunması gereken değerlerden namusun mu? Yoksa vücut bütünlüğünün mü daha öncelikli olduğu gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Sonuçta tüm sorunların uygulamacılarından kaynaklandığı ve kanun değişikliklerinden kaynaklanmadığı gerçeği saptaması kabul görmüştür. Kan gütme ve töre saiki bir olgu olmakla birlikte namus bir değer olarak tespit edilmiştir.

Kadına yönelik eylemlerde, örneğin sarkıntılık halinde kadının kendisine yönelik fiilleri ayrı, kadının korumakla yükümlü kişilere yönelik eylemlerde farklı olmalı.

Şiddet içeren eylemlere karşı düzenlemeler ile zina ile ilgili düzenlemeleri birbirinden farklı olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Suçların Ceza kanunundaki sıralamasına baktığımızda Ağırdan hafife doğru sıralamasında öldürme fiiller en tepede müebbet ağır ceza, yaralamalarda nitelikli hal uygulanması gerektiği ve tam da bu noktada tüm sıkıntının uygulamadan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Çözüm Önerileri

1. Töre saiki Türk Ceza Kanununda cezayı ağırlatıcı neden olarak kalmalı ancak bu ağırlatıcı nedeninin uygulanmasında aile meclisi kararı bulunması koşulu aranmamalıdır.

2. Töre saiki yanında namus cinayetleri açısından namus saiki de ayrı bir ağırlatıcı neden olarak düzenlenebilir. Ancak namus kavramı müphem bir kavram olması ve açık olmaması içeriğinin ne şekilde doldurulacağı konusunda şüpheler bulunması ve namus kavramı için büyük mücadeleler verilmesi karşısında yeniden kanuna koyulması konusunda da çekinceler bulunmaktadır.
3. Diğer yönden sorunun kanunlar ve değişikliklerden ziyade uygulamadan kaynaklandığı ve bu konuda görevin uygulayıcıda olduğu vurgulanmıştır.
4. Bir olay esas alınarak ağırlatıcı hafifletici nedenler belirlenmemeli temeli oluşturulup ona göre belirlenmeli
5. Şiddet içeren suçlara karşı ağırlatıcı nedenler ile zina saiki ile işlenen suçlara uygulanacak ağırlatıcı nedenler ayrı olarak belirlenmeli.
6. Bir şeyi artırıcı veya hafifletici neden haline getirirken onun yaratacağı tüm etkiler düşünülmemelidir.

Cinsel Suçlar Bakımından Ceza Hükümlerinin Değerlendirilmesi ve Geleneksel Yapının Etkisi Ne Olmalıdır?

Cinsel Suçlar, Türk Ceza Kanunu 102, 103 ve 104. maddelerde düzenlenmiştir.

Sorunlar ve Öne çıkan Tespitler

Cinsel suçlarda, 15- 18 yaş arasındaki iki çocuğun birbiri ile kendi rızaları ile cinsel ilişkiye girmesi durumunda şikayet hakkının kimde olduğu konusunun belirlenmesi problemi vardır. Bunu nasıl çözmeliyiz?

Daha önce bir cezasızlık sebebi, şikayete tabii olduğu suç olmaktan çıkarıp belki bir cezasızlık sebebi olarak düzenlemek daha gerçekçi olur mu?

Çünkü iki çocukta şikayet eder ise bu durumda ikisi hakkında da ceza verilmesi durumu olabilir. Yarıgıtay böyle durumlarda hangisi aktif ise onu cezalandırma yoluna gidiyor. Pasif olanı mağdur sayıyor. Erkek olan cezalandırılır, ya da aktif olan cezalandırılır hükmü ne derece doğrudur? Bu doğru bir yaklaşım değildir. Zaten pek çok Medeni Hukukta da bu durum cezasızlık durumu olarak düzenleniyor. Belki bunun tartışılması gerekir.

Bir de sadece 15 yaşında değil 15 yaşından küçük 13- 14 yaşlarında liseye giden iki çocuk arasında kendi istekleri dahilinde gerçekleşen bir fiil söz konusu olabiliyor. Acaba bu da bir cezasızlık sebebi olmalı mıdır?

15 -18 yaşlar arasında da rıza geçerli oluyor sadece şikayete bağlı suç teşkil ediyor.Acaba yaş sınırı bu bakımdan düşebilir mi?

Burada şöyle bir problem var. Rızaya dayalı cinsel davranışlarla rızaya dayalı olmayan cinsel davranışları birbirinden ayırmak gerekiyor. Çocukların birbirlerine yönelik olarak gerçekleştirdikleri rızaya dayalı davranışları cezalandırmayan bir anlayışı mutlaka benimsemek lazım. Burada tabii hem kadın örgütleri ile hem de çocukları esas alan durumlarda rıza nedir? Rızanın belirlenmesi ve rızanın nasıl elde edildiği meselesi ortaya çıkmaktadır.

Rıza ehliyetinin belirlenmesinde temyiz kudreti kıstasını benimseyebilir miyiz?

Rıza ehliyetinin belirlenmesi süreçlerinin tanımlanmasında, 12-15 yaş arasında daha büyük bir problem olmakta. eğer bu kişi ehil ise o zaman rızada bir sorun yok ancak burada 15-19 yaş arasında bunlarda cinsel eyleme rıza kabiliyetinin niteliği tamamen hukuk tarafından belirlenmiştir.

Cinsel eyleme rıza ehliyetinin belirlenmesinde temel kriterler literatürde net değildir. Bu bizim için önemli bir sıkıntıdır.

Burada yapılabilecek şeylerden bir tanesi TCK 104.maddenin 2.fıkrasında reşit olmayanla cinsel ilişkiye giren kişi arasında evlenme yasağı bulunması hali düzenlenmiş Buna da enses denilmiştir. Ancak bu sadece cinsel ilişki üzerine kurulu.

Madde 104 - (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi 23/11/2005 tarih ve E. 2005/103, K. 2004/89)TARİHÇE (Yeniden düzenlenen fıkra: 18.06.2014 - 6545 S.K/Madde 60) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Ek fıkra: 18.06.2014 - 6545 S.K/Madde 60) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

TCK 104 kapsamında suçun faili çocuk olabilir mi?

Yargıtay kim aktif ise o cezalandırılır diyor. TCK 104'e göre çocuklar arası cinsel istismar suç değil. Sadece cinsel ilişki suç teşkil ediyor rıza var ise.

Oysa enses bu değildir. Enses denilen şey, rızaya dayalı, evlenme yasağı bulunan herkes arasındaki cinsel ilişkidir. Çocukların cinsel istismarı açısından bu kişilerle çocukların rıza yaşının 18 e çekilmesi lazımdır. Enses ilişkide rıza verilmesi söz konusu ise bu rıza yaşının mutlaka 18 e çıkartılması gerekir. Yabancı ülkelerde örneğin İtalya da bu rıza yaşı 18 dir. Bizdeki düzenleme de sadece cise ilişki göz önüne alınmış ancak diğer taciz durumları göz önüne alınmamıştır.

Türkiye deki yaklaşıma göre Türkiye de enses yoktur (?) Bizdeki enses, çocuk istismarı ile karıştırılmaktadır.

Enses rızaya dayalı, oysa rızaya dayalı olabilmesi için rıza ehliyetinin olması gerekir. Rıza vermeye ehil değil ise zaten cinsel istismardır.Çocukların cinsel istismarı denince 15 yaşından küçük her türlü cinsel davranış zaten çocukların cinsel istismarı kapsamında.

Hukukta enses rızaya dayalı ve evlenme yasağı bulunan bireyler arasındaki cinsel istismardır. Enses aile düzenine karşı işlenen suçlar arasında ve ayrı bir suç olarak düzenlenmelidir. Enses ile ilgili düzenlemeler ile ilgili olarak İtalyan Kanunu örnek alınabilir

Çocuk Evlilikleri (Çocuk Gelinler)

Türkiye de kırsal kesimde düğün yapmak istenildiğinde Jandarma dan izin almak zorunluluğu vardır. Burada Jandarmaya düğün için izin verme yetkisi yanında evlenen kişilerin yetkinliklerinin de evlenme şartlarına haiz mi hususunun da değerlendirilmesi konusunda yetki verilmelidir. Bu takdirde jandarma çocuk gelin düğünlerini de teftiş etme ve çocuk gelinlere engel olabilme selahiyetine sahip olacaktır.

Aile Bakanlığı na bu konuda defalarca gerekli başvurular yapılmış olduğu halde Aile Bakanlığı kulak ardı etmiştir. Bu sorun Gelincik Projesi dahilinde gündeme getirilmiş ve gerekli yerlere bu müracaatlar da yapılmıştır. Ancak bir sonuç alınamamıştır. Müracaatlara karşı; çocuk gelinlerin yer altına gireceği gizli olarak yapılacağı ileri sürülmüştür. Ama zaten günümüzde de bu durum aşikardır.

Oysa jandarmaya düğün izni yanında evlenen kişilerin yetkinliklerinin de değerlendirilmesi konusunda, (Bu kişiler yasal olarsak evlenmeye ehil mi dir?) yetki verilir ise çocuk gelinlerin sayısının azaltılacağı kaçınılmaz bir gerçektir.

Diğer yandan Anayasa Mahkemesi kararı ile imam nikahı suç olmaktan çıkartılmıştır. Oysa imam nikahı suç olmaktan çıkartılması yerine kadına özel hukuk açısından bazı hakların tanınması daha yerinde olurdu.

Hukukun baktığı gibi açık ve net bakmamak gerekiyor kişinin zahiriyetine. Zahiriyeti de tek bir kavram değil, kişinin anlaması gereken şeyleri yapması ,anlama kabiliyetinin ölçülmesi gerekiyor.

Buna defacto yaklaşım deniyor. Bu perspektiften bakıldığında kişinin imam nikahına rıza gösterme 15-18 yaşında yetkin olup olmadığının değerlendirilmesi ve elbette bireysel olarak ehil ise imam nikahı kıyabilir. Cinsel ilişkinin yapı ve özelliklerini kavrayabilme yetisinin değerlendirilmesi. 18 yaşından küçüklerin imam nikahı ile evlendirilmesi de suç sayılmalıdır.

Mesele İmam nikahı yapmak için imam olmaya gerek yok. Kamu görevi yapan imamların yaşı küçüklerin imam nikahını kıymaması gerekir.

Madde 230 - (1) Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır

(3) Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zaman aşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

(5) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi 27.05.2015 tarih ve E. 2014/36, K. 2015/51) TARİHÇE

(6) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi 27.05.2015 tarih ve E. 2014/36, K. 2015/51) TARİHÇE

Madde 103 - (Değişik madde: 18.06.2014 - 6545 S.K/Madde 59) TARİHÇE(1) (İptal 1. ve 2. cümle: Anayasa Mahkemesi 26.05.2016 tarih ve E. 2015/108, K. 2016/46) TARİHÇE (Yeniden düzenlenen 1. ve 2. cümle: 24.11.2016 - 6763 S.K/Madde 13) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. **(Ek 3. cümle: 24.11.2016 - 6763 S.K/Madde 13)** Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

(2) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi 12.11.2015 tarih ve E. 2015/26, K. 2015/100) YURURLUK TARİHÇE (Yeniden düzenlenen fıkra: 24.11.2016 - 6763 S.K/Madde 13) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

(3) Suçun;

- a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
- b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
- c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,
- d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,
- e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

15 -18 Yaş Arası Rıza Varsa Cezasızlık

Ahlaki realite, kişinin kendisine yönelen eylemin toplum tarafından kınan niteliğini kavrama kabiliyetidir. Bu kavram kanundan çıkartılmıştır.

Cinsel eylemin kınanır niteliğinin tek sebebi toplum tarafından kınanır olmasıdır. Kişiye bir zarar verme sonucunu doğurmaz. Özellikle de kendi rızası ile gerçekleşmiş ise buradan ortaya çıkan zararın toplumsal nedeni kınanırılıktır. Toplum tarafından kınanırılığı nedeni bir tarafa atılır ise cinsel eylemin hiçbir şekilde zararı olmaz. Ne beden zarar görür ne de ruhsal yönden. Ruhsal yönden zarar görmenin nedeni de toplum tarafından kınanırılıktır.

Dokunma eylemini de biz bu perspektiften baktığımızda saik ne olur ise olsun kişiye zarar verecek düzey ve mahiyette bir dokunma mıdır? Yoksa değil midir? Bu perspektiften bakarak sınıflandırabiliriz. Çünkü çok yakın olduğumuz bir arkadaşımız ile biz birbirimize cinsel saikte taşıyan nitelikte şakaşmalarda bulunabiliriz. Bu ne karşı taraftakine zarar verir ne de toplum tarafından kınanan bir şeydir. Elbette olayın ahlak boyutu için içine girdiğinde şöyle bir noktaya da gelinebilir. İçinde bulunan toplumun değerlendirmeleri nelerdir?

Bir yerde Avrupa'da cinsel ilişkinin her türü kınanmayan bir davranış iken Türkiye'de doğuya gidildikçe daha da belirginleşen bir şekilde dokunma davranışında hatta dokunmadan eylemleri içeren davranışlar toplum tarafından kınanmaktadır.

Temyiz kudreti; Kişinin başına gelen eylemin hukuki anlam ve mahiyetini kavrama kabiliyetidir.

Yasada 15 yaş üstü ve 15 yaş altı olarak ayrı ayrı düzenlenmiş bu düzenleme yeterli olmakla birlikte suç olmaktan çıkartılacak ise 104/2. ve 3. fıkraların ayrıca düzenlenmesi gerekir. 1. fıkradaki yaşın çocuğun rızasını belirtebilecek yaşa getirilmelidir. 2. ve 3. fıkralar reşit olmayanlar arası cinsel istismarın birer türü.

Öneriler

7. Yaş sınırını yükseltip kanun maddesine bir fıkra daha ekleyip 18 yaşından küçükler için evlat edinilenler tarafından zarar verilemeyeceği, anne ve babası tarafından rıza verilemeyeceği bu nedenle bu suçların düzenlenme yerinin cinsel istismar içinde yer alması bu madde hükmünde bulunmaması gerekir.
8. Rıza yaşı on sekize çekilmelidir.
9. Enses aileye karşı işlenen suçlar arasında ayrı bir suç olarak düzenlenmeli hatta cinsel istismarın içine yedirilmesi gerekmektedir.
10. Burada mağdurun yaşında hata esaslı hata kabul edilmemeli doktrinde bu yönde farklı görüşler vardır.
11. Mahkemeleri belki de bir konuda uyarmak gerekebilir. Sadece cinsel ilişkide rıza ehliyetinin sadece ruhsal olarak bu noktaya gelmiş olmak mı yoksa bedensel yetkinliğin de oluşmuş olması olarak mı görmek lazımdır?
12. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bilmesi gereken temel noktalardan biri Mahkemelerde görevlendirilen sosyal çalışmacı uzman kişiler ifade alma ve ifade alma koşullarının varlığından haberdar değildirler. Sosyal görüşme süreçlerinden haberdar değildirler. Hiçbir farkındalıkları yoktur.
13. Adli amaçlı görüşmeler, olağan sosyal hizmet görüşmeleri değildir. Olağan klinik psikişik görüşmeler değildir. Bu nedenle bu konuda mutlaka bu kişilere eğitim verilmesi gerekir.
14. Tüm sosyal çalışmacılara çalışmalarını ile ilgili olarak özel eğitim verilmesi gerekir.
15. Bir sosyal çalışmacı görevlerinin mahiyeti ve önemi ile ilgili gözden kaçırılmaması gereken hususları öğrenmeli ve sosyal çalışmacılara uzman kişilerce meslek içi eğitim verilmesi gerekir.
16. Sosyal çalışmacılar sadece psikoloji pedagoji eğitimi alan kişiler olmalıdır.
17. Uygulamada eğitimli insan sayısı sorunu vardır.
18. İhtisaslaşma: Hem avukatlar, hem hakimler hem de savcılar kendi alanlarında uzmanlaşmış olmalıdırlar. Örneğin Çocuk mahkemelerinde görevli Avukat, hakim ve savcılarının görevlerinde duyarlı olması gerekir.
19. İmam nikahı ile evlenme yaşı 18 yaşının altına düşmemesi gerekir.
20. Kırsal kesimlerde düğün yapılabilmesi için izin vermeye yetkili jandarmaya düğün izni verme yetkisi yanında evlenen kişilerin evlenmeye ehil olup olmadıkları, evlenme yaşını haiz olup olmadıklarını da değerlendirme konusunda yetki verilmesi gerekir. (Çocuk gelinlere engel olmak)
21. Adli Tıp muayenelerinin Gölbaşı Devlet Hastanesi ya da Zekai Tahir .. Hastanelerinde yapılması, zira burada uzman kişilerin bulunmadığı ve bu nedenle delil kaybına mahal verilmemesi açısından uzman kişilerin bulunduğu hastanelerde muayene ve tespitlerin yapılması.
22. Hastanelerde sadece cinsel saldırılarda müdahale edebilecek uzman hemşireler bulundurulmalıdır.
23. Cinsel istismar suçlarında çocukların mahkeme salonuna getirilmesi zorunluluğu bulunmalıdır. CİM görüşmeleri yeterli sayılmalıdır.
24. Gizli tanığın dinlenilmesi için sağlanan güvenlik koşullarının cinsel istismara uğramış çocuklar için de aynı güvenlik koşulları ve dinlenme koşullarının sağlanmalıdır.

Önleyici ve Koruyucu Tedbirler Biliniyor mu Başvurulara Etkisi Nedir?

6284 Sayılı Kanun ve Uygulamalar

Bu kanun kapsamında genel olarak önleyici tedbirler erkekler, koruyucu tedbirler ise kadınlar için alınmıştır.

Uzaklaştırma tedbirinin uygulanması bakımından uzaklaşan kişi uzaklaşma süresi içerisinde nerede kalacak, nerede barınacaktır?

Uygulamada erkekler ancak bir hafta ancak uzak kalabilmekte bu sürenin uzaması halinde öfke ve şiddetin artması gündeme gelmektedir. Bu anlamda eğitim tedbirlerinin uygulanması gerekmektedir. Eğitim tedbiri ile uzaklaştırılan kişiye Sağlık Bakanlığı tarafından "öfke ve şiddet kontrolü" eğitimi verilmektedir. Bu tedbir sadece Ankara'da uygulanmaktadır. Uzaklaştırılan kişi bu eğitime gitmez ise şiddet ve öfke artmasına sebep oluyor. 6284 S.K. nun uygulanmasında kadınlarda olumlu yönleri yanında olumsuz yönleri de vardır. 6284 S.K. ile ilgili olarak her karakolda Şiddet mağduru konusundaki eğitimli polisler olmalıdır. Emniyet koruma tedbirleri alınırken Aile ve Kadın Politikalar Bakanlığı devreye girmelidir. Elektronik kelepçe uygulaması sadece bazı pilot bölgelerde uygulanmaktadır. Uzaklaştırma ihlal edildiğinde ihlal nasıl ispat edilecektir? İhlalde yaptırım ne olacaktır? Kaygı erkeler uzaklaştırıldıklarında nerede kalacakları kaygısı olmamalıdır. CMK 'ya ifade alınması süreçleri, nasıl yapılması gerektiği (çocuklar da var) bu süreçlerin şiddet mağduru kadınlar için de bir düzenleme yapılabilir mi? Koruma tedbirleri ile ilgili olarak yapılan müracaatlarda beyan yeterli midir? Delillerin toplanması ve tespit edilmesi güçlüğü. Kadının başvuruda geç kalmaması için ne yapılabilir? Örneğin 20- 25 dakika içinde kaybolan lezyonlar.

Çözüm ve Öneriler

1. Eğitim; Şiddetle mücadele kapsamında personelin pozitif olarak daha fazla eğitimi,
2. Kurumların iş birliği içinde olması,
3. Şiddetin kanayan bir yara olduğunun gelecek nesillere aktarılması,
4. Bir üst kurulun etnik bir şekilde çalışması,
5. Sosyal devlet anlayışı içerisinde erkek barınak evleri açılmalı, uzaklaştırma halinde erkelere barınma imkanı verilmeli,
6. Uzaklaştırılan kişiye öfke ve şiddet kontrolü eğitimi verilmeli bu eğitimi alan kişilerde almayanlara göre daha az uzaklaştırma kararı verilmesi gözlemlenmiştir.
7. Devlet olarak kurumların bu hizmeti verme iradesi olmalıdır. Eski bakan Şahin'in gösterdiği çabayı yeni bakanın da göstermesi gerekir.
8. Personel meslek içi eğitimi,
9. Eğitilmiş personelin akışkanlığı, Kimin ne iş yapacağı belirlenmeli, en azından benzer bir iş başına getirilmeli,
10. Eğitilmiş kişilerin görev analizi çıkartılmalı, gelen kişiye bilgi aktarımı yapılması,
11. Okullar gidip uyuşturucu eğitimi gibi şiddet ve öfke kontrolü ile ilgili eğitim verilmesi konusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bir öneri götürülebilir.
12. Bir Şiddet Üst Kurulu kurulması
13. ŞÖNİM lere doktor bulunması zorunluluğu getirilmeli ,
14. Mutlaka her başvuru yetkin kişiler tarafından değerlendirilmelidir.
15. İfade alınırken görüntü ve kayıt alınması
16. İfade alan ve verenin beden dilinin görülebileceği iki kamera kaydı ile alınması,
17. Aile danışma hizmetleri ücretsiz hale getirilsin.
18. Kadına eğitim hakları verilsin
19. Çocuk gençlik merkezleri kurulsun
20. Çocuklar için kreş ve etüd merkezleri

Bunlar olmadığı sürece hukuk ile yapılan, tek başına ceza bir şey yapamaz.

Nefret ve Ayrımcılık Suçları

Nefret ve ayrımcılık suçları TCK 122 . maddede düzenlenmiştir.

Madde 122 - (Değişik madde: 02.03.2014 - 6529 S.K/Madde 15) TARİHÇE (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- c) Bir kişinin işe alınmasını,
- d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde kapsamının genişletilmesi gerekir. Çünkü yasada dar tutulmuştur.

Ayrıca cezanın alt ve üst sınırlarının da artırılması gerekir.

Genişletilmeli ya da nitelikli hale getirilmeli,

TCK 122, nefret suçunu suç haline getirmiş ancak getirilmemiştir.

Bu konuda kanun değişikliği ve kapsam genişletilmesi yapılabilir.

Sarkıntılık suçunun getirilmesinin nedeni huzur ve sükunun bozulması ve ısrarlı takibin suç olarak düzenlenmesidir.

Madde 123 - (1) Sırf huzur ve sükununu bozmak amacıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gü-rültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdu-run şikayeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Mobing

Mobing içeren bazı davranışlar TCK'da suç olarak düzenlenmiştir. Örneğin hakaret, taciz.

Örneğin iş yerinde vasıflı elemana tuvalet temizliği yaptırılması, üst baskısı, taciz fiilleri,

Mobing bir idari yaptırım ile giderilebilir.

Koruma kanunu kapsamında şiddet uygulayan ve hakkında Uzaklaştırma kararı verilen koca hakkında iş yerini değiştirme, başka yerlere tayin etime gibi kararlar da kurumlar arası koordinasyon sayesinde mümkün olabilmektedir.

Kadının Doğurganlık Hakları

Gebeliğe son vermede eşin rızasının aranması doğru değildir. Kadının gebeliği sonlandırma hakkında tek başına kararı yeterli olmalıdır. Zira kadının bedeni üzerinde karar verme hakkı vardır.

Devletin kadının kürtaj hakkına müdahale etme hakkı var mıdır?

Herkes bakabileceği ve istediği kadar çocuk sahibi olmalıdır. Buna ne devletin ne de başka birinin müdahale etme hakkı sözkonusu olamaz.

Ülkemizde gerek adli yargıda gerek idari yargıda yaşanan sorunların önemli bir kısmı bilirkişilik müessesesi uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede konunun kapsamlı bir incelemeye tabi tutulması ve sorunların neler olduğunun tespit edilerek ne gibi çözüm önerileri getirilebileceğinin üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Yabancı ülkelerde bilirkişilik müessesesinin nasıl kurulduğu ve işlediği, ortaya çıkan sorunlara ne gibi çözümler üretildiğinin bilinmesi, bizdeki sorunların anlaşılması ve çözüm üretilebilmesi açısından son derece önemlidir.

İZMİR ÇALIŞTAYI

26 Şubat 2017
Konak Best Western Otel

TOPLUMDA KADIN VE HUKUKİ YAKLAŞIMLAR

Moderatör : Yrd. Doç. Dr. Pınar Bacaksız - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Raportör : Arş. Gör Elif Gül Yılmazlar - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Arş. Gör Emine Kabak Yüce - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Katılımcılar : Ayça Öztürk – Sosyolog
Doç. Dr. Burcu Kümbül Güler - Dokuz Eylül Üniversitesi
Cihan Türsen - Avukat
Fahriye Kaşka - Karabağlar Kent Konseyi Üyesi
Mert Murat Mertadam - Karşıyaka Kent Konseyi Üyesi
Mertkan Uçkan - Avukat
Ülkümen Rodoplu - Uzman Doktor
Zafer İşeri - Avukat

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN

Olgu

Toplumsal cinsiyet ve kadına ilişkin sorunlar kadın-erkek eşitliğinin benimsenmemesi ve kadının temsilinde ve kamu hizmetlerine erişiminde eksiklikten kaynaklanmaktadır.

Sorunlar

1. Aile tarafından verilen toplumsal rollerdeki yanlışlıklar
2. Taşrada kadın erkek eşitliğinin olmaması
3. Metropollerde pozitif ayrımcılığın tartışılır hale gelmesi
4. Eğitimdeki aksaklıklar
5. Namus algısındaki yanlış düşünceler
6. Masal ve hikayelerde çocukların algısını etkileyen ifadeler
7. Kadınların birey olduğunun farkında olmaması
8. Kadın-erkek olarak ayrıştırma
9. Pozitif ayrımcılığa ilişkin düzenlemelerin işe yaramaması

Öne Çıkan Tespitler

1. Okul öncesinden başlayarak cinsiyet eşitliği konusunda yeterli eğitim.
2. Günlük dil ve özellikle ders kitaplarında cinsiyetçi ifadelerin kullanılmaması.
3. Siyasi partilerde fermuar yönteminin kullanılması.
4. Kadınların adaylık süreçlerinin kolaylaştırılması ve özendirilmesi. Adaylık ücretlerinde avantaj sağlanması gibi teşvikler.
5. Kadının sağlık hizmetine dilediği gibi ulaşması. Özellikle kürtaj konusunda yeterli hizmetin sunulması. Merdiven altı mekanlarda kadınların sağlık ve hayatının tehlikeye atılmaması.

6. Pozitif ayrımcılık düzenlemelerinin kadın istihdamını zorlaştıracak bir hal almaması. Devletin kadın istihdamına maddi destek sağlaması. Örneğin kadınların yarı zamanlı çalışması gibi işvereni kadın istihdamından vazgeçirecek önlemlerin devlet tarafından destek ile birlikte sunulması.
7. Çocuk bakımının kadının sorumluluğu olarak görülmeyip işyerinde kreş açma mecburiyetinin hem anne hem baba sayısı birlikte dikkate alınarak belirlenmesi.
8. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların sosyal güvenlik haklarının sağlanması

ŞİDDET VE KORUNMA MEKANİZMALARI

Olgu

Şiddet ve korunma mekanizmalarına ilişkin sorunlar pozitif ayrımcılığa ilişkin düzenlemelerin işe yaramaması ve 6284 sayılı kanunun uygulanmasında ortaya çıkan sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Sorunlar

1. Kadına karşı şiddette artış
2. Kanuni düzenlemelerdeki eksiklikler
3. Teorik olarak yapılan düzenlemelerin uygulamasında aksaklıkların meydana gelmesi
4. Kentleşmenin ataerkil yapıya olumlu ve olumsuz katkıları
5. Koruma kararı verilmiş olsa bile güvenliğin sağlanamaması
6. Caydırıcılığın söz konusu olmaması
7. Uygulamada 6284 sayılı Kanunun lehe delil elde etme amacıyla kötüye kullanılması
8. Sığınma evlerinde oy kullanma sorunu
9. Şiddet mağduru eğitilmiş kişilerin ortaya çıkmaması

Öne Çıkan Tespitler

1. 6284 sayılı kanun yeterince bilinmediği için kadınların ve hatta hukukçular ve kolluğun bilgilendirilmesi. Meslek içi eğitim.
2. 6284 sayılı kanun uyarınca tedbir kararı verildikten sonra çocuk ile kişisel ilişkinin nasıl kurulacağına dair hukuki düzenleme yapılması.
3. Sığınma evi açmayı kolaylaştıracak hukuki muafiyetler.
4. Kolluğun koruma kararlarını yerine getirmedeki isteksizliğinin hukuki düzenlemeler yahut meslek içi eğitimle giderilmesi. Koruma kararlarının sadece mağdura bir telefon numarası verilerek değil daha etkin şekilde sağlanması.
5. Baroların adli yardım ödeneğinin devlet tarafından desteklenmesi. Daha çok sayıda avukatın daha tatmin edici ücretle çalışmasının sağlanması.
6. Toplumdaki hukuk algısı ve hukuka saygı bilincinin geliştirilmesi için kampanyalar yapılması.

CEZA HUKUKU VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR

Olgu

Ceza hukuku düzenlemeleri ve uygulamaları toplumsal cinsiyet sorunlarını arttırmaktadır.

Sorunlar

1. Türk Ceza Kanununda yapılan çok sık değişiklikler ve değişikliklerin tutarlı olmaması
2. TCK m.104 kapsamında meydana gelen sorunlar
3. Haksız tahrik indiriminde haksız fiilin ne olduğunun nitelendirilmesi ve ispat sorunu
4. Yargı kararlarında toplumsal cinsiyet algısına yönelik yanlış uygulamalar

Öne Çıkan Tespitler

1. Hakimlerin cinsel suçlara ilişkin mesleki eğitime tabi tutularak tarafsız yargılama yapmalarının sağlanması.
2. TCK m. 104 kapsamında 15-18 yaş arasındaki çocukların rızaları ile cinsel ilişkiye girmeleri halinde hep erkek çocuğun mahkum olması sonucunun yarattığı adaletsizliğin giderilmesi.
3. Cinsel suçların ispatında soruşturmaların ayrıntılı yapılarak delil toplama faaliyetinin kovuşturma aşamasına bırakılmaması.
4. Cinsel suçlar ve kadına karşı şiddet olaylarında haksız tahrik ve takdiri indirim sebeplerinin mümkün mertebe uygulanmaması.

MEDENİ HUKUK VE KADINA YÖNELİK HAKSIZLIKLAR

Olgu

Medeni hukuk düzenlemeleri ve uygulamaları toplumsal cinsiyet sorunlarının artmasına katkı sağlamaktadır.

Sorun

1. Soyadı meselesi
2. Boşanmadan sonra nafakaya ilişkin olarak ortaya çıkan sorunlar
3. Aile konutu şerhi ile ortaya çıkan sorunlar
4. Evlenme yaşıyla ilgili ortaya çıkan sorunlar

Öne Çıkan Tespitler

1. Evlenme yaşının istisnasız 18 olması
2. Aile konutu şerhi ve boşanma esnasında konutun kadına tahsisi imkanı veren düzenlemelerin kadınlara tanıtılması.

MEDYA İLE YEREL YÖNETİMLER VE KADIN

Moderatör : Yrd. Doç. Dr. Cansu Topal - Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Raportör : Arş. Gör. Ece Sıla Hafizoğlu - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Arş. Gör. Töre Günsay - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Katılımcılar : Misket Dikmen - İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanı
Buket Yılmaz - Sosyolog
Cihan Türsen - Avukat
Gülben Şahin - TRT Televizyon ve Radyo Yapımcısı
Münevver Kişioğlu - Avukat
Nükte Tezcanlı - Psikolog
Sevda Baykara - Karşıyaka Kent Konseyi Üyesi
Ulvi Puğ - Avukat

KADIN VE MEDYA

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

- Moderniteden önce de kadına belli roller veriliyor ve kadınlar belli kalıplar içinde yaşıyorlardı. Modernizm ile birlikte kadının toplumdaki yeri ve rolü değişmiştir. Kadın başkaları tarafından yazılmış olan bir senaryoda kendisine verilmiş olan rolü oynamak durumunda bırakılmaktadır. Örneğin, iyi bir kariyere sahip olmak isteyen kadın, kreş bulamadığı için işi bırakıp evde kalmak zorunda olabilmektedir.
- Günümüzde şiddet ve özellikle kadına karşı şiddet o kadar yaygınlaşmıştır ki, şiddet göstermeyen insanlara hayranlıkla bakılır hale gelinmiş ve şiddet göstermemek adete bir meziyet olarak sayılmaya başlanmıştır.
- Hem yazılı hem görsel medyada kadına şiddeti içeren yapımlar çok fazla yer almaktadır.
- Haberlerde kullanılan dil ve görsel basındaki yayınlar kadına karşı şiddet içeren öğeler barındırmaktadır.
- Medya diliyle bazı kalıplar insanlara empoze edilmektedir.
- Tüketim toplumu haline gelinmesiyle kadın metalaştırılmıştır. Adeta bir ürün haline getirilmiştir.
- Yazılı ve görsel basında yer alan haberler, yapılan programlar ve dizilerde kullanılan dil şiddeti tetiklemektedir.
- Habere konu edilen kişilerin ya da ailelerinin kişilik haklarına aykırı bir şekilde davranılmakta; haber yapılmadan önce danışılmayıp ve bilgilendirme yapılmamaktadır.
- Kadın, medyada malzeme olarak görülmekte ve toplumda kadın edilgenleştirilmeye çalışılmaktadır.

- Medyada kadın yöneticiler çok fazla yer almamaktadır. Medyada çalışan kadınlar ise bazı konulara itiraz ettiklerinde işlerini kaybetmekte ya da çalışmaları engellenmektedir.
- Medyada kadına, mağdur edilen, yardıma muhtaç, cinsel obje niteliğinde roller çizilmektedir. Ekonomik ve siyasi baskı altında bağımsız kalamayan medya da, kapitalizmin getirdiği reyting telaşıyla günü kurtarmak için kadını belirttiğimiz bu şekilde ele almaktadır.
- Şiddete eğilim çocuk yaştan itibaren başlamaktadır. Örneğin: kız çocukları bebekle oynarken erkek çocuklarına oyuncak silahlar verilmektedir. Bu sebeple kadına şiddetin çözülmesi hususunda annenin çocuklarını düzgün bir şekilde yetiştirmesi büyük önem taşımaktadır.
- Haberin hikayeleştirilmesi, kullanılan başlıklar, yapılan vurgular, cinayet ve cinayetin tüm detaylarla verilmesi şiddeti daha da pekiştirmektedir.
- Haberlerdeki detaylar halka metot olarak kötü yol göstermektedir.
- Şiddet içeren yayınlar çocuk programlarına bile girmiş bulunmaktadır.
- Medya da algı yönetimi yapılmaktadır.
- Medya kurumları Reyting uğruna kadının kişilik haklarını ikinci plana atmaktadır.

Sonuçlar ve Çözüm Önerileri

1. Toplumun iyi bi şekilde analizin yapılması. Bu doğrultuda kadınlarının yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve önemine göre çözümü bakımından gerçekçi bir öncelik sıralaması yapılması
2. Medyanın kullanmakta olduğu dilin düzeltilmesi
3. İletişim fakültelerinde teoride anlatılan haber anlayışının uygulamaya geçirilmesi
4. Olayların gereksiz ve toplumu kötü etkileyecek (suçluya yol gösterici, şiddeti arttırıcı, suçu normalleştirecek, suçluyu kahramanlaştıran) ayrıntıları verilmeden ve olayı hikayeleştirmeyen, dolaysız ve net bir haber anlayışının benimsenmesi; bu şekilde algı yönetiminin önüne geçilmesi
5. Tüketim toplumu olmanın sonucu olarak kadının meta haline getirilmesinin önüne geçilmesi
6. Kadının habere konu olması durumunda onun bir haber malzemesi konumuna sokulmasının engellenmesi
7. Habere konu olan Kadının kişisel verilerinin korunması ve kendisi ile ailesinin kimliğinin ifşa edilmemesi
8. Kadını ve ailesini rencide edecek özel hayatını ihlal niteliği taşıyacak ayrıntılara haberlerde yer verilmemesi
9. Yasama yürütme ve yargının yanı sıra 4. bir erk diyebileceğimiz medyanın tarafsızlığının sağlanması
10. Medya mensuplarının işverenlere karşı daha özgür çalışmasının sağlanması (Sendikalaşmanın arttırılması)
11. Yapılan tespitler kağıt üzerinde kalmayıp çözüm yolları bulunduktan sonra bunların hayata geçirilmesinin sağlanması
12. Sorunları tespit ettikten masa başında çözüm bulmakla yetinilmeyip sahaya inilmeli ve sorunun sükelerinden olaylar dinlenmeli
13. Meslek odalarının daha nitelikli olarak çalışması, oda denetimlerinin kuvvetlendirilmesi ve disiplin hükümlerinin oda mensuplarına düzgün bir şekilde uygulanması
14. Meslek odalarına ve diğer çözüm mercilerine şikayet mekanizmalarının işlerlik kazandırılması
15. Hukuki mercilere ve meslek odalarına başvuru yapılmasının teşvik edilmesi
16. Kadınların ihtiyaçlarına çözüm getirecek mercilere ulaşmalarının kolaylaştırılması (Örneğin, bir telefon hattının oluşturulması) ve yapılan başvurulara hızlı bir şekilde geri dönüş yapılması

17. Sorunlara ilişkin yapılan toplantılarda ve saha çalışmalarında sosyolog, pedagog ve psikologlara da yer verilmesi
18. Medyanın sadece "günü kurtarma" kişisel yarar odaklı değil kamu yararını da dikkate alan bir tutum içinde olması
19. Kadınlara ilişkin sorunların çözülmesi için gereken bilinçlendirme ve çalışmaların çocukluk yaştan itibaren başlaması; ayrıca bilinçlendirmenin daha etkili ve yaratıcı şekilde yapılması
20. Yapılacak bilinçlendirme ve eğitime sadece kadın değil erkeklerin de dahil edilmesi
21. Medya yönlendirme merkezleri kurulmalı. Bu şekilde yazılı ve görsel medyanın halkın üzerindeki etkilerine yönelik değerlendirmeler yapılarak, tv programları ve yazılı medyada halkı olumlu yönde etkileyecek içeriklere yer verilmesi. Örneğin, halkın bilinçlendirilmesine yönelik sinema ve televizyon programlarına sahnelerin konulması (Örneğin bir karaktere kitap okutarak halkın okumaya teşvik edilmesi ya da suçun normalleştirilecek ya da şiddeti teşvik edecek içeriklerin önüne geçilmesi)
22. Saha çalışmalarda ve eğitimlerde hitap edilen kesime uygun bir dil kullanılması
23. Toplumdaki şiddet eğilimin önüne geçilmesi için çalışmalara çocuk yaştan itibaren başlanması; Şiddeti teşvik edici çizgi filmler, diziler ve haberler yapılmaması
24. Sorunların çözülmesinde her şeyi kurumlardan beklemeyip, halkın bir başka deyişle sivil toplumun çalışmalarda bulunması
25. Basının tarafız olması sağlanmalı, meslek örgütlerinin yapmış olduğu eleştirileri dikkate almalı ve reyting uğruna kişilik hakları 2. plana atılmamalı
26. Sosyal medyadaki ve yanlış haberler karşısında toplumsal olarak hareket etmelive karşı durmalıyız
27. Medyanın yanlış habercilik anlayışı ile sahte yönlendirilmesinin önüne geçilmesi
28. Haberciliğin bir sömürü acarı olarak kullanılmaması
29. Medyada öz denetim sistemi getirilmesi
30. Sorunlara ilişkin kamu spotları, fragmanlar ve afişler oluşturulması
31. RTÜK dışında başka denetim mekanizmaları oluşturulması
32. Medyaya yönelik yeni kanun çalışmaları yapılması
33. Sorunlara yönelik anlık değil kalıcı çözümler getirilmesi
34. Spesifik konularda proje dernekleri kurulması
35. Medyanın basın bülteni anlayışına geçmesi sebebiyle STK'ler de basın birimleri oluşturması
36. Kadına her türlü şiddetin önüne geçilmesi ve toplumda kadının yerinin iyi bir hale getirilmesi için kadınlar başta olmak üzere çocuk ve erkekler dâhil tüm toplumun bilinçlendirilmesi
37. Medya dilini değiştirmek için STK ve Yerel yönetim tepki vermesi
38. Kadın çalışan sayısı artırılması
39. Kadın ciddi şekilde örgütlenmeli. Eğitimli kadın olmalı bilinçli kadın olması
40. Toplumda aktif ve etkin olabilmek için insanlar özendirilmesi
41. Kadın hakları üzerinde çalışan kişiler gerçekleri görmeli ve istatistikleri dikkate alması

YEREL YÖNETİMLER, YENİ TEKNOLOJİLERLE HİZMETE ERİŞİM VE KADIN

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

- Kentsel yaşamda kadının yerel hizmetlere ulaşımında yerel yönetimlerin sorumluluğu bulunmaktadır.
- Türkiy’ede Avrupa’dan farklı olarak yerel yönetime göre merkezi yönetim daha hakimdir.
- Yerel yönetim ile merkezi yönetim birbirinden bağımsız çalışmakta, o sebeple bütüncül olamamaktadırlar ve bu sebeple getirilen çözümler anlık olup, çalışmalar uzun zaman sürdürülemezdir. Dolayısıyla problemler tekrar gündeme gelmektedir.
- Kentsel yaşamda kadının yerel hizmetlere ulaşımında yerel yönetimlerin sorumluluğu bulunmaktadır.
- Eskiden dini yardımlaşmayla çözülen sorunlar, yerel yönetimler aracılığıyla çözülmeye çalışılmaktadır. Ama genelde çözümler merkezden getirilmekte ve yerel yönetim çok etkin olamamaktadır.
- Kadın sığınma evleri kalıcı değil anlık çözüm niteliği taşımaktadır. Daha sonrası için kadını hayata dâhil etmeye yönelik çözüm getirmemektedir.
- Yerel yönetim bütçesinin dağıtılmasında “öncelikler” konusunda sıkıntılar bulunmaktadır.
- Kadınların ve kadın derneklerinin, belediyelerin stratejik planlarını oluşturması sürecine katılımları eksik bulunmaktadır.
- Bazı görevler hem yerel hem merkezi yönetimde olmasının bir dağınıklığı mevcuttur.
- Kadın ve çocuğa yönelik hizmetler kısa süreli ve reklam amaçlı olmakta; sürekli olmamaktadır.
- Yerel yönetimlerde yapılan planlamalarda sivil toplum örgütlerinin katılımı bulunmamaktadır.
- Kadınlar toplum içinde belli bir yere kadar ilerleyebilmekte, sosyal hayatta erkeklerle rekabet edememektedirler.
- Kadının iş kurmak için sermayesi ya da sahip olduğu bir malı bulunmamaktadır. Ayrıca kadınların kredi kullanabilmesi için uygun bir ortam mevcut değildir.
- Sadece yerel ve merkezi yönetim arasında değil, Belediyenin kendi içinde bile koordinasyon sorunu ve organizasyon problemi bulunmaktadır.

Sonuçlar ve Çözüm Önerileri

1. Toplumun iyi bir şekilde analizin yapılması. Bu doğrultuda kadınlarının yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve önemine göre çözümü bakımından gerçekçi bir öncelik sıralaması yapılması
2. Kadının iş hayatına atılıp ekonomik özgürlüğünü kazanabilmesi için onları teşvik edici ve kolaylıklar sağlayıcı çalışmalar yapılması (Kadın müteşebbislere sermaye desteği verilmesi, kredi kolaylıklarının sağlanması, vergi indirimlerin uygulanması) ve bunlara ilişkin uygulanan sert prosedürlerinin kolaylaştırılması; İş piyasasında rekabet edebilme şansının artırılması
3. Yapılan tespitler kağıt üzerinde kalmayıp çözüm yolları bulduktan sonra bunların hayata geçirilmesinin sağlanması
4. Sorunları tespit ettikten masa başında çözüm bulmakla yetinilmeyip sahaya inilmeli ve sorunun süjelerinden olaylar dinlenmeli
5. Hukuki mercilere ve meslek odalarına başvuru yapılmasının teşvik edilmesi

6. Kadınların ihtiyaçlarına çözüm getirecek mercilere ulaşmalarının kolaylaştırılması (Örneğin, bir telefon hattının oluşturulması) ve yapılan başvurulara hızlı bir şekilde geri dönüş yapılması
7. Meslek odalarının daha nitelikli olarak çalışması, oda denetimlerinin kuvvetlendirilmesi ve disiplin hükümlerinin oda mensuplarına düzgün bir şekilde uygulanması
8. Meslek odalarına ve diğer çözüm mercilerine şikayet mekanizmalarının işlerlik kazandırılması
9. Sorunlara ilişkin yapılan toplantılarda ve saha çalışmalarında sosyolog, pedagog ve psikologlara da yer verilmesi
10. Kadınlara ilişkin sorunların çözülmesi için gereken bilinçlendirme ve çalışmaların çocukluk yaştan itibaren başlaması; ayrıca bilinçlendirmenin daha etkili ve yaratıcı şekilde yapılması
11. Yapılacak bilinçlendirme ve eğitimlere sadece kadın değil erkeklerin de dahil edilmesi
12. Saha çalışmalarda ve eğitimlerde hitap edilen kesime uygun bir dil kullanılması
13. Sorunların çözülmesinde her şeyi kurumlardan beklemeyip, halkın bir başka deyişle sivil toplumun çalışmalarda bulunması
14. Sivil toplum kuruluşları biraraya gelerek çalışmalar yapmalı ve bu doğrultuda siyasilarin sorunlara yönelik politikalar oluşturmalı
15. Sorunlara ilişkin kamu spotları, fragmanlar ve afişler oluşturulmalı
16. Sorunlara yönelik anlık değil kalıcı çözümler getirilmeli
17. Yerel yönetimler kadın dostu bütçeler hazırlamalı ve ayrılan bütçeler kadınların ihtiyaç önceliklerine göre kullanılmalı
18. Yerel yönetimler oy endişesiyle göstermelik, kısa süreli ve geçici hizmetler değil çözüm amaçlı ve devamlı faaliyetlerde bulunmalı
19. Konulara ilişkin yerel ve merkezi yönetimin yetkiçerçevesinin netleştirilmesi aralarındaki koordinasyonun sağlanması
20. Belediye Meclis üyelerinin belediye ihtiyaçlarına ve niteliklerine bakılarak göre seçilmesi
21. Yerel yönetimlerde kadınlara daha fazla yer verilmesi
22. Kadınların sosyal güvencelerine yönelik çalışmaların arttırılması (sigortalılık durumlarının geliştirilmesi)
23. Kadın dayanışma merkezlerinde kadının sağlığına yönelik bilinçlendirmelerde bulunulması
24. Aile sağlığı merkezleriyle kadın dayanışma merkezlerinin ortak çalışmalar yapması
25. Merkezi ve yerel yönetimler ile siyasi partilerde kadın kotasına dikkat edilmeli
26. Kurumlar arası ve kurumların kendi içlerinde koordinasyonun arttırılması.
27. Sosyal hizmetler, meslek ve beceri kazandırma ve kadın sığınma evlerine yönelik yetkilendirilmenin daha çok yerel yönetime bırakılması
28. Kurumlar arası uzlaşma olmalı ve kurumlar birbirinin çalışmalarına ket vurmamalı
29. Toplumun şiddete meğilli kesimi rehabilite edilecek merkezler oluşturulmalı
30. Karar mekanizmalarındaki kadın sayısının arttırılması
31. Yerel yönetimde kadın danışma merkezleri için ulaşım kolaylığı sağlanmalı ve başvurulara anında cevap verilmesi sağlanmalı
32. Belediyeler kadınların eğitimine yönelik olarak medya ile işbirliği yapmalı ve buna yönelik duyurular artmalı
33. Belediyelerin halk eğitimlerine ilişkin semt merkezlerinin bilinirliği arttırılmalı
34. Spesifik konularda proje dernekleri kurulmalı
35. Sığınma evlerinin gizliliği sağlanmalı, güvenliği etkin olmalı

36. Sığınma evlerinin kullanımında, prosedürü kısaltacak bilgisayar sistemleri oluşturulmalı (Örneğin, görevliler tüm kadın sığınma evlerinde ne kadar boş yer olduğunu herhangi bir adres ulaşmadan görebilmeli, ve kadınların bu yerlere ulaştırılması görevlilerin tesis ettiği araçlarla kıs bir sürede sağlanmalı.)
37. Mağdur kadınlar, sorun yaşadıkları yerlerdeki sığınma evlerine değil en az bir iki saat mesafede yer alan merkezlere gönderilmeli. Sığınma evlerinde çalışanlara ücret verilmekle birlikte gönüllülük esası benimsenmeli
38. Yerel yönetimler sivil toplum kuruluşlarına destek sağlamalı ve bu desteği tehdit unsuru olarak kullanmamalı
39. Yerel Yönetim, Medya ve STK'ler sac ayağı gibi birbirine destek olmalı
40. Çabuk dağılan yüzeysel örgütlenmeler yerine kadınların ciddi şekilde örgütlenmesi sağlanmalı.
41. Özellikle kadınların ev yaşantılarında kolaylık sağlamak amacıyla part time çalışmalarına yönelik kolaylıklar sağlanmalı
42. Eğitimi yarım kalmış kadınların eğitimini tamamlaması için belediyeler burslar vermeli
43. Kadınların gece güvenliği için yollar daha iyi aydınlatılmalı
44. Kadına her türlü şiddetin önüne geçilmesi ve toplumda kadının yerinin iyi bir hale getirilmesi için kadınlar başta olmak üzere çocuk ve erkekler dahil tüm toplumun bilinçlendirilmeli.

ÇALIŞMA HAYATI VE KARAR ALMA İLE UYGULAMA MEKANİZMALARINDA KADININ YERİ

- Moderatör : Dr. Pelin Tuac - Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF
- Raportör : Arş. Gör. Betül Erkanlı - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Arş. Gör. Duygu Çelebi - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Katılımcılar : Arş. Gör. Asiye Şahin Emir - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Duygu Seçkin Halaç - Akademisyen
Prof. Dr. İpek Tokem Ergür - Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Levent Yılmaz - Dokuz Eylül Üniversitesi
Fatoş Dayıoğlu - Kent Konseyi Üyesi
Nurgüner Ereku - Avukat
Serpil Güleçyüz - Sosyolog
Turan Aras - Avukat

Soru: Çalışma hayatında ve karar alma mekanizmalarında yer alan kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarından kaynaklanan sorunlar nelerdir?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Çalışma hayatında işçi, yönetici ya da anne olarak yer alan kadınların en büyük problemi toplumsal hayat içerisinde bir kalıp içerisine sokulmalarıdır. Toplumun kadına ve erkeğe yükledikleri anlam, kalıplaşmış davranış modelleri kadınların çalışma hayatında birçok engeli de beraberinde getirmektedir. Toplumsal cinsiyet doğumdan itibaren başlar.

Doğduğu andan itibaren kadınlar ve erkekler biyolojik olarak birbirlerinden çok farklıdır. Bu durum beraberinde kadının ve erkeğin beyin yapılarının da birbirinden farklı olmasına sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalar erkeklerin sol beyinlerinin aktif iken kadınların sağ beyinlerinin aktif olduğunu göstermektedir. Ana yapı bu şekilde olduğundan, bunun üzerine inşa edilen her şey de değişim göstermektedir. Örneğin bir kadının bir kareye bakışıyla bir erkeğin kareye bakışı farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Sol beyni aktif olan bir erkek, kare şeklini gördüğünde dört tane 90 derece eşit çizgiyi algılamakta ve bu şekli kare olarak adlandırmaktadır. Kadın ise şekle baktığında çizgilere dikkat etmeksizin, bütününe odaklanarak bu şeklin bir kare olduğunu ifade etmektedir. Bu durum erkeklerin genellikle detaylara odaklanarak uzun vadede daha az hata yapmalarına, kadınların ise bütüncül yaklaşımda bulunmaları nedeniyle hata yapma risklerinin artmasına neden olmaktadır. Bu basit ayırım bile birçok farklılığın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu tür biyolojik özellikler gibi bazı farklılıkların değiştirilmesi olanağı bulunmamaktadır.

Toplumsal yaşamda eski dönemlere bakıldığında, avcılık toplayıcılık dönemlerinden beri kadına belirli bir görevin yüklenmiş olduğu görülmektedir. Kendisinden kendisi gibi bir varlığı üreten kadın, toplumda ön plana çıkmıştı. Ancak kadınlar ön plandayken fiziksel bazı eksiklikleri nedeniyle geri plana alınmıştı.

Ancak toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik cinsiyeti geride bırakmaktadır. 19. yüzyıldaki feminist hareketlere baktığımızda, kadının iktisadi ve siyasi olarak birtakım haklar elde ettiğini görmekteyiz. Ancak hak ve hukuk anlamında gerçek anlamda bir kadın erkek eşitliğinin sağlanamadığını ifade etmek gerekir. Feminist hareketler toplumsal cinsiyet kalıplarının değiştirilmesi ihtiyacından doğmuştur. Kadının kendisini toplumun ona yüklediği şekilde tanımlaması ve bu kalıplar çerçevesinde davranmasına karşı çıkmıştır. Kadının kafasındaki kadınlık profili ve toplumsal hayatta kendisine yüklenen misyonların kendisi tarafından kabul edilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Kadının ekonomik hayattaki konumu da bu konuda önem arz etmektedir. Kapitalizm ile birlikte kadının toplumsal hayatta görünür olmaya başlaması, toplumda tepkilerin doğmasına sebep olmuştur. Bu durum muhafazakar hareketleri gündeme getirmiştir.

Çalışma hayatında kadına erkeğe nazaran daha düşük ücret verilmesi günümüze kadar gelmiş önemli sorunlardan biridir. Bu yaklaşımın nedeni, kadının edindiği gelirin ek gelir olduğu, ikincil planda olduğu ve ailesine zaman ayırması gerektiği gibi düşüncelerdir. Bu düşünceler temel bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar 21. yüzyılın gelişen olayları kadınları iş hayatında daha aktif hale getirmişse de, kadına yüklenen bazı görev ve misyonların değişmesi için yeterli olmamıştır. Annelik, kadınlık ve çalışma hayatının bir denge içinde tutulması kadın açısından bir zorunluluk halini almıştır. Bunları dengede tutmaya çalışan kadının dengeyi sağlayamaması durumunda ruhsal anlamda bozulmalar söz konusu olabilmekte, mutsuzluk gündeme gelebilmektedir. İyi bir anne olmanın yanında kadın iş hayatında da aktif olarak çocukların eğitimine yönelik olanaklar elde etmeye çalışmaktadır. Kadınların kendilerine yüklenen annelik misyonu ile çalışma hayatında ilerlemesine engel olunması karşılaşılan önemli problemlerden biridir. Çalışma hayatında yükselme için getirilen kriterlerde kadın ve erkekler için farklılıklar dikkat çekmektedir. Bu durum da kadının çalışma hayatında karşılaştığı diğer bir problemi gündeme getirmektedir.

Toplumsal hayatta kadın ve erkeğe birbirinden farklı misyonlar yüklenmektedir. Anne/Kadın çocuklara bakmak ve iyi bir eş olmak ile görevlendirilmiş iken, erkeğe ise eve maddi olarak katkı sağlamak görevi yüklenmiştir. Çalışma hayatında aktif olarak yer alan kadınlar dahi, anne olduktan sonra, iş hayatından ayrılarak evde çocuk bakma yönüne kaymaktadır. Toplumda oluşan annelere yönelik sosyal baskı da, kadının çocuğunu bırakıp çalışma hayatına dönmesine engel olmaktadır. Nitekim TÜİK verileri de okul yaşına kadar çocuğa annenin bakmakta olduğunu göstermektedir. Bu tür toplumsal baskıları ve önyargıları yenmek için bu toplumsal cinsiyet kalıplarının kırılması gerekmektedir. Toplumsal hayatta kadına yüklenen görevlerin çok fazla olması, işverenlerin çalışma hayatında kadınlara yer vermek istememelerine neden olmaktadır. Özellikle doğum, süt izni gibi kadınların anne olmalarına bağlı olarak sahip olduğu imkanlar, işverenlerce çalışma hayatında kayıp olarak nitelendirilmekte ve bu nedenle çalışma hayatında kadınlar tercih edilmemektedir. Nitekim aile büyüklerine bakma yükümlülüğünün ailede kadına ait olduğu yönündeki toplumsal görüş de kadının çalışma hayatına katılmamasına ya da çekilmesine neden olmaktadır.

Kadının eğitim anlamında erkeğe göre geri planda bırakılması da kadının çalışma hayatında karşılaştığı en büyük sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konunun temeli çok eskiye dayanmaktadır. Kız çocuklarının okutulmaması ülkemizde geçmişten bu yana karşılaşılan ve bu sorunun temelini oluşturan en büyük problemlerden biridir. Kadının eğitilmemesi de kadınların çalışma hayatına girmelerinde büyük bir etkidir.

Eşitlik ve adalet kavramları bu konuda önem arz etmektedir. Eşit paylaşımın adaleti sağlayıp sağlamayacağına düşünülmesi gerekmektedir. Her alanda olduğu gibi kadınlar iş hayatında da eşit değildirler. Cinsiyet adaletinin sağlanması ulusal ve uluslararası alanda bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler'in çalışmaları incelendiğinde kadına yönelik eşitlik mertebesinin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak taraf devletlerin gerçek anlamda bir eşitliği sağlayamadığı da gözlemlenen bir gerçektir.

Kriz durumlarında işten çıkarılmalarda kadınların öncelikli olarak tercih edilmesi, meslek anlamında yükselmeye kadınlara fırsat verilmemesi, sosyal hayatta eşitsizlik, mobbing kadının çalışma hayatında karşılaştığı önemli sorunlar arasında sayılabilir. Dini değerler de kadının gelişimi ve çalışma hayatında yer almasında engel oluşturan faktörlerden bir diğeridir. Muhafazakar bakış açısında kadının evde oturarak çalışma hayatına katılmaması söz konusu olmaktadır. Bu durum da kadının çalışma hayatında aşması gereken diğer bir engeli teşkil etmektedir.

Çalışma hayatında kadınların daha çok hata yaptığının düşünülmesinin nedeni kadının tecrübesiz oluşu, erkeklere nazaran çalışma hayatında daha az yer alıyor olmalarıdır. Çalışma hayatında kadınlara daha az yer verilerek kadının tecrübe edinmesinin önüne geçilmektedir. Özellikle bazı meslek gruplarına bakıldığında kadın çalışan oranının çok düşük olduğu gözlemlenmektedir. Meslek türlerine göre bu şekilde bir ayrımın olması da kadın açısından farklı bir sorunu gündeme getirmektedir. Bu sorunun ortaya çıkmasında kadının kafasındaki kadın profilinin de etkisi olduğu unutulmamalıdır.

Çözüm Önerileri

Yukarıda sözü edilen sorunların çözümlenmesinde başlıca yollar:

- **Kadının Eğitimi:** Çocuğu yetiştirenin de bir kadın olduğu düşünülduğünde sorunların çözümü için öncelikle kadının eğitilmesi ve bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kadının toplumda kendisine yüklenen misyonu kabullenmemesi ve bu kalıpların dışına çıkabilmesi gerekmektedir ki bunun için de kadının belirli bir bilgi seviyesine ulaşması gerekir. Kadının bilgilendirilmesi, erkeğin bilgilendirilmesi bakımından ilk basamağı oluşturması açısından önem arz etmektedir. Zira erkek çocuklarını da kadının yetiştirdiği düşünülduğünde kadının eğitimi daha da önem kazanmaktadır.

Kadının bilgilendirilmesi ve eğitilmesi, kendisine toplumsal hayatta yüklenen yanlış kalıpların da aşılmasını beraberinde getirecektir. Çocukluktan itibaren kadına çizilen model çok önem arz etmektedir. Kadının kendisini çalışma hayatında aktif olarak görmesiyle birlikte, iş hayatına erkekler kadar vakit ve emek ayırmadığına ilişkin önyargıların da yıkılması sağlanabilecektir. Cinsiyete yönelik basmakalıp düşüncelerin de değiştirilmesi de ancak eğitimle sağlanabilecektir.

Özellikle kırsal kesimde ev işlerinde ve dışarda çalışmak zorunda olan kadının işi daha zordur. Kırsal alanda çalışan kadının sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Bu nedenle bu bölgedeki kadınların eğitilmesi ve bilgilendirilmesi daha da önem kazanmaktadır. Özellikle sivil toplumlar aracılığıyla kırsal kesimdekileri de kapsayan projeler gerçekleştirilip, eğitimler verilmelidir. Burada kastedilen ihtiyaç kaliteli ve nitelikli bir eğitimidir.

Çalışma hayatında kadınlarımızın da öncelikle "ben insanım" demesi daha alt görevlere razı olmaması gerekir. Kadının kendinin farkına vararak bir adım öne geçmesi açısından da kadınların eğitimi önem taşımaktadır.

- **Erkeğin Eğitimi:** Toplumsal yaşamda özellikle çocuklar konusunda bütün yükün annede olduğu gözlenmektedir. Bu noktada babanın ve bütün ailenin eğitimi önem kazanmaktadır. Kadınlara yönelik erkeklere de gerek şiddetle gerekse kadın hakları konusunda sosyal eğitimler yapılması gerekmektedir. Bu eğitimlerin işyerlerinde dahi gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- **Çocuğun Eğitimi:** Algılamanın 0 yaşında başladığı düşünüldüğünde, aile ve okul eğitiminin önemi daha net ifade edilebilir. Bu kapsamda kadının toplumsal modelinin nasıl çizildiğinin tespiti büyük önem arz eder. Çocuklara doğru ve iyi model olmak çocuğun eğitimi açısından gerekli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.
- **Toplumsal Eğitim:** Belediye veya sivil toplum örgütleriyle bağlantılı olunarak toplumun eğitilmesi çok önemlidir.
- **İşyerinde kreşlerin ve yaşlı bakımevlerinin kurulması:** Yukarıda da ifade edildiği üzere, anne olan kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları en büyük sorun çocuk bakımıdır. Anneanne babaannelere para ödenmesi tabii ki bu yönde bir destektir, ancak yeterli değildir. Bu nedenle bu sorunun çözümlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda işyerleri, kreş kurulması konusunda teşvik edilmeli, bu konuda devlet desteğinden kaçınılmamalıdır. Bu duruma yönelik iş hayatında önemsenecek ve kolaylık getirecek düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Yasal mevzuatımızda emziren kadına süt izni verilmiştir. Ancak bu düzenleme tek başına yeterli değildir. Kadının işe dönmesi durumunda işyerinin kadının evine uzaklığına göre emzirme açısından kopukluk yaşanabilmektedir. Bu sebeple işyerlerinde kreşin yanında emzirme odalarının bulunması anne çocuk ilişkisi açısından da fayda sağlayacaktır. Kadınların iş molalarında çocuklarını görme imkanlarının sağlanması da çocuk anne iletişiminin kopmaması için gerçekleştirilebilecek diğer bir çözüm yöntemidir.

Yine ailede yaşlı bakımının kadına ait olduğu yönündeki toplumsal düşünce göz önünde bulundurulduğunda, işyerlerine bağlı yaşlı bakımevlerinin kurulması da kadının çalışma hayatına katılmasına katkı sağlayacaktır.

- **Kadınların karar mekanizmalarında etkin hale getirilmesi:** Bunları yapabileceğine yanlış olmadığına, kadının yanında olmasının iyi olduğunu, dünyanın kalkınmasına destek olacağı konusunda eğitim. Çünkü karar veren insan, erkektir. Kadının eğitilmesi gerekli olsa da yeterli değildir. Karar alma noktasında kim varsa onun eğitilmesi gerekir.
- **Psikolojik Destek:** Toplumsal yaşamın sağlığı için profesyonel ve psikolojik destek önem arz etmektedir. Kişiye bunların yanında cinsel eğitimin de verilmesi gerekmektedir.
- **Medyanın doğru şekilde kullanılması:** Okul, aileden sonra eğitim açısından en belirleyici faktör olma özelliğini günümüzde kaybetmektedir. Bugün için görsel ve işitsel medya daha ön plana çıkmaktadır. Bu durum beraberinde okulun ve öğretmenlerin etkisinin azalması sonucunu meydana getirmektedir. Eğitimin bir parçası olarak medyanın öneminin ve etkisinin tespit edilerek bu kapsamda sınırlamalar yapılmalı ve medya doğru şekilde kullanılmalıdır.

Kırsal kesimlere ulaşılmasında da medyanın etkisi yadsınamaz. Gerek çizgi filmlerde, gerek dizilerde ve filmlerde kadının toplumdaki yerini belirleyecek öğeler yer almaktadır. Bu nedenle kadının bu tür medya programlarında nasıl gösterildiği ayrıca önem kazanmaktadır.

- **Kadınlara yönetici kadrolarında ve karar alma mekanizmalarında yer verilmesi:** Yapılması gereken etkin çalışmalarından birisi de kadınların yönetim kadrolarında sayılarının artırılmasıdır. Ayrıca karar alma mekanizmalarında kadınların etkin şekilde görev almaları gerekmektedir.
- **Kadın çalıştırılma zorunluluğuna ve çalışma koşullarına ilişkin yasal düzenlemeler:** Yasal düzenlemelerle her işyerinde belirli sayıda kadın çalıştırılması zorunluluğunun getirilmesi gerekir. Sorunun çözümü sadece yasal düzenlemeyle kalmayıp kadınlar için belirlenen kotaların gerçekten amaçlarına uygun olarak doldurulup doldurulmadığının da denetlenmesi gerekmektedir. Devlet tarafından iş hayatı ile aile hayatını dengeleyici tedbirlerin alınması gerekir. Kadınların eşit koşullarda işe giremediğini yukarıda ifade etmiştik. Bu nedenle devletin yasa ve yönetmeliklerle kadınların erkeklerle eşit çalışma koşullarına sahip olması için gerekli önlemleri alması gerekir.

Soru: Örgütlerde kadınların karşılaştıkları engeller (Cam tavan engelleri)?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Cam tavan örgütsel önyargılar ve kalıplar tarafından yaratılan, kadınların üst düzey yönetim pozisyonlarına gelmelerini engelleyen görünmez, yapay engeller olarak tanımlanmaktadır. Cam tavan çalışma hayatında yüksek mevkilere gelmeyi isteyen ve bunun için çabalayan kadınların karşılaştıkları engellerdir.

Kadının çalışma hayatında yükselmesi konusunda erkeğe nazaran farklı şartlara tabi tutulması bu kapsamda temel sorunu oluşturmaktadır. Bunun dışında yöneticilerin kadınlara yapmış oldukları mobbing ve kadına yönelik cinsel taciz karşılaşılan diğer sorunları teşkil etmektedir.

Yöneticilerin yarattığı engellerin yanında kadının kendisine koymuş olduğu engeller ve kalıplar da cam tavan engellerini oluşturmaktadır. Bu kapsamda kadının çalışma hayatında yükselmek yerine daha azı ile yetinmesi, annelik vasfıyla bağdaşmayacağı düşüncesiyle daha az sorumluluk almak istemesi, özgüven eksikliği, tecrübesizlik, kararsızlık ve çalışma hayatında yükselmenin getirdiği zorluk ve sorumlulukların altından kalkamayacağı düşüncesi gibi etmenler kadınların kendilerine koydukları engellerdendir.

Çözüm Önerileri

- **Yönetici kadrolarında kadınlar için kota konulması:** Bu kotalar gerçek anlamda amacına uygun şekilde doldurulmasıyla sorunun çözümüne büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Özellikle aile şirketlerinde aileye mensup kadınlara temsilen yer verildiği düşünüldüğünde kotaların gerçek anlamda doldurulması gerekliliğinin önemi ortaya çıkacaktır. Ayrıca yönetici konumunda bulunan kadınların işin gerektirdiği eğitimde olmalarının sağlanması da önem arz etmektedir. Bu durum yine bizi yukarıda da ifade etmiş olduğumuz kadının eğitimi noktasına getirecektir.
- **İşe alımda kadın istihdamına yönelik yasal düzenlemeler:** Cam tavan engelini aşabilmek amacıyla işe alırken belirli sayıda kadının çalıştırılması yasal olarak zorunlu hale getirilebilir. İşverentlere belirli bir oranda kadın çalıştırma zorunluluğu getirilerek her kademedede kadın istihdamı sağlanabilir.

- **Kadınlara yönelik mobbing ve cinsel tacizleri önleyecek yasal düzenlemeler:** Mevcut yasal düzenlemelerimizde konuya ilişkin yasal düzenlemeler yer almakla birlikte, uygulamada bu sorunun gerçek anlamda çözülmediği gözlemlenmektedir. Bu sebeple çalışma hayatında kadınların sıklıkla maruz kaldığı ve özellikle cam tavan engeli bakımından önem arz eden mobbing ve cinsel tacizi önlenmesi anlamında daha ciddi düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca yasal düzenlemelerin yanı sıra, bu düzenlemelere uyulup uyulmadığının denetlenmesi ve ağır yaptırımlara bağlanması ihtiyacı mevcuttur.
- **Kadınların işe yönelik eğitim almaları:** Her işyerinde çalışma hayatında ilerleme kaydedilmesine yönelik belirli eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerde kadınların da yer almalarının sağlanması gerekmektedir.
- **Kadının ekonomik özgürlüğünün desteklenmesi:** Kadınların çalışma hayatına girmesi ve ilerlemesinin sağlanabilmesi için, kadının ekonomik açıdan da desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda devlete büyük sorumluluk düşmektedir. Gerek yasal düzenlemelerle gerekse teşviklerle kadının çalışma hayatında yer edinmesi ve ilerlemesi sağlanmalıdır.
- **Psikolojik destek:** Yukarıda da sözü edilen ve kadının kendine koymuş olduğu toplumsal yargılardan kaynaklanan engel ve kalıpların aşılabilmesi için verilecek psikolojik destek de büyük önem arz etmektedir. Kadının ilerlemesi için kendisini değerli hissetmesi ve "ben yapabilirim" düşüncesini kazanabilmesi gerekmektedir. Almış olduğu eğitimin ve yeteneklerinin farkına varabilmesi açısından bir uzman yardımı destekleyici olacaktır.
- **Kadınların kendi işlerini kurmaya teşvik edilmesi:** Devletin de desteklediği çeşitli projelerle kadınların girişimcilik konusunda teşvik edilmesi, kendi işini kuran kadın açısından cam tavan engeli ile karşılaşmasını önleyecektir.

Soru: Çalışma hayatına ilişkin mevzuatın kadınlara tanıdığı hakları kadınlar ne ölçüde biliyor ve kullanabiliyor?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Türk Hukuk mevzuatında özellikle İş Kanunu'nda kadın işçiyi koruyucu pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler temelini Anayasa'dan almaktadır. Kadınların bu düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmaları önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların bir kısmının İş Kanunu'ndaki düzenlemeler, özellikle doğum ve ayrımcılık hakkında bilgi sahibi olduğu gözlenmektedir. Buna karşın bu bilgiler genellikle çevrelerinden edindikleri bilgilerle sınırlı olmakta, bu durum da kadınların yanlış ve eksik bilgi sahibi olmalarına, bu da bazı haklardan mahrum kalmalarına neden olabilmektedir. Örneğin, 5510 sayılı Kanunda, engelli çocuğu olan kadına erken emeklilik hakkı tanınmıştır. Bu düzenlemeden engelli çocuğu olan birçok kadının bilgisi bulunmadığı görülmektedir. Yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun 74. maddesinde doğum haline ilişkin birçok hakka yer verilmiştir. Madde metninde babaya da izin verilmesi düzenlenmiştir. Bu durumdan da uygulamada hem kadınların hem de erkeklerin bilgi sahibi olmadığı söylenebilir.

Yasal düzenlemeleri bilmek kadar, bu düzenlemelerin amaçlarını bilmek ve gözetmek de önem arz etmektedir. Yapılan yasal düzenlemelerin amacının kadınları iş hayatına sokmak mı yoksa iş hayatından uzaklaştırmak mı olduğunun tespiti bu noktada önem kazanmaktadır.

İş ilanlarında kadın ya da erkek şeklinde ibareler konularak ayrımcılık yapılması da sıklıkla karşılaşılan problemlerden biridir. Bu konuda Türk mevzuatına baktığımızda cinsiyeti sebebiyle ayrımcılığa uğrayan kişilerin işe alınmaması nedeniyle dava açabilmeleri ve tazminat talep edebilmeleri imkanı mevcuttur. Ancak bu imkandan pek çok kimsenin bilgisi bulunmamaktadır.

Bir diğer sorun ev hizmetlerinde çalışan kadınlar açısından ortaya çıkmaktadır. Bu kişilerin 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Bu büyük bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Evde iş kazasına uğrama tehlikesiyle karşı karşıya olan kadın iş kazası geçirdiğinde sosyal güvencesinin nasıl sağlanacağı önemli bir sorundur. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların sosyal güvencelerinin olmaması da karşılaşılan diğer bir sorunu teşkil etmektedir.

Gerek uluslararası düzende kabul edilmiş, gerekse de Türk mevzuatında kadının korunmasına ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunsa da bunların uygulamada kadınların bu haklardan ne derecede yararlandığı önemli bir sorundur. Bu kapsamda özellikle doğum izni, evlenme ödeneği, aylıksız izin hakkı, evlenen kadın işçi için kıdem tazminatı, kadın işçilerin gece postasında, yer altında ve tehlikeli işlerde çalıştırılması yasağı gibi çok çeşitli hakları yasalarla kadına verilmiştir. Ama uygulamada kadınların bu haklar konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve dolayısıyla bu haklardan yararlanamadıkları görülmektedir. Her ne kadar hukukumuz bakımından Kanunu bilmemek mazeret sayılmasa da, uygulama incelendiğinde kadınlarımızın sahip oldukları hakları bilmedikleri gözlemlenmektedir.

Yasal düzenlemelerle kadınlara birçok hakkın tanındığını ifade etmemize rağmen, uygulamada kadınların bu haklarını bilmemelerinin yanı sıra, bilenlerin de kullanmaktan kaçındıkları da gözlenebilmektedir. Bu noktada özellikle üst düzey yöneticilerin kadınlara karşı bakış açısı, doğum izni ve sonrasında işe dönüşte kadının tekrar istihdam edilememe sorunu, işini kaybetme tehlikesi, kadının kendisine yasal olarak tanınan haklarını kullanmamasına neden olmaktadır. Ayrıca izinli ve raporlu geçirilen bazı süreler bakımından işçinin ücretinden yoksun kalması da kadının izin ya da rapor alma haklarından yararlanamamasının diğer bir nedenini teşkil etmektedir. Yine örneğin kadına yasayla tanınmış bulunan süt izninin kullanılması hakkı, her zaman kadınlar tarafından kullanılamamakta, kadın işçinin işvereninden bunun için izin alması sıkıntı oluşturabilmektedir.

Çözüm Önerileri

- **Yasaların kadının çalışma hayatına girmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi:** Son yıllarda yapılan düzenlemelere bakıldığında, yasaların pozitif ayrımcılık düşüncesiyle yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu düşünce kadına yarar sağlamaktan ziyade zarar vermektedir. Amaç kadının değil, çocuğun ve ailenin korunması olmalıdır. Bu kapsamda kadın erkek eşitliği savunulduğundan, yasaların kadın ve erkek için ayrı ayrı değil, toplum düzenini oluşturacak şekilde oluşturulması gerekmektedir.
- **Kadınların yasal düzenlemeler konusunda bilgilendirilmesi:** Yukarıdaki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere yasalarda kadınlara pek çok hak tanınmıştır. Ancak buradaki önemli sorun kadınların bu haklardan haberdar olmamalarıdır. Bu kapsamda sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, belediyeler, üniversiteler, Bakanlıklara bağlı kurumlar ile ortak gerçekleştirilecek olan çeşitli toplantılar ve projelerle kadınların yasaları bilmeleri sağlanabilir. Özellikle evde çalışan kadınların sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirilmesi önem arz etmektedir.

- **Ev hizmetlerinde çalışan kadınların korunması:** Ev hizmetlerinde çalışan kadınları koruyucu nitelikte yasalarda düzenlemeler getirilmiş olsa da, özellikle ekonomik ve bürokratik açıdan bu kişilerin yasalarda yer alan haklardan yararlanmaları kolay olmadığı görülmektedir. Bu durum yasanın amaçlamış olduğu güvencenin yerine getirilmemesine neden olmaktadır. Bu kapsamda yapılacak düzenlemelerle ev hizmetlerinde çalışan kadınların sosyal güvenceye kavuşturulmalarının kolaylaştırılması gerekmektedir.
- **Ev hizmetlerinde çalışan kadınların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamına dahil edilmele-**
ri: Ev hizmetlerinde çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamı dışında bırakılmasının önemli bir sorun olduğu yukarıda ifade edilmiştir. Bu noktada önemli olanın kadını tehlikelere karşı korumak olduğu unutulmamalıdır. Zira iş kazası ya da meslek hastalığına uğradıktan sonra sosyal güvenlik desteği sağlanmakta olsa da, önemli olan iş kazası ya da meslek hastalığına uğramadan önce bu tür olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına engel olmak olmalıdır. Bu nedenle bunu sağlayıcı yasal düzenlemeler yapılmalı ve bunlar denetlenmelidir.
- **Kadının işini kaybetme tehlikesinin önüne geçilmesi:** Yukarıda da ifade edildiği üzere, burada karşılaşılan önemli bir problem ise, doğum iznine çıkan kadının döndüğünde işini kaybetmesi durumudur. İşverenler doğum izni sırasında başka bir işçinin çalıştırılması gerektiğini ifade ederek bu konuda yapabilecekleri bir şey olmadığını söylemektedirler. Ancak yasal düzenlemelere bakıldığında, gerek belirli süreli iş sözleşmeleri yapılarak, gerek özel istihdam büroları aracılığıyla geçici iş ilişkisi kurularak bu sorunun çözülmesi mümkündür. Ancak bu olanağın kullanılırken kötüye kullanımların önüne geçilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir.
- **Yasalarda yer alan memur işçi ayrımı kaldırılmalı:** Yasalarda bu yönde ayrım bulunması çalışan kadın açısından eşitsizliğe sebep olmaktadır. Her iki statünün de kendine özgü avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu ayrımın ortadan kaldırılması durumunda kadını daha çok koruyan ortak bir düzenlemenin yapılması mümkün olacaktır.
- **Kadını çalışma hayatından uzaklaştırmaya yönelik düzenlemelerin kaldırılması:** Bu hususta kıdem tazminatına ilişkin 1475 sayılı Kanununun 14. maddesinde evlenen kadına, "... kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet aktinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir..." düzenlemesi getirilmiştir. Bu bakımdan evlenen kadının kıdem tazminatı alarak işten ayrılması düzenlemesinin, evlenen kadının işyerinden ayrılması gerektiği fikrini güçlendirdiği düşünülebilir. Bu sebeple kadını çalışma hayatından uzaklaştırıcı bu tür düzenlemelerin yasalarda yer almaması gerektiği ifade edilebilir.
- **Kadınların sahip oldukları yasal haklarını kullanmaları konusunda teşvik edilmeleri ve haklarını kullanmalarının önündeki engellerin kaldırılması**

Soru: Kadının istihdamında ve iş gücüne katılımında sorunlar nelerdir ve çözümü nasıl olmalıdır?

Sorun ve Öne Çıkan Tespitler

Zaman içerisinde esnek çalışma modellerinin gelişmesiyle birlikte, evde çalışma kurumu da ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Bu imkandan özellikle kadınlar sıklıkla yararlanmaktadır. Her ne kadar bu esnek düzenlemeler kadınların çalışma yaşamına kazandırılmaları konusunda bir artı olsa da, tek başına yeterli değildir. Aksine bu tür çalışma modelleriyle bir anlamda kadının evde çalışmaya hapsedilmesi anlamına gelebilecektir. Kadının evde çalışmaya yönlendirilmesiyle, gerçek anlamda çalışma hayatına katıldığını söylemek mümkün olmayacaktır.

Türkiye'de kadınların istihdama katılımı yönündeki engeller; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, aile ve toplumsal yapı, sosyo-ekonomik faktörler, düşük eğitim düzeyleri, emek piyasasının talep yapısı olarak sayılabilir. Toplumsal açıdan kadınlar çocuk ve yaşlı bakımı, ev işleri gibi görevleri üstlenmekteyken, erkek dışarıda çalışmak yükümlülüğündedir. Kadınlara yönelik emek piyasasında var olan ayrımcılık ve kadınların iş bulma sıkıntıları, kadınların daha düşük iş gücüne katılımına neden olmaktadır. Kadınların iş hayatına katılımı eğitim düzeyiyle de doğrudan orantılıdır. Ama bu tek başına yeterli değildir, kadınların medeni durumu ve aile yapısı da oldukça önemlidir. Ayrıca ailenin ekonomik durumu da kadının iş gücüne katılımını etkileyen diğer bir faktördür.

Kırsaldan kente göçün artmasıyla birlikte, kırsal alanda çalışmaya alışkın meslek sahibi olmayan kadınlar, kentlerde iş gücü edinememişlerdir. Kırsalda da kadınların iş hayatına katılımı zaman içerisinde oldukça düşmüştür. Bu durum da kadının çalışma hayatından çekilmesine sebep olmuş etmenlerden biridir.

Kadınların iş gücüne katılımı konusunda bir diğer sorun, iş dağılımında kadına düşen paya ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Zaman içerisinde iş hayatında ortaya çıkan gereksinimlerle üretilen mal ve hizmetlerin kişilere ulaştırılması, yani hizmet sektörünün ortaya çıkmasıyla bu işlerin kadınlara özgü olduğu düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Toplumsal ve sosyolojik açıdan bakıldığında, kadınların kendisine hükmedilmesine ve boyun eğmeye alışkın oldukları düşüncesi, kadınların hizmet sektöründe erkeklere nazaran daha çok çalışmalarına neden olmuştur. Bu her ne kadar kadının çalışma hayatına katılmasında olumlu bir etken olarak gözükse de, kadınların çalışmasını belirli bir alanla sınırlamak kadının iş gücüne katılımı bakımından bir sorun teşkil etmektedir.

Çözüm Önerileri

1. Kadının ev dışında çalışmaya teşvik edilmesi: Kadının ev dışında çalışabilmesi için teşvik edilmesi ve iş hayatına bu şekilde katılımının sağlanması gerekmektedir. Kapitalizm ile yönetilen toplumlarda maddi karşılık önem arz etmektedir. Karşı tarafa sürekli maddi külfet yükleyen çözümler gerçekçi olmamaktadır. Bu noktada Devletin etkisi önemlidir. Bu kapsamda kadınların istihdamı amacıyla işverenlere vergi teşvikleri gibi mali anlamda teşvikler yapılabilir, işverenin maliyetlerinin düşürülmesi sağlanabilir. Bunun yanında kadın sigortalının doğum durumunda sigorta primlerinin devlet tarafından ödenmesi sağlanabilir.
2. Kadınların karar mekanizmalarının güçlendirilmesi.
3. Kadınların çalışma hayatına katılımını sağlamak amacıyla ekonomik olarak desteklenmeleri.
4. İş Hukukunda esnek çalışma modellerinin artırılması: İş Hukuku'nda yer alan esnekliğe ilişkin düzenlemeler kadınların çalışma hayatını destekleyici niteliktedir. Yeni çalışma modelleri geliştirilerek kadınların istihdamı kolaylaştırılabilir.

